

K. 28/85

2002-03-23 583/135

A. L. ...

Nyt. sz.: _____

Nyt. szám: 208/982/ MH 1.LTDD

341

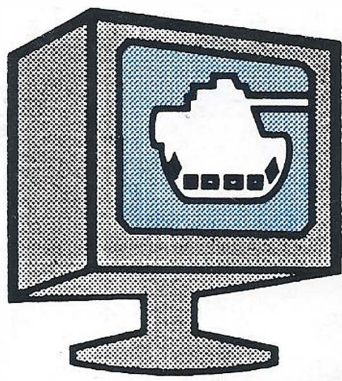
SZÉCHÉNYI
KÖNYVTÁR

MMA 738

57 sz. példány

164

F. ...

KATONAI LOGISZTIKA

Anyagi-Technikai Biztosítás

6. ÉVFOLYAM
1998. 3. SZÁM

Megjelenik negyedévenként
A MH LFI-ság belső kiadványa

Érkezett:
az MH LFI-hez
19..... év 1999...-06-^{nó} 23. nap

„Tactics is the art of the logistically possible”
„Harcászat a logisztikai lehetőségek művészete”

KATONAI LOGISZTIKA

(Anyagi-Technikai Biztosítás)

TARTALOMBÓL

- A nemzetgazdaság, mint a befogadó nemzeti támogatás és a nemzeti támogató elem bázisa
- A Magyar katonai közlekedési rendszer NATO követelmények szerinti felkészítése
- Közbeszerzési törvény és a katonai minőségbiztosítás
- Munkavédelmi és Munkaügyi Ellenőrzési Hivatal
- Az információs hadviselés stratégiai dimenziói

1998

3

MH LOGISZTIKAI FŐIGAZGATÓSÁG KIADVÁNYA

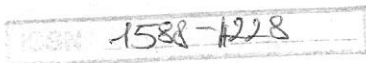
Szerkesztő bizottság

Elnök	Dobó Péter
Tagok	Domine János, Keszthelyi Gyula, Szenes József, Szenes Zoltán, Svéd László, Komondi Márton, Ballai Zoltán, Kapussy György, Anda Árpád, Csák Gábor, Csűrös János

Szerkesztőség

Főszerkesztő	Szücs László
Felelős szerkesztő	Tóth József
Felelős kiadó	Krnák János

Készült: 280 példányban
Egy példány: 136 lap

LOGISZTIKA ELMÉLET

NEMZETGAZDASÁG MINT A BEFOGADÓ NEMZETI TÁMOGATÁS ÉS A NEMZETI TÁMOGATÓ ELEM BÁZISA

Báthy Sándor¹

A címben szereplő fogalmak ilyen komplex összekapcsolását a Nemzetvédelmi Egyetem Logisztikai tanszékén több év óta különböző aspektusokból vizsgáltuk.

Először a Magyar Műszaki Kontingens ellátási rendszerén keresztül igyekeztünk megközelíteni a problémát, arra helyezve a hangsúlyt, hogy meghatározzuk azokat a peremfeltételeket és lehetőségeket, melyek között. A honvédségi és a nemzetgazdasági logisztikai támogatás a NATO-országok partnereként működhet a katonai kötelek érdekében.

Később partneri viszonyba kerültünk a Brit Királyi Logisztikai Hadtest Iskolájával és a velük folytatott közös gyakorlatokon a Befogadó Nemzeti Támogatás teljesen új dimenziói tárultak fel előttünk. Lehetőséget kaptunk arra, hogy megismerjük egy NATO-ország elvárásait a partnerország logisztikai támogatásával szemben és szembesülhettünk a magyar jogrend, a nemzetgazdaság és a honvédelem logisztikai rendszerének hiányosságaival a vizsgált területeken. A több év óta folytatott gyakorlatok mindegyike tartalmazott új elemeket; ugyanakkor sok olyan következetesen visszatérő probléma is jelentkezett, aminek közzététele elgondolkoztathat bennünket, akik akár beosztásukból eredően, akár a tudományos gondolkodás igényével foglalkoznak a logisztikai doktrína két fontos elemének: a Befogadó Nemzeti Támogatásnak (BNT) és a Nemzeti Támogató Elemnek (NTE) a vizsgálatával.

Mindenekelőtt pár szóban szeretnék szólni arról, hogy milyen hadműveleti helyzetbeállítás kapcsán vizsgáltuk a Magyar Nemzet-

---

¹Prof. Dr. Báthy Sándor ezredes, ZMNE logisztikai tanszékvezető, egyetemi tanár

gazdaságot és honvédségi logisztikai bázist, mint a Befogadó Nemzeti Támogatás alapját. Ennek lényege, hogy Nagy-Britannia a dél-szláv válság rendezésében vállalt szerepének erősítése érdekében mintegy 33 000 főből és 12 000 db technikai eszközből álló erőt csoportosít a Balkánra, amihez a Magyar Köztársaság területét használja fel összpontosítási körletként és a hadműveleti logisztikai bázis kialakításához. E feladatot végrehajtásához a gyakorlásra részt vevő hallgatók, - akik a Brit Logisztikai Iskola tanfolyamán vettek részt és beosztásukat tekintve dandár logisztikai főnöki szinten álltak, - szembesültek a Magyarország területére történő felvonulás, az itteni elhelyezkedés, kiképzés és felkészítés, a hadműveleti területre történő előrevonás, valamint a hadműveleti területen működő erők Magyarország területéről történő ellátásának problémájával.

Ennek kapcsán feldolgozták:

- a technikai eszközök és a személyi állomány szállításának kérdéseit vízi, vasúti és légi közlekedési eszközökön, valamint közúton,
- értékelték Közép-Európa vasúti hálózatának kapacitását nyugat-kelet irányban,
- a "SOFA" egyezmény hatályát Magyarországgal kapcsolatban,
- a magyar beléptető határállomások felszereltségét,
- a lehetséges kirakóállomások paramétereit a célkörletek térségeiben,
- a Dunántúl vasúti hálózatának lehetőségeit észak-dél irányban,
- a vasúti közlekedés helyzetét Trieszt és Magyarország között,
- néhány dunántúli magyar és volt szovjet repülőtér befogadó kapacitását,
- a folyami és tengeri szállítás lehetséges változatait,
- a magyarországi elhelyezés (táborépítés) lehetőségeit,

- a magyar közlekedési, egészségügyi és anyagi szolgáltatási kapacitások lehetséges igénybevételének kérdéseit, mennyiségi és minőségi paraméterek alapján.

Természetesen az öt gyakorlás során, ahol gyakorlásonként 3-3 munkacsoport (szindikátus) dolgozta fel a hadműveleti feladatot, rendkívül különböző kérdések vetődtek fel. Ezekre a kérdésekre úgy próbáltunk reagálni, hogy a szindikátusokhoz egy-egy összekötő tisztet küldtünk a magyar hallgatók közül, akiket jó előre a Logisztikai Igazgatóság segítségével megpróbáltunk felkészíteni a reális igényekre, illetve a hadszíntér logisztikai támogatási lehetőségeire.

Számoltunk azzal, hogy az összekötő tisztek ismeretei a felkészülés ellenére is végesek, valamint nagyon jelentősen függenek előképzettségüktől és tanulmányaiktól is. Ezért annak érdekében, hogy a szindikátusok viszonylag homogén képet kapjanak a Befogadó Nemzeti Támogatás lehetőségeiről, létrehoztunk egy úgynevezett befogadó nemzeti támogatást szervező csoportot, akik folyamatosan értékelték az angol fél igényeit és a nemzetgazdaság lehetőségeit. Ezek elemzéséből alakították ki azokat a tájékoztató adatokat, melyekkel a szindikátusok számolhattak a befogadó nemzeti támogatás vonatkozásában.

Az angol fél részéről megfogalmazódó kérdéseket több szempont szerint kellett már a gyakorlat előkészítése időszakában is az angol és a magyar helyszínen is értékelnünk. Mindenekelőtt a Befogadó Nemzeti Támogatás általános elveit kellett tisztáznunk, azokat a peremfeltételeket, amelyeket egy NATO-hoz tartozó ország, mint küldő ország és egy nem NATO-hoz tartozó, de a békepartnerség programjában részt vevő és csatlakozási szándékát kinyilvánító ország, mint befogadó nemzet jogrendje és harmonizálatlan viszonyai lehetővé tesznek. Ennek szellemében a lehető legspecifikusabban kellett értékelnünk az angol fél igényeit és saját lehetőségeinket.

Rendkívül szoros koordinációt valósítottunk meg annak ellenére, hogy a gyakorlás természetéből adódóan nem volt NATO-parancsnokság, aki mintegy koordináló szerepet tölthetett volna be a két fél megállapodása során. Az angol fél - mivel nem éles helyzetről volt szó - fenntartás nélkül elfogadta az általunk felajánlottak minőségi paramétereit, ugyanakkor

kérdéseikből és abból az anyagellátási körből, amit igényeltek, következtetni lehetett arra, hogy adott esetben minden anyag tekintetében pontos standardokhoz kötik a megállapodást, ráadásul úgy, hogy a minőségellenőrzés jogát is fenntartják maguknak. A Befogadó Nemzeti Támogatásról a hallgatók nem kötöttek megállapodást, hiszen a gyakorlás a végrehajtoi szférában zajlott; így az alájátszó magasabb parancsnokság közléseit kész tényként fogadták el. Végül pedig általános elvként lehet és azt hiszem, kell is kezelni azt a törekvést, hogy a küldő nemzet - (függetlenül attól, hogy NATO tagország vagy nem NATO tagország a befogadó nemzet) - kénytelen a Befogadó Nemzeti Támogatás meghatározó elemeinek (közlekedési hálózat, repülőtér, elhelyezés, esetleg kórház ellátás) igénybevételére és amikor csak lehetséges és bizalma van iránta, a hatékonyság érdekében törekszik a Befogadó Nemzeti Támogatás egyéb, megítélésem szerint nem alapvető szolgáltatásainak igénybevételére is (víz, élelmiszer, üzemanyag, stb).

Az általános elveken kívül érzékelhetőek voltak olyan elvek is, amelyek szinte kizárólagosan a küldő nemzethez kapcsolódtak.

Ezek :

- pontosan megfogalmazott, körülhatárolt igényeket kell közvetíteni a befogadó nemzet felé,
- a Befogadó Nemzeti Támogatást igénylő minden szervezetről és a közben bekövetkező változásokról is pontosan tájékoztatni kell a befogadó nemzetet,
- végül pedig a küldő nemzetnek (és nem a NATO-parancsnokságnak) kell viselnie a felelősséget saját szervezetei teljeskörű ellátásáért, köztük az ennek részét képező befogadó nemzeti támogatásért is.

A befogadó nemzet működési elvei is külön említést érdemelnek. Talán a legfontosabb elv, hogy saját lehetőségeit, kapacitásait pontosan, mondhatni korrektül adja meg a támogatást igénylőnek és természetesen ugyanígy tájékoztassa a bekövetkezett esetleges változásokról is. Az általunk tartott gyakorlatokon nem került feldolgozásra, de evidenciaként kezel-

ük, hogy ugyanezekkel az adatokkal a műveletet vezető NATO-parancsnokságnak is rendelkeznie kell. Nevezetesen :

- Az angol fél igényeiből érzékelhető volt, hogy a Befogadó Nemzeti Támogatás egyes elemei között (anyagellátás, egészségügyi ellátás, stb.) a szükséges koordinációt a magyar félnek kell viselnie; sőt a polgári és a katonai ellátó források egy rendszerben történő kezelése is a befogadó nemzetet terheli. Láthatóan megnyugtatta őket, hogy Magyarországon e feladatok koordinálására létrehozták a Logisztikai Igazgatóságot, amely rendelkezik azokkal a képességekkel, lehetőségekkel és jogosítványokkal, hogy a küldő nemzetek érdekében koordinálja a Befogadó Nemzeti Támogatás erőit és eszközeit.
- Végül, de nem utolsósorban fontos elvnek tekinthető a befogadó nemzet minőségbiztosítási kötelezettsége. Annak ellenére, hogy "csak törzsgyakorlásról volt szó", érzékeltette az angol partner, hogy valamennyi szolgáltatási, ellátási területen kívánatosnak tartaná, ha az általa ismert és elismert szabványoknak megfelelően szervezhetnék támogatását. Ebből az is következik, hogy a befogadó nemzetnek vagy meg kell felelnie a NATO-ban honos szabványoknak, vagy saját minőségét el kell fogadtatnia a szövetség többi tagjával. Nagyon messzire vinne és valószínűleg nem ennek a cikknek a témájához tartozik, hogy a logisztikai támogatás terén milyen minőségbiztosítási feladataink vannak, de az mégis szembetűnően kiderült, hogy elengedhetetlen egy pontos anyag-, eszköz- és termékazonosítás elvégzése, illetve olyan precíz megfeleléségi azonosítói rendszer kialakítása, amely a logisztikai támogatás valamennyi területén mindkét fél számára megbízható tárgyalási és eljárási alapot jelent.

Ezután szeretném megismertetni az olvasót azokkal a kérdésekkel, illetve kérdéscsoportokkal, amelyek mondhatni visszatérő elemek voltak az angol fél munkacsoportjaiban. Ezekből a kérdésekből első rátekintésre is kiolvasható, hogy teljes bizalommal fordultak a hallgatók a Befogadó Nemzeti Támogatás felé, fenntartás nélkül (szinte NATO-országgént) kezelték a nemzetgazdaságot és a Magyar Honvédséget egyaránt. Ugyanakkor megállapítható az is, hogy igényeikben gyakran támasztottak

olyan követelményeket, illetve éreztettek olyan feltételezéseket, amelyek egyrészt nem feltétlenül tartoznak a Befogadó Nemzeti Támogatás körébe, másrészt akkor sem feltétlenül kell biztosítanunk, ha erre lehetőségünk lenne. Ezek adott esetben azok a kérdések, amelyekre mint legfőbb egyeztető az illetékes NATO-parancsnokság állásfoglalása adná meg az ajánlást.

Ezután kérem nézzék meg a feltett kérdéseket azok különösebb rendszerezése nélkül:

1.) Lehetséges-e üzemanyag szállítás a két fent kijelölt repülőtérre hazai forrásból ?

2.) Élelmiszer ellátás az alábbiak szerint: C+1 -től 2000 főre napi 2000 fős növekedéssel a C+9 napig Sármellékre, C+10- től 1000 főre napi 1000 fős növekedés mellett a C+15 naptól összesen 23000 főre 6 elhelyezési helyre. Biztosítható-e és mennyi idővel korábban kell igényelni ?

3.) Tudnak-e biztosítani C+1 -től C+50 -ig 20db autóbust 2 váltás sofőrrel?

4.) Tudnak-e biztosítani nehézszállító szerelvényeket C+34-C+50 között?

5.) A konvojok mozgatásához szükséges-e rendőri biztosítás, ha igen megoldható-e C+45 és C+50 között?

6.) Tolmácsi igény C+1 - C+50 44 fő, C+50-től 5 fő. Biztosítható-e?

7.) Megoldható-e 48 t. ruházati anyag heti egyszeri tisztítása?

8.) Biztosítható-e WC az alábbi mennyiségben C+1-re 50 db Sármellék repülőtérre, C+3-ra 30 db Szentkirályszabadja repülőtérre, 200 db Hajmáskérre, C+4-re 50-50-50 db a gyakorlótér területén kialakításra kerülő táborokba. Konténeres fürdési lehetőség a fenti helyekre biztosítható-e?

9.) Biztosítható-e szemétszállító konténer repterenként 10 db, Hajmáskér 40 db, gyakorlótéri táborokba 10-10 db?

10.) Tudnak-e biztosítani 13 db fagyasztó konténert az alábbi bontásban: települési helyenként 2 db+1 db a Sármelléki repülőtérre?

11.) Engedélyezhető-e a brit logisztikusoknak látogatás a sármelléki reptéren? Kihez kell engedélyért fordulni?

12.) Az állomásoztatáshoz szükséges feltételek tárgyalását a holnapi nappal meg akarja kezdeni a brit fél. A logisztikai igazgatóságról kérnek egy csoportot, akivel a tárgyalásokat meg tudják kezdeni. Milyen adatok szükségesek?

13.) Felkereshetnek-e közvetlenül önkormányzatokat, helyi szerveket, vállalkozókat vagy mindenben csak a logisztikai főigazgatóságra támaszkodhatnak?

14.) Elszállásolási lehetőség 18000 fő részére nagyatádi laktanyában november 20-tól?

15.) Kérjük a következő műszaki építőanyagok biztosítását: homok, kavics, fa (összesen 1000 tonna mennyiségben).

16.) HNS² tudja-e biztosítani? Ha igen, a szállítást tudja-e biztosítani Magyarországon és Boszniába? Mennyi idő alatt tudja biztosítani a kért anyagokat?

17.) Sármellék közelében található-e 6 vasúti rakodó napi 4 vonat ki-és berakással?

18.) Taszár közelében ugyanez a kérdés?

19.) Mennyi ideig tart felépíteni egy 600 fő befogadására alkalmas konténer-tábor?

20.) Mennyi hűtő gépjárművel rendelkezik a MH?

21.) Mennyi katonai technika kirakására alkalmas vasútállomás található a lőtér közelében?

22.) Lehetséges-e katonai szállítás a Dunán?

23.) Hány db nehézgépszállító szerelvényt tudunk biztosítani? (körülbelüli adat 40 és 80 tonnás)?

24.) A számításba vehető határátkelőhelyek átbocsátóképessége (szerelvény/nap) az alábbi átkelőhelyeken: Hegyeshalom, Murakeresztúr, Magyarboly, Gyékényes.

---

²HNS = BNT=Befogadó Nemzeti Támogatás

25.) Lehet-e lőszerrel málházott harcokocsit közúton szállítani Magyarországon? Milyen távolságra van egymástól Sármellék és Trieszt?

26.) Van-e konténerrakodó bérleti lehetőség? Konténerrakodó és szállítójárműre, vagy csak rakodógépre van szükség? Milyen konténerhez kell? 20 tonnás? 5 tonnás?

27.) Hány db vasúti és közúti átkelési lehetőség van a Dráván és hol?

28.) Kérjük megadni: Letenye-Nagykanizsa-Zalaegerszeg-Vasvár-Jánosháza-Veszprém-Székesfehérvár, Barcs-Nagyatád-Böhönye-Marcali-Balatonkeresztúr-Siófok-Székesfehérvár, Nagykanizsa-Balatonkeresztúr útvonalakon a használati korlátozásokat.

Használatbavételhez részletesen, ha vannak:

- magassági korlátozásokat,
- szélességi korlátozásokat,
- súlykorlátozásokat.

Különös tekintettel a KRESZ által előírt szabályzókra és a kért útvonalon az esetleges további korlátozásokra.

Szállítási követelmény: 4 méter magasság, 19,6 méter hosszúság, 3,7 méter szélesség, 100 tonna súly (tank és tréler együttesen).

Kérjük a szállításhoz szükséges feltételeket! Ha a kért útvonalak nem használhatóak, akkor kérünk lehetséges megoldást a határátkelőhelytől Várpalotáig.

29.) Megoldást kérünk a következő kérésekre:

- Táborozási körletet 5256 fő részére Várpalota körzetében a gyakorlótéren október 8 -tól november 23-ig, éleslövészet nélküli gyakorlat végrehajtására.

- Lőtérhasználat biztosítását az épített célok felhasználásával november 9-től november 23-ig, 32 db 155 mm önjáró löveg és 100 db hk részére.
- Továbbá épített szálláshelyet 4100 fő részére Várpalotán vagy Hajmáskér körzetében október 8-tól november 23-ig.

Kérjük az alábbi technikai eszközök elhelyezésének biztosítását a helikopter ezrednél:

10 db CHINOOK (nehéz helikopter), 10 db PUMA (közepes helikopter), 487 fő állomány elhelyezését október 8-tól 12 hónapon keresztül.

- Továbbá kérjük a fenn említett helikopterek repülő-üzemanyag ellátását.
- Kérjük 3000 fő elhelyezését Hajmáskéren katonai laktanyában vagy egyéb épületekben november 23-tól 12 hónapon keresztül.
- Kérünk lehetséges elhelyezési körletet 18 000 fő és a Boszniába átdiszlokáló hadosztály technikai eszközei részére november 20-tól az átcsoportosítás időtartamára Kaposvár, Taszár, Nagykanizsa körzetében. A gépjármű mennyiség átszámítva 36 km-es oszlopot jelent. Ehhez kell elhelyezési körletet biztosítani.

30.) Kérjük 2275 fő elhelyezését Nagykanizsa laktanyában november 13-tól egy évig. Kérünk biztosítani 7 liter/fő/nap ivóvizet, a szennyvíz elszállítását és tábori WC-k biztosítását.

31.) Kérünk minden információt a csákvári repülőtérrel. Méretek, a körzetben lőszertárolásra alkalmas épületek, raktárak, illetve kialakításra alkalmas területek.

32.) Mekkora a vasúti úrszelvény mérete? Lehet-e vasúton szállítani 100 tonna tömegű járművet, amelynek szélessége 4 méter? Maximális tömeg, ami vasúton szállítható 80 tonna. A 4 méter szélességű rakomány szállítható.

33.) HNS tud-e biztosítani a brit erőknek 95 430 liter ivóvizet 1 vagy 2 literes palackokban. A HNS tudja-e biztosítani a tartályos ivóvíz szállítását és raktározását azokon az állomáshelyeken, amelyek nem rendelkeznek vezetékes ivóvíz-ellátással. A HNS tud-e biztosítani vízszállító járműveket? Ha igen, akkor kérjük a szállítási kapacitást, a biztosítható gépjárművek mennyiségét, és azt, hogy ezek a járművek boszniai szállításra igénybe vehetők-e.

34.) A HNS tudja-e biztosítani a teljes egészségügyi ellátást a következő területen: Hajmáskér, Várpalota, Székesfehérvár, Budapest, Siófok, Andocs, Kaposvár, Nagyatád, Labod, Barcs ? Melyek az igénybevehető kórházak? A Brit Hadsereg köthet-e ellátási megállapodást a felvonulási területen lévő kórházakkal? Ha igénybe vehetik ezeket a kórházakat, *akkor szeretnék tudni, hogy:*

- hol helyezkednek el,
- rövid referenciák, ismertetők,
- kórházak nevei, és címei,
- képességeik (kórházi osztályok száma, megnevezése, ágyszámok)

35.) A HNS képes-e biztosítani üzemanyag tartályokat a következő üzemanyagfajtákkal.

Felcsúton, illetve civil tároló helyen: dízelolaj: 1 685 000 liter, benzin: 256 000 liter, repülő-üzemanyag: 483 000 liter.

HNS tudja-e biztosítani az üzemanyagok eljuttatását a magyarországi állomáshelyekre, illetve Boszniába? Ha igen, akkor mennyi a maximális szállítási képesség (a kért mennyiségeket figyelembe véve)?

36.) Balatonkiliti igényelhető-e alternatív repülőtérként helikopterek számára? Lehetséges-e ott lőszer tárolása? Szentkirályszabadja alkalmas-e C-130-ok fogadására? Ha igen, akkor mennyi a napi maximális mennyiség? Milyen munkákat kell elvégezni a sármelléki repülőtéren a vasútvonal felújításához? Mennyi időt vesz ez igénybe? Hozzávetőlegesen mennyibe

kérül? A HNS tud-e biztosítani csomagkirakáshoz és rakodáshoz eszközöket, kis targoncákat? Ha igen, milyen típusokat és milyen teherbírásúakat?

37.) A brit csapatszállító repülőgépek igénybe vehetik-e a repülőteret? A repülőtér képes-e fogadni 8-10 személyszállító repülőgépet és kb. 2000 katonát? A HNS tud-e biztosítani autóbust a 2000 katona repülőtérrel elhelyezési körletbe történő szállításához, Hajmáskérre, illetve Várpalota körzetébe? Lehet-e a repülőtér elhelyezést biztosítani? Ha igen, akkor hány fő részére? Használhatják-e a repülőteret a brit C-130 típusú repülőgépek kirakóállomásként és elosztópontként? Lehet-e a repülőtér taláható fedett és védett raktárakat vagy repülőgépparkolókat lőszer raktározására használni, amíg tart a csapatok mozgása a kiképző területre? A HNS tudja-e biztosítani a lőszer és egyéb anyagok szállítását Sármellékről Hajmáskérre, illetve Várpalotára? Használhatóak-e a repülőtérén lévő hangárok szállásként, illetve adminisztrációs irodaként? A HNS biztosítja-e a brit repülők üzemanyag feltöltését a repülőtérén?

38.) Vásárolhat-e a brit hadsereg közvetlenül élelmiszer nagykereskedelmi láncoknál 24 000 ember ellátására húst, zöldségféléseket, brit termékeket, mint például kukoricapehely vagy zöldbab stb., vizet? Tudnak-e alkalmazni magyar munkaerőt konyhai munkára? Mi ennek a feltétele? A szemét elszállítása és ürítése milyen módszerrel és szabályzók alapján történhet?

39.) Kérjük a következő információkat a tapolcai repülőtérrel:

Pálya: darabszáma, felülete, hossza, megközelítési lehetősége vasúton, közúton. Lehetséges-e lőszer tárolása a repülőtérén vagy környékén?

A feltett kérdések tulajdonképpen összesítések abban a vonatkozásban, hogy a különböző csoportok kérdéseit gyűjtöttük össze, legtöbb esetben elhagyva a hasonló tartalmú vagy értelmű kérdést. Ez azt jelenti, hogy ez a fésületlen kérdéshalmaz egy körülbelül négyszer ötször nagyobb kérdésmennyiségből gyűlt össze. Érzékelhető, hogy a hallgatók a felkészítő foglalkozás mellett sem uralják kellő szinten Magyarország katonaföldrajzát, ennek megfelelően több hibás kérdést is feltettek, melyeket a szindikátusokba delegált összekötőtisztek már a helyszínen helyesbítettek. A feltett kérdésekből elemzésük után mégis viszonylag pontos kép alakítható ki arról, hogy a Befogadó Nemzeti Támogatás

lehetőségei vonatkozásában elsősorban a közlekedés, a szállítás, az elhelyezés, a kommunális ellátás, az egészségügyi támogatás és csak utolsósorban az anyagellátás és egyéb szolgáltatás jelentkezik. Úgy gondolom, hogy ezek az arányok általában jellemezhetik a nemzeti befogadó támogatás szerkezetét, utalhatnak egyes támogatási helyek mélységére és körvonalazhatják azokat a munkákat, amelyeket a leendő NATO tagságot megelőzően; annak bekövetkezése után pedig kötelezettségszerűen el kell végeznünk a nemzetgazdaság és a honvédség felkészítése érdekében.

Természetesen a Befogadó Nemzeti Támogató csoport a felvetődött kérdések mindegyikére igyekezett a küldő országot kielégítő, lehetőleg megnyugtató, ugyanakkor a reális helyzetet tükröző választ adni. Most csak néhány olyan kérdést szeretnék említeni, amelyek saját helyzetünk elemzéséhez, a jövőbeni önértékelő munka elvégzéséhez némi adalékot adhatnak.

Mindenekelőtt le kell szögezni, hogy az ez irányú munka nem új keletű, nem a Befogadó Nemzeti Támogatás mint NATO-fogalom megjelenésével egyidős, hanem a Varsói Szerződés szövetségi rendszerének időszakától datálódik. Csak a fiatalabb olvasókat szeretném emlékeztetni arra, hogy Magyarország a délnyugati hadszíntér irányában a szövetség tagjaként fontos szerepet játszott a szövetséges csapatok felvonulásában, csapataik hazánk területén történő állomásoztatásában, logisztikai (abban az időben hadtáp és technikai) erő és eszközforrásainak biztosításában. Ennek előkészítése és folyamatosan megfelelő szinten tartása az úgynevezett EFE³ ajánlások, illetve a kötelezettség vállalást szerződési rangra emelő PROTOKOLL alapján történt.

Ezen szerződési kötelezettségekből kiindulva a magyar állami és katonai vezetés tervszerű hadszíntér-előkészítő munkát tervezett és valósított meg, melynek keretében a vezérkari követelményeknek megfelelően (ami összhangban volt az EFE ajánlásokkal) készítették fel a szövetséges csapatok igényei kielégítése érdekében az ország közlekedési hálózatát, egészségügyi hálózatát, repülőtereit, szállítóeszközöket, anyagellátó bázisait, stb.

A leírtakból látható, hogy a Befogadó Nemzeti Támogatás igényei is elsősorban a jelzett területeken fogalmazódnak meg. Mégis belátható,

---

3.EFE : Egyesített Fegyveres Erők, teljes fogalomként a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Ereje

hogy a hadszíntér-előkészítés mondjuk 1989-es állapota nem adaptálható 1998-ra. Nemcsak azért nem, mert a közel tíz év alatt ilyen irányú hadszíntér-előkészítő munka természetesen nem folyt, hanem azért sem, mert a leendő új szövetségesek minőségi és mennyiségi igényei beláthatóan mások lesznek, mint a Varsói Szerződésben elfogadottak.

Az azonban elengedhetetlenül szükséges, hogy még a csatlakozás előtt a tárgyalások időszakában pontosan felmérjük lehetőségeinket annak érdekében, hogy nehegy túl ajánlkozzunk, illetve eleve kizárjuk a számunkra gazdaságtalan igények támasztását.

Érdekes volt tapasztalni, hogy a viszonylag fejlett vasúti fővonal-hálózat milyen körülményesen csatlakozik a határállomások korszerűtlen technológiájával és ez milyen mértékben lassítja a vasúti szerelvények átvételét. Ugyanakkor megnyugtató volt, hogy az angol fél a szemrevételezések során elismeréssel nyugtázta a vasút-közút kapcsolatot, valamint az átrakási lehetőséget is. A dunai szállítás lehetőségével egyszemélyen nem számoltak, mikor tudomást szereztek a magyar folyami kikötők állapotáról. Ugyanígy alkalmatlannak ítélték saját céljaikra a részükre bemutatott raktárainkat is. **Érdeklődést tanúsítottak a logisztikai szolgáltató központok iránt is, azonban ezek katonai célú igénybevételét nem tudtuk számukra demonstrálni.** Az egészségügyi szolgáltatások tekintetében érzékelhető volt a Befogadó Nemzeti Támogatásra való utaltság, ugyanakkor csak megfelelő minőségbiztosítás mellett (ISO 9000 ill. 9002) szerették volna ezek igénybevételét terjeszteni. Ugyanez igaz az élelmiszer, az üzemanyag, stb., vonatkozásában is azzal a különbséggel, hogy ezeknél csak a gazdaságosság kényszere jelentkezett a küldő nemzetnél, de ezt megítélésünk szerint nem tekintették különösebb akadállyal.

Meglepetéssel tapasztaltuk, hogy a sármelléki egykori szovjet repülőteret, amely kisebb turistagépek vonatkozásában ma is üzemel és alkalmasnak találták és némi átalakítás után néhány nap múlva alkalmasnak tekintették valamennyi szállítógépük fogadására.

Ha össze akarnám foglalni, hogy a küldő nemzet igényei mire irányultak és kiszűröm belőle a Befogadó Nemzeti Támogatás körébe nem tartozó problémákat egy sor olyan összetett kérdést kapok, melyek mindegyike külön fejezetét képezi a Befogadó Nemzeti Támogatás lehetséges előkészítésének.

Ezeket fontossági sorrend nélkül és elsősorban a britek igényeire támaszkodva az alábbiakban látom:

- egy olyan befogadó nemzeti támogatás szervező integrált szervelete (pl. Logisztikai Igazgatóság), aki valamennyi jogosítvánnyal rendelkezik ahhoz, hogy a küldő nemzettel és természetesen a megfelelő NATO-parancsnokság képviselőjével tárgyaljon és a döntéselőkészítő, szerződéskötési előkészítő munkát elvégezze a Befogadó Nemzeti Támogatás kérdéseiben, ugyanígy ennek a szervnek kell jogosítvánnyal rendelkezni ahhoz, hogy koordináljon az egyes tárcák között és szükség esetén a biztosítás operatív szervezési feladatait is ellássa,
- a közlekedési alágazatok a kapcsolódó infrastruktúra, valamint ezek illeszkedése igénybevétel tekintetében a nemzetközi szabályozásokhoz,
- raktározás, szállítmányozás, vámolás ezek építésének, bérelésének és a szolgáltatás igénybevételének feltételei,
- karbantartó, javító lehetőségek igénybevétele,
- objektumok, menetoszlopok, szállítmányok őrzése, védelme, kísérése,
- gyakorló pályák, löterek bérleti jogának megszerzése,
- kommunikációs infrastruktúra biztosítása,
- szerződéskötési, jogi, KRESZ felkészítés, szaktanácsadás igénybevételének lehetősége,
- kereskedelmi, szolgáltatási és munkaerő piac információi, ezek ajánlatai igénybevételük jogi keretei,
- humán erőforrások, kulturális lehetőségek ajánlása,
- kapcsolattartás lehetősége minisztériumokkal, főhatóságokkal,

- Magyarországon beszerezhető termékek listája, minőségbiztosításuk rendje, azok ellenőrzésének szabályai, termékazonosításuk, stb.

Ha figyelembe vesszük az MC 334/1 1998-ban megjelent magyar nyelvű fordítását *"A Befogadó Nemzeti Támogatás (HNS) tervezésének NATO alapelvei és módszerei"-ről*, valamint "ALP-12" mely ennek tervezéséhez és előkészítéséhez szükséges okmánymintákat és példákat is tartalmazza, arra a következtetésre juthatunk, hogy az angol fél által feltett kérdések döntő hányada jogos és a NATO-ban elfogadott nemzeti támogatási igényre irányul.

A biztosítási oldal tekintetében röviden úgy lehet összefoglalni a helyzetünket, hogy a Befogadó Nemzeti Támogatás legfontosabb elemeivel, úgymint közlekedés, elhelyezés, egészségügy, anyagi eszközök és a szolgáltatások számításba vehető köre rendelkezünk. A meglévő kapacitásainkat azonban nem tudjuk NATO-konform minőségben bemutatni, arra pedig még elképzelésünk sincs, hogy a szolgáltatásaink piacképességét megfelelő marketing munkával ismeretterjesztő kiadványokon keresztül próbáljuk meg "piacképessé tenni".

Ugyanakkor elvitathatatlan az a tevékenység és az ezzel párhuzamosan megszületett elméleti és gyakorlati fejlődés, ami az amerikai és a többnemzetiségű logisztikai erők magyarországi tartózkodása következtében jelentkezett a polgári és a katonai ügyintézés és NATO-kompatibilis eljárások alkalmazása terén.

Ilyen felfogás szerint kezelve a Befogadó Nemzeti Támogatás problémakörét csak üdvözölhetjük azt a NATO-elképzelést, mely a nem NATO országok részvételét is lehetővé teszi ebben a rendszerben, lehetőséget biztosítva arra, hogy az adott országok felkészüljenek egy ilyen hadászati biztosítási feladatra. *A mi gyakorlataink során érzékelhető volt, hogy ez a felkészülés nem egyszerűen az ipar, a kereskedelem, a gazdaság, a szolgáltatások felkészítését jelenti, hanem egy olyan gondolati felkészülést is magában hordoz, amely ötvözi a katonai szükségletek logisztikai problémáit a jelenulás, a krízishelyzet vagy akár az 5. Cikkely viszonyai között, valamint a piactudományok nemzetgazdaságunként speciális körülményeit.*

Megítélésünk szerint ennek meghatározó láncszeme a jogharmonizáció, amit természetesen követnie kell egy saját de nemzetközileg elfogadott minőségbiztosításnak, mind az anyagok, mind pedig a szolgáltatások területén.

Úgy gondolom, hogy megfelelő szellemi felkészülés után a magyar nemzetgazdaság lehetőségeire támaszkodva, a jelzett hiányosságokat kiküszöbölve, eredményes tárgyalásokat folytathatunk jövőbeni partnereinkkel a magyar befogadó nemzeti támogatás vonatkozásában.

A következőkben néhány gondolat a Nemzeti Támogató Elemről.

A jelzett kiképzési program során 3 alkalommal gyakoroltattuk a magyar hallgatókat a Nemzeti Támogató Elem működtetésének megszervezői szerepkörében. Természetesen nagyságrendi különbség van a két probléma között mégis szükségesnek tartottuk érzékeltetni a hallgatókkal, hogy egy nemzeti kontingens ellátása a nemzet felelőssége, ami sem NATO-tagként sem partner országgként nem hárítható át másra. Ezzel együtt fontosnak tartottuk bemutatni, hogy a Nemzeti Támogató Elem önmagában még egy közeli országban működő kontingens esetében sem töltheti be maradéktalanul a teljeskörű logisztikai támogatás feladatait.

A kiadott feladatokat mindig úgy szerkesztettük meg, hogy abban szerepet kapjon a Nemzeti Támogató Elem mellett a teljes művelet szempontjából megjelölt Vezető Nemzet és a Befogadó Nemzet egyaránt.

Nagyon fontosnak tartottuk érzékeltetni, hogy a nemzeti kontingens harcászati méreten belül is többféle lehet és alkalmazása sem feltétlenül egy közeli ország területére esik. Ennek megfelelően a biztosítására szervezett Nemzeti Támogató Elem is települhet a hadműveleti területen közvetlenül, vagy a közelében lévő másik ország biztonságosabb területén önállóan, vagy közösen más országok ellátó elemeivel.

Nehéz volt megértetni a hallgatókkal, hogy a Nemzeti Támogató Elem alkalmazására sem hozhatnak kizárólagos döntést, mert valamennyi kérdésben az illetékes NATO-parancsnok hadműveleti elgondolása az irányadó és minden résztvevő elemnek ezzel összhangban kell működnie. Ezt igyekeztünk érzékeltetni azzal is, hogy a nemzeti alá- és fölrendeltségeken kívül a fontosabb logisztikai tevékenységekről a NATO-parancsnokság felé is jelentési kötelezettséget írtunk elő.

Tapasztalatunk szerint a magyar logisztikai szakemberek felkészítése területén célszerűbb a többnemzetiségű integrált logisztikai szervezetek és vezető szervek bemutatása és feladatainak elemzése, mint a homogénnek tekinthető tiszári logisztikai bázisé. Az általunk vezetett logisztikai tiszti tanfolyamok mindegyike azt igazolta, hogy a hallgatók fogékonyak a logisztikai támogatás kérdéseinek többnemzetiségű integrált keretek közötti művelésére és teljesen természetesnek tartják, hogy a többnemzetiségű hadműveleti és harcászati egységeket a Befogadó Nemzeti Támogatás a Nemzeti Támogató Elemek és a Vezető Nemzet különleges felelőssége mellett és NATO koordinálással kell megvalósítani.

Úgy gondolom és jelen cikkemet is ez motiválta, hogy a NATO csatlakozás küszöbén elengedhetetlenül szükséges számbavenni szellemi és anyagi lehetőségeinket, hogy a Szövetségbe ne koldusként, hanem valódi partnerként léphessünk be.

MATEMATIKAI MODELL ALKALMAZÁSA A MOZGÓSÍTÁS EGYES FOLYAMATAINAK LOGISZTIKAI SZEMPONTÚ VIZSGÁLATÁRA

Gyarmati József¹

Bevezetés

Az elmúlt időben az alakulatok magasabb harckészültségbe helyezésének időnormáit, valamint az elvégzendő feladatokra megszabott időtartamokat lényegesen megnövelték. A magasabb harckészültségi fokozatba helyezés anyagi biztosítása és ennek a biztosításnak a megtervezése lényegében nem változott. Mindezek ellenére az elkövetkezőkben problémát jelenthet egy esetleges mozgósítás lebonyolítása, mivel a korábbiakban egy ilyen feladat elvégzésekor lényegesen egyszerűbb helyzetben voltak az alakulatok. Pl:

- Az ezredek és dandárok feltöltöttsége nagyobb volt, ezért egy esetleges mozgósításkor kevesebb tartalékos katona vonult be.
- Az alegységek "M" anyagai és készletei a lőszer és a robbanóanyagot leszámítva, többnyire békében is az alegységeknél voltak tárolva, mozgósítás esetén az alegységeknek lényegében csak lőszer és élelmezési anyagot kellett felvételeznie.
- A mozgósítás anyagi biztosítását megtervező és végrehajtó állomány ezen a területen jelentős tapasztalatokkal rendelkezett, ami véleményem szerint alapvetően meghatározta munkájuk eredményességét.

Jelen pillanatban sok olyan alakulat van, ahol a feltöltöttség alacsony, ezért mozgósításkor sok tartalékos vonul be. A mozgósítást végrehajtó csoportban mind a végrehajtók, mind a tervezők kevesebben vannak

---

1. Gyarmati József százados, okl. mg. gépészmérnök, ZMNE haditechnikai tanszék

és ami nagyon lényeges, kevesebb tapasztalattal is rendelkeznek. Ennek az oka abban keresendő, hogy mozgósítás már elég régen nem volt és bevonulás, - melynek a beöltöztető részlege hasonló a mozgósítás felszerelő részlegére, - is csak a kiképző központoknál van. A többi alakulat nem vesz részt a bevonultatásban.

A cikk megírásakor az volt a célom, hogy matematikai módszerek segítségével tervezhetővé tegyem egy felszerelés kiegészítő részleg kialakítását, illetve egy már működő részleg ellenőrzését. Ennek érdekében létrehoztam a részleg matematikai modelljét és ezen a modellen számítógép segítségével végeztem el a szükséges kísérleteket. A kísérletek eredményei jól felhasználhatóak a felszerelés kiegészítő részleg tervezéséhez illetve ellenőrzéséhez.

A felszerelés kiegészítő részleg modellje

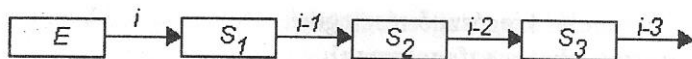
A sorban állási modell leírása.

Egy felszerelés kiegészítő részlegnek a feladatait a következő szempontok szerint lehet megfogalmazni:

- a meghatározott időintervallumon belül legyen képes beöltöztetni a beérkező tartalékosokat,
- a beöltöztetés mérethelyes öltözettel történjen,
- a kiszolgáló helyek (*szerverek*) előtt ne alakuljon ki hosszú időn keresztül olyan sor, ami zavarhatja a rendszer eredményes működését (rendzavarás, kapkodás, stb.),
- a kiszolgáló szervereknek legyen állásideje, hogy a beöltöztetést végzők ne legyenek túlterhelve, de ez az állásidő természetesen egyik szervernél se lehet túlságosan nagy, mert ez ronthatja a szerver kihasználtságát.

Tehát egy felszerelés kiegészítő részlegnek többféle követelményt kell egyszerre kielégítenie. Ezeknek a felsorolt szempontoknak a súlya természetesen nem egyforma. A fontossági sorrendet mindig az adott katonai szervezeten belül kell eldönteni a feladat a hadrendi besorolás és a helyi sajátosságoknak megfelelően.

A modellt a tapolcai sorozatvető tüzérezrednél 1992-ben és 1993-ban lebonyolított mozgósítás valós felszerelés kiegészítő részlege szerint építettem fel (1.ábra). A beérkező tartalékosok három egymás utáni kiszolgáló szervernél kapják meg a felszerelésüket. S_1 szervernél leveszik tőlük a civil ruhát, adminisztrálják és megkapják a fehéreneműt. S_2 szervernél a B komplett felszerelést (hadi gyakorló öltözet), S_3 szervernél pedig a B komplett felüli felszerelést (vegyvédelmi felszerelés, evőcsésze, kulacs, málhazsák stb.) kapja meg. S_2 és S_3 szerverek a szó szoros értelmében beöltöztető helyek, tehát a tartalékosok felveszik a nekik kiosztott ruhát és a szerverek parancsnokai, ellenőrzik a mérethelyességet.

1. ábra. A felszerelés kiegészítő részleg vázlatja.

E : érkezési folyamat

S : kiszolgáló szerver

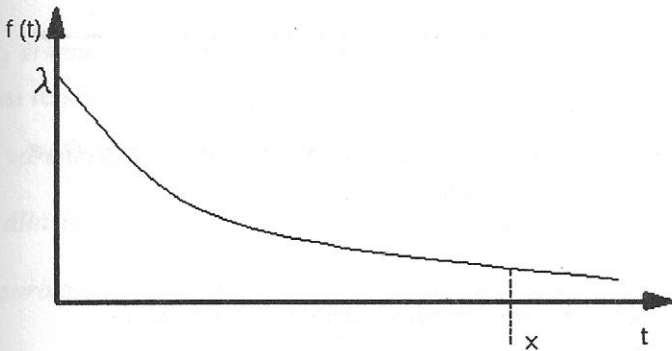
i : sorban állási rendszerbe beérkező tartalékos (elem)

A beöltöztetési folyamat működésének a szabályai:

- i -ik elem csak akkor léphet be S_j szerverbe, ha az $i-1$ -ik elem már elhagyta azt (egy szerverbe egyszerre csak egy tartalékos lehet),
- i -ik elem S_{j+1} -ik szerverbe csak S_j szerver elhagyása után léphet be (S_1 szerverből nem lehet S_2 kihagyásával S_3 -ba lépni),
- i -ik elem nem előzheti meg $i-1$ elemet ,
- a kiszolgálás a beérkezés sorrendjében történik a "first come first served" elv alapján.

Az érkezési időközök és a kiszolgálási idők valószínűségi változók. Az érkezési folyamat az [1] és a [2] szerint Poisson folyamat, mely szerint az érkezési időközök eloszlása exponenciális (2. ábra). A kiszolgálási idők eloszlása jelen esetben az [1] szerint nem lehet exponenciális, mivel ilyen eloszlás csak olyan kiszolgáló csatornáknál lehetséges, ahol a kiszolgálás fizikai tartalma fogyasztónként különbözik, például postahivatal, orvosi rendelő, bank. A mi esetünkben minden egyes tartalékos ugyanazt a kiszolgálást kapja meg az egyes szervereknél, ezért a kiszolgálási időt normál eloszlásúnak vettem.

Az érkezési időközök és a kiszolgálási idők generálásánál egyszerűsítéseket vezettem be, miszerint ezek csak egész másodpercek lehetnek és értéküknek alsó és felső határokat szabtam. Ezeknek az egyszerűsítéseknek gyakorlati jelentőségük van. Az érkezési folyamat exponenciális eloszlása és az időtartamok kerekítése miatt előfordul a nulla érkezési időköz, ami azt jelenti, hogy egyszerre kettő illetve több tartalékos is érkezik. Az érkezési időköz felső határa megakadályozza a folyamat megszakadását. A felső határ értékét az 1. egyenlet segítségével határoztam meg. (2. ábra.)

2. ábra. Az exponenciális eloszlás sűrűségfüggvénye

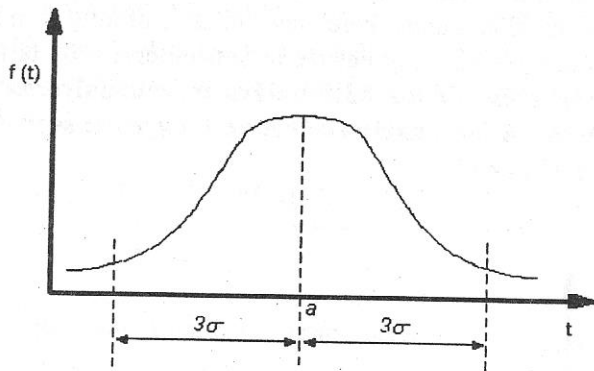
λ : az eloszlás paramétere

x : felső korlát

$$\int_0^x \lambda \cdot e^{-\lambda t} dt = 0.9973$$

A kiszolgálási idő alsó határával azt vettem figyelembe, hogy a beöltöztetésnél létezik egy minimum idő, ami alatt egy fő beöltöztetését gyakorlatilag nem lehet megcsinálni. A felső határ, hasonlóan az érkezési folyamathoz, megakadályozza a folyamat megszakadását vagy túl hosszúra nyúlását. A kiszolgálási időközöket a 6 szabály szerint korlátoztam (3. ábra). Ezen szabály értelmében a lehetséges valószínűségi változók, tehát jelen esetben a kiszolgálási időközök 99,73 %-át vettem figyelembe. [4]

3. ábra. A normál eloszlás sűrűségfüggvénye
a : várható érték
σ : szórás

A sorbanállítási rendszer matematikai modellje

A számítógéppel segített modellezés segítségével vizsgálni lehet a kiszolgáló szerverek előtt kialakuló sorok nagyságát az idő függvényében. Ezért az előző fejezetben leírt sorban állási modell alapján Turbo Pascal 6.0 nyelven egy programot készítettem.

A számítógépes program logikájának a megértéséhez a sorbanállási modellt egyszerűsítettem. Az egyszerűsített modellt a 4. ábra mutatja.

4. ábra. Az egyszerűsített felszerelés kiegészítő részleg vázlata.

E : érkezési folyamat

S : kiszolgáló szerver

i : sorban állási rendszerbe beérkező tartalékos (elem)

A programban használt változók:

i a beérkező tartalékos, továbbiakban elem, értéke 1 és n között van, ahol n a beérkezők teljes száma,

t_{ei} az érkezési időköz, az i -ik és az $i-1$ -ik elem érkezése között eltelt idő, eloszlása exponenciális, az indexben lévő e betű szimbolizálja az érkezési folyamatot,

t_{ki} kiszolgálási idő, amit i -ik elem a kiszolgáló szerverben eltölt,

T_{ei} érkezési idő, a teljes folyamat során i -ik elem beérkezése a sorbanállási rendszerbe,

V_i várakozási idő, i -ik elem várakozása a kiszolgáló szerver előtt,

a_i állásidő, a kiszolgáló szerver várakozása i -ik elem érkezéséig.

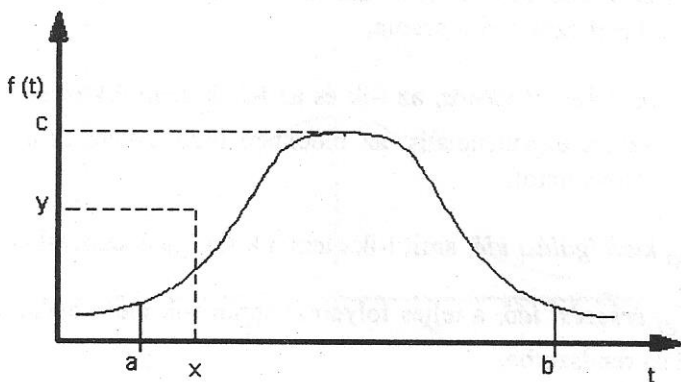
s_i sorbanállók száma, i -ik elem érkezésekor a szerver előtt várakozók száma.

Az érkezési időközöket és a kiszolgálási időket eloszlásfüggvényük ismeretében véletlenszámgenerátor segítségével elő lehet állítani. Az érkezési időközök eloszlása exponenciális. Az exponenciális eloszlás sűrűségfüggvényének a meghatározásához egy paraméterre, az érkezési rátára van szükség, ez az érkezők számának (350 fő) és a teljes beérkezés idejének (16 óra) a hányadosa. A kiszolgálási időket előre pontosan nem

lehet tudni, hiszen a kísérletsorozatnak a célja ezeknek az időknek a meghatározása. A program megírásának az érdekében viszont előre meg kellett becsülni ezeket, hogy realizálni tudjam a kiszolgáló szerver előtt kialakuló sort.

Amennyiben rendelkezésünkre áll az érkezési és a kiszolgálási folyamatokat leíró sűrűségfüggvény, akkor ezek alapján elő lehet állítani az érkezési időközök t_{ei} és a kiszolgálási idők t_{ki} sorozatait. Egy valószínűségi változó sűrűségfüggvényének a görbe alatti területe adott intervallumon belül az esemény bekövetkezésének a valószínűségét adja. Tehát, ha x és y véletlenül megválasztott szám, ahol $y \leq c$ és $a \leq x \leq b$ (5. ábra).

ha $y \leq f(x)$ akkor $t_{ki} = x$

5. ábra: Normál eloszlás sűrűségfüggvénye

Az érkezési idő tehát i -ik elem beérkezésének T_{ei} ideje egyenlő az érkezési időközök összegével t_{e1} -től t_{ei} -ig.

$$T_{ei} = \sum_1^i t_{ei}$$

Az i -ik elem csak akkor léphet be a kiszolgáló csatornába, ha $i-1$ -ik elem elhagyta azt, i -ik elem várakozási ideje a szerver előtt egyenlő lesz $i-1$ -ik elem szerver elhagyási idejének és i -ik elem érkezési idejének a különbségével. Amennyiben az i -ik elem érkezésekor az $i-1$ elem már elhagyta a szervert akkor várakozásról beszélünk. Az $i-1$ elem $T_{e(i-1)} + v_{i-1} + t_{k(i-1)}$ időpontban hagyja el a kiszolgáló szervert és i -ik elem T_{ei} időpontban érkezik tehát,

$$\text{ha } T_{ei} \leq T_{e(i-1)} + v_{i-1} + t_{k(i-1)}$$

$$\text{akkor } v_i = T_{e(i-1)} + v_{i-1} + t_{k(i-1)} - T_{ei}$$

$$\text{ha } T_{ei} > T_{e(i-1)} + v_{i-1} + t_{k(i-1)}$$

$$\text{akkor } a_i = T_{ei} - T_{e(i-1)} + v_{i-1} + t_{k(i-1)}$$

Az i -ik elem várakozási idejének a számításához tehát szükségünk van az azt megelőző elem várakozási idejére. A program realizálja a sorbanállási rendszerben lezajló folyamatot, tehát az egyes elemek érkezési és várakozási idejét az $i = 1$ elemmel kezdi számolni és mivel, ha

$$i = 1 \quad \text{akkor} \quad v_{i-1} = 0$$

ezért a várakozási idők számolhatók.

A sorbanállók száma az idő függvényében úgy határozható meg, ha számoljuk az i -ik elem érkezésekor melyik elem tartózkodik a kiszolgáló szerverben. Az i -ik elem érkezésekor egy j elem tartózkodhat a szerverben, ahol $j < i$. A j -ik elem $T_{ej} + v_j$ időpontban lép be és $T_{ej} + v_j + t_{kj}$ időpontban hagyja el a szervert, tehát ha létezik olyan j elem ahol igaz

$$T_{ei} \leq T_{ej} + v_j + t_{kj} \quad \text{és}$$

$$T_{ei} > T_{ej} + v_j$$

akkor az i -ik elem várakozni fog a kiszolgáló szerver előtt és a sorbanállók száma:

$$S_i = i - j - 1.$$

Az s_j ismeretében grafikonon lehet ábrázolni a sorbanállók számát az idő függvényében. Bemenő adatként meg kell határozni a kiszolgáló szerver paramétereit. A kiszolgálási idők eloszlása normális, tehát meg kell adni az a várható értéket és a σ szórást.

A program a bemenő adatok alapján a véletlen szám generátor segítségével előállítja a megfelelő eloszlású valószínűségi változókat, vagyis az érkezési időközöket és a három kiszolgáló szerver kiszolgálási időtartam sorozatait. A generált időtartamokat elemenként összeadja, összehasonlítja, majd kiszámolja minden egyes elem szerverek előtti várakozási idejét, vagyis a sorbanállók számát és a szerverek állásidejét. A kiszámolt időtartamok segítségével a program meghatározza a szerverek előtt kialakuló sorok nagyságát és ezt grafikusán ábrázolja.

A program futásának a végeredménye, vagyis a szerverek előtt kialakuló sorok nagysága az idő függvényében egy diszkrét paraméterű sztochasztikus folyamatot alkot. Természetesen ennek a folyamatnak nagyszámú, de véges realizációja lehetséges. Ezért ahhoz, hogy megbízható eredményeket kapjunk a programot azonos bemenő adatokkal többször kell futtatni. *Saját tapasztalataim alapján mintegy hat-nyolc kísérlet elegendő ahhoz, hogy reális eredményeket kapjunk.* A futtatási idő egy 486DX 33MHz 8MB RAM alaplappal rendelkező számítógépen nem éri el az egy percet, ezért ez komoly kényelmetlenséget nem jelenthet.

A bemenő adatok meghatározása.

A beérkező tartartalékosok számát és a beérkezés körülbelüli idejét a HKSZ és "M" tervek megadják. Vizsgálatom során egy zászlóalj felszerelés kiegészítő helyét modelleztem 350 fő tartalékosal és körülbelül 16 óra beérkezési időtartammal. Lényegesen nehezebb a helyzet a kiszolgálási idők meghatározásánál. Az 1. ábrán vázolt részleg szervereinek a kiszolgálási ideje az 1992-ben és 1993-ban Tapolcán végrehajtott mozgósítások tapasztalatai szerint másfél és négy perc között mozog. A kiszolgálási idő és annak a szórása a beöltöztető hely méretének, kialakításának, berendezésének, ellátottságának a beöltöztetést végzők számának és tapasztalatainak a függvénye. Ezeket az adatokat legpontosabban mérésrel lehet meghatározni, de erre nagyon korlátozottak a lehetőségeink.

Megoldást jelenthet egy valós mozgósítás, vagy ennek hiányában a beérkező helyek ellenőrzése és mérése egy HKSZ és "M" begyakorlásakor.

Vizsgálatom során alapadatnak tekintettem a beérkezők számát és a beérkezés várható időtartamát. Ezekhez az alapadatokhoz kerestem olyan átlagos kiszolgálási idejű és szórású szervereket, ahol a folyamat a legoptimálisabban képes működni.

A program futtatási eredményei

A kísérletek elvégzésekor az volt a célom, hogy az előző fejezetben leírt érkezési folyamathoz megkeressem a legmegfelelőbb paraméterű kiszolgáló szervereket. Négy kísérlet sorozatot végeztem el. Az első három kísérlet sorozattal az első (S_1) szerver előtt kialakuló sor nagyságát vizsgáltam meg. A kiszolgáló szerverek paraméterei (várható érték, szórás) itt azonosak. A negyedik kísérlet sorozattal a kiszolgáló csatornán belül, S_2 és S_3 szerverek előtt kialakuló sorok nagyságát vizsgáltam. Ennél a kísérlet sorozatnál a S_2 szerver paramétereit változtattam. A kiszolgáló szerverek optimális paramétereit az érkezési folyamathoz képest vizsgáltam. Az átlagos érkezési időköz, vagyis a várható érkezési időtartam (16 óra) és a beérkezők számának (350 fő) hányadosa jelen esetben 164,6 másodperc. Minden egyes kísérletsorozat alkalmával a programot azonos bemenő adatokkal, tíz alkalommal futtattam és a legjellemzőbb eredmények grafikonjait közöltem.

Első kísérletsorozat

Bemenő adatok: $a_1 = 170$ mp. és $\sigma_1 = 10$ mp.

$a_2 = 170$ mp. és $\sigma_2 = 20$ mp.

$a_3 = 170$ mp. és $\sigma_3 = 20$ mp.

Az első szervernél lényegében csak adminisztráció történik méretvétel és beöltöztetés nem, ezért ennek a szervernek a szórását alacsonyabbra (10 mp.) vettem.

A 6. ábrán látható az S_1 szerver előtt kialakuló sor nagysága. Megfigyelhető, hogy az első nyolc órában körülbelül öt fő várakozik folyamatosan a kiszolgálásra. A nyolcadik óra után viszont a sor folyamatosan növekszik. A sor növekedése megfigyelhető volt valamennyi kísérlet

6. ábra

alkalmával, a növekedés nagy valószínűséggel az első tíz órában bekövetkezik. Az első szerver előtt, **folyamatosan hat-nyolc órán keresztül húsz vagy még ennél is több tartalékosból álló sorral számolhatunk, a rendszer nehezen irányíthatóvá vagy követhetlenné válik.**

A második kísérletsorozat.

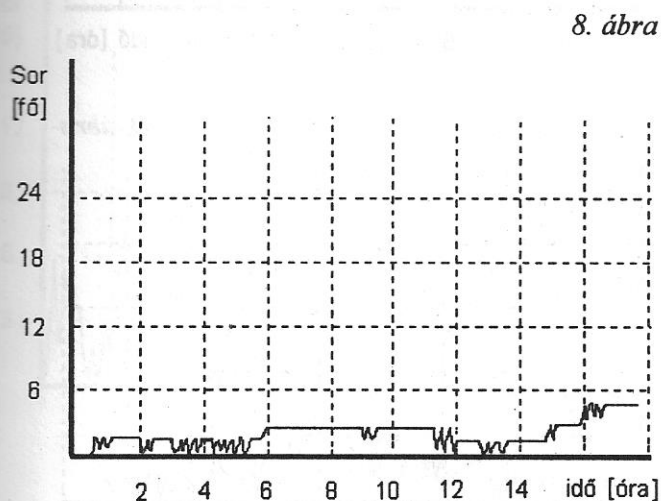
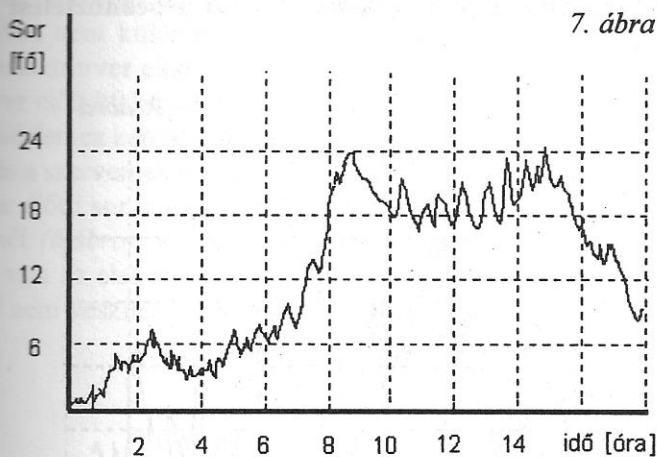
Bemenő adatok: $a_1 = 160$ mp. és $\sigma_1 = 10$ mp.

$a_2 = 160$ mp. és $\sigma_2 = 20$ mp.

$a_3 = 160$ mp. és $\sigma_3 = 20$ mp.

A kiszolgáló csatorna gyorsításával kedvezőbb eredményeket kapunk. Az első szerver előtt kialakuló sor nem növekszik folyamatosan, van maximum érték (7. ábra). A második szerver előtt pedig átlagosan csak két-három sorban állóval lehet számolni (8. ábra).

A harmadik szerver előtt kialakuló sor jellege megegyezik a második szerver előtt kialakulóéval, ezért ennek a grafikonját nem közlöm. A folyamat viszont még így sem optimális, mert az első szerver előtt még mindig tíz-tíz-huszonöt főből álló sor fog kialakulni tartósan, több órán keresztül, és egyik szervernek sincs állásideje. A kiszolgáló csatorna túl van terhelve.

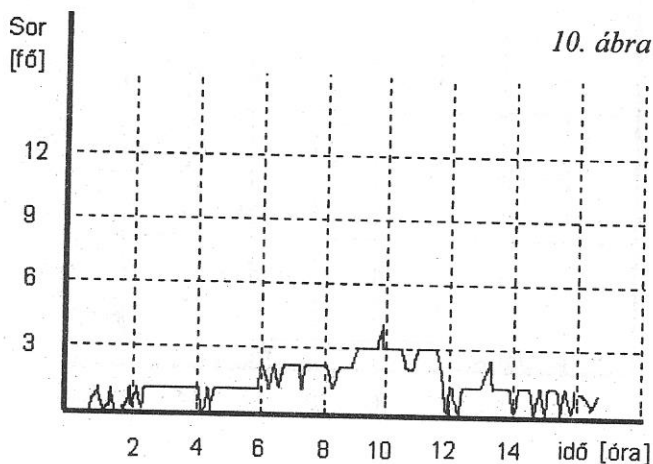
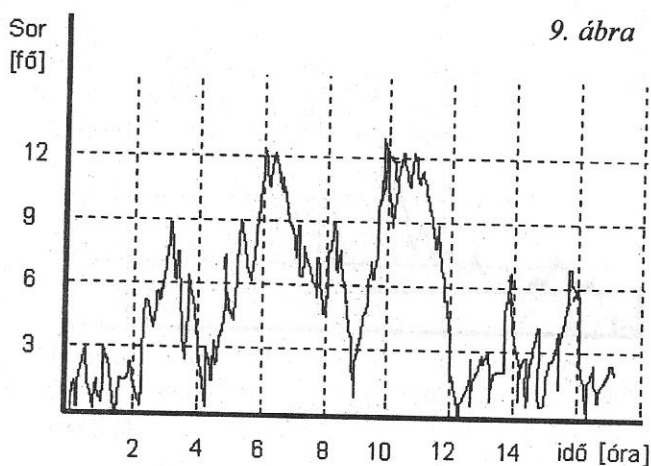
Harmadik kísérletsorozat

Bemenő adatok: $a_1 = 150$ mp. és $\sigma_1 = 10$ mp.

$a_2 = 150$ mp. és $\sigma_2 = 20$ mp.

$a_3 = 150$ mp. és $\sigma_3 = 20$ mp.

A kiszolgáló csatorna áteresztő képességének a további növelésével számunkra kedvező eredményeket kaptam. Az első szerver előtt tartósan hosszú sor nem alakul ki (9. ábra). A második és a harmadik szerver terheltsége és kihasználtsága is megfelelő (10. ábra). Valamennyi szervernek van állásideje, ami lehetővé teszi a beültöltést végzők pihentetését.

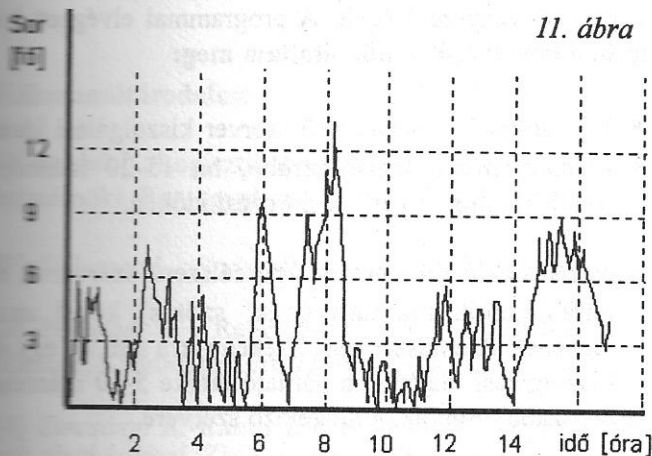
Negyedik kísérletsorozat

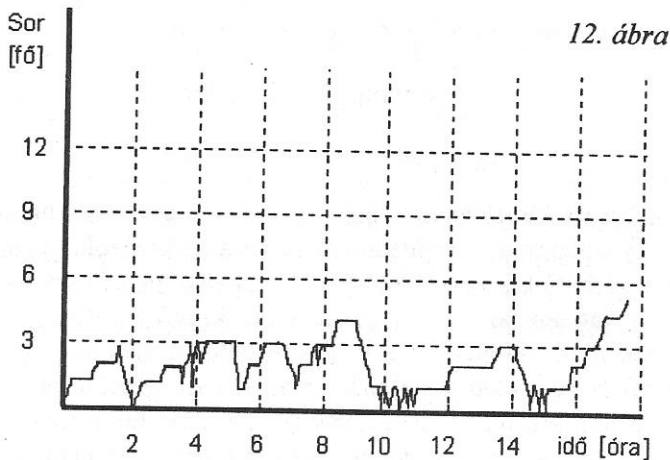
Bemenő adatok: $a_1 = 150$ mp. és $\sigma_1 = 10$ mp.

$a_2 = 160$ mp. és $\sigma_2 = 20$ mp.

$a_3 = 150$ mp. és $\sigma_3 = 20$ mp.

A negyedik kísérletsorozatban a kiszolgáló csatornán belül kialakuló sorok nagyságának a vizsgálatára koncentráltam. Meghagytam S_1 és S_3 szerverek várható kiszolgálási idejét és megnöveltem S_2 szerver idejét. A 11. ábrán látható az első szerver előtt kialakuló sor nagysága, ez lényegében nem különbözik a 9. ábrán látható, azonos paraméterekkel rendelkező szerver előtt kialakuló sorral. A lényegesebb jelen esetben az S_2 szerver előtt kialakuló sor (12. ábra). A szerver terheltsége megnőtt az előző kísérlethez képest (10. ábra), de a sorok nagysága nem növekszik túl nagyra és a szervernek van állásideje. Fennáll annak a valószínűsége, hogy a szerver előtti sor nagysága folyamatosan nőjön, hasonlóan mint az első kísérletnél (6. ábra). Az így kialakuló sor nagysága viszont nem érte el egyszer sem az első szerver előtt kialakuló sor maximumát. A kiszolgáló csatorna nem veszítette el a rugalmas áteresztőképességét.

4. Értékelés, összefoglalás.

Vizsgálatom során az volt a célom, olyan módszert nyújtsak az alkalmazóknak, ami megkönnyíti egy felszerelés kiegészítő részleg kialakítását. A feladatot egy *Turbó Pascal programnyelven* megírt szimulációs program segítségével oldottam meg. A program megírásakor felhasználtam a sorban állás elmélet egyes törvényszerűségeit. A programmal elvégzett kísérlet-sorozatok alapján **a következőket állapítottam meg:**

- A kiszolgáló csatorna első szerver kiszolgálási idejének a várható értéke legcélszerűbb, ha 15-20 másodperccel rövidebb, mint a várható érkezési időköz.
- A kiszolgáló szervereket úgy célszerű szervezni, hogy a paramétereik (várható érték, szórás) közel azonosak legyenek. A rendszer nem érzékeny arra sem, ha egy szerver kiszolgálási idejének a várható értéke 5-10 másodperccel hosszabb, mint az öt megelőző szerveré.

A kísérletek eredményeit alkalmazva a valós rendszerre képesek lehetünk olyan *felszerelés kiegészítő részleget* létrehozni, amely nagy valószínűséggel képes lesz optimálisan kiszolgálni a beérkező tartalékosokat. A felhasználók a mozgósítási tervek alapján ismerik a beérkezési paramétereket. A módszer helyes és pontos alkalmazásához viszont közelítőleg ismerni kell a kiszolgáló szerverek paramétereit is. Ezeket a paramétereket legjobban mérésrel lehet meghatározni. *A mérések elvégzéséhez jó alkalmat nyújthat egy HKSZ és M begyakorlás.* A mért adatok birtokában, felhasználva a kísérletsorozataim eredményeit gyorsítani illetve, lassítani lehet a kiszolgáló szervereket. Ezt végrehaj-tatjuk a kiszolgálók számának a módosításával, illetve a beöltöztető hely kialakításával. Egy előre kialakított, megtervezett és ezen módszer segítségével ellenőrzött felszerelés kiegészítő részleg, még tapasztalatlan kiszolgálókkal is képes lesz beöltöztetni a beérkező tartalékosokat a harc-készültségi tervekben számára meghatározott időintervallumon belül.

Vizsgálatom során a felszerelés kiegészítő részleg egy konkrét modelljét vettem alapul. Természetesen a helyi sajátosságoknak megfelelően az alakulatok különbözőképpen alakíthatják ki ezt a részleget. Az általam leírt matematikai modell csak az 1. ábra ábrázolt sorbanállási rendszer működésének vizsgálatára alkalmazható. A sorbanállás elmélet helyes alkalmazásával viszont lehetőség van más formában felépített felsze-relés kiegészítő részlegek, valamint a mozgósítás egyéb folyamatainak a vizsgálatára is.

Felhasznált irodalom

- [1] *Benkő J.* : Logisztikai operációk tervezése, GATE Mezőgazdasági Gépészmérnöki Kar, egyetemi jegyzet, Gödöllő, 1995.
- [2] *Kleinrock L.* : Sorbanállás-kiszolgálás, Műszaki Könyvkiadó, 1979.
- [3] *Pokorádi L.* : Repülőgépek üzemeltetési folyamatának markovi modellezése, Kandidátusi értekezése, 1996.
- [4] *Turcsányi K.-Kunos B.* : A haditechnikai eszközök megbízhatóságának alapkérdései, ZMKA jegyzet, Budapest, 1990.

NATO CSATLAKOZÁS (INTEGRÁVCIÓ), LOGOSZTIKAI BIZTOSÍTÁS

A TÖBBNEMZETISÉGŰ ERŐK LOGISZTIKAI BIZTOSÍTÁSÁNAK NATO ÉS ENSZ FELFOGÁSA A BÉKEMŰVELETEK TÜKRÉBEN

Fleischacker Ferenc¹

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem másodéves doktorandusaként abból a megközelítésből írom ezt a cikket, hogy a (tervezett) kandidátusi értekezésemben (Béke műveletek logisztikai biztosítása többnemzetiségű csoportosításban) is e témakörrel foglalkozom, kutatom. Elsősorban az ENSZ logisztikai biztosításával kapcsolatban tanulmányokat, cikkeket és az ENSZ Logisztikai Kézikönyvére, illetve nagy béke műveleti tapasztalatokkal rendelkező nyugati országok (USA, Kanada, UK) szakirodalmait vettem alapul, gyakorlatban, gyakorlati foglalkozásokon nem vettem részt. A NATO logisztikai biztosításával kapcsolatban már több szerencsém volt mert az irodalmak mellett több tanulmányúton illetve gyakorlaton való részvétel segítette a kutatásaimat. Természetesen a Magyarországon, de más országok által működtetett, NATO elvű logisztikai biztosítást végző (Taszár, Pécs SFOR) bázisokon is folytattam több konzultációt.

Bevezetés

"Az Egyesült Nemzetek célja, hogy fenntartsa a nemzetközi békét és biztonságot, és evégből hathatós együttes (kollektív) intézkedéseket tegyen a békét fenyegető cselekmények megelőzésére és megszüntetésére, a támadó cselekményeknek (agresszió) vagy a béke más módon történő megbontásának elnyomására, valamint a békés eszközökkel, az igazság és a nemzetközi jog elveinek megfelelő módon rendezze vagy megoldja a nemzetközi viszályokat és helyzeteket, amelyek a béke megbontására vezetnek."

---

1. Fleischacker Ferenc őrnagy, ZMNE Logisztikai tanszék, doktorandusz

(Az Egyesült Nemzetek Szervezete /ENSZ/ Alapokmánya 1-cikke első bekezdés.)

Az Alapokmány értelmében az ENSZ gyors és hathatós cselekvésének biztosítása érdekében a tagok, a nemzetközi béke és biztonság fenntartásáért a fő felelősséget a Biztonsági Tanácsra ruházzák. A Tanács hatáskörét az Alapokmány rendelkezései behatárolják, különösen a VI. (A viták békés rendezése), a VII. (Eljárás a béke veszélyeztetése, megszegése és támadó cselekmények esetén) és a VIII. fejezet (Regionális megállapodások) által tartalmazott szabályok és eljárások.

A II. Világháborút követően a világban közel 200 nemzetközi válság és fegyveres konfliktus zajlott le. Az ENSZ a békeműveleteit a nemzetközi béke és biztonság érdekében folytatta le.

Az ENSZ mindenkori célja a globális és a lokális konfliktusok lehetőség szerinti békés úton történő (diplomáciai) megoldása. A végső megoldásként alkalmazta és alkalmazza most is a katonai erő felhasználásával járó tevékenységeket, vagy a megfigyelői munkát, amely ugyan nem tartozik a VII. fejezet kényszer-rendszabályok körébe, de túlmennek a VII. fejezet békés vitarendezési folyamatain.

A béke és a biztonság érdekében 1948-tól napjainkig 110 nemzet 600.000 katonája tevékenykedett a világ 34 pontján, 49 misszióban és küldték 1372 áldozta az életét a "béke szolgálatában."

Napjainkra a békefenntartás, illetve maga a békeműveletek jelentős változásokon mentek keresztül. Alapfeladatok lettek a belső polgárháborús konfliktusok, a humanitárius feladatok, a jogrend biztosítása, a hatalom demokratikus úton történő átadása, a fegyverzetellenőrzés problémaköre, a fegyverzetcsökkentések betartásának ellenőrzése és más hasonló feladatok.

A katonai békefenntartó tevékenységek közül három féle műveletet különböztetünk meg:

- a szemben álló fegyveres erők szétválasztását,
- a szemben álló fegyveres erők visszavonulásának ellenőrzését,
- a megkötött tűzszüneti és egyéb egyezmények betartását.

Ezen tevékenységek során a békefenntartók, a műveleti területen objektumok és személyek ellenőrzését és átvizsgálását, megfigyeléseket, személyek és szállítmányok kísérését hajtják végre, alapvetően háborúsnak tekinthető viszonyok között, melyben a logisztikai rendszer megszervezése és működtetése létfontosságú kérdés. A fegyveres békefenntartó tevékenységre 1997-ben 1,3 billió USA \$ költött az ENSZ, de ez az összeg csupán 5%-a a világ államainak védelmi kiadásokra fordított költségeinek.

Az ENSZ békefenntartó erők logisztikai és visszatérítési rendszerét az 50/222. (1996. Április 11-ei) ENSZ közgyűlés határozata szabályozza.

Munkámban kiemelt figyelemmel hasonlítom össze az ENSZ logisztikát, illetve a NATO logisztikai biztosítását. A történelemben most először van lehetőség arra, hogy olyan többnemzetiségű alkalmi harci kötelékek (az úgynevezett Dél-szláv térség) logisztikai biztosításának a sajátosságait vizsgáljuk úgy, hogy egy ENSZ határozat alapján de a NATO logisztikai elveken működő logisztikai biztosítást összevessünk, összehasonlítsunk az eddigi ENSZ logisztikai gyakorlattal. A most feladatot teljesítő országok több kísérleti alkalmazást használnak a saját alakulataik logisztikai biztosításában.

Az újszerű eljárások a logisztikai biztosításban:

- Először alkalmazzák nem NATO tagországok a NATO logisztikai ellátás és támogatás elveit (az eddigi ENSZ mandátumos többnemzetiségű békeműveletek alatt mindig az ENSZ logisztikai biztosításának megfelelő támogatásban részesültek a műveletekben résztvevő országok).

- Magában a NATO logisztikában először valósul meg az az eljárás, hogy a logisztikai elemek (logisztikai bázisok) nem a hadműveleti területen belül települnek, hanem azon kívül (más országok területén pl: Horvátország, Magyarország).

- Most próbálják az országok a "nemzeti felelősség elvét" átértékelni és megtalálni az optimális megoldást, hogy a hadműveletek támogatása és (az egyik általános, alapvető logisztikai cél) a megfelelő költséggel se szenvedjen csorbát.

1.) Az ENSZ békefenntartó műveletek logisztikai biztosításának a rendszere

1.1 A logisztikai rendszer vagy lánc olyan átfogó ellátási lánc, amelynek elemei :

- a beszerzés;
- a termelés;
- a raktározás;
- a készletgazdálkodás;
- az áruelosztás;
- az értékesítés.

A békefenntartó feladatok során a mindenoldalú biztosítást úgy kell megszervezni, hogy a nagy távolság, a lerombolt infrastruktúra, a szélsőséges időjárási és terepviszonyok, a polgárháborús helyzet, az alacsony egészségügyi színvonal és a közbiztonság hiánya ne okozzon zavart a felszerelés és szolgáltatás eljuttatásában a felhasználó csapatok részére.

Az ENSZ terminológia a logisztika feladatai közé sorolja:

- a szükséges iratok beszerzését, mint a vízum;
- adó és vámügyintézés;
- importjog;
- szabad mozgás megteremtése.

A békefenntartó tevékenység során, a műveleti területen nemcsak az ENSZ fegyveres félkefenntartói tevékenykednek, hanem más civil szervezetek is végeznek humanitárius segítségnyújtást, aminek keretében szintén anyagokat, eszközöket és szolgáltatásokat juttatnak el a rászorulóknak.

Ezek a civil szervezetek, amelyek lehetnek:

ENSZ-hez tartozók:

- Világ Élelmezési Program (WFP);
- ENSZ Fejlesztési Program (UNDP);
- ENSZ Menekültügyi Hivatal (UNHCR).

Teljesen egyéni szerveződések:

- Nemzetközi Vöröskereszt (ICRC);
- Orvosok Határok Nélkül (MSF);
- Mentsétek meg a gyerekeket (SAVE).

Ezen civil szervezetek tevékenykedése a műveleti területen a "kék-sisakosok" számára plusz feladatot jelentenek, hiszen sok esetben igényt tartanak a fegyveres békefenntartók különböző segítségeire pl:

- szállítási feladatok;
- őrzés- védelmi feladatok;
- elosztási feladatok.

1.1.1. Az ENSZ békefenntartó műveletek logisztikai rendszere két fő elemből áll:

- a.) polgári;
- b.) katonai.

A polgári rész elsősorban az ENSZ haderő-felépítés strukturális szempontjaival foglalkozik.

A katonai az erők napi működtetéséhez szükséges feladatok végrehajtására koncentrálnak.

1.2. Az ENSZ logisztika definiálása

Az ENSZ katonai terminológiája szerint (ENSZ Logisztikai Kézikönyv) a logisztika az a művelet, amely az ellátáshoz, üzemben tartáshoz és a karbantartáshoz, szállításhoz, az egészségügyi támogatáshoz és az egyéb szolgáltatásokhoz kapcsolódnak, illetve a feladatok részét vagy egészét képezik:

- Az ellátás magában foglalja a beszerzést, elosztást, az anyagok raktározását és szükség esetén a mentését.
- Az üzemben tartás és a karbantartás során az anyagok, eszközök, felszerelések üzemeltetésére alkalmas állapotát megőrzik, illetve visszaállítják üzemeltetésre kész állapotba.
- A szállítási feladatok végzésekor sor kerül személyek, anyagok, eszközök mozgatására.
- Az egészségügyi ellátás magában foglalja a baleseti, belgyógyászati és fogorvosi ellátás biztosítását, valamint a sebesültek mentését és továbbszállítását.
- Az egyéb szolgáltatások során biztosítani kell az élet- és munkafeltételeket, a ruházatot és védőfelszereléseket, szabadságolást, pénzváltást és a regenerálódást.

Itt rögtön meg kell állni, és meg kell vizsgálni a NATO logisztika meghatározását (AAP-6).

"Logisztika: Az erők mozgatásának és fenntartásának tervezési és végrehajtási tudománya.

Az alábbi katonai tevékenységekkel foglalkozik a legátfogóbb értelemben:

- a.) Tervezés és fejlesztés, beszerzés, raktározás, szállítás, elosztás, fenntartás-karbantartás, kiürítés és az anyagok kiosztása.

- b.) Személyszállítás.
- c.) Létesítmények vásárlása vagy építése, karbantartása, működtetése és elosztása.
- d.) A szolgáltatások megszervezése vagy nyújtására irányuló tevékenység.
- e.) Az orvosi, valamint az egészségügyi szolgáltatások biztosítása."

(*sajnos az értelmezéshez szükség van egy magyar- magyar szótárra).*

1.3. Az ENSZ missziók ellátása, és anyagbeszerzésének lehetséges fajtái

1.3.1. Helyi ellátás. Ezek az ellátási területek általában az egészségügyi, kommunikációs, szállítási, kikötői és repülőtéri szolgáltatások igénybevételére, ha szükséges bérlésére korlátozódnak.

1.3.2. Polgári ellátás. A műveleti területen az esetek döntő százalékában, azért ha változó hatásfokkal is de tevékenykednek helyi gazdasági vállalkozások. A művelet tervezése és végrehajtása során természetesen ezek igénybevehetőek.

1.3.3. Katonai ellátás. A katonai ellátás attól függ, hogy a katonai kontingenst biztosító nemzet (Troop Contributing Nation, TCN) milyen logisztikai felajánlást tett az ENSZ felé, milyen szintű öfenntartást kíván megvalósítani, milyen az adott térség infrastrukturális fejlettsége és az ENSZ-nek milyen lehetőségei vannak a helyi vagy nemzetközi vállalkozóktól anyagok beszerzésére és szolgáltatások igénybevételére szerződések alapján.

Az eddigi 50 év tapasztalata az, hogy ha fegyveres konfliktus veszélye fenn áll, akkor a fegyverek veszélye elriasztja a magánszféra vállalkozóit vagy olyan irreális pénzügyi, illetve teljesíthetetlen biztonsági igényeket támasztanak az ENSZ -szel szemben, amit nem tudnak, de nem is akarnak teljesíteni.

1.4. Az ENSZ logisztikai biztosítás elgondolása

A műveletben résztvevő katonai kontingensnek az anyagi készleteit - az 1996 óta érvényben lévő ENSZ előírásoknak megfelelően - úgy kell kialakítani, hogy az 60 nap, egyes anyagoknál mint például az egészségügyi anyagok 90 napi önellátásra legyen elegendő. Ez az idő szükséges a művelet vezetői részére, hogy megtervezzék és működtessék a misszió logisztikai rendszerét, valamint megkössék a szükséges szerződéseket a helyi és nemzetközi gazdasági társaságokkal. **A 60 nap leteltével az adminisztrációs főnök által irányított szervezetnek képesnek kell lennie arra, hogy:**

- Ivóvízzel;
- Élelemmel;
- Üzemanyaggal;
- ENSZ egyenruhával;
- Jelzésekkel való ellátást végezzen és
- Szállítást;
- Raktározást;
- Szemétszállítást és szennyvíztisztítást biztosítson.

Az elmúlt évek tapasztalatai sajnos azok, hogy az ENSZ olyan nagy tehetségtelenséggel és tehetségtelenséggel működik, hogy a kívánt szintű logisztikai biztosítást csak 1-2 év alatt képes megteremteni.

1.5. A műveletekben résztvevő katonai kontingensek anyagi rendszere

A békefenntartást végrehajtó katonai kontingensek feladataik végrehajtása során különböző tulajdonú és származási helyű anyagokkal és eszközökkel kerülhetnek kapcsolatba.

Ezek a következő anyagok és eszközök lehetnek:

- ENSZ által biztosítottak;
- Béreltek;
- Olyanok, amiért az ENSZ térítést fizet.

1.6. Az ellátás elgondolásának kialakítása

A békefenntartó műveletek feladata és az azt végrehajtó erők összetétele rendkívül változatos, de az ellátás hármasszintű tagozódása minden típusú misszióban megtalálható:

1.6.1. Az első szintű ellátásnak a katonai kontingensek önellátó tevékenységét nevezik.

1.6.2. A második szintű ellátás szintén a misszió területén valósul meg, de már a műveletvezetés szintjén, központi műhelyek, raktárak, ellátók, szolgáltatók végzik el.

1.6.3. A harmadik szintű ellátás a misszió területén kívülről érkezik. A missziók ellátórendszerének feladata a szükséges anyagok, eszközök mennyiségének és minőségének meghatározása, az anyagok, felszerelések megrendelése, azok fogadása és tárolása, kiadása a csapatok felé, a feleslegessé vált felszerelések és anyagok visszavételezése és leltározása.

1.7. Az alapvető anyagok biztosítása

Ezek az anyagok elengedhetetlenül szükségesek a csapatok élet- és munkafeltételének, valamint biztonságának fenntartása érdekében. Minden egyes anyagnemnek meg van a felelős szolgálatiág-főnöke, aki a logisztikai főnöknek van alárendelve.

1.7.1. Élelmiszer. A csapatok élelmezési szolgálat főnöke a felelős minden fajta élelem tárolásával és felhasználásával kapcsolatos kérdésben (az egészségügyi előírások betartását az egészségügyi főnök ellenőrzi).

1.7.2. Kenő-, üzem- és tüzelőanyag. Az üzemanyag szolgálat főnökének feladata az érkező szállítmányok mennyiségének, eredetének ellenőrzése és a minőségvizsgálat elvégzése a felhasználhatóság megállapítása érdekében.

1.7.3. Fegyver-, lőszer, robbanóanyag. Az ENSZ meghatározott havi területi díjat fizet minden egyes fegyverért, amit a kontingensek magukkal szállítottak a műveleti területre

Egyéb anyagok biztosítása és kiszolgálása

Azoknak az anyagoknak, berendezéseknek és szolgáltatásoknak a biztosítása tartozik ebbe a kategóriába, amik első fokon nem szükségesek az életfenntartáshoz, de hosszútávon elengedhetetlenek a feladat ellátásához.

1.7.4. Műszaki biztosítás.

A műszaki biztosítás magába foglalja az épületek, utak, hidak, repülőterek, kikötők, cső-, és elektromos vezetékek felépítését és karbantartását, a tűzvédelemet és tűzoltási feladatok ellátását, az ivóvíz előállítását, a szemét, szennyvíz elszállítását, az aknamentesítést és a környezetvédelmi szabályok betartását.

1.7.5. Szállítás

A műveleti területen minden fajta anyag- és személyszállítást - úton, vízen és levegőben - az ENSZ Adminisztrációs és Logisztikai Főosztály alárendeltségében lévő Szállítást Koordináló Központ irányít. Ebben a központban található a civil és a katonai szállítási főnök.

1.7.6. Karbantartás

A szélsőséges környezeti hatásokból következően, a műveletben résztvevő felszerelések és berendezések karbantartását nagyobb gyakorisággal kell végezni, mint az anyaországban megkövetelt. Az erők

parancsnokának karbantartásért felelős főtisztje tervezi, koordinálja és ellenőrzi a javítási, és üzembenntartási munkálatokat.

A javítási rendszer háromfokozatú:

- 1.) Csapatok végzik maximum 12 munkaóra ráfordítással (esetek nagy részében a meghibásodás helyszínén).
- 2.) Csapatok végzik, az általuk üzemeltetett szakműhelyekben.
- 3.) A misszió által üzemeltetett komoly központi javító műhelyben, vagy a befogadó ország egy speciális műhelyében végzik el a szükséges javításokat.

1.7.7. Egészségügyi biztosítás

A műveletek során a legfontosabb alapelv:

"A legfőbb érték az ember"

Az egészség megóvása érdekében minden kontingens szintjén ellátóhelyeket kell kialakítani, amik alkalmasak elsősegélynyújtásra, baleseti sebészeti feladatok, kisebb fogászati feladatok ellátására.

1.7.8. Híradás, informatika

A információk gyors, pontos és megbízható továbbítása létfontosságú a műveletek során. A katonai csapatok rendelkeznek olyan híradórendszerrel, ami a saját csapataikkal és parancsnokságukkal a kapcsolattartást biztosítja. Az ő tevékenységüket az erők parancsnoka alárendeltségben lévő híradó főtiszt tervezi, koordinálja és ellenőrzi.

1.7.9. Postai szolgáltatás

Ez a szolgáltatás biztosítja a szolgálati okmányok és a magán levelezések továbbítását a műveleti területen és azon túl is, a New Yorki Parancsnokságra, vagy az anyaországba.

2.) NATO logisztikai biztosítási rendszere és annak működése a Dél-szláv térségben

A NATO logisztika alapelve: A logisztika elsősorban nemzeti teljesítésű legyen

2.1. Logisztikai biztosítást végrehajtó szervezetek

Az alapvető ellátást tehát a következő logisztikai elemeknek kell biztosítani:

- a saját többnemzetiségű alakulat szervezetszerű logisztikai alegysége(i) pl: logisztikai század, logisztikai zászlóalj, + külön egészségügyi alegység, általában akkora mint maga a logisztikai alegység (logisztikai zászlóalj mellett egészségügyi zászlóalj). Az esetek többségében még egy külön szállító alegységet is rendszeresíteni szoktak.
- nemzeti támogató elem(ek).
- Befogadó Nemzeti Támogatás (HNS).

Ha a többnemzetiségű csapatok 4-6 nemzetből tevődnek össze, akkor szervezetszerű egy nemzeti támogató csoportot (NSG) létrehozni.

2.2. Az NSG feladatai általában a következők lehetnek:

- a többnemzetiségű egység pénzügyi irányítása;
- logisztikai biztosítás tervezése, szervezése.

A költségvetés tervezését a nemzetek külön készítik el. A közös egységek költségvetését készíti el az NSG. A költségeket ezután megosztják és arányosan fizetetik ki a küldő nemzetekkel.

NATO logisztikai biztosítási elv még, hogy a csapatoknak 30 napos készlettel úgynevezett "átlagos napi felhasználás" (day of supply -DOS)-al kell rendelkezniük.

2.3. A készletek megoszlása

- 7 napos készlet a nemzeti elemeknél (NSE)
- 7 napos készlet a nemzeti támogató csoportnál (NSG)
- 16 napos készlet a küldő országokban (az országoknak fel kell készülniük arra, hogy ha szükség van rá 14 napon belül a készleteket a helyszínrre, tudják szállítani)

NSG felelősség:

- átcsoportosítás megszervezéséért;
- a dandárok felelősek egy pontig onnan az NSG felelős az átcsoportosításért;
- a csapatok és anyagok, eszközök, felszerelések hazaszállításának megtervezéséért az anyaországba (NATO elv a hazajövetel gondos megszervezése).

Fontos koordinációs csoportot működtetni a küldő nemzet (TCN) és a NSG között. Ennek a csoportnak a feladata az hogy a delegált nemzetek egy elvet követnek a logisztikai nemzeti hatáskörben és ezeket az elveket és eljárásokat összehangolja.

NATO elv: A NATO logisztika egyik célja az, hogy a hadműveleti feladatokat úgy tartsa fent, hogy elkerülje a felhalmozódásokat.

2.4. NATO logisztikai alapelvei

- felelősség (közös felelősség);
- ellátás (nemzeti felelősség);
- hatáskör (megfelelő hatáskört a parancsnoknak);
- együttműködés;

- koordináció;
- hatékonyság (nagyon fontos logisztikai elv, hiszen nem a működésen van a hangsúly, az természetes, hanem a JÓ működésen);
- gazdaságosság (amikor nincs harc a legfontosabb);
- rugalmasság;
- információáramlás (adatok átláthatósága).

NATO sajátosság a vezető nemzet feladat, vagy az egész logisztikai biztosításra, vagy csak a logisztika egyes területeire.

A szakosodásokat is figyelembe véve itt is fontos az NSE - NSG közötti együttműködés. A beszerzésért az NSG a felelős, de a szerződésekért a nemzetek a felelősek, ők írják alá, ők kötik meg hiszen ők fizetnek. Ennek a szellemiségében:

Az NSG végzi:

- versenyeztetést;
- piackutatást;
- jogi háttérmunkát;
- de a vásárlást az NSE végzi;
- a bankok felé a munkát;
- a veszélyes hulladék elhelyezését;
- szabadságolások és szabadidős, kulturális tevékenységek szervezéséért az NSE felelős de az NSG hajtja végre;
- a szabadságra távozó katonák szállítását.

2.5. Az ellátás-szállítás lépcsőfokai

1. *lépcső* : felhasználói szint.
2. *lépcső* : zászlóalj (csapat) szint ezen a szinten a saját készleteit használják.
3. *lépcső* : dandár vagy annak megfelelő szint. A szállítás vagy az ellátás a NSG-től a többnemzetiségű csapatig.
4. *lépcső* : a dandár fölötti szint, a küldő országtól az NSG-ig.
5. *lépcső* : a termelőktől, vállalatoktól (HNS) az NSE-ig vagy az NSG-ig.

2.6. Következtetések

- 1.) Az első NATO hadművelet Európában.
- 2.) Az első olyan mikor az NSE a hadműveleti területen kívül helyezkedett el.
- 3.) Az első volt a kelet-európai országok bevonásával.
- 4.) Az első volt, hogy egy alakulatnál ahol NATO országokból is vettek részt csapatok a műveletben nem NATO országbeli volt a parancsnok (Északi-Lengyel Többnemzetiségű Dandár, lengyel a parancsnok - dán, norvég, finn, svéd, lengyel zászlóaljok).
- 5.) Az első volt amikor az ENSZ rendszert felváltotta a NATO logisztikai rendszer.
- 6.) Az első az MC319/1 jegyében
- 7.) Az első amikor az anyagok felelősségéért anyagfelelős nemzeteket jelöltek ki.
- 8.) Soha még és ilyen mostoha időjárási körülmények között, ilyen rövid idő alatt ekkora kontingensnek nem szervezték meg a logisztikai biztosítását.

3. JAVASLATOK A TÖBBNEMZETISÉGŰ LOGISZTIKA NATO ELVŰ MEGVALÓSÍTÁSÁRA

3.1. *Javaslatok*

- 1.) A biztosítás optimalizálása érdekében, szükséges a többnemzetiségű együttműködés és a közös erőforrások koordinálása, egy kijelölt parancsnok alárendeltségében.
- 2.) A logisztikai kérdésekért való teljes körű felelősség továbbra is a Többnemzetiségű Harci Kötelék Főparancsnokságának J-4 törzsére hárul.
- 3.) Adott számos olyan hadműveleti és földrajzi tényező, amely kitartással lehet a logisztikai biztosító rendszer megtervezésére, a Többnemzetiségű Egyesített Logisztikai Központ (MJLC) létrehozására ugyanúgy, mint a Többnemzetiségű Logisztikai Központokat / Parancsnokságokat (MNLCs) alkotó fegyvernemekre, és amelyek figyelembevétele feltétlenül szükséges lehet.
- 4.) Hajtsák végre a Többnemzetiségű Egyesített Logisztikai Központ (MJLC) koncepcióját.
- 5.) Finomítsák az egyesített-közös logisztika hatáskörét.
- 6.) Finomítsák a hadtest szint fölötti logisztikai biztosítás koncepcióját.
- 7.) Tegyék közzé az egyesített-közös logisztikai biztosítás koncepcióját (MJLC), a Katonai Bizottság (MC) megfelelő útmutatásával.

3.2. *Háttér*

A NATO eseti alapon vesz részt békefenntartó műveletekben az ENSZ vagy az EBESZ fennhatósága alatt, az Észak-Atlanti Szerződés V. cikkelyének alkalmazási területén kívül. Ilyen körülmények között a több-

nemzetiségű, több haderőnemből álló parancsnokságok - amelyek a Többnemzetiségű Kötelék parancsnokságai megalakulnak a hadműveletek irányítása és ellenőrzése érdekében.

3.3. Új logisztikai célkitűzések

A hadműveleti doktrína változásaira válaszolva a NATO lefolytatta a szövetséges erők ezt megelőző logisztikai biztosítási rendszerének alapos vizsgálatát és jóváhagyta az új logisztikai alapelveket és célkitűzéseket az MC 319/1, 326 és 336 dokumentumokban. **Ezek a dokumentumok a logisztikát többé már nem kizárólagos nemzeti felelősségként vizsgálják, inkább azt hangsúlyozzák, hogy:**

a.) A nemzeti és a NATO hatóságoknak közös felelősségük van a NATO többnemzetiségű hadműveletei logisztikai biztosításában.

b.) A nemzeteknek egyénileg vagy közös előkészületek útján biztosítaniuk kell a logisztikai erőforrásokat a NATO kötelékében lévő erők ellátására békében, válsághelyzetben és háborúban egyaránt, beleértve ebbe a megfelelő hadászati mobilitás biztosítását erők szállítása során.

c.) A NATO parancsnokoknak rendelkezniük kell a megfelelő hatalommal a felelősségi körzetükön belüli logisztikai biztosítás koordinálására és bizonyos logisztikai anyagok és eszközök ellenőrzésére.

3.4. A felelősségi területekből eredő új kulcsfeladatok

a.) A befogadó nemzeti támogatás követelményeinek meghatározása.

b.) Kezdeményezni és résztvenni a két- és többoldalú tárgyalásokban.

c.) A befogadó nemzeti támogatásra vonatkozó egyezmények megkötése a nemzetek küldése érdekében.

d.) A parancsnokságuk alá tartozó erők támogatására kijelölt anyagokról és eszközökről a jelentések és vizsgálatok végrehajtásának megkövetelése.

e.) Újra el kell osztani bizonyos békeidőszakra kijelölt erőforrásokat és át kell ruházni a fennhatósági területeket a parancsnokságukra.

f.) Meg kell állapítani a szállítási tevékenységek prioritásait koordinálni kell ezeket és fel kell oldani a bennük rejlő konfliktusokat.

3.5. *Útmutatók*

Egy életképes logisztikai biztosítási koncepció továbbfejlesztése érdekében a következő, **az új stratégiai koncepcióra vonatkozó útmutatókat kell megvizsgálni:**

a.) A Többnemzetiségű Harci Kötelék támogatására kidolgozandó logisztikai rendszert, összhangban a megállapított NATO logisztikai célkitűzésekkel és eljárásokkal.

b.) Valószínűleg az előre nem látható békefenntartó műveletek tervezése során az általános tervezés lesz a kívánatos a részletes tervezés helyett.

c.) Az egyesített, többnemzetiségű erők - beleértve a nem NATO nemzeteket és a nem kormányzati szervezeteket - támogatásának összetettsége, a logisztikai koncepció rugalmas továbbfejlesztését igényli.

d.) A lehetséges hadműveleti forgatókönyvek változatossága miatt, a logisztikai biztosítás koncepciójának igazodnia kell bármely lehetséges előre nem látható tevékenységhez.

3.6. *A többnemzetiségű logisztikai biztosítás lehetőségei*

A Többnemzetiségű Harci Kötelék hadműveletei logisztikai biztosításának lehetőségei nagyjából a következő kategóriákra oszlanak:

a) Minden nemzet a teljes felelősséget vállalja a Többnemzetiségű Harci Kötelékben lévő erők ellátásának biztosításáért.

b) A nemzetek nemzeti támogató elemei megnövelése céljából befogadó nemzeti támogatást kapnak, ha ez rendelkezésre áll.

c) A haderőnem alkotóelemei vállalják a vezető szerepet/vagy a szerepkörre való szakosodást.

d) Az egyik nemzet vállalja a vezető szerepet a logisztikai biztosításért és a koordinálásért, amelyet más nemzetektől kapott támogatásként, visszatérítés útján.

e) A kulcsfontosságú területeken belül a nemzetek biztosítják a támogatást a nemzeti szerepkörre való szakosodás útján.

f) Többnemzetiségű kooperáció és az erőforrások egyesítése egy kijelölt parancsnok koordinálása alatt.

3.7. Levont következtetések

a) Egy a többnemzetiségű erők részére létrehozott egyesített logisztikai biztosító szervezet előnyös lesz a közreműködő nemzetek számára, mind a költségeket, mind a munkaerőt figyelembe véve (*a konzultációkon Róma, Párizs, London, Taszár, Pécs a megkérdezettek döntő többsége a közös logisztika mellett voksolt, kivételek talán csak amerikai tisztek voltak, de döntésüket nem tudták megindokolni*).

b) Egy elkülönített MJLC létrehozása olyan körülmények között lesz megfelelő, ahol a hadműveleti és földrajzi tényezők szükségessé teszik a szétszórott többnemzetiségű erők központosított logisztikai ellátását. Az MJLC létrehozása még ezeknél is komplexebb C3 megállapodásokhoz fog vezetni, a járulékos erőforrások és a költségek tekintetében (az egyesített logisztika igaz csak kicsiben -Pécsen - már kiválóan működik a NORDIC .SUPPORT -nál).

c) A többnemzetiségű logisztika funkcionális és szervezési előnyei inkább a többnemzetiségű erők koncepciójából magából, mint az MJLC létrehozásának eredményeképp növekednek. Követelmény volt - esetenkénti alapon- az MJLC létrehozásából származó hadműveleti és földrajzi előnyök mérése, szemben a többlet költségekkel.

Felhasznált irodalom

- 1.) MC-319/1 NATO Logisztikai alapelvei és célkitűzései.
- 2.) MC-326 Az egészségügyi biztosítás elvei és útmutatásai a NATO részére.
- 3.) NATO Logisztikai Kézikönyve.
- 4.) MC-334 NATO alapelvek és célkitűzések a befogadó nemzeti támogatás tervezésére.
- 5.) MC-336 A NATO közlekedési , szállítási és mozgékonyági koncepciója.
- 6.) AP-6 A NATO szakkifejezések és meghatározások gyűjteménye.
- 7.) MC-327 NATO katonai tervezés a békefenntartó hadműveletekre.
- 8.) *Déder Miklós* : ENSZ Akadémia (Magyar ENSZ Társaság Budapest 1993).
- 9.) *Dr. Gömbös Ervin* : Alapvető tények az ENSZ -ről (Magyar ENSZ Társaság Budapest 1991).
- 10.) *Hocine Medili* : United Nations Operation Support Manual (DPKO New York 1996).
- 11.) Háborún kívüli katonai akciók (C520 JEGYZET 1995 USA).S.
- 12.) Afőbb NATO parancsnokságok hadműveleti direktívája a több-nemzetiségű logisztikai parancsnokság tervezésére és aktiválására (HVK LFCSF-ség 1998 Budapest).
- 13.) Combat Service Support Handbook (Staff College Camberley 1995 Camberley).
- 14.) ALP-12 Útmutató a Befogadó Nemzeti Támogatási Egyezmények (megállapodásához (HNSA) tervezéséhez és előkészítéséhez (HVK 1997 Budapest).

15.) MC-334/1 A Befogadó Nemzeti Támogatás (HNS)-tervezésének NATO alapelvei és módszerei (HVK LFCSF-ség 1998 Budapest).

16.) Guideleine Standard Operating Procedures for Peace-keeping Operations (un 1995 Canada).

17.) Ccunprofor Comds Directives (un 1994 Canada).

KATONAI LOGISZTIKAI FELADATOK A BEFOGADÓ NEMZETI TÁMOGATÁS ELŐKÉSZÍTÉSE IDŐSZAKÁBAN

Jároscsák Miklós¹

Napjaink megoldásra váró feladatai között központi helyet foglal el a Befogadó Nemzeti Támogatás (továbbiakban BNT) - angolul: HOST NATION SUPPORT (HNS) - kérdésköre. Hazánk NATO tagsága, az Észak-Atlanti szövetségi rendszerbe integrálódása kezdetétől jelen lévő és teljesítendő célkitűzés a BNT kiépítése, illetve működési feltételeinek megteremtése.

Nem lehet eléggé hangsúlyozni a BNT országos szintű kiterjedését és jelentőségét, amelyen belül a honvédségnek jól behatárolható szerepe és feladatrendszere van. *Az állami vezetés - és a közigazgatás szereplői, illetve a nemzetgazdasági szféra, valamint a honvédségi szervezetek egyaránt érintettek a BNT:*

- Felső szintű irányító szervezetének megjelölésében (létrehozásában);
- Regionális irányító szervezetei kijelölésében (létrehozásában);
- Részét alkotó különböző képességek és kapacitások felmérésében (a termelői, kereskedelmi, ellátási, rakodási, tárolási, szolgáltatási, valamint szállítási és mozgásbiztosítási összetevők terén);
- Érdekében felhasználható erőforrások tervezésében, igénybevétele rendjének szabályozásában;

---

¹Jároscsák Miklós ezredes, MH Logisztikai Főigazgatóság, Hadműveleti főnök

- Feladatai megosztásában, végrehajtása szervezésében és koordinálásában;
- Együttműködési és kapcsolatrendszerének kialakításában;
- Jogszabályi háttérének megteremtésében.

Döntő annak felismerése és elfogadása, hogy a BNT az országba érkező, hazánk területén állomásozó - feladatot végrehajtó, illetve az országon átvonuló szövetséges katonai erőkre irányul, ugyanakkor nem elsődlegesen a honvédség által megoldandó feladatot jelent. A tevékenység jellegéből adódóan azonban célszerű a felsőszintű tervezésben, koordinálásban a honvédségi szervezetek részére domináns szerepkört biztosítani. (Honvédségi szervezetek alatt a miniszteriális szervek mellett a felsőszintű logisztikai és egészségügyi vezetőszervek értendők, melyek leginkább érintettek a BNT rendszerének kiépítésében).

Fontos azt is kihangsúlyozni, hogy a feladatot hiba lenne alábecsülni és azonosítani a Dél-szláv válság megoldása érdekében Kaposvár térségébe települt többnemzetiségű NATO erők befogadásával, részükre a légtér, légi bázis, illetve kiképzési objektumok, laktanyák biztosításával.

Az ország előtt álló BNT feladatot semmilyen vonatkozásban nem lehet összehasonlítani a több évtizedik hazánkban ideiglenesen állomásozó szovjet csapatok biztosítási rendszerével, melyek laktanyai objektumai, repülőtere, kiképző- és egyéb bázisai, raktárai hazánk valamennyi régiójában jelen voltak, illetve ellátási - szolgáltatási igényeik egy része magyarországi forrásokból került kielégítésre.

A NATO szövetségi rendszeren belül a BNT - fogalmából, alapelveiből, tervezési eljárásaiból, jogszabályi megalapozottságából, szerződéseiből eredően - egyenrangú felek konszenzuson nyugvó megállapodásain alapul és összhangban van az adott ország teherbíró képességével. Ezt a szövetség tagállamaiban kialakított támogatási rendszerek működése igazolja. A BNT valójában egy képesség komplexum, amelyben tükröződik a támogatási lehetőségek fajtája, mérete, terjedelme.

Közismert, hogy NATO tagságunk küszöbén a számos követelmény közül a BNT előkészítésének és rendszere kiépítésének is eleget kell tennünk, melyek vonatkozásában az első lépések megtétele előtt állunk. A feladat megkezdéséhez és végrehajtásához szükséges NATO- alapidokumentumokkal rendelkezünk, *azok közül a témához kapcsolódó legfontosabb ismereteket az alábbiak tartalmazzák:*

- MC 319/1. A NATO logisztikai alapelvei és módszerei;
- MC 334/1. A BNT tervezésének NATO alapelvei és módszerei;
- AJP-4. Szövetséges összhaderőnemi logisztikai doktrina;
- ALP-12. Útmutató a BNT egyezmények, megállapodások tervezéséhez és előkészítéséhez;
- NATO Logisztikai Kézikönyv 12. fejezete; - (HVK Logisztikai Főcsoportfőnökség 1998. évi kiadványa);
- NATO Kézikönyv 1997. évi kiadás.

Ezen alapidokumentumokon túlmenően öröndetes, hogy szakmai körökben is folyik a téma feldolgozása, tudományos publikációk jelennek meg és a felsőfokú tanintézetek is bekapcsolódtak a kutatásba. Az érintett honvédségi szervezeteknél megkezdődött a BNT adatbázisának létrehozása és az ahhoz szükséges szoftverek kifejlesztése.

Megítélésem szerint az elmúlt időszak folyamán mind az alapidokumentumok oldaláról, mind a végrehajtás szervezeti feltételei vonatkozásában megteremtődött az a bázis, mely lehetővé teszi a BNT honvédségi rendszerének elméleti megalapozását és gyakorlati kiépítését.

Hivatkozva - és nem megismételve a fenti alapidokumentumokban rögzített fogalmakat, elveket, eljárási módszereket - az elméleti alapokra és általános követelményekre a cikk további részeiben kísérletet teszek a katonai logisztikai feladatok összefoglalására, valamint az általam fontosnak tartott kérdések megválaszolására.

Milyen katonai logisztikai (katonai logisztikát is érintő) feladatok jelentkezhetnek a BNT előkészítése időszakában?

A hazánk területére érkező, az országban elhelyezkedő, illetve feladatot végrehajtó, valamint az átvonuló szövetséges csapatok, kötelékek részére nyújtandó segítség érdekében ***az alábbi feladatok jelentkezhetnek:***

1.) Részvétel egy felelős szervezet kijelölésében, vagy hiánya esetén létrehozásában, mely:

- Megfelelő hatáskörrel rendelkezik a BNT tervezési, szervezési és koordinációs munkálatainak irányítására, összefogására, az azokkal kapcsolatos dokumentumok kidolgozására;
- Jogosult a megállapodások, szerződések előkészítésére és megkötésére az illetékes NATO parancsnokokkal, valamint az igénylő országokkal;
- Megfelelő adatbázisa és informatikai háttere birtokában képes beavatkozni a döntést igénylő helyzetekben és folyamatokban;
- Képes biztosítani a saját BNT erőforrások feletti ellenőrzést;
- Összetételénél fogva stabil garanciát jelent a BNT rendszerének működtetésére, biztosítja, hogy a szövetségesek által igénybe vett erőforrások, infrastruktúra és létesítmények használata az ország (nemzetgazdaság - lakossági ellátás) természetes életének megzavarása nélkül történjen;
- Lehetővé teszi a polgári és a katonai szektorok együttműködését.

Teljes mértékben egyetértek *Dobó Péter vezérőrnagy* úr által a **Katonai Logisztika 1998. évi 1. számában** megjelent - Gondolatok a

"Befogadó Nemzeti Támogató" feladatrendszeréről című - cikkében állapítottak. Nevezett szerző a szervezeti kérdések taglalásánál azt a következtetést vonja le, hogy a BNT irányító, koordináló szervezetét kormány szinten célszerű létrehozni. *A gondolatot továbbfűzve biztosra vehető, hogy az állandó, vagy tárcaközi operatív bizottságba jól felkészült logisztikai szakemberek delegálása szükséges a Honvédelmi Minisztériumból, valamint a felsőszintű logisztikai szervezetek (HVK logisztikai Főcsoportfőnökség és az MH Logisztikai Főigazgatóság) állományából.*

A kijelölésre (létrehozásra) kerülő felsőszintű - kormányzati - szerv feladatát fogja képezni a kormányzati szinten megtárgyalandó **"Egyetértési Nyilatkozat"** előkészítése, továbbá a **"Technikai Intézkedés"** kimunkálása. Ezek aláírását követően - a tervezési folyamat utolsó lépéseként - ki kell dolgozni az **"Egyesített Végrehajtási Terv"**-et, melybe beépíthető az igények kielégítésének hogyanját tartalmazó **"Egyesített Befogadó Nemzeti Támogatási Terv"** dokumentum.

2.) A honvédség részéről ki kell jelölni és fel kell készíteni a BNT egyezmények, megállapodások előkészítésében, tárgyalásában résztvevő szakállományt.

Ugyanezen állomány lenne hivatva a honvédségi erőforrások, létesítmények, szolgáltatások egyeztetett, jogszabályi alapokon nyugvó igénybevételével kapcsolatos szerződéskötések segítésére, szaktanácsok adására.

Kiegészítésként, illetve szükség esetén a tárgyalócsoport megengedésre kerülhet **pénzügyi- és jogi tanácsadási feladatokat** ellátó személyekkel.

A Magyar Honvédség tekintetében jelenleg a **központi logisztikai igazgatóság** ellátó **központjain** belül, továbbá a Honvédelmi Minisztérium **Beszerezési Hivatala** állományában bizonyos személyi feltételek rendelkezésre állnak ezen BNT érdekű feladatok végrehajtásához. Ide sorolható a fentiekén kívül még az **IFOR, majd az SFOR** erők logisztikai biztosításában jelentős szerepet betöltő és leginkább hasznosítható valós, gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező **HM Elektronikai Igazgatóság RT.**

E téren számba véve a HM szervezetek és az MH érintett szervezetei lehetőségeit úgy értékelhető, hogy a feladat teljesítésének elvileg nem lehetnek személyi akadályai.

3.) A BNT honvédségi előkészítésén belül volumenében a legnagyobb feladatot jelenti a honvédségi kapacitások és lehetőségek feltérképezése, azáltal egy elsődleges adatbázis létrehozása.

Szemponatok a honvédségi adatbázis körének behatárolásához:

- A küldő nemzetek részéről - akár a Washingtoni Szerződés 5. Cikkelye szerinti, akár nem az abba tartozó feladatokban vesznek részt - a légierő, valamint a szárazföldi csapatok kötelékeivel számolhatunk;
- A hozzánk érkező (országon áthaladó, átrepülő) erők kizárólag szárazföldi és légi (esetleg a Duna igénybevételével vízi) úton léphetnek be az országba. Szárazföldi mozgás esetén közúti és vasúti szállítások, manőverek végrehajtására kerülhet sor;
- Biztosra vehető, hogy a BNT-t igénylő katonai szervezetek nemzeti ellátási körébe tartozó, saját ellátási rendszeren keresztül biztosított anyagok (lőszer, speciális eszközök és anyagok, robbanóanyagok, javító és karbantartó anyagok, ruházati anyagok, egyedi felszerelések) beszerzése, pótlása, javítása nem érint bennünket;
- Megállapodások, szerződések csak NATO kompatibilis ellátási feladatokra, illetve szolgáltatásokra köttetnek meg. Ezek körébe sorolható az ételmezési (benne a víz- és jég) ellátás, rakodási biztosítás a dunai kikötőkben, vasúti kirakó állomásokon, repülőtereken, valamint különféle (például mosatási - vegytisztítási, egészségügyi) szolgáltatások számos válfaja;
- A NATO erők, illetve a Washingtoni Szerződés 5. Cikkelye alá nem tartozó műveletekben résztvevő küldő nemzetek

BNT igényeik megadásánál a *részükre szükséges objektumok vonatkozásában azok működőképes állapotával számolnak;*

- **Repülőterek igénybevétele esetén** a légi irányítás, a repülőtéri biztosító és kiszolgáló eszközök, a műszaki berendezések, a repülőtéri infrastruktúra, az üzemanyag biztosítás, a rakodás, valamint a meteorológiai biztosítás lehetőségével élni kívánnak;
- **Ki- és berakó állomásokat**, katonai objektumokat a működtetéshez szükséges személyzettel kérik;
- **Kiképző bázisokat, gyakorló tereket** felszerelt és működőképes állapotban tervezik használatba venni. Ugyanez vonatkozik a **katonai egészségügyi intézetekre** is;
- Nagy hangsúlyt helyeznek a **rakodási szolgáltatások** nyújtására, a konténer szállító eszközök és kezelő létesítmények meglétére, széleskörű alkalmazhatóságára.

Az adatbázis összetevői

a.) **Fogadó létesítmények** (kirakó-berakó repülőterek, kirakó-berakó ~~területi~~ kikötők, kirakó-berakó vasútállomások, átrakó körzet).

b.) **Légi működési bázisok** (repülőterek, repülőtéri berendezések, repülőtéri infrastruktúra).

c.) **Összpontosítási lehetőségek** (az ország területén igénybe vehető honvédségi területek, gyakorló terek elhelyezése, nagysága, befogadóképessége, infrastruktúrája).

d.) **Honvédségi szállító kapacitások** (közúti- személy és anyag-, légi- ~~személy~~ és anyag) valamint **szállítmánykísérési lehetőségek** (közúti- vasúti).

e.) **Honvédségi mozgásbiztosítási lehetőségek** (közúti-vasúti helyreállító kapacitás, közúti komendáns biztosítás, forgalom szabályozás).

f.) **Támogatások** (kompatibilis anyagféleségek, ellátó berendezések igénybevétele, javító műhelyek kapacitása, egészségügyi intézetek lehetőségei).

g.) **Létesítmények adatai** (laktanyai szabad férőhely és tároló kapacitások, laktanyai infrastruktúra adatai, üzemanyag tároló- kiszolgáló kapacitás, kiképző bázisok lehetőségei, elszállásolási lehetőségek).

Az adatbázis összetevőit részletesen, szakterületi bontásban az 1. számú Függelék foglalja magában.

Különös jelentőségű az adatbázis mielőbbi összeállítása, hiszen a csatlakozás időpontjától tájékoztatási kötelezettségünk van a küldő nemzetekkel szemben az egyes meghatározott és az általános igényekre vonatkozóan. A különböző összetevőkön belüli adatokat konkrét objektumhoz, feladathoz kötve "**Kapacitás Jegyzék**"-ben kell rögzíteni, mégpedig differenciáltan a Békeidőszaki tevékenységek (**Alacsony szintű támogatás**) és a Háborús időszaki tevékenységek (**Magasszintű támogatás**) szerint csoportosítva.

A BNT honvédségi adatbázisának létrehozásához a HVK Hadműveleti Főcsoportfőnökség követelményei alapján ez év szeptemberében a logisztikai szakterület szinopszisa kidolgozásra került. Egyidejűleg a szinopszisok összeállításával megalakításra volt tervezve azon informatikai szakemberekből álló csoport, mely feladatát az adatbázis létrehozásához, kezeléséhez kapcsolódó szoftverek kifejlesztése, valamint a törzsadatállomány feldolgozása képezi.

Az eltelt közel három hónap alatt az informatikai munkacsoport megalakulásáról, tevékenységéről nincsenek hírek és féltő, hogy ezt a bonyolult és időigényes feladatot a csatlakozásig nem leszünk képesek végrehajtani.

4.) Fel kell készülni a BNT tervezési feladatainak NATO elvek és követelmények szerinti elvégzésére.

A BNT tervezése nem a befogadó nemzet kizárólagos és önálló feladata, hiszen abban meghatározó szerepet játszanak **igényeikkel a küldő**

nemzetek, valamint koordinációs tevékenységükkel az illetékes NATO parancsnokok.

A tervezési eljárás menete, konkrét módjai és felelősségi körei a már korábban hivatkozott NATO dokumentumokban részletesen és érthetően kifejtésre kerülnek.

Emlékeztetőül érdemes felvillantani a tervezési és végrehajtási folyamat öt fázisát:

- A küldő nemzet, vagy NATO parancsnok által összeállított és a főbb NATO Parancsnokság által érvényesített "Igény Nyilatkozat" fogadása és feldolgozása;
- "Egyetértési Nyilatkozat" elkészítése, kormányzati szintű jóváhagyásra történő előkészítése (NATO bizottsági egyeztetéseket követően);
- A befogadó nemzet kormánya által létrehozott **Egyesített Tervezési Bizottság** elkészíti a "Technikai Megállapodásokat";
- A fenti dokumentumok alapján kialakítják a részletes feladatokat tartalmazó "Egyesített Befogadó Nemzeti Támogatási Tervet";
- Végül az elkészült **hadműveleti tervekkel** összhangban az Egyesített Végrehajtási Bizottság kidolgozza az "Egyesített Végrehajtói Tervet", mely már részletesen tartalmazza a BNT rendjét.

A fentiekből mindenki számára érzékelhetően jelenik meg az előttünk álló feladat komolysága és nagyságrendje.

E feladat kapcsán felvetődik az a kérdés, hogy a honvédségi szervek közül kik érintettek és milyen nagyságrendű erővel a tervezési feladatok végrehajtásában?

Egyértelműnek látszik, hogy a BNT feladatai végrehajtását irányító-koordináló felsőszintű bizottságnak nem feladata a honvédségi szintű tervezés végzése, hiszen tevékenysége országosan a BNT-ben érintett nemzetgazdasági és más szereplők lehetőségeinek integrálására, a döntések meghozatalára, valamint az együttműködésre koncentrálódik.

A válasz megadásához segítséget nyújt azon NATO követelmény (általános eljárási mód), mely szerint:

"A Befogadó Nemzeti Támogató képesség tervezését bele kell foglalni a haderő tervezési folyamatába és annak egy részét kell képeznie".

Ebből az előírásból logikusan következik, hogy a honvédség keretében folyó BNT tervezési feladatait a **Védelmi Tervezési Rendszeren** belül, annak szerves részeként célszerű végezni. *A tervező állomány ez esetben azonos a védelmi tervezést végző Honvéd Vezérkari, Haderőnemi Vezérkari és MH Logisztikai Főigazgatósági szervek képviselőivel.*

A BNT honvédségen belüli tervezési feladatai irányítását, összefogását, koordinálását - a feladatok jellegéből adódóan - a HVK Hadműveleti Főcsoportfőnökség végezheti a leghatékonyabban.

5.) Fel kell készíteni a honvédség vezető állományát és a BNT-ben érintett (döntően HM háttérintézetek és központi logisztikai) szervezetek állományát a várható feladatok végrehajtására.

Az érintett állomány felkészítésének *első fázisában* az elméleti megalapozás kaphatna hangsúlyt, melynek formája lehetne a törzskiképzés, vagy a felső fokú tanintézeti bázison lefolytatott továbbképzés.

A felkészítés **második fázisában** a gyakorlati kérdések előtérbe helyezésével **törzs- hadijátékon** lehetne az állomány ismeretszintjét továbbfejleszteni.

A foglalkozások előkészítését a HVK Logisztikai Főcsoportfőnökség és az MH Logisztikai Főigazgatóság közös munkacsoportja végezhetné és a felkészítés szervezése során a BNT terén nemzetközi tapasztalatokkal rendelkező előadók meghívása emelhetné a színvonalat, növelhetné a hatékonyságot.

6.) A BNT feladatainak egy nagy csoportját alkotják az előttünk álló, 1999-2003-ig szóló középtávú tervben szereplő képességek megteremtése.

Ezen feladatok mindamellet, hogy elengedhetetlenül szükségesek még erősen függnnek az adott év költségvetési lehetőségeitől.

Ezen feladatok sorába - a teljesség igénye nélkül - a következők tartoznak:

- A repülőterek földi kiszolgáló rendszerei és a légtérelenőrzés korszerűsítése, NATO rendszerekkel kompatibilissá tétele;
- A be- és kirakodás feltételeinek megteremtése, NATO szabványok szerinti eljárásokhoz alkalmas eszközök rendszerbe állítása;
- Az állandó és a táborigadás korszerűsítése, a NATO egység-s kommunikációs rendszeréhez illesztése;
- Szállító gépjárműpark korszerűsítése;
- A honvédség logisztikai rendszerének szükséges mértékű változtatása, a NATO logisztikai rendszeréhez történő elemi kapcsolódások megvalósítása;
- Logisztikai Jelentési Rendszerünk NATO kompatibilissá tétele;
- Részvétel a költségvetési- gazdálkodási információs rendszer teljeskörű kiépítésében, használatában;
- Egyéb a logisztikai biztosítás körébe tartozó ellátási, javítási, tárolási, környezetvédelmi célok elérése.

Mindezen feladatok végrehajtása hozzájárulhat - egyben feltételét képezheti a BNT katonai oldala egyre teljesebbé tételéhez, a katonai logisztika mozgásterének bővítéséhez.

7.) **Katonai szervezetek kijelölése és képessé tétele a haderónemi vezérkarok, valamint az MH Logisztikai Főigazgatóság állományából, az egyes régiókban jelentkező katonai segítségnyújtási igények kielégítésében történő közreműködésre.**

Ez a feladat valószínűleg akkor fog jelentkezni, ha a szövetséges országok kijelölt erői (küldő nemzetektől), illetve a nemzetközi szerződésekben rögzített feladatokat (PFP, békemissziók, humanitárius segélynyújtás) végrehajtó szervezetek hazánk területén helyezkednek el. Alkalmazásuk, vagy az alkalmazás feltételeinek megteremtése katonai bázisokról - azokkal kapcsolatban álló objektumokról - történhet, mind a **Washingtoni Szerződés 5. Cikkelye szerinti, mind az 5. Cikkely alá nem tartozó tevékenységek során.**

Ebben az esetben a beérkező erők gyülekeztetése, diszlokálása tervezését eleve a szükséges képességek birtokában lévő, **az adott régióban széleskörű kapcsolatrendszerrel rendelkező katonai szervezetek objektu-maira** (azok vonzáskörzetében található alkalmas objektumokra) célszerű koncentrálni.

Felvetődhet a kérdés, hogy mely területeken és milyen képességek szükségeltetnek a beérkezett erők támogatásához, illetve egyáltalán vannak-e a honvédségnek erre vonatkozó lehetőségei?

A kérdés első részére adható válasz az alábbiak szerint foglalható össze:

a.) szükség lehet a szabad kapacitással rendelkező laktanyai szolgáltatások biztosítására:

- Kisebb kontingensek elhelyezése;
- Fedett, vagy szabadtéri tárolóhelyek átadása;
- Laktanyai infrastruktúra rendelkezésre bocsátása, beleértve az összeköttetési lehetőségeket, a légi-, illetve vasúti megközelíthetőséget;

• Ételtészítési- kiszolgálási kapacitások igénybevétele;

• Üzemanyag feltöltése, tárolása, a szükséges laborvizsgálatok végzése;

• Egészségügyi szolgáltatások igénybevétele terén.

b.) lehetőség kínálkozik a laktanyai ellátórendszerekre történő átkapcsolódásra, a polgári (nemzetgazdasági) szolgáltatások áttételes igénybevételére;

c.) repülőtereken a szervizelés, ismételt előkészítés, földi irányító rendszerek, kompatibilis szolgáltatások és repülőtéri létesítmények lehetőségei kerülhetnek kihasználásra;

d.) működőképességüket fenntartó gyakorló- és lőtereken, valamint kiképzési bázisokon a felkészítés - kiképzés végrehajtási igényei biztosításával számolhatunk;

e.) logisztikai egységeknél, valamint egyes központi logisztikai szervezeteknél a javítási-, szállítási-, raktározási feladatok megoldására kerülhet sor;

f.) egészségügyi intézetek vonatkozásában a gyógyítás, repülő orvosi- és alkalmassági vizsgálatok, valamint a rehabilitáció, továbbá a közegészségügyi és járványvédelmi feladatok ellátására lehet szükség;

g.) egyes, speciális szakfeladatokat végrehajtó erők (HAVÁRIA laboratórium, mozgó szervízcsoportok, szállítmánykísérő alegységek, katasztrófa elhárító orvoscsoport) kerülhetnek bevonásra az adott feladatok segítésére.

A fenti területek szerinti feladatok felvillantásából is következtetni lehet arra, hogy a BNT katonai (katonai logisztikai) lehetőségei nemkülönben széles skálán mozognak, melyek a gyakorlati működés során számos, további elemmel gazdagodhatnak.

Eddigi együttműködési tapasztalataink, valamint a témához kapcsolódó célirányos konzultációink arra utalnak, hogy a prognosztizálható feladatok realitást jelentenek, azokkal NATO tagságunk kezdetétől számolni lehet. **Ebből az aspektusból érdekes megvizsgálni a feltett kérdés második felére adható válaszlehetőségeket.**

Ismerve az elmúlt évtized közepe óta különböző okokból szakadatlanul folyó honvédségi létszámcsökkentések és átalakítások hatásait, a napjainkra kialakult helyzetben mégis úgy ítéltethető meg, hogy rendelkezünk a BNT keretében nyújtandó katonai segítségadás lehetőségeivel.

Hazánk területén ha a potenciálisan számba vehető katonai erőket (erőforrásokat) elemezzük - saját értékelés szerint a következő eredményre juthatunk:

- a Dunántúlon legalább 2-3 szárazföldi és 1-2 légiereő alárendelt,
- a Duna-Tisza közén 1-2 szárazföldi és légiereő alárendelt,
- az Alföldön 2-3 szárazföldi alárendelt,
- Budapesten 1-2 központi logisztikai szervezet tehető alkalmassá- célirányos felkészítést és képesség növelést követően - *kisebb nemzetközi kötelek segítségére.*

Az alkalmassá tétel és a képesség növelés pénzügyi kihatásokkal jár, a szükséges ráfordítások fedezete különböző forrásokból történhet, melyhez keretet a haderő fejlesztési célok egyeztetett programköltségvetései adhatnak.

Számolni kell azzal, hogy a BNT előkészítésében és végrehajtásában szerepet vállaló (szerepet kapó) katonai szervezetek alaprendeltetés szerinti feladatai kiegészülnek, azoknak kidolgozott terveik alapján folyamatosan készen kell állni a vállalt kötelezettségek teljesítésére. Ezt a koránt sem egyszerű feladatot az érintett katonai szervezetek csak abban az esetben oldhatják meg eredményesen, ha a **polgári és katonai együttműködés** valamennyi szinten helyes arányt és mértéket alakít ki vonatkozásukban.

B) A végrehajtás sikere alapvetően függ a polgári és katonai együttműködés hatékonyságától, mely feladat minden időszakban kiemelkedően fontos.

A küldő nemzetek, illetve a NATO parancsnokok által megfogalmazott igények teljesíthetőségének vizsgálata, a nemzetgazdasági és katonai lehetőségek felmérése a tényleges válaszok - visszajelzések - adásához szükséges, melyet követően alakul ki a realitáson alapuló segítségnyújtás módja, helye és mértéke.

Nem mindegy tehát, hogy a BNT alapjául szolgáló megállapodások, szerződések egy széleskörű és mindenre kiterjedő együttműködésen alapulnak-e, vagy sem. Ebből következően a tervezésben érintett szervezeteknek egyik elsődleges feladata lehet a segítségnyújtási vállalatokhoz szükséges döntések előkészítése, majd a feladatok szférák (polgári- katonai) közötti csoportosításának elvégzése, a megosztások felvállalása.

E téren az együttműködés formái módszerei, időszakai az általános szervezélméletben foglaltaktól nem térnek el.

Végig gondolva a BNT előkészítésének katonai logisztikai, illetve azokkal összefüggő feladatait számos olyan következtetés vonható le, melyek útmutatást adhatnak a közeljövő sűrű teendőinek elvégzéséhez. Ezek közül érdemes néhányra újól fog felhívni a figyelmet.

Következtetések

A BNT katonai logisztikai feladatának előkészítése sűrű igényekkel van jelen napjainkban, de a tevékenység jellegéből adódóan az a honvédelmi szférán túlmutató. Ma még nem alakultak ki a BNT szervezeti keretei, így ebben a témában - egyes részfeladatok indításán kívül - érdemi lépésekre van szükség.

Hazánk területére érkező, áthaladó (átrepülő), valamint az országban feladatot végrehajtó szövetséges és más nemzetközi erők részére történő segítségnyújtásnak konkrét feladatrendszerre, munkálásra vár, ami miniszteriális szintű összefogást, irányítást, valamint széleskörű nemzetközi-hazai együttműködést igényel.

Honvédségi szférát érintően szabályozási elégtelenségek lassítják az előkészítő munka intenzívebbé tételét. Ezideig BNT érdekű gyakorlati lépések megtételére alig került sor.

Nem tisztázódtak a BNT -ban résztvevők közötti viszonyok (jog- és hatásköri kérdések) és nem született meg a feladat végrehajtásának elgondolása.

Megkérdőjelezhetetlen a honvédség szerepvállalásának szükségessége a BNT-ben, amelyre tudatosan fel kell készülni. Erre a speciális feladatra célszerű a kijelölt szervezeteknél külön munkacsoportokat létrehozni és folyamatosan működtetni.

Összességében rögzíthető, hogy a BNT feladatát nagyon komolyan kell kezelni, annál is inkább, mivel a honvédség jelenlegi állapotában több területen alatta marad a szükséges képességeknek.

E hosszú távú feladat mind eredményesebb előkészítése érdekében szükség van a szakmai elit összefogására, alkotó együttműködésére és a végrehajtás során felvetődő kérdések tudományos igényű megválaszolására.

Felhasznált irodalom:

- MC 319/1 A NATO logisztikai alapelvei és módszerei.
- MC 334/1 A BNT tervezésének NATO alapelvei és módszerei.
- AJP-4 Szövetséges összhaderőnemi logisztikai doktrina.
- ALP-12 Útmutató a BNT egyezmények, megállapodások tervezéséhez és előkészítéséhez.
- NATO Logisztikai Kézikönyv 12. fejezete .
(HVK Logisztikai Főcsoportfőnökség 1998. évi kiadványa)
- NATO Kézikönyv 1997. évi kiadás.

Függelék: 1. sz. A BNT honvédségi adatbázisának főbb csoportjai és Alkotó elemei .

1. sz. FÜGGELÉK

A nemzeti befogadó támogatás logisztikai adatbázisának összetevői

II Szakanyagok, szaktechnikai eszközök

III elektronikai szakanyagok:

- híradó:
  - (főbb) szakanyagok,
  - szaktechnikai eszközök,
  - mennyiségi mutatók,
  - kompatibilis eszközök.

- elektronikai hadviselés:
  - (főbb) szakanyagok,
  - szaktechnikai eszközök,
  - mennyiségi mutatók,
  - kompatibilis eszközök.

- számítástechnika:
  - (főbb) szakanyagok,
  - szaktechnikai eszközök,
  - mennyiségi mutatók,
  - kompatibilis eszközök.

- felderítés:
  - (főbb) szakanyagok,
  - szaktechnikai eszközök,
  - mennyiségi mutatók,
  - kompatibilis eszközök.

1.1.2. műszaki szakanyagok:

- ellenség mozgásbénításához szükséges anyagok:
  - robbanó anyagok,
  - nem robbanó anyagok.
- tűzszerész feladatok biztosítása:
  - tűzszerész felderítő eszközök biztosítása,
  - tűzszerész mentesítő anyagok (eszközök) fajtája, mennyisége,
  - tűzszerész anyagok tárolási helye.
- bűvár felderítés biztosítása:
  - eszközök biztosítása,
  - anyagok biztosítása.
- erődítési anyagok:
  - hadinormás anyagok,
  - eszközök (óvóhelyek).

1.1.3. vegyvédelmi szakanyagok:

- nukleáris baleset-elhárítás anyagai, eszközei,
- mentesítés anyagai, eszközei,
- tűzvédelem anyagai, eszközei.

1.1.4. üzemanyagok:

- üzemanyagtechnikai-eszközök :
  - üzemanyag-tároló eszközök,
  - üzemanyagtöltő eszközök,
  - üzemanyagmérő eszközök,
  - segédeszközök.
- stationer üzemanyag-kiszolgáló rendszerek:
  - repülő hajtóanyag,
  - földi hajtóanyag.

1.1.5. elhelyezési szakanyagok:

- bútorzat,
- épületgépészeti berendezések,
- egyéb elhelyezési anyagok.

1.2. Ellátási források

1.2.1. honvédségen belüli:

- bázis, objektum megnevezése,
- bázis, objektum címe,
- lehetőségek.

1.2.2. nemzetgazdasági források megjelölése:

- gyártó, forgalmazó neve, címe,
- beszerzési (bruttó) ár,
- maximális beszerezhető mennyiség,
- beszerzési feltételek.

1.3. Adatbázisgazda: MH Logisztikai Főigazgatóság szolgálati ág főnökei.

1.4. Adatbázis frissítési ideje: évente.

1.5. Adatbázishoz kapcsolódó egyéb kitételek, észrevételek.

2. Javítás, bevizsgálás, szerviztevékenység

2.1 Javítás

2.1.1. honvédségi javító üzemek:

- objektum mérete, lehetőségei
- név, cím tulajdoni hovatartozás
- javítóműhelyek száma
- szakjavító állomány létszáma,
- milyen technikai eszközök javításával foglalkozik,
- alkalmazott technológiák,
- műhelyek felszereltsége,
- javító-kapacitás mutatók,
- kiegészítő szolgáltatások,
- belső infrastruktúra /híradás-összeköttetés, iparvágány, tárolási lehetőség/,
- az objektum őrzése, védettsége,
- vontatási lehetőségek,
- helikopter leszállási lehetőség,
- állomány elhelyezési lehetősége.

2.2. Bevizsgálás

2.2.1. fegyverzettechnikai anyagok:

- lőszeres,
- lövegek,
- műszerek.

2.2.2. üzemanyag labor-vizsgálati lehetőségek:

- honvédségi,
- polgári laboratórium megjelölése.

2.2.3. AMAR rendszer:

2.3. Adatbázisgazda: MH haditechnikai csoportfőnök.

2.4. Adatbázis frissítési ideje: öt évente.

2.5. Adatbázishoz kapcsolódó egyéb kitételek, észrevételek:
egyeztetés az MH üzemanyag-szolgálat főnökkel.

3. Központi tárolás

3.1. Központi tárintézetek, raktárbázisok:

- hely, cím,
- megközelítés,
- a központi raktár infrastruktúrája;
- iparvágány,
- kapacitási adatok,
- a tárolóhelyek típusai (nyitott, fedett, zárt, fűthető, stb.),
- rakodóhelyek száma,
- tárolási mód,
- a rakodás gépesítettsége,
- összeköttetés- híradás,
- őrzés-védelem.

3.2. Adatbázisgazda: MH elhelyezési csoportfőnök .

3.3. Adatbázis frissítési ideje: öt évente.

3.4. Adatbázishoz kapcsolódó egyéb kitételek, észrevételek:
egyeztetés az érintett MH szolgálati ág főnökökkel.

4. Mozdásbiztosítás

4.1. Mozdásbiztosítás honvédségi erői:

- utak (akna) mentesítése,
- országos és helyőrségi lánctalpas utak javítása,
- folyókon való átkelés biztosítása,
- egyéb természetes és mesterséges akadályokon való átjutás biztosítása,
- folyami mozgásbiztosítás lehetőségei.

4.2. Adatbázisgazda: MH műszakitechnikai szolgálatfőnök

4.3. Adatbázis frissítési ideje: két évente

4.4. Adatbázishoz kapcsolódó egyéb kitételek, észrevételek.

5. Közlekedési biztosítás

5.1. Honvédségi eszközök, létesítmények adatbázisa

5.1.1. honvédségi szállító eszközök:

- közúti szállító eszköz:
  - csapattagozat:
    - » nagy teherbírású,
    - » közepes teherbírású,
    - » kis teherbírású,
    - » különleges,

- központi rendeltetésű:
  - » nagy teherbírású,
  - » közepes teherbírású,
  - » kis teherbírású,
  - » különleges.

- légi szállító eszközök:

- szállító helikopter,
- szállító repülőgép.

- vontató eszközök,

5.1.2. közlekedésműszaki eszközök:

- iparvágányok,
- rakodók:
  - állandó,
  - mobil.
- országos lánctalpas utak,
- helyőrségi lánctalpas utak.

5.2. Szállítási biztosítás

5.2.1. szállítmánykísérő kapacitás:

- közúti,
- vasúti,

5.2.2. mozgásirányítás, ellenőrzés, vasúti katonai parancsnokságok:

- közúti komendáns erők,
- diszpécser (szállító és forgalomirányító) rendszer.

5.2.3. rakodás és anyagmozgatás:

- központi rakodó erők,
  - közúti rakodás,
  - vasúti rakodás,
  - kikötői rakodás,
  - repülőtéri rakodás.
- konténeres anyagmozgatás:
  - konténerek csoportosítása

5.3. Adatbázisgazda: MH közlekedési szolgálatfőnök

5.4. Adatbázis frissítési ideje: három évente

5.5. Adatbázishoz kapcsolódó egyéb kitételek, észrevételek.

6. Honvédségi objektumok

6.1. Laktanyák adatbázisa

6.1.1. használatban lévő laktanyák:

- laktanya neve és címe,
- a laktanyához tartozó, illetve a helyőrségben lévő átvonuló és nőtlen szálló meglévő és szabad kapacitása,
- a laktanya meglévő szabad kapacitása:
  - elhelyezhető létszám (terület alapján),
  - raktárak (m^2 , m^3) típusa,
  - üzemanyag-kutak mennyisége, kapacitása, csatlakozási lehetőségei, tárolt üzemanyag(ok) fajtája, mennyisége(i),
  - térbeton felülete,
  - garázsok, színek (m^2 , m^3),
  - legénységi konyha (adag);- tisztai konyha (adag),
  - hűtési kapacitás (m^3 /tonna),
  - fürdetési lehetőség (zuhanyrózsa, db.).

- külső kerítésen lévő kapuk mennyisége,
- bevezető iparvágányok és vasúti rakodási lehetőségek,
- a laktanya energetikai ellátottsága, kapcsolódási pontok az országos hálózathoz,
- vízellátás, kommunális hálózat, szennyvízkezelés,
- laktanya fűtési rendszere,
- veszélyes hulladék kezelő (katonai, polgári) szervezet,
- működtetett boltok, büfék, azok főbb szolgáltatásai,
- egyéb szolgáltatási lehetőségek (szabóság, fodrászat, stb.).

6.1.2. használaton kívüli laktanyák:

- laktanya neve és címe,
- a laktanyához tartozó, illetve a helyőrségben lévő átvonuló és nőtlen szálló kapacitása,
- a laktanya kapacitása:
  - elhelyezhető létszám (terület alapján),
  - raktárak (m^2 , m^3) típusa,
  - üzemanyag-kutak mennyisége, kapacitása, csatlakozási lehetőség,
  - térbeton felülete,
  - garázsok, színek (m^2 , m^3),
  - élelmezési létesítmények.
- külső kerítésen lévő kapuk mennyisége,
- bevezető iparvágányok,

- a laktanya energetikai kapcsolódási pontjai az országos hálózathoz,
- vízellátás, kommunális hálózat, szennyvízkezelés,
- laktanya fűtési rendszere,
- veszélyes hulladék kezelő (katonai, polgári) szervezet.

6.2. Üdültetési intézmények adatbázisa:

- az üdülő, vagy csapatpihenő neve és címe,
- az üdülő, vagy csapatpihenő befogadó képessége,
- szolgáltatások.
- az üdülő kapacitás adatai:
  - elhelyezhető létszám (terület és szobaszám alapján),
  - raktárak (m², m³) típusa,
  - üzemanyag-kutak mennyisége, kapacitása, csatlakozási lehetőségei, tárolt üzemanyag(ok) fajtája, mennyisége(i),
  - térbeton felülete;
  - garázsok, színek (m², m³),
  - konyha (adag),
  - hűtési kapacitás (m³/tonna),
- külső kerítésen lévő kapuk mennyisége,
- az üdülő energetikai ellátottsága, kapcsolódási pontok az országos hálózathoz,
- vízellátás, kommunális hálózat, szennyvízkezelés,
- az üdülő fűtési rendszere,
- veszélyes hulladék kezelő (katonai, polgári) szervezet,
- működtetett boltok, büfék, egyéb szolgáltatások.

6.3. Kiképzési objektumok adatbázisa

6.3.1. lőterek:

- a lőtér helye,
- a lőtér méretei,
- a lőtér befogadóképessége, végrehajtható lögyakorlatok (pl.: század éles lögyakorlat),
- a lőtér kiképzés-technikai berendezettsége,
- a lőtér kapacitás adatai:
  - elhelyezhető létszám (terület alapján),
  - raktárak (m^2 , m^3) típusa,
  - üzemanyag-kutak mennyisége, kapacitása, csatlakozási lehetőségei, tárolt üzemanyag(ok) fajtája, mennyisége(i),
  - térbeton felülete,
  - garázsok, színek (m^2 , m^3),
  - konyha (adag),
  - hűtési kapacitás (m^3 /tonna),
  - fürdetési lehetőség (zuhanyrózsa, db).
- külső kerítésen lévő kapuk mennyisége,
- a lőtér energetikai ellátottsága, kapcsolódási pontok az országos hálózathoz,
- vízellátás, kommunális hálózat, szennyvízkezelés,
- a lőtér épületeinek fűtési rendszere,
- veszélyes hulladék kezelő (katonai, polgári) szervezet,
- a lőtér védettsége, őrzöttsége.

6.3.2. gyakorló terek:

- a gyakorlótér helye,
- a gyakorló méretei,
- a gyakorlótér befogadóképessége, végrehajtható harcászati feladat (pl.: zászlóalj gyakorlat),
- a gyakorlótér kiképzés-technikai berendezettsége,
- a gyakorlótér védettsége (őrzöttsége).
- a gyakorlótér kapacitás adatai:
  - elhelyezhető létszám (terület alapján),
  - raktárak (m^2 , m^3) típusa,
  - üzemanyag-kutak mennyisége, kapacitása, csatlakozási lehetőségei, tárolt üzemanyag(ok) fajtája, mennyisége(i),
  - térbeton felülete,
  - garázsok, színek (m^2 , m^3),
  - konyha (adag),
  - hűtési kapacitás (m^3 /tonna),
  - fürdetési lehetőség (zuhanyrózsa, db.).
- külső kerítésen lévő kapuk mennyisége,
- a gyakorlótér energetikai ellátottsága, kapcsolódási pontok az országos hálózathoz,
- vízellátás, kommunális hálózat, szennyvízkezelés,
- a gyakorlótér épületeinek fűtési rendszere,
- veszélyes hulladék kezelő (katonai, polgári) szervezet,
- a gyakorlótér védettsége, őrzöttsége.

6.4. Honvédségi lakótelepek szabad kapacitása

6.4.1. megszűnt helyőrségek honvédségi lakótelepei:

- a helyőrség neve,
- a lakótelep címe,
- a lakások száma (szobaszám, terület és komfortfokozat szerint),
- energia, fűtés, víz, kommunális ellátási adatok.

6.4.2. meglévő helyőrségek lakótelepi szabad kapacitásai:

- a helyőrség neve,
- a lakótelep címe,
- a lakások száma (szobaszám, terület és komfortfokozat szerint),
- energia, fűtés, víz, kommunális ellátási adatok.

6.5. Adatbázisgazda: MH elhelyezési csoportfőnök

6.6. Adatbázis frissítési ideje: öt évente.

6.7. Adatbázishoz kapcsolódó egyéb kitételek, észrevételek: *egyeztetés a HVK egészségügyi csoportfőnökkel.*

7. Egyéb logisztikai adatok

7.1. HAVARIA rendszer

7.2. Mentésítés

- erők és eszközök,
- diszlokáció,
- lehetőségek,
- kapacitás adatok.

7.3. Tűzvédelem

- erők,
- eszközök:

- tűzoltó gépjárművek,
- tűzoltó berendezések,
- hordozható (gördíthető) tűzoltó-készülékek.
- biztosítási képesség (fokozat),
- polgári tűzoltó szervek megjelölése.

7.4. Mérésügy

7.4.1. mérőműszerek biztosítása:

- műszerek típusai:
  - általános,
  - speciális,
  - szerviz műszer.
- mérőműszerek mennyisége,
- mérőműszerek helye:
  - név, cím.

7.4.2. kalibrálás:

- általános mérőműszerek,
- speciális mérőműszerek,
- a kalibrálás helye:
  - név, cím.
- kapacitás mutatók:
  - szakállomány létszáma,
  - a kalibrálás szintje,

7.5. Munka-, baleset és környezetvédelem honvédségi szintű szervezetei:

- vezető szervek,
- végrehajtó szervezetek.

7.6. Adatbázisgazda: MH LFI érintett szolgálati ág főnökei.

7.7. Adatbázis frissítési ideje: öt évente.

7.8. Adatbázishoz kapcsolódó egyéb kitételek, észrevételek.

ÚJ SZEMPONTOK A NATO POLGÁRI SZÜKSÉG ÁLLAPOT TERVEZÉSÉBEN VALÓ RÉSZVÉTELRE

Dr. Csabai György¹

A témakör aktualitása, a NATO belső reformjai és bővítése, valamint az új katonai stratégiai koncepció kihatása a témára.

Az ezredfordulóhoz közeledve megállapítható, hogy a politikai, társadalmi, gazdasági, technológiai, stb. fejlődések és átalakulások hatást gyakorolnak a nemzetközi békére és biztonságra, amelyek szavatolásának egyik eszköze a katonai erő. Ugyanakkor a katonai erők fenntartása és alkalmazása békében, válságban és háborúban megköveteli az összehangolt nemzeti és szövetséges erőfeszítéseket, főképp a gazdaság működőképessége vonatkozásában.

A lezajlott változások áttekintése, a kérdéskör hazai vonatkozású elméleti és gyakorlati tapasztalatainak felvázolása után a nemzetközi kitekintés kapcsán bemutatjuk az Észak - atlanti Szerződés Szervezetében (továbbiakban csak Szövetség) érvényes újszerű megközelítéseket, a fogalmakat, a célokat, az intézményeket, a Stockholmi Konferencia ajánlásait és javaslatainkat.

A Szövetség belső reformjaihoz, úgy a politikaihoz mint a katonaihoz az alapot a megújult és átfogó biztonságpolitikai megközelítés adta. Az új és átfogó biztonság-politikába beletartoznak a politikai, a gazdasági, a társadalmi, a környezeti dimenziók és a nélkülözhetetlen kollektív katonai védelem. A Szövetség politikai és a katonai reformjai az 1990. júliusi "Londoni Nyilatkozat az átalakult Észak - atlanti Szövetségről" című dokumentum közös elfogadásával kezdődött. A tizenhatak kinyilvánították azt, hogy a Szövetség és a Varsói Szerződés többé nem ellenségek, továbbá álltak amellett is, hogy az európai biztonsági identitás ne legyen és ne lehessen Szövetség ellenes.

---

¹ Dr. Csabai György alezredes, a hadtudomány kandidátusa, a ZMNE Védelmi és Stratégiai Kutató Intézet főmunkatársa.

A Szövetség reformjaihoz újabb lökéseket adott az 1991. novemberében elfogadott "*Római Nyilatkozat*", az új katonai stratégiai koncepció, majd az 1994. januárjában elfogadott "*Partnerség a békéért*" kezdeményezés, illetve az 1997-es "*Madridi Csúcs*" a bővítésre.

Mivel a tanulmány kérdésköréhez az ún. alapokat a Szövetség katonai stratégiai (hadászati) koncepciója szolgáltatja, ezért az a következőkben kissé részletesebben kerül ismertetésre.

A katonai stratégiai koncepció kimondja, hogy a végbement változások kapcsán lényegében megszűnt Európa politikai megosztottsága, ami a hidegháború idején a katonai szembenállást okozta. Az egyidejű általános támadás veszélye a Szövetség valamennyi európai frontján megszűnt és az nem képezi a szövetséges katonai stratégia kiinduló pontját. A Szövetség párbeszédet és együttműködést kezd a volt ellenségeivel, miközben a kollektív védelem fenntartása mellett figyelmet fordít a válságkezelésre és konfliktuskezelésre. Az új katonai stratégia tisztán védelmi jellegű, a szövetségesek biztonsága oszthatatlan, megakadályozzák a védelmi politikák újra nemzeti-esítését, anélkül, hogy csorbítanák a tagállamok szuverenitását.

Az együttműködés kiterjed:

- a fegyveres erők hadműveleti alkalmazásának közös tervezésére,
- a hazai területen kívül állomásozó erők státuszára,
- a válságkezeléssel kapcsolatos konzultációkra,
- a közös szabványokra a fegyverzet és felszerelés, a kiképzés és logisztikai támogatás területeire,
- a közös hadgyakorlatra,
- az együttműködésre az infrastruktúra, a fegyverzetek és az anyagellátás területén, stb.

A Szövetséges erőket átszervezték és állnak:

- az azonnali és gyorsreagálású erőkből,
- a főerőkből és
- a megerősítő erőkből.

Átszervezik a Szövetség parancsnokságait is, a meglévő hatvanötből mindössze húsz parancsnokság marad.

A Szövetség európai tagállamai 1996-ban 187,08 milliárd USD költséget védelemre, míg az Amerikai Egyesült Államok katonai kiadásai 271,41 milliárd USD-t.

A Szövetség katonai stratégiai koncepciója kiemelt fontosságot tulajdonít a katonai készenlétnek, alkalmazásnak és a polgári erőforrások felhasználásának. *A Szövetség logisztikája részére a polgári támogatás legfontosabb, hiszen békében a Szövetség irányítása alá tartozó repülőgépek, hajók, gépjárművek, stb. csak csupán a töredékét adják a háború vagy háború esetén szükséges és elegendő szállító kapacitásnak. A többinek és a szükséges élelmiszernek, üzemanyagoknak, egészségügyi anyagoknak, stb. az ipari termékek többségéhez hasonlóan polgári erőforrásokból kell majd származnia.* Kiderül az is, hogy a szükségállapot tervezés elsődlegesen nemzeti felelősségű marad, azonban az ez irányú tevékenységeknek a fővárosok és a Szövetség közötti maximális együttműködésén kell alapulnia.

A polgári szükségállapot tervezés újszerű megközelítése.

A Szövetség katonai stratégiai koncepciója alapján a szövetséges katonai erők előretolt jelenléte, állomásoztatása mint meghatározó tényező mellett az is kifejezésre jut, hogy erre egy ún. csökkentett szinten került sor. Azonban ugyanakkor a csökkentett szintek következtében a nemzeti forrásoknak olyan minőségű készenléttel kell rendelkezniük, hogy napi kifejezéssel élve a totális, avagy teljesmértékű és mérvű védelmi erőfeszítés esetén a kellő mértékű (szükséges időben, helyen és esetben)

támogatás érdekében egyrészt biztosítsák a demokratikus kormányzás hatékonyságát, másrészt pedig tegyék lehetővé a polgári lakosság az állampolgárok sebezhetőségét csökkentő oltalmi intézkedések meghozatalát. A fentiekből fakad az is, hogy a Szövetségben a polgári szükségállapot tervezés hatóköre meglehetősen kiterjedtnek és átfogónak tekinthető. *Hazai vonatkozásban az ún. jogi kategóriákban kifejezve felöleli a békét, a veszélyhelyzetet, a szükségállapotot, a rendkívüli és a hadiállapotot. A Szövetség vonatkozásában pedig a békét, a válságot és a háborút.*

A polgári szükségállapot tervezés tervezőinek úgy a nemzeti mint a Szövetség szintjén *állandóan és teljes mértékben készen kell lenniük a katonai tevékenységek békében, válságkor és háború esetén történő támogatásra.* Különösen megnövekedett bizalommal fordulnak általában a polgári erőforráshoz, alapvetően a szállítóeszközök vonatkozásában. Teszik ezt azért, hogy eleget tudjanak tenni a hadművelati és hadászati mozgékonyság, továbbá a hadművelati erők fenntartásával kapcsolatos követelményeknek. Ebből kiindulva a Szövetség katonai stratégiáját támogató tervek előkészítésének legkorábbi szakaszába bevonják a polgári szükségállapot tervezőit. Hazai vonatkozásban erre 1999. április 4-e után kell számolni, ugyanis az Észak - atlanti Tanács a washingtoni ülésen felveszi Magyarországot, Lengyelországot és Cseh Köztársaságot. A fentiekből kiindulva, a Szövetség és a nemzeti (így a magyar) tervezőknek a katonai tevékenységek támogatásában együttműködés keretében biztosítják:

- a válság és a háború esetére a támogatáshoz és együttműködéshez szükséges egyezmények és megállapodások békeidőben történő közös kidolgozását,
- a békeidőszak feltételei szerinti támogatásra felhatalmazást szolgáltató jogszabályok, azaz a törvények és a különféle eljárási módok, módszerek felülvizsgálatát,
- szükségképpen a Főbb NATO parancsnokokkal (angolul Major NATO Commander, rövidítve MNC) általános és megfelelő egyezmények megkötését,

- a korszerűsítésre, újra fogalmazására vagy naprakészsége szoruló kétoldalú támogatási megállapodások körének meghatározását,
- a polgári és a katonai szervek közötti együttműködés állandó javítását, főképpen a Befogadó Nemzeti Támogatás (angolul Host Nation Support, röviden HNS), a megerősítés és támogatás tervezésében.

A polgári szükségállapot tervezést (angolul Civil Emergency Planning, röviden CEP) az 1997/1988 Miniszteri Útmutatóban (is) szabályozták. Ez az Útmutató részletesen kitér a hagyományosan érintett olyan területekre mint például a társadalmi és a gazdasági élet fenntartására, a biztonság védelmére, a szükségállapot törvényi szabályozásnak szükségességére mégpedig azért, hogy megkönnyítse a válságkezeléssel összefüggő polgári erőforrások felhasználását a NATO tevékenységek támogatására.

A polgári szükségállapot tervezésének fogalma, céljai és intézményei

Átérvé a Szövetségben elfogadott polgári szükségállapot fogalmára, amely úgy definiálható, hogy három elemből tevődik össze és magában foglalja :

- a mozgósítást,
- az alapvető nemzeti erőforrásoknak a lehető legelőnyösebb felhasználását, mindezekbe belesorolják például az élőerőnek, az energiának, a nyersanyagoknak, a különböző mezőgazdasági terményeknek, az iparnak, a távközlésnek, az informatikának, sőt még az információnak az igénybevételét,
- valamint a polgári védelmi és egyéb kiegészítő rendelkezéseket és intézkedéseket.

A polgári szükségállapot tervezés a célokat illetően abból indul ki, hogy a nemzeti és a Szövetség polgári szükségállapot tervezés (CEP) a közös védelmi képesség fenntartásának hatékony támogatása érdekében:

- tanácsal szolgálja és segítse a Szövetséget minden, azaz a polgári szférák felkészültségével kapcsolatos ügyekben,
- támogatja a Szövetség (teljes körű) válságmegelőző és válságkezelő intézkedéseit,
- támogatja a katonai tevékenységeket békében, válság vagy háború idején és azokkal együttműködik,
- biztosítja a kormányzati működést válság vagy háború idején,
- biztosítja - elfogadható szinten - a társadalmi és gazdasági életet válság vagy háború idején, végezetül,
- válság vagy háború idején védelmeznie kell a lakosságot.

Az előzőekben felsoroltak általában azt célozzák meg, hogy egy esetleges válság vagy konfliktus esetén lehetőleg minimálisra csökkenjenek az egyes tagnemzetek közvetlenül érintő negatív következmények és hatások. A Szövetség esetében ugyanis tizenhat szuverén tagnemzetről, fejlett ipari, kommunikációs és információs társadalmakról, szupranacionális gazdaságokról, kereskedelmi és igen fejlett pénzügyi rendszerekről és egy katonai koalícióról van szó.

A Szövetségben folyó mindenkori polgári szükségállapot tervezés specifikájához tartozik az is, hogy a tagnemzetek társadalmi életének gazdasági működtetésének funkcióján túlmenően polgári támogatást nyújtsanak a Szövetség Egyesített Fegyveres Erői részére. A mindennapi életben ez azt is jelenti, hogy a megegyezések szerinti mértékben és mérvben polgári támogatást kötelesek nyújtani azon kijelölt katonai erők megerősítéséhez, amelynek a NATO Európai Legfelsőbb Parancsnoka (SACEUR) alárendeltségébe tartoznak. Megjegyezzük, hogy ezeknek az

szükség a feladatát - meglévő tervek szerint - a felelősségi körükbe (területbe, zónába) tartozó terület, illetve térség megvédése képezi.

A Szövetség tagnemzetei a kialakult szokásnak és jogi gyakorlatnak megfelelően a katonai erők védelmi tevékenységének polgári támogatására egymással két - és többoldalú szerződéseket kötnek. Ebből kiindulva a Szövetség különböző szervezeteiben folyó polgári szükségállapot tervezés folyamán egy-egy tagország potenciáját, lehetőségét és szükséges képességét számbaveszik. Ezeket a kiinduló alapadatokat felhasználják a tervezésben például az Öböl-válság és háború, a Jugoszláv válság, valamint a Szovjetunió felbomlása idején.

Ez alkalommal is kihangsúlyozom, hogy a polgári szükségállapot tervezés nemzeti felelőségen alapul és általában véve kiterjed az erőforrásokkal történő teljeskörű gazdálkodásra. Ebből következik, hogy a Szövetség tagállamai sem a múltban sem jelenleg nem adták fel, sőt a jövőben is megőrzik ellenőrzési jogaikat a saját nemzeti forrásaik felett és ezek a jogok érvényesek békében, válságban és háborúban.

Ugyancsak kiemeljük azt, hogy a Szövetség keretei között állandó és szakadatlan egyeztetés folyik, ami nagyban megkönnyíti a nemzeti szinten és nemzeti keretekben történő tervezési munkálatokat és elősegíti a költséghatékony módok és módszerek érvényre juttatását, alkalmazását.

A polgári szükségállapot tervezés a célból és funkcióból eredően más békében, más a feszültség növekedés időszakában és megint csak más a hadüzenet utáni intézkedések során folyik.

A cél elérését a növekvő feszültség idején azzal segítik, hogy az intézkedések sokaságával megkönnyítik a válságkezeléssel kapcsolatos szabályozást, vagyis a sűrűn ülésező Észak - atlanti Tanács állandó és alapos információt kap a tagállamok polgári készenlétének állapotáról, szintjéről és helyzetéről, aminek következtében a tagállamok képesek összehangoltan működni.

A célt a források felhasználásában a polgári és katonai védelmi szükségletek teljeskörű kielégítése képezi háborús helyzetben.

A gyakorlatban folyó együttműködés kérdései felölelik a fenntartást, a várható veszteségek pótlását, a nemzetgazdaságok helyreállítását, a termelési, előállítási, szolgáltatási, stb. kapacitások működtetését.

Ezek után áttérünk a Szövetség polgári tervezés intézményrendszerének teljeskörű bemutatására és taglására.

A Szövetségben a jelenleg működő polgári szükségállapot tervező szervezetek köre magában foglal főbizottságot, számos tervező testületet és bizottságot (kilencet).

A Polgári Szükségállapot Tervezési Főbizottság (angolul Senior Civil Emergency Planning Commitee, rövidítve SCEPC (AC/98)) amelynek elnöke a Biztonsági Beruházási, Logisztikai és a Szükségállapot Tervezési Főosztály élén álló NATO főtitkár helyettes (ASG). Ezt a Tervezési Főbizottságot a Szükségállapot Tervezési Igazgatóság (Civil Emergency Planning Directorate) támogat. A Polgári Szükségállapot Tervezési Főbizottság havonta ülésezik a NATO központban állandó ülészak formájában, még két évenként az ún. Plenáris Ülésen. Ezeken a tagnemzetek rangidős vezetői vesznek részt, ugyanakkor a Nemzetközi Titkárság (IS) Logisztikai Igazgatóságnak, valamint a Nemzetközi Katonai Vezérkar (IMS) Logisztikai, Fegyverzeti és Anyagi Erőforrások Osztályának, illetve főbb NATO Parancsnokságoknak (MNC) képviselői minden ülésen részt vesznek.

Ez a Főbizottság vezeti és kondicionálja kilenc Tervező Testület és Bizottság tevékenységét, amelyek a következők

Az Óceáni Hajószállítványozási Tervező Testület (angolul Planning Board for Ocean Shiping, rövidítve PBOS) válság és konfliktus esetén tervet készít a Szövetség felelősségi körzetén belüli és az azonkívüli tengeri személy és teherszállítás végrehajtására. A PBOS abból az elvből indul ki, hogy a hajószállítványozást nem szabad és nem lehet regionális alapon kezelni, továbbá azon elvből, hogy a hajószállítványozási szolgáltatások biztosításában számításba kell venni a világszervezet meglévő kapcsolatait, a Szövetséghez tartozó országok hajóit és létesítményeit, továbbá az "out of area"-n kívüli országok és felségterületek szükségleteit.

Az Európai Belföldi Felszíni Szállítás Tervező Testület (angolul Planning Board for European Inland Surface Transport, rövidítve **PBIST**) válság és konfliktus esetén koordinálja az alábbiak felhasználásának tervezését:

- tengeri kikötőket és a szükség horgonyzó helyeket, a közúti, a vasúti, illetve a belvízi szállítást, beleértve az előzőekhez kapcsolódó infrastruktúrát is,
- az üzem -, hajtó - és kenőanyagok belföldi szállítását, kivéve a csővezetékeket,
- valamint a lőszer, a robbanóanyagok és más veszélyes rakományok szállítását.

A PBIST szükség esetén a PBOS-szal együttműködve a rövid tengeri és mellékvonali szállításokat is koordinálja.

A Polgári Repülés Tervező Bizottság (angolul Civil Aviation Planning Committee, rövidítve CAPC) is azon az elven működik, hogy a polgári repülést sem szabad és lehet regionális alapon kezelni, hiszen a Szövetségben folytatott polgári repülési tervezésnek elsődleges célja segítséget nyújtani a tagállamok polgári repülési forrásai igénybe vehetőségének maximalizálásában, továbbá optimalizálni a polgári repülési erőforrások felhasználását úgy a katonai, mint a létfontosságú polgári szükségletek támogatásában.

Az Élelmiszer és Mezőgazdasági Tervező Bizottság (angolul Food And Agriculture Planning Committee, rövidítve FAPC) állandó figyelemmel kíséri a tagországok nemzeti szükségállapot tervezési terveinek készítési állapotát az élelmiszer és a mezőgazdaság különféle területein, továbbá ajánlásokat tesz a Főbizottság részére a nemzeteknek a Szövetség keretein belül történő tevékenységre, kiemelten a koordinációs, az együttműködés és a közös cselekvés vonatkozásában.

Az Ipari Tervező Bizottság (angolul Industrial Planning Committee, rövidítve IPC a békeidőben olyan terveket dolgoz ki, amelyek biztosítják

a Szövetségen belül a polgári és a katonai célokra létfontosságú ipari anyagi készletek és szolgáltatások, azok hatékony és méltányos elosztását, valamint válság és háború esetén koordinálják a tagállamok ipari erőforrásainak mozgósítását és felhasználását.

A Kőolaj Tervező Bizottság (angolul Petroleum Planning Committee, rövidítve PPC) feladatát képezi az, hogy maximalizálja a Szövetségnek az olajhiány pótlására történő felkészülést és megfelelő intézkedéseket dolgozzon ki és tartson fenn a polgári és a katonai célokra szánt olaj és olajtermék készletek válság és háború időszakában történő folyamatos és méltányos elosztására.

Az Egyesített Egészségügyi Bizottság (angolul Joint Medical Committee, rövidítve JMC) tulajdonképpen olyan közös polgári és katonai tervezést hajt végre, amelyet a Szövetség tagállamai önállóan nem tudnak elvégezni a harmonizáció, a kölcsönös együttműködés és Szövetségen belüli közös tevékenység nélkül.

A Polgári Hírközlés Tervező Bizottság (angolul Civil Communications Planning Committee, rövidítve CCPC) felelős a Szövetség polgári szükségállapotú intézkedéseik alá tartozó polgári hírközlésért. Ugyanis a polgári hírközlés megtervezése gondoskodik a politikai, gazdasági és katonai célú hírközlési szolgáltatások fenntartásáról és működtetéséről. Ebbe nem tartoznak a NATO tulajdonú távközlési eszközök.

A Polgári Tervezési Bizottság (angolul Civil Planning Committee, rövidítve CPC), esetenként Polgári Védelmi Bizottságnak is nevezik, végrehajtja a lakosság megóvására irányuló, a katasztrófák előtti tervezésnek és a katasztrófák utáni elemzések koordinációs tevékenységét.

A polgári szükségállapot tervezési kérdőív lényege és felépítése

A Szövetségben folyó polgári szükségállapot tervezés a kétévente elfogadásra és kiadásra kerülő Miniszteri Útmutatón nyugszik. Ugyancsak a Miniszteri Útmutatók képezik az alapokat a Tervező Testületek és Bizottságok Munka Programjaiknak. A Munka

Programokban előírják a feladatokat, felállítják a prioritásokat és kitűzik a határidőket. A Tervező Testületek és Bizottságok általában négyéves ciklusban aktualizálódnak. A Miniszteri Útmutató elkészítéséhez kapcsolódik a Polgári Szükségállapot Tervezési Kérdőív (angolul Civil Emergency Planning Questionnaire, rövidítve CEPQ)

A szövetségben a Polgári Szükségállapot Tervezési Kérdőív alkalmazásával a következő kérdésekre keresik a nemzeti válaszokat:

- a válságkezelési törvénykezés, intézkedések, tervek, módszerek és eljárások,
- a polgári szükségállapot tervezés válságkezelési intézkedéseit segítő és kiszolgáló szakértők,
- a válságkezelési intézkedések végrehajtását támogató hírközlés és kommunikáció,
- a polgári és a katonai szervek közötti együttműködés,
- a kiképzés és gyakorlatok,
- a többi "Partnerség a békéért" programban résztvevő országokkal végrehajtott gyakorlatok, bemutatók, konferenciák, munkaműhelyek és egyéb tevékenységek,
- az erőforrások és
- a tervezés, valamint a felülvizsgálat.

A válságkezelési intézkedések és a válságitroda

A békeidőszak törvényes állapotai közben a lehető legvalószínűbb módon bekövetkező feszültség, avagy válság időszakában az Észak -
atlanti Tanács vagy Védelmi Tervező Bizottság (angolul Defence

Planning Committee, rövidítve DPC) a diplomáciai, gazdasági, a katonai és polgári felkészülési tevékenységek széles skálájával fog foglalkozni. Kihangsúlyozom, hogy az Észak - atlanti Tanácsot és Védelmi Tervező Bizottságot munkájukban - a brüsszeli NATO Központban a Katonai Bizottság, a Politikai Bizottság, a Riasztási Bizottság és a Polgári Szükségállapot Tervezési Főbizottság támogatja.

Egy esetleges válság esetén a Polgári Szükségállapottervező Főbizottság rendelkezésre álló új Polgári Szükségállapot Tervezési intézkedések a következőket foglalják magukban:

- a Tervező Testületek és Bizottságok elnökeinek részéről nyújtott tanácsadást a Polgári Szükségállapot Tervezési Főbizottság (SCEPC) számára,
- magas beosztású (szintű) szakértők bevonását a helyzetértékelésbe és az Észak - atlanti Tanácsnak illetve a Polgári Szükségállapot Tervezési Főbizottságnak tanácsok nyújtását,
- egy Polgári Szükségállapot Válság Iroda (CECC) felállítását, amely számára a NATO Központ (Nemzetközi Titkárság és a Nemzetközi Vezérkar), a Tervező Testületek és Bizottságok gondoskodnak a személyi állományról, továbbá szükség esetén az üzleti és az ipari életből, valamint a közigazgatásból és kormányzattól vonnak be szakértőket,
- növelik - fokozatosan - a szakértői létszámot és a szakértőket "szakosodott csoportokba" szervezik.
- és amennyiben elrendelik, felállítják a NATO Polgári Háborús Ügynökséget (angolul NATO Civil Wartime Agency, rövidítve NATO NCWA).

A polgári szükségállapot válságiroda akkor került létrehozásra, amikor az Észak - atlanti Tanács, a Védelmi Tervező Bizottság vagy netán a Szövetség Főtitkárának megállapítása szerint a Szövetség egy feszültség

...válság szakaszába lép és a Polgári Szükségállapot Tervezési Igazgató
...Polgári Szükségállapot Tervezési Főbizottság nevében megteszi a
...megfelelő lépéseket arra, hogy a NATO Központba létrehozásra kerüljön
...szállított iroda.

**A polgári Szükségállapot Válság Iroda részére szükséges
...mennyiség a fentebb felsorolt hivatalokból kerül biztosításra és fel-
...adatok a következők képezik:**

- megfelelő szakmai alapok biztosítása a felsőbb NATO szer-
vek politikai döntéseihöz,
- az Észak - atlanti Tanács, a Védelmi Tervező Bizottság és a
Polgári Szükségállapot Tervezési Főbizottság és más
NATO testületek, valamint a NATO tagállamok tanác-
sokkal történő ellátása, főképpen arra, hogy egy adott
helyzetben hogyan tudják a leghatékonyabban felhasználni
a rendelkezésre álló erőforrásokat,
- kapcsolatok fenntartása a nemzeti delegációkkal és kapcsola-
tok létesítése a nemzetközi szervezetekkel, beleértve a
polgári szállítási szervezeteket is,
- szakmai témák előkészítése konzultációra, megvitatásra
(például testületek feladatai, bővítésére, stb.),
- megfelelő törzsmunkák elvégzése az Észak - atlanti
Tanácsban, a Védelmi Tervező Bizottságban és a Polgári
Szükségállapot Tervezési Főbizottságban,
- a Polgári Helyzetjelentésekből készített polgári helyzetje-
lentések elkészítése és kiadása, továbbá adatok szolgál-
tatása a helyzettájékoztatóhoz,
- szükség esetén operatív funkciók ellátása a polgári erőforrá-
sok szállításai, szerződéskötései és a kiutalások érdekében,
- végzetül felkészülés a háborús tevékenységekre való áttérésre.

Bevonás a katasztrófa esetén történő segítségnyújtásba.

Az Észak - atlanti Tanács 1995. május 9-ei ülése elfogadta és jóváhagyta a "Katasztrófa esetén nyújtott NATO segítségre vonatkozó együttműködéselvet" amelyet kiterjesztenek az Észak - atlanti Együttműködési Tanácshoz (ma már Euroatlanti Partnerségi Tanács a neve) és a "Partnerség a békéért" programhoz tartozó országokra. A mindennapok valóságában ez azt jelenti, hogy az Észak - atlanti Tanács egyetértett azzal, hogy továbbra is érvényben maradjanak a békeidőben bekövetkező katasztrófák felszámolásában a NATO állandó együtt-működési eljárásai. Ha a Szövetséget egy partner vagy egy csapást szenvedett ország, vagy esetleg egy illetékes ország felkéri, akkor a NATO-nak készen kell állnia ezeknek az együttműködési eljárásoknak a végrehajtására, még abban az esetben is, ha a katasztrófa a Szövetség határain kívül következik be. Továbbá a NATO országok közötti együttműködést és az erőfeszítések összehangolását nagyban megkönnyíti a NATO központban létező készenléti mechanizmus, amelynek felhasználásával gondoskodnak a Szövetségen belül bekövetkező nagyobb katasztrófáról szóló hivatalos információknak a tagnemzetekhez történő gyors eljuttatásáról, azután a csapás sújtotta ország számára szükséges segítségnyújtáshoz elengedhetetlen információk tagállamok közötti gyors cseréjéről.

Ezek az információk átfoghatják a gyógyszereket, élelmiszereket, ruházatot, szükség szerinti elhelyezési eszközöket, előre gyártott házakat, víztisztító berendezéseket, egészségügyi csoportokat, tábori szükségkórházakat, a katasztrófa szakértők támogatásait, stb., és végezetül azokat, hogy a csapás sújtotta országok számára a segítségnyújtás kétoldalúan történjen, akár kormányzati, akár nemzeti önkéntes szervezeti erőforrásokból a tagországok vagy nem tagországok által, így csökkentvén a sürgős anyagi készletek felhalmozásának és megkettőzésének a lehetőségét és így tudják elősegíteni a létfontosságú cikkek biztosításában meglévő komoly hiányosságok leküzdését.

Nem szabad elfelejteni azt, hogy a nemzetközi katasztrófa enyhítés koordinálásának az elsődleges és központi szervezete az Egyesült Nemzetek Szövetsége.

A NATO nem törekszik arra, hogy ezen a téren egy független szerepet alakítson ki magának, sőt arra sem, hogy dublirozza más nemzetközi szervezetek tevékenységeit.

A NATO szerepe ez esetben három irányú:

- Az első irány szerint felkérés esetén a NATO tagországok a partner országok és az illetékes nemzetközi szervezetek közötti információ megosztás és együttműködés felelősként cselekedik.
- A második szerint bármilyen segítségnyújtási koordinációs szerepet felvállal.
- A harmadik alapján katasztófa esetén segítséget nyújt ott, ahol a szövetségnek erőforrásai vannak. Ilyen esetekben a *Polgári Szükségállapot Tervezési Igazgató*:
  - aktivizálja a NATO Központ készenléti mechanizmusát,
  - továbbítja a tagnemzetek fővárosaiban és a NATO Katonai Hatóságainak a segélykérést és a katasztrófáról rendelkezésre álló adatokat,
  - biztosítja a begyűjtött információk és a szükségletek továbbítását az összes tagállamnak,
  - megteszi az összes szükséges és sürgős lépést a segélyek szállítására, a szállítások meggyorsítására,
  - koordinálja a NATO Katonai Hatóságok által nyújtható segítséget,
  - kiegészítő információkat szerez az ENSZ hivatalaiból, Vöröskeresztes Szövetségből vagy a Vörös Félhold Szövetségtől és kapcsolatot tart azokkal,
  - külön igény szerint szakértőket és önkénteseket kutat fel és küld a csapás sújtotta tagországokba.

Polgári szükségállapot tervezés a békepartnerség keretében

A NATO békepartnerségi alapjával kapcsolatos polgári szükségállapot tervezési tevékenységből a békepartnerségi program legnagyobb nem katonai része alakult ki. Ugyanis a polgári szükségállapot tervezési programjáról összpontosít a szükségállapot tervezési struktúrájának és eljárási módszereknek a civil és demokratikus ellenőrzés alatti kifejlesztésére (civil kontroll), a katasztrófa esetén való segítségnyújtási intézkedésekre, továbbá a polgári és katonai együttműködésre.

Az előbb említett programot végrehajtják parancsnoki és törzsvezetési, valamint terepgyakorlatokon, műhelymunkák folyamán, kiképzések, találkozók és csoportos látogatások során. Kiemelten kezelik a gyakorlati együttműködések, elősegítik a jószomszédi kapcsolatok kialakulását, a regionális együttműködést és nem utolsósorban a főhangsúlyt az interoperabilitásra helyezik.

A NATO - Oroszország Alapokmányban foglaltak kivételével *"Partnerség a békéért"* program elindítása óta ez az egyetlen olyan terület, amelyben az oroszok teljes mértékben részt vesznek.

Mind a NATO, mind az Orosz Szövetség Polgári Védelmi Szükségállapotú és Természeti Katasztrófák Következményeinek Felszámolási Minisztériuma aktívan támogatják az ENSZ Humanitárius Ügyek Szervezetét (UN-DHA), különösen *"a katonai és polgári eszközöknek a katasztrófa enyhítésében való felhasználásra irányuló"* UN-DHA projektet.

A NATO és fenti nevű orosz minisztérium együttműködik a polgári szükségállapot tervezés és a katasztrófára történő felkészülés témákban, évégett 1996. március 20-án aláírták az Egyetértési Nyilatkozatot, amely mind a két felet katasztrófák esetén a megelőzésben, az előrejelzésben és észlelésben, a csökkentésben és kölcsönös segítségnyújtás felgyorsítására, továbbá erőfeszítéseik növelésére kötelezi.

A Stockholmi Konferencia javaslatai

A polgári szükségállapot tervezés törvényi alapjai és sturkturája szemináriumot Stockholmban, 1996. november 18-21 között tartot-ták, a Svéd Polgári Szükségállapot Előkészítő Bizottság rendezésében. A szemináriumon a következő országok vettek részt: Ausztria, Belgium, Cseh Köztársaság, Dánia, Egyesült Államok, Egyesült Királyság, Észtország, Finnország, Franciaország, Litvánia, Macedónia, Magyarország, Németország, Norvégia, Olaszország, Orosz Föderáció, Románia, Svédország, Szlovák Köztársaság, Szlovénia, Ukrajna.

A konferencián elfogadott javaslatok, az ún. *"Stockholmi Javaslato*k" felhasználhatók a nemzeti szükségállapottal kapcsolatos törvények (jogszabályok) továbbfejlesztésében, még pedig úgy, hogy azok adekvát módon védelmezzék az állampolgári jogokat, addig amíg a szükségállapottal kapcsolatos elégséges jogszabályokat megalkotják.

A NATO eddig a Partnerség a békéért program keretében a polgári szükségállapot tervezés témakörében Budapesten, Varsóban és Stockholmban rendezett konferenciákat. A stockholmi konferencián résztvevő nemzetek javasolták a kapcsolódó törvények felülvizsgálatait, továbbfejlesztéseiket, felajánlva azokhoz a szükségállapot kezelés alapvető paramétereit. A *"Stockholmi Javaslato*k" természetükből fakadóan nem előírások, hanem a nemzetek erkölcsi támogatását szolgálják.

A *"Stockholmi Javaslato*k" alapján a szükségállapot jogszabályait a törvényhozás szintjén kellene meghozni, elsőbbséget biztosítva a alkotmányozás szabályozásán belül a következő két elvnek. Az első elv alapján a szükségállapot jogszabályai nem mondhatnak ellent (nem állhatnak szemben) a demokratikus állam alapelveinek és értékeinek. A második elv szerint a szükségállapot jogszabályai rugalmasak, sőt funkcionálisan hatékonyak legyenek és valójában a szükségállapot kezelés alapjait képezzék, magukba foglalva a tervezést és a felelőséget is.

A "Stockholmi Javaslato" listáján a következők szerepelnek, nem fontossági sorrendben:

- a szükségállapot erőinek létrehozását és gyakoroltatását a nemzetközi jogszabályok és nemzetközileg elfogadott standardok betartásával kellene végrehajtani, olyanokkal mint a Nemzetközi Szerződés a Polgári Jogokról, vagy a szükségállapot idején történő magatartás, megkülönböztetés, netán az emberi jogok ideiglenes felfüggesztése és limitálása,
- a szükségállapot erőinek polgári irányításon kellene alapulnia (civil control),
- a szükségállapot kezeléssel kapcsolatos tájékoztatás, felvilágosítás hatásai, esetleges zavarok, stb. A nemzeti alkotmányos és jogrendszerben a specialitásával arányosan kapjon helyet,
- a kormány végrehajtó csoportja lenne a felelős a törvényalkotás biztosításáért, legjobb biztosítékok eléréséért, a szükségállapot intézményeinek folyamatos működéséért, az eszközökért és kondíciókért,
- a szükségállapot kezelésnek a szükségállapot definíciójának elfogadásán mint előfeltételen kellene alapulnia,
- a szükségállapot kezelés erőinek hatékony támogatása tartalmazzon biztosítékokat a túlkapások ellen,
- az általános személyi szabadságjogok korlátozását kellene egyensúlyozni az okok megnevezésével,
- és a szükségállapot kezelésében résztvevők felelőssége a helyzetnek megfelelő, ún. legelső jogkörön kellene alapulnia.

Alapvető okmányok felsorolása és a főbizottság felépítése

A témakörben a Szövetség a következő fontosabb érvényes okmányokkal rendelkezik:

- AD-86 - 1 A SACEUR Polgári - Katonai Együttműködési alap - és irányelve.
- MC-400/1 A NATO Katonai Stratégiai Koncepciójának végrehajtása.
- C-M(85) 69 A Polgári Szükségállapot Tervezési Főbizottság szerepe békében, válságban és háborúban.
- C-M(89) 82 A NATO Polgári Szükségállapot Tervezési Testületek és Bizottságok hatásköre.
- C-M(92) 14 A Szövetség Új Stratégiai Koncepciójának következményei a polgári szükségállapot tervezés számára.
- C-M(96) 79 A polgári szükségállapot tervezés 1997-es és 1998-as miniszteri irányelve.
- C-M(95) 31 A békeidőszakban katasztrófa esetén való segítségnyújtásra vonatkozó együttműködés NATO alapelve.
- MC(336/1)A NATO mozgatási és szállítási koncepciója.

A védelmi felkészítés és az országmozgósítás rendszerének nemzetközi összehasonlító vizsgálata. Budapest, 1991. szeptember 26. A tanulmány a Honvédelmi Minisztérium Védelmi Koordinációs Iroda megrendelésre készült. A munkacsoport vezető és szerkesztő Dr. Csabai György alezredes.

A fenti tanulmányban a témakörök kitékintése kiterjedt az olyan országokra mint például az Amerikai Egyesült Államokra, Németországra, Franciaországra, Svájcra, Ausztriára és Dániára.

Összegzés, tapasztalatok és javasolt tennivalók.

Az átmenet idején, a demokrácia a jogállam és a piacgazdaság kiépítésének és kezdeti működésének stádiumában igen fontos feladat a békében való működtetés, illetve a válság és háború idejére történő felkészülés.

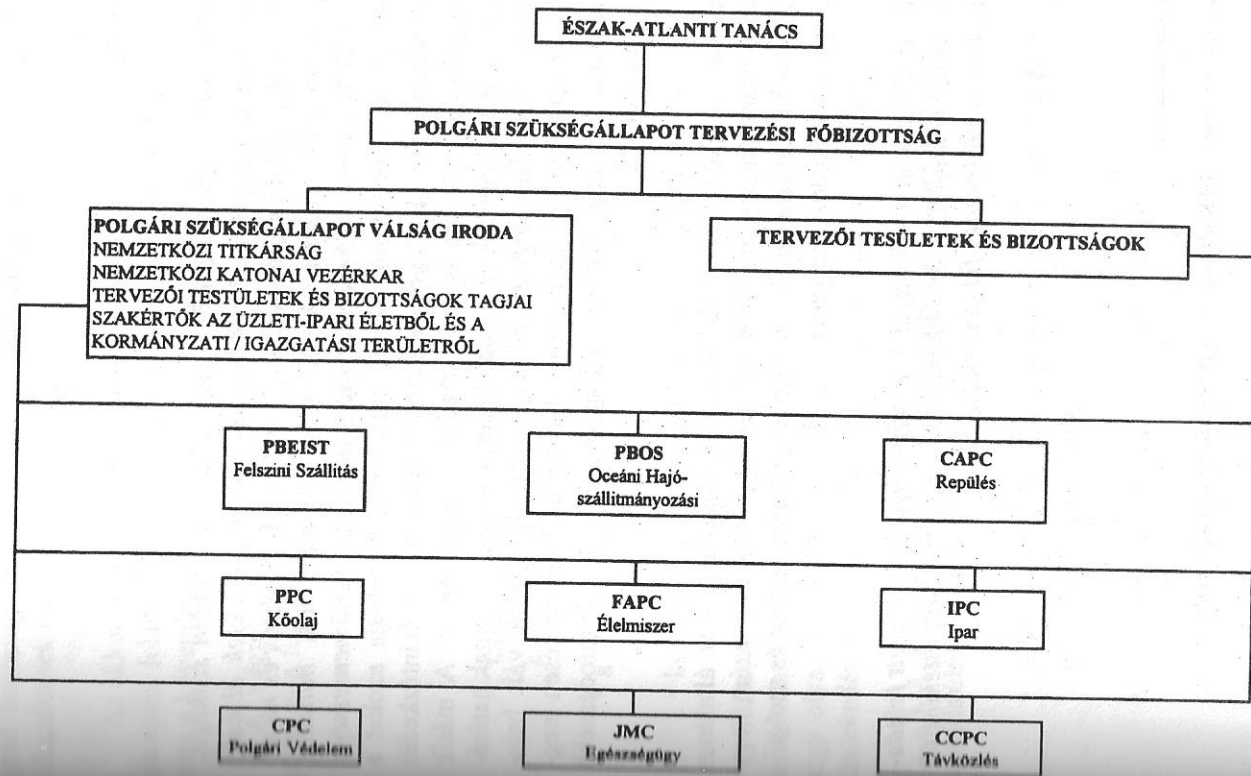
A honvédelmi felkészítés egyik kiemelten fontos területe a már békében rendelkezésre álló polgári és katonai erő és eszközforrások szabályozott igénybevétele, elméleti megalapozása, jogszabályokba történő foglalása, a tervező és szervező, illetve a gyakorlati kivitelező munkálatok elvégzése.

Várhatóan az Észak - atlanti Tanács az 1999. április 4-ei Washingtoni ülésén a NATO tagjai közé felveszi Magyarországot és a Cseh Köztársaságot.

Ezzel az aktussal egy új fejezet kezdődik hazánk történelmébe. A NATO-ba való belépés jogokkal és megannyi kötelezettséggel jár együtt. Például a tanulmányban felsorolt bizottságokban és testületekbe magyar civileket és katonákat kell delegálni, ami azt is jelenti, hogy a nyelvtudáson kívül ismerni kell a többször felsorolt szakterületeket, kellő alaposággal és részletességgel. A felkészülést haladéktalanul el kell kezdeni mert arra már kevés idő áll rendelkezésre. A felkészülést jól szolgálhatják a NATO központban és a főbb parancsnokságokon megteendő látogatások, konferenciák, munkaműhelyek és a kétoldalú megbeszélések.

Ugyancsak a delegáltaknak hasznára lehetnek az előre összeállított és folyamatosan pontosított szakmánkénti adattárak, amelyeknek az adatait a Polgári Tervezési Kérdői összeállításánál is felehet használni. Látható tehát, hogy a kérdéskörben a nemzetgazdaságunk szinte valamennyi területe számításba jön, ezért a kiválasztás alapja a szakmai és emberi alkalmasság. Nekünk olyanokat kell delegálnunk, akik a szövetségi munkarendben alkotó, eredményes közös munkavégzésre és érdekeink képviselőitére képesek.

Ezen tanulmány ezekhez kívánt az elméleti kérdések, fogalmak és intézmények bemutatásával stb. hozzájárulni, hiszen a témakör átfogja az államhatalmi ágakat, a teljes nemzetgazdaságot, sőt a katonai és rendvédelmi erőket is.

A MAGYAR KATONAI KÖZLEKEDÉSI RENDSZER NATO KÖVETELMÉNYEK SZERINTI FELKÉSZÍTÉSE

Sági László¹

Bevezető

A NATO csatlakozás küszöbén a fegyveres erők minden szakága, különösen pedig a katonai logisztikához tartozó szakterületek el kell, hogy készítsenek egyfajta számvetést, hogy mit tettek, végeztek és mi az ami még elvégezendő feladat ahhoz, hogy elmondhassák, mindent megtettek a NATO szervezetébe történő integrálódás zökkenőmentessége érdekében. Ez egyfajta tükörbe nézés, amely megmutathatja azokat a hiányosságokat is, amelyek a legfigyelmesebb, legátgondoltabb intézkedés sorozat végrehajtása ellenére is megmaradtak, tovább élnek. A másik oldalról viszont láthatóvá válik az a hatalmas erőfeszítés, amelynek hatására a Magyar Honvédség logisztikai szervezete alkalmassá vált beintegrálódni a NATO egységes logisztikai rendszerébe, természetesen megtartva szervezeti arculatát, ötvözve a hagyományokat a legmodernebb logisztikai eljárásokkal.

A katonai közlekedés vezetése és minden szervezete - az általános logisztikához hasonlóan - az utóbbi években nagyon sokat tett azért, hogy megfeleljen a NATO elvárásainak, szervezete, feladatrendszere és szolgáltatásai európai színvonalúak legyenek.

A felkészülés eddigi eredményei és a még hátralévő tervezett feladatok igazán akkor válnak teljesen érthetővé, ha mindenekelőtt áttekintjük a magyar katonai közlekedés feladatrendszerét.

---

1. Sági László mk. alezredes, MH KSZF -ség, szállítási és műszaki osztályvezető

I. A magyar katonai közlekedés feladatrendszere

A jelenlegi feladatrendszer még a Varsói Szerződés szervezetébe integrált hadsereg ezidáig változatlan elvek, eljárások és végrehajtási beosztások összességén alapul.

Az akkor, a kis hadseregekre jellemző egységes közlekedési szolgálat komplex feladatai végrehajtására létrehozott szervezeti felépítés biztosította a követelmények szerinti feladatmegoldást.

A végrehajtandó tevékenységi kör szinte érintetlenül megmaradt, azonban a feltételrendszer megváltozott.

Az alapvető tevékenységi körök a következők:

- katonai szállítások, mozgatások, mozgások szervezése és koordinálása;
- a közlekedési műszaki tevékenység szervezése;
- közlekedési szakanyagbiztosítás és gazdálkodás.

Célszerű megvizsgálni, hogy a fenti alapvető feladatkörök milyen részfeladatokat foglalnak magukba. Az elemzés után nyilvánvalóvá válik, hogy olyan összetett feladatkomplexumot, mint amit a magyar katonai közlekedés "megold", olyat talán egyetlen szakszolgálat sem végez.

a.) **A katonai szállítások, mozgatások, mozgások szervezése és koordinálása magába foglalja:**

- Az MH vasúti szállításainak tervezését, szervezését, operatív irányítását és követését;
- Állandó diszpécser-szolgálat fenntartását;

- A katonai vasúti rakodások szervezését, felügyeletét (Vasút-állomás Katonai Parancsnokságok ideiglenes működtetését);
- A vasúti szállítási költségek kiegyenlítését, a vitás kérdések rendezését;
- Az MH közúti szállításainak szervezését és irányítását;
- A katonai szervezetek részére polgári közúti szállító- és rakodóeszközök biztosítását;
- A légi- és viziszállítások polgári eszközökkel történő tervezését és végrehajtásának szervezését;
- A különleges vasúti szállítmányok (fegyver, lőszer, veszélyes anyag) kísérésének biztosítását;
- Szállítással kapcsolatos adatok gyűjtését, rendszerezését és nyilvántartását;
- 1995. november óta tervékeny részt vállalást az IFOR/SFOR csapatok magyarországi vasúti és közúti szállítások megszervezésében;
- Az IFOR/SFOR tevékenység kapcsán ideiglenes közlekedési irányító szervezetek működtetését (határellenőrző-áteresztő pontok, központi szállítási operatív csoport, területi szállítás koordinációs operatív csoport);

b.) A közlekedési műszaki tevékenység részfeladatai:

- A katonai szervezetek közlekedési műszaki igényeinek gyűjtése, értékelése a megvalósítási lehetőségeknek megfelelő besorolása, a végrehajtás tervezése és felügyelete;
- A katonai közlekedési infrastruktúra (iparvágány, hadiút, út-vasút csatlakozások, rakodók stb.) igények szerinti karbantartása, változtatása;

- Az MH kezelésében lévő közlekedési létesítmények összesített nyilvántartása, a jogszabályokban rögzített feltételek (ellenőrzések, minősítések, üzemeltetések) biztosítása, a tevékenység szervezése;
- Túlsúlyos és túlméretes járművek és menetoszlopok mozgásához útvonalengedélyek kiadása a naprakészen tartott nyilvántartások alapján;
- A Magyar Köztársaság közlekedési infrastruktúrája változásainak MH érdekű szakhatósági véleményezése, különböző előterjesztésekben, jogszabály, törvény tervezetekben az MH érdekeinek érvényre juttatása;
- Folyamatos együttműködés az MK közlekedési infrastruktúra változásaiban, fejlesztéseiben a polgári szakhatóságokkal.

c.) A közlekedési szakanyag biztosítás és gazdálkodás terén:

- Az MH közlekedési szaktechnikai eszköz szükségletének tervezése;
- A tervezett szaktechnikai eszközök beszerzése, rendszerbeállítása, és a csapatok, intézetek ellátása;
- Az országos szervízhálózat megszervezése és felügyelete;
- A rendszerben feleslegessé vált vagy üzemképtelen eszközök kivonása, selejtezése, értékesítése;
- A rakodási és szállítási folyamatok korszerűsítése, fejlesztése.

A NATO csatlakozásra való felkészülés folyamatában ezek az integrációs feladatok képezték a szolgálat cselekvési programjának az alapját. Egyenként elemzésre kerültek, és az elemzések eredményeitől függően besorolás készült a prioritások és az egyes tevékenységi körök korszerűsége, illetve lemaradottsága figyelembevételével.

Természetesen a cselekvési tervben nem a fenti feladatok kerültek be nevesítve, hanem a feladatok érdekében, a feladatok korszerűsítését fokozó komplex területek.

2. A katonai közlekedési szakág felkészítése és felkészülés a NATO tagságra

Figyelembe véve a 90-es évek első felében a NATO által meghatározott és közzétett békepartnerségi programot és a tagságra való felkészülési irányelveket **(a közlekedési szolgálat akkori vezetése nyolc pontban határozta meg a felkészülés alapvető területeit:)**

- 1.) Nyelvi felkészítés (elsősorban angol);
- 2.) A NATO/ Pfp gyakorlatokon való minél szélesebbkörű részvétel;
- 3.) A NATO béketeremtő műveleteiben való szerepvállalás;
- 4.) A PARP feladat keretében a katonai közlekedési infrastruktúra és feltételrendszer felülvizsgálata;
- 5.) A NATO munkabizottságaiba, munkacsoportjaiba való részvétel;
- 6.) A NATO katonai szabványai (STANAG-ok) átvétele, fordítása és feldolgozása;
- 7.) A NATO-nak felajánlott katonai erők alkalmassá tétele multinacionális kötelékben történő alkalmazásra;
- 8.) A MH közlekedési szolgálata szervezeti struktúrájának és feladatkörének átalakítása a megváltozott körülmények függvényébe.

Részleteiben:

1.) A nyelvi felkészítést különösen az tette szükségessé, hogy a rendszerváltoztatás idején a szolgálat nem rendelkezett semmilyen állami angol nyelvizsgálóval bíró szakemberrel. Több, az orosz nyelvet kiválóan beszélő tisztje volt a szolgálatnak, akiket és másokat is angolul kellett megtanítani.

A Magyar Honvédségnél a szervezett nyelvi felkészítés a 90-es évek elejétől tervszerűen négyféle felkészülési formában történt, illetve történik:

- Teljes munkaidőben (10 hónapos intenzív tanfolyam);
- Munka melletti felkészítés (2 éves fél munkaidős képzés);
- Különböző időtartamú hazai és külföldi továbbképző tanfolyamok;
- A szakágak által szervezett, heti 6-8 órás tanfolyamok.

Ezen tanfolyamok célja kezdetben a középfokú nyelvvizsga megszerzésére irányult. Ez a tudás akkor általában elég volt, ahhoz, hogy egy - egy részt vegyen a különböző NATO-PfP gyakorlatokon, és többé-kevésbé értse, érzékelje, hogy miről is szól a gyakorlat.

Azonban, ahogy közeledett a csatlakozás időpontja, úgy vált egyre világosabbá, hogy az egyszerű középfokú nyelvvizsga mögött lévő tudás kevés, több kell, a megszerzett eddigi nyelvi ismereteket bővíteni szükséges.

A külföldi 3-5 hónapos képzésekre a szolgálatról nem került be senki, a mai napig érthetetlen kiválasztási rendszer miatt. Még kevesebbeknek adatott meg esetleg angliai vagy amerikai szakirányú nyelvi képzéssel egybekötött tanulás lehetősége. Pedig nyilvánvaló volt, hogy a 90-es évek közepétől a katonai közlekedésnek megkülönböztetett történelmi szerepe lesz a balkáni események miatt.

A továbbképzési gondokon némiképp enyhített a **Nemzetvédelmi Egyetem** elhelyezési bázisán 1995-ben megalakult **Békepartnerségi Nyelvkiképző Központ**. Ide eddig 4 főt delegálhatott a közlekedési szolgálat 3 hónapos továbbképzésre.

Természetesen ez sem nagy létszám. Jelenleg azzal küzd a szolgálat, hogy nincs lehetősége a feszítő szükségyszerűség ellenére sem, beiskolázni sem, külföldre sem a Békepartnerség Nyelvképző Központba megfelelő számban szakembereket.

Összefoglalóan elmondható, hogy a különböző tanfolyamokon mintegy 30 közlekedési tiszt vett részt és ért el különböző eredményt.

Ez örvendetes tény, azonban a szolgálat szempontjából ezt a képet beárnyékolja az, hogy belőlük csak mintegy egyharmad maradt meg a szolgálat mindennapjaiban. Sokan békemissziókban, és különböző operatív törzsekben teljesítenek szolgálatot, többen az MH más szolgálatainál illetve parancsnokságainál kerültek beosztásra és egy jelentős hányad pedig a jobb anyagi lehetőségeket kínáló polgári szférát választotta.

Napjainkban valamelyest stabilizálódott a helyzet, azonban most égetően szükségessé vált a meglévő középfokú nyelvtudásukat külföldön a biztos érték és a tárgyalóképesség irányába fejleszteni.

2.) A NATO/PfP gyakorlatokon való minél szélesebb körű részvétel biztosította az IFOR/SFOR szállításaiba a zökkenőmentes beintegrálódást.

A közlekedési szolgálat állománya 1994. II. felétől kapcsolódott be a NATO/PfP gyakorlatok rendszerébe. Először a CENTRAL ECLECTIC-95, majd a COMPACT GUARD-96, és végül a COOPERATIVE GUARD-97 külföldi gyakorlatok résztvevője volt. Ezekon kívül számos hazai többnemzetiségű gyakorlat tevékeny részeseként jegyezték a közlekedési szakembereket, egyrészt mint gyakorlók, másrészt mint a valós biztosításban résztvevőket.

Ezek a gyakorlatok betekintést engedtek a NATO törzsvezetési gyakorlatába, okmányrendszerébe, valamint a közlekedéssel/mozgatással kapcsolatos eljárásaiba. Természetesen kezdetben csak megfigyelők és tapasztalatszerzők voltak a PfP országok résztvevői, mert hiányoztak azok a NATO orientált tanulmányok, amelyekre építve tervezték a gyakorlatokat.

Tudomásul kellett és kell venni azt, hogy egy gyakorlat egy képzési (tanulási, felkészítési) folyamat végterméke, ha úgy tetszik csúcsa, és semmiképpen nem pótol egy szervezett (főiskolai vagy egyetemi) kurzust. Nagyon sokan (vezetők és beosztottak) abba a hibába estek, hogy azt gondolták, ha részt vett valaki ilyen gyakorlaton, akkor már mindent tud a NATO törzseljárásairól. (Ez nem csak a szolgálatnál volt megfigyelhető.)

A szolgálat vezetése támogatta olyan utijelentések felterjesztését a gyakorlatok után, amelyek következtetéseinek és javaslatainak végkicsin-
ese az volt, hogy szükséges néhány közlekedési szakember beiskolázása
NATO országok katonai közlekedési tanintézetébe, ahol oktatják apró
születességgel a NATO orientált katonai közlekedési tudásanyagokat. Ez
mai napig nem történt meg, de sajnos közlekedési tankönyveket sem siker-
ült beszerezni. (Az oktatásszervezők figyelmét ez úton is szeretném fel-
hívni eme hiányosság mielőbbi pótlására.)

Az a tény azonban elvitathatatlan, hogy a szaktisztok szemléletvál-
tását és NATO orientált gondolkodásmódját ezek a gyakorlatok segítet-
ék. A résztvevők köre állandóan bővült, amely azt eredményezte, hogy
ma már alig van olyan közlekedési tiszt, aki valamilyen formában ne
alkalmazott volna valamilyen gyakorlaton, egy közös feladat végrehajtása
saját - idézőjelben mondva - NATO katonával.

3. A NATO béketeremtő műveleteiben való szerepvállalás az FOR/SFOR tevékenység támogatásában csúcsonódott ki.

A NATO csatlakozásra való felkészülés egyik igen fontos állomása
volt az 1995 novemberi időpont, amelytől kezdve intenzíven bekapcsoló-
zott a szolgálat a NATO délszláv válság béketeremtő akciójába.
Mondhatni szerencsés-szerencsétlen véletlen, hogy a magyar közlekedési
szakembereknek testközelből, éles helyzetben is volt alkalmuk megis-
merni a NATO mozgási, mozgatási és szállítási rendszerét. A NATO csapa-
matoknak, anyagi és technikai eszközeinek közúti és vasúti szállításai túlnyomó
sokosságban Magyarországon keresztül bonyolódtak. Taszáron kiépítésre
szült a NATO logisztikai bázis.

*A szállítások zökkenőmentes végrehajtása érdekében felállításra
szült az MH Katonai Közlekedési Központ állományából:*

- Budapesten a Közlekedési Koordinációs Központ (JMCC), ahol az amerikai, illetve a felvonulás időszakában összekötők útján kerültek megszervezésre az IFOR erők igénylései alapján a szállítások;
- Taszár térségében a Területi Közlekedési Koordinációs Központ (TMCC), amely a taszári és a pécsi logisztikai bázisok vasúti rakodásainak és egyéb közlekedési feladatainak végrehajtásában nyújt segítséget;

- Határállomásokon a felvonulás és a nagyobb volumenű állományváltások időszakában a határátlépések megkönnyítése érdekében Határátlépést Ellenőrző Katonai Parancsnokságok.

A fent említett ideiglenes szervek fő feladatai NATO kérésre az alábbiakban kerültek meghatározásra:

- Az IFOR/SFOR erők vasúti és közúti szállításainak biztosítása;
- A túlsúlyos és túlméretes járművekre útvonalengedélyek kiadás esetleg rendőri kísérés megszervezése;
- Együttműködés a szállítások, közúti mozgások koordinálás során a különböző polgári, katonai és BM (rendőri) szervekkel;
- A taszári és a pécsi vasúti rakodások biztosítása, folyamatos Vasútállomás Katonai Parancsnokság szolgálat fenntartásával;
- Részvétel az IFOR/SFOR vasúti szállításainak koordinációs értekezletein;
- A mozgások folyamatos figyelemmel kísérése, irányítása.

Mindezekből jól érzékelhető, hogy magasfokú gyakorlati tapasztalatokra tettek szert a magyar résztvevők, a hadműveletben résztvevő csapatok, illetve a kiszolgálást végrehajtó logisztikai szervezetek a mozgások és mozgatások biztosítása terén. A felsorolt ideiglenes szervezeteken kívül közlekedési szaktisztek kerültek delegálásra nemzetközi törzsekbe (Zágráb, Szarajevó, Tuzla). Tevékenységük legértékesebb eredményének az tekinthető, hogy közvetlenül éles helyzetben szereztek tapasztalatokat a közlekedési szakembereink.

4. A PARP feladat keretében a katonai közlekedési infrastruktúra és feltételrendszer felülvizsgálata meggyőzte a közlekedési szolgálat vezetését arról, hogy akkori állapotában a közlekedési infrastruktúra és feltételrendszer nem felel meg a NATO követelményeinek. Ez főként vonatkozik a felajánlott csapatokra és bázisokra.

Néhány NATO tagország és egyes NATO parancsnokságok igényt juttattak el az MH vezetőihez magyar gyakorlóterek és kiképző bázisok használatára. Ennek következményeképpen a PARP feladatkomplexum keretében a közlekedési szolgálat felmérte és elemezte a kiképzőbázisok és gyakorlóterek úthálózatát, az odavezető közút- és vasútvonalakat, valamint a felajánlott csapatok felszereltségét és javaslatokat dolgozott ki a NATO követelmények szerinti egységesítésre és a további korszerűsítésre.

Tette ezt annak érdekében, hogy a csatlakozás után meg tudjon felelni a NATO egységes követelményeinek és maximálisan biztosítsa a hadműveleti-harcászati és logisztikai elemek támasztotta követelményeket.

Sor került több MH gyakorlótéri - illetve a hozzávezető út - és vasúthálózat, vasúti rakodók, valamint helikopter leszállóhely korszerűsítésére.

Elkezdődött a csapatok ellátása korszerű rakománykezelő eszközökkel. A másik nagy kihívás, illetve feladatcsoport az információs rendszer fejlesztése, korszerűsítése volt.

A Magyar Honvédségnél, ezen belül a közlekedési szolgálatnál számítógépes adatfeldolgozás, nyilvántartás helyi szinteken izoláltan a 80-as évek közepétől folyik. Azonban ezek a helyi üzemi számítógépek nincsenek rendszerbe kapcsolva, egymással párbeszédre képtelenek, az elektronikus adatátvitel nem biztosított.

A haderőfejlesztési célkitűzésekben a NATO megerősítette a PARP-beli törekvéseket, hogy létre kell hozni egy egységes NATO rendszerekkel kommunikálni tudó közlekedési információs rendszert. Ez jelenleg is folyik olyan formában, hogy kisebb alrendszerek kerülnek létrehozásra (automatikus útvonalkijelölő rendszer, közlekedés-műszaki adatnyilvántartási rendszer stb.), amelyek az egységes közlekedési információs rendszer építőkövei lesznek. A nagyon közeli jövőben telepítendő ADAMS rendszert a tervek szerint izoláltan, de nem elszigetelten tervezik alkalmazni.

5. A NATO munkabizottságaiban, munkacsoportjaiban való részvétel tulajdonképpen a szellemi kompatibilitás megteremtésének egyik alapvető eszközének tekinthető. Amióta a NATO betekintést engedett különböző szakmai állandó- és munkabizottságai munkájába, azóta az ismeretek egyre bővültek a NATO szervezeti ügyrendjéről, belső tervezési és végrehajtási mechanizmusáról.

A kezdetek óta a közlekedési szolgálat jól felfogott érdekének tekintette ezeken az üléseken és munkabizottságokban való részvételt.

A legnagyobb jelentőséggel többek között:

- A STANAG rendezvények;
- A mozgatási és mozgási konferenciák;
- A MAG (Movement and Transportation Advisory Group) ülések;
- A szállítási munkacsoport tervezési értekezletek bírtak.

Először csak a pusztán jelenlét, majd egyre inkább a véleménynyilvánító, tájékoztató részvétel volt a követelmény.

Az IFOR/SFOR támogató tevékenység pedig nem csupán elméleti hasznú tanácskozásokat eredményezett, hanem konkrét gyakorlati tervező értekezleteket, a végrehajtásra vonatkozó döntéshozói munkára.

A munkacsoportok és bizottságok megfogalmazott követelménye: lehetőleg állandó tagok részvétele a munkában, látszólag feloldhatatlan ellentmondást eredményezett a közlekedési szolgálat azon törekvésével, hogy minél több alkalmas szakember készülhessen fel az ilyen jellegű munkára a NATO csatlakozásig. Ezt az ellentmondást a HM takarékosági intézkedése feloldotta, miszerint az ilyen értekezleteken -egyes kivételektől eltekintve - csak egy fő vehet részt. A természetesen nem helyesíthető intézkedés azt eredményezte, hogy a fluktuáció következtében szinte teljesen tapasztalatlan, ilyen jellegű előélettel nem rendelkező

emberek is kénytelenek részt venni az üléseken. Nem beszélve arról, hogy egy-egy ülés 15-20 témakört is a napirendjére tűz, amit csak az öntelt, felületes emberek tudnak még magyar nyelven is, segítség nélkül, magukra hagyva "szakértői szinten" megoldani.

Ez az elkövetkezőkben felülvizsgálatra szorul, és a hatékony munka érdekébe nem lesz szentségtörés, ha időnként két fő vesz részt az egyes üléseken.

6. A NATO katonai szabványai (STANAG-ok) átvétele, fordítása és feldolgozása az átmeneti időszakban óriási jelentőséggel bírtak.

Akkor amikor már a régi szabályzataink az átszervezések - katonai szervezetek megszűnése, az új szemlélet térhódítása - miatt már nem voltak mindenben megfelelőek, de még újak nem készültek el, nem lettek bevezetve, a STANAG-ok - főleg eljárások szabályozásában - jó iránymutatók voltak. 4 év óta a szolgálat részt vesz évente egyszer a közlekedési tárgyú STANAG-ok változásait értékelő értekezleten. A legutóbbi évben már a szabványok alakítását, formázását végző csoport munkájába is bekapcsolódtak a közlekedési szakemberek.

Hazai feldolgozása a STANAG-oknak 3 formában történik:

- Magyar nemzeti katonai szabvány készül belőle;
- Gyűjteményes ajánlasként kerül kiadásra;
- Utasításokba kerül bedolgozásra.

Legnagyobb segítséget eddig az IFOR/SFOR szállítások szervezésénél jelentette, mivel a közúti, légi és vasúti szállítások nemzetközi mérete megkövetelte bizonyos eljárások és műszaki megoldások egységes értelmezéseit.

Ilyenek voltak:

- Közúti és vasúti szállítmányok határátmenete;
- A kötözés és rögzítés szabályai;
- A rakszelvényen túlnyúló szállítmányok kezelése;
- Rakodási és anyagmozgatási módok átvétele stb.

Eddig a legkevésbé az új szabályzatok és utasítások átdolgozásánál kerültek figyelembe vételre a STANAG-ok előírásai, mivel a szervezeti változások folyamatossága miatt még az új szabályzatok is átmenetinek tekinthetők.

7. A NATO-nak felajánlott katonai erők alkalmassá tétele multinacionális kötelékben történő alkalmazásra a közlekedési eljárások és a közlekedési szaktechnikai eszközök vonatkozásában nagyon összetett feladat. Ez azt jelenti, hogy a közlekedési szolgálat felelős az egységek, alegységek szállításra történő felkészítéséért, a bemálházás közlekedési szaktechnikai eszközeinek biztosításáért, a rakodás és a szállítás végrehajtásáért és a csapatok utánpótlásának megszervezéséért, a kiegészítő anyagok helyszínre juttatásáért.

Az elsődleges cél az kell legyen, hogy a reagáló erők bármilyen környezetben, bármilyen hadművelet keretében önálló logisztikai képességgel rendelkezzenek.

Hogy ez a feltétel teljesüljön, a fenti csapatokat az elmúlt években folyamatosan el kellett látni korszerű rakodó- és emelőgépekkel, szállító konténerekkel, rögzítő és kötöző eszközökkel, valamint a korszerű NATO követelmények szerinti málházás és szállítás tanulmányozására alkalmas szakirodalommal. Ezek megtörténtek, a közlekedés vezető és irányító szervei pedig szimulációs rendszergyakorlaton kipróbálták a kijelölt egységek nagytávolságú szállításának lehetőségét.

A felkészülés és felkészítés során külön témaként került kezelésre a hazai katonai célú repülőterek eszközellátása és anyagkezelési módszerek korszerűsítése. A katonai repülőterek csak részben voltak felkészülve a nagy szállító repülőgépek fogadására és rakományainak kezelésére. Ezzel a ténnyel először az IFOR/SFOR bázis taszári létrehozása során került szembe a szolgálat. Mivel a bázis kialakításáért elsődlegesen nem az MH volt a felelős, ezért ott inkább csak tapasztalatok szerzése és a tanulságok levonása volt az alapvető magyar cél. Ezen tapasztalatok feldolgozása után jutott a szolgálat vezetése arra a következtetésre, hogy a repülőtéren katonai anyagkezelést új alapokra kell helyezni és a korszerűsítést minél gyorsabban elkezdni, majd befejezni.

A pénzügyi keretek korlátozottsága miatt a fejlesztés még folyik, várhatóan a kívánalmak szerinti felszereltség és technológiai rendszer létrehozásának befejezése a középtávú fejlesztési ciklus végére valósul meg.

A repülőterek közlekedési infrastruktúrája is korszerűsítésre szorul. Ezek az iparvágányok, rakodók, lefejtő berendezések környezete, raktári hálózat és szabadtéri tárolótelepek. A fejlesztéseknél a környezetvédelmi előírások kielégítése fokozott figyelmet és nagyobb bekerülési költséget jelent.

8. Az MH közlekedési szolgálata szervezeti struktúrájának és feladatrendszerének átalakítása a megváltozott körülmények függvényében

"A jó szervezeti struktúra a zavartalan működés alappillére". E névhez nem köthető szlogent a polgári üzemszervezők axiómának tekintik, amelyet sem bizonyítani, sem pedig indokolni nem kell.

A struktúra változtatás legtöbbször átmeneti zavarokat okozhat, még akkor is, ha azt a jobbitási szándék vezérli és kézzel fogható pozitív értelemben vett eredményei vannak. A szervezeti változtatások általában érdekeket sértenek, egyes személyeknél addigi jog- és hatáskörük csorbítását, másoknál pedig a növekedését, kiteljesedését eredményezheti. Olyan határterületeket érint, amelyekben általában a jobbitási szándék megragad.

Az MH közlekedési szolgálat struktúrája az elmúlt években némiképp változott. Azonban ez a változás alapvetően az MH egészének a szervezeti változásait követte és kisebb mértékben hatott a NATO kompatibilitás megteremtése felé.

Az elemzés első részéből világosan látható, hogy a feladatkör vegyes, több önálló területet egyesít. Ezáltal a legfelsőbb vezető szerveknek univerzális integráló szerepe kell, hogy legyen. A legfelső közlekedési vezető szerv koordinál hadászati-hadműveleti irányítást, közép- és csapatszintű irányító végrehajtást és csapatszintű végrehajtó tevékenységet.

Természetesen ezek a NATO elveket és gyakorlatot figyelembe véve nem férnek egy egységes keretbe, nem határozható meg mindegyik feladatrendszernek ugyanazon a vezetési szint.

A Logisztikai Főigazgatóság szervezetébe integrált Közlekedési Szolgálatfőnökség a jelenlegi vezetési szinten nem képes a hadászati-hadműveleti funkcióját maradéktalanul elvégezni. Jogosítvány, illetve jogi háttér hiányában a hadászati-hadműveleti mozgás és mozgatás tervezés és koordináció, a nemzetközi és polgári kapcsolattartás, az országos szakhatósági feladatkör csak felsőbb közreműködők segítségével (igénybevételével) realizálhatók. Ugyanakkor néhány területen (szakanyag-gazdálkodás egyes területei, közlekedési műszaki tevékenység néhány részterülete) csapatszintű feladatok kerülnek végrehajtásra.

A feladatok differenciálhatók, helyükre tehetők vezetői előrelátással és a feladatrendszer kristálytisztá izolálásával.

Jelenleg a szolgálat struktúrája még csak felemás megoldásokat tükröz, ami időnként funkcionális és partnerségi zavarokat idéz elő. Ezek felszámolása a következő hónapokban - rosszabb esetben években - fog realizálódni, amely a logisztikai vezetés egyik legfontosabb feladata kell hogy legyen.

Befejezésként, összefoglalóan elmondható, hogy az erőfeszítések a NATO tagságra való felkészülés folyamatában nem voltak hiábavalók, mert a szolgálat még jelenlegi helyzetében is képes megfelelni a megfogalmazott elvárásoknak, a jobbítás lehetősége pedig elsősorban emberi akarat kérdése. Bizva az előrelátó döntések meghozatalában, az eddigi gyakorlatnak megfelelően a katonai közlekedés továbbra is egyik meghatározó területe lesz a Magyar Honvédség egészének.

KIKÉPZÉS - FELKÉSZÍTÉS

A JÖVŐ KÖZLEKEDÉSI TISZTKÉPZÉSÉVEL KAPCSOLATOS ELGONDOLÁS

Duchaj István, Dudás József

Mottó:

"Békés szervezés idején ne emeljünk válaszfalat a polgár és a katona között; a honvédelem a legszentebb polgári kötelezettség. Neveljük az egész nemzetet honvéddé, tegyük a honvédelemre való képzést a nemzeti közoktatási rendszer lényeges kiegészítő részévé."

/:Kossuth Lajos: Levelek:/

Kossuth által 1847-ben megfogalmazott törekvések napjaink katonai képzési rendszerének átalakításában is fellelhetők.

A Magyar Köztársaság biztonság és honvédelem-politikai alapelveinek változása szükségessé teszi a Magyar Honvédség arculatának formálását, létszámának csökkentését, technikai eszközeinek váltását, és ennek megfelelően a tisztképzés - benne a közlekedési szakírási - átalakítását. A katonai felsőoktatás a magyar felsőoktatás szerves része, melynek időszerű feladata az európai színvonalhoz való csatlakozás és a felzárkózás feltételeinek megteremtése.

A felsőfokú katonai tanintézetekben folyó oktató-nevelő munka célja a jól képzett, a korszerű követelményekre felkészült, elméleti és gyakorlati ismeretekkel bíró, a technikai eszközök üzemeltetésére, üzembenntartására, az alárendelt tevékenységének irányítására képes csapattagban szolgálatot teljesítő közlekedési tisztek képzése, kibocsátása.

---

1. Prof. Dr. Duchaj István mk. ezredes, a hadtudomány kandidátusa egyetemi tanár. Dudás József mk. alezredes, MH Budapesti Helyőrségparancsnokság Közlekedési szolgálatfőnök.

E célok elérése érdekében az oktató-nevelő munka során támaszkodni kell:

- a társadalmi elvárásokra és a szabályozott jogi környezetre,
- a Magyar Honvédség közlekedés tiszti utánpótlási igényére,
- a katonai nevelés-oktatás tapasztalataira,
- a felsőfokú, benne a közlekedés szakértelmiségi képzés tapasztalataira,
- a mindenkori feltételekre és lehetőségeire,
- a neveléstudomány korszerű eredményeire,
- az oktatók eredményeire és tapasztalataira,
- a nemzeti és fegyvernemi szakszolgálati hagyományokra.

Az előbbieken felsorolt célok, valamint a munkánkban magunk elé tűzött feladat elérése érdekében elengedhetetlennek tartjuk az (egyetemi), főiskolai közlekedési tisztképzés jelen rendszeréről rövid áttekintést adni.

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen a közlekedési logisztika tantárgy oktatása - egyetemi kiegészítő alapképzés keretében - tematikába illesztve 1993. évben kezdődött. Ebben a képzési rendszerben az anyagi-technikai kar hadtáp-, haditechnikai-, és közlekedési szakos hallgatói vettek részt. A hallgatók részére leadott órák a logisztika általános alapjait, interdiszciplináris kapcsolódási területeinek elemzését is magukba foglalták.

Az egyetemen azonban ez az oktatási terület alapvetően nem a főiskolai, hanem a törzstiszti tanfolyamok képzési ismeretanyagára támaszkodott és ahhoz koncepcionálisan kapcsolódott.

Mivel azonban a törzstiszti képzés rendszere az 1995-96-os tanévvel befejeződött a két éves kiegészítő tisztképzés - a Zrínyi Miklós Nemzetvé-

Magyar Egyetemen alapvetően - csak a főiskola közlekedési tisztképzés
szervezésére támaszkodhat.

Ezen gondolatsorok szellemében és ebben a problémákkal teli
"átmeneti" időszakban próbálkozik jelen szerzői kollektíva a főiskolai
szintű közlekedési tisztképzéshez a jobbítás szándékával elgondolás szint-
jén hozzájárulni. Megítélésünk szerint ez a lépés meghatározó jellegű lehet
az egyetemi közlekedési tisztképzés továbbfejlesztéséhez.

Nevelési tevékenység

Az ember nevelhető. Azonban a kívánt nevelési cél elérése különböző
korosztályoknál, különböző személyiségeknél eltérő energia ráfordítást
igényel.

Az oktatás és nevelés egy és ugyanazon dolog, az érték közvetítés két
oldala. Az oktatás eredményessége döntő módon függ a tananyag nevelési
vonatkozásainak tudatosságától.

A nevelés akkor eredményes, ha eredményes önnevelést vált ki és
ezzel feleslegessé teszi önmagát.

A kibontakozást segítő nevelés az közvetett, ezért a katonai felsőok-
tatásban folyó oktató-nevelő munka feladata, együttműködésben a külön-
böző tanszékekkel és tagozattal, a közvetett nevelést elősegítő, fejlesztő
lehetőségek biztosítása.

*A katonai felsőoktatás nyitottsága alapvető fontosságú, ugyanakkor
a nyitottságból eredő negatív szocializációs hatások ellensúlyozása foko-
zott nevelőmunkát igényel a főiskola vezetői és oktató tanárai részéről.*

A hivatásra való felkészítés során tudatosítani kell a hallgatókkal,
hogy a katonai hivatás több, mint a szorosán vett szakmai elhivatottság.

A hivatásos katonáról alkotott képben feltétlenül szerepelnek a szak-
tudásra, az erkölcsiségre, a pedagógiai felkészültségre, az anyanyelv

művelt ismeretére, idegen nyelv tudásra, a vezetői képességre vonatkozó igények és elvárások.

A nevelőmunka eredményességének alapvető feltétele, hogy a nevelő elfogadja azt, legyen önálló, az oktató-nevelő tanárral közösen találják meg az optimális arányokat, a korlátozottság és szabadság, a végrehajtó szerep és a kreativitás között.

Az egyén nemcsak a személyiségformálás alanyaként, de aktív közreműködőjeként is döntő szerepet játszik a nevelésben.

A nevelés célja: az oktató tanárok által irányított nevelőtevékenység eredményeként, a haza védelme iránt elkötelezett, a hivatásos szolgálattal sajátosságait tudatosan vállaló, művelt, jól felkészült, jó vezetőképesseggel rendelkező, kreatív közlekedési szakértelmiségi tisztek kibocsátása, felkészítése.

Általános nevelési cél:

A hivatásos katonai szolgálat közösségi létforma, nem mindegy, hogy a közösségben milyen értékek válnak dominánssá, milyen az erkölcsi norma, a parancsok, utasítások végrehajtása.

A művelt, egymás érdeklődését tiszteletben tartó emberek közössége érzékenyebb mások gondjai, problémái iránt. A művelődés hatásai más körülmények összehatásaként fejlesztik az erkölcs, az empátia, a szolidaritás érzését. A művelt katona közösségben gondolkodik, cselekedeteinél a bajtársiasság érzése meghatározó. Mindez megnyilvánul a szolgálati feladatok, az elöljáróhoz és a katonatársakhoz való viszonyában is.

A képzés, felkészítés során nagy hangsúlyt kell fektetni a pedagógiai-pszichológiai ismeretek bővítésére (fakultációk keretében) a humán erőforrással való gazdálkodás ismereteinek oktatására.

Az emberi kapcsolatok és a függelmi viszonyok elválaszthatatlanok. Ahol jók az emberi kapcsolatok, ott javítják a katonaközösségek közérzetét, elviselhetőbbé teszik a katonai élet terheit, növelik a konfliktusok megoldási esélyeit, csökkentik az egyéni és csoportfeszültség szintjét.

Hozzájárulnak a normasértések, rendbontások, fegyelmezetlenségek, a bűn- és öngyilkossági cselekmények, önsorsrontó (alkohol, drog) kompenzációs kísérletek elkerüléséhez. Erősítik a hivatással való elégedettséget és a szervezeti célok megvalósulásának garanciáit.

Az, hogy a különböző és azonos beosztású, rendfokozatú katonák közötti viszonyok mennyire felelnek meg a katonai értékrendeknek, az elsősorban és közvetlenül a vezetés stílusának, a vezetés hozzáértésének, kultúráltságának, erkölcsi tartásának és az oktató-nevelő munka hatékonyságának függvénye.

Ezen értékek figyelembevételével kell kialakítani a hallgatókban az általános pedagógiai célnak megfelelő szilárd magatartást és életvitelt.

A nevelési cél érdekében ki kell alakítani:

- A haza védelme iránti elkötelezettség tudatos vállalását,
- Az ország demokratikus államrendjéért, szuverenitásáért, területi egységéért érzett felelősséget és tenni akarást,
- A nemzeti, honvédelmi, fegyvernemi, szakszolgálati és iskolai hagyományok tiszteletét és ápolását,
- A katonai szolgálat tudatos vállalását, arra történő professzionális szakmai felkészülést,
- A katonai fegyelem iránti igényt, az önkorlátozás, végső esetben az önfeláldozás elfogadását,
- A bajtársiasság és a testületi szellem szükségességének belátását, és kialakításáért érzett felelősséget,
- Az egyszemélyi parancsnoki rendszer elfogadását, a parancs kiadására és végrehajtására való készséget és felelősségérzést,

- A fizikai és pszichikai tűrőképesség fejlesztését,
- Az egészséges életmód, életvitel, valamint a védtelenek oltalmazása iránti igényt,
- A széleskörű műveltség fejlesztését, az általános kultúra iránti igényt,
- Az általános katonai és szakmai műveltség bővítése iránti igényt,
- A rendszeres és tudatos önművelés, az anyanyelv tisztasága és védelme iránti igényt,
- Az idegen nyelv ismerete iránti igényt,
- A becsületesség és udvariasság az értelmiségi életforma kialakítására való törekvést,
- A vezetői készség és magatartás kialakítását, folyamatos fejlesztésére való törekvést,
- Az emberek tiszteletét, megismerésük, befolyásolásuk lehetséges módozatait,
- A katonai szolgálattal összefüggő törvények, rendeletek, szabályozók megismerésére és hatékony alkalmazására való törekvést,
- Az együttműködési készség, a tolerancia, a szociális érzékenység, jó kapcsolatteremtő és kommunikációs készség kialakítása iránti igényt,
- A szakmai problémák racionális megközelítésének gyakorlati fogásait, a kreativitás fejlesztése, az első beosztásra való magas szintű felkészülés iránti igényt,

- Önmagával és környezetével szembeni magas követelménytámasztás, a határozott magatartás, a kulturált megjelenés szükségességének belátását és igényét.

A NEVELÉS TÉNYEZŐI:

- A hivatásos és közalkalmazotti oktató és tanári állomány;
- A hallgatók és hallgatói közösségek;
- A hallgatók által végzett feladatok (tudományos diákköri tevékenység);
- Az oktató-nevelőmunka tartalma;
- A környezet kultúrája, a nevelés-oktatás anyagi, tárgyi feltételei;
- A rendelkezésre álló idő;
- A nevelés tényezőinek rendszerré szerveződése;

Az együttműködési szerződésekben biztosított mind hazai, mind külföldi szakmai, tanulmányi lehetőségek, hagyományörző tevékenységek végrehajtása.

A nevelési tényezők szerepe, feladata, hatékonyságuk alapvető feltétele

A hivatásos és közalkalmazotti oktató-tanári állomány

Az állomány legfontosabb feladata a hallgatók védettségének, biztonságérzetének növelése.

A honvédség - utóbbi években kibontakozó - nyitottsága szabad teret engedett a külső hatások spontán érvényesülésének.

Ez a tény a pozitív hatások mellett - a társadalmi valóság és a honvédség helyzete miatt - sok esetben nem kívánt következménnyel jár.

A realitások keretén belül tudatosan keresni kell, a negatív előítéletek felületes megállapítások ellensúlyozására irányuló pozitív válaszokat, bemutatva a katonai közösségek életét, értékhozó tevékenységét.

Közvetlen hatásuk alapján kiemelkedő szerepet töltenek be:

Oktatók - Tanárok:

A tanár - oktató azonosulási mintát nyújthat és egyedi bánásmóddal erős érzelmi kapcsolatokat alakíthat ki, amelyben Ő a szabályozó fél és ezek segítségével komoly nevelési eredményeket érhet el.

Alapvető feladatuk:

A tantárgy - tananyag megszerettetése, az elsajátítást segítő motiválás többszörös biztosítása.

A tananyag olyan módszerrel és formában való feldolgoztatása melynek eredményeként, a hallgatók képessé válnak a tantervi követelmények teljesítésére.

A tisztai pályára, az értelmiségi létre történő felkészítés elősegítése.

A tanulóközösség kialakítása, együttműködésben az oktatói tanári és osztályfőnöki állománnyal.

Magatartásával és tevékenységével, szokásaival szolgáljon követendő modellként a hallgatók számára, azonban ahhoz, hogy azonosulási minta legyen, mernie kell "önmagát" adni, spontán szabad módon kell viselkednie.

Alegység parancsnokok:

Alapvető feladatuk a pozitív értékrendű hallgatói életközösségek kialakítása, megteremtése, amelyben kiemelt szerepet kap:

- A pozitív érzelmi légkör biztosítása;
- Az általános katonai, valamint a pozitív vezetői szokás és magatartás begyakorlása;

- Az önművelés (tanulmányi munka) igény szerinti biztosítása;
- Az egészséges életmód szokásrendszerének kialakítása.

Megfelelő szerepet kap:

- A szolgálati tevékenység begyakorlása;
- Az igényes környezeti kultúra;
- A segítségnyújtás;
- A rendszeres tájékozódás igénye;
- A kultúrált szórakozás, pihenés, szabadidő eltöltés, regenerálódás;
- Az individuális fejlődés, tolerancia, a másság elfogadása, tisztelete (ezeket elősegítő területek lehetnek: szakkör, igényes évfolyamdolgozatok, feladatok, önképzőkör, TDK. stb.).

Az osztályfőnökök :

- A pozitív értékrenden alapuló szakasz (osztály) közösségek kialakításának segítése;
- A szakasz (osztály) hangulatának, közvéleményének ismerete, tudatos formálása és folyamatos irányítása;
- A fenti feladatok sikeres megoldása érdekében folyamatos kapcsolattartás a nevelés más területein dolgozókkal (gondok, problémák időbeni jelzése);
- A nevelő hatások irányítása.

Közvetett és közvetlen hatást gyakorolnak:

A hallgatók és hallgatói közösségek

A kortárs csoport nevelő hatása ifjúkorban kiemelkedő jelentőségű. A sikeres nevelő-munka feltétele a cél teljesítésére orientálódó szilárd közösség. A nevelő fő feladata a közösség belső viszonyainak, rétegződésének, közhangulatának tudatos irányítása, befolyásolása, a szociálpszichológiai törvényszerűségek ismerete, alkalmazása, a közösséget bomlasztó hallgatók gyors kiszűrése, differenciált nevelése, eredménytelenség esetén mielőbbi eltávolítása.

A hallgató feladata, az önként vállalt cél megvalósítása érdekében, öntevékenyen vegyen részt saját személyisége formálásában, a követelmények teljesítésében.

A hallgatók által végzett feladatok

A hallgatók által végzett feladatok - ha összhangban vannak a nevelési képzési céllal, ha az élet által igazolt, hasznos, hivatás elvárásaihoz kötődnek, ha a mindennapok részévé tehetők - a nevelés leghatékonyabb elemei.

Az oktatási - képzési feladatokon túl minden lehetőséget meg kell ragadnunk a hivatásra való felkészítés elősegítésére (lövészetek, gyakorlatok, csapatlátogatások stb.).

A nevelés hatékonyságának további feltétele, a tisztai pályától távol álló tevékenység - magatartásmódok minimálisra csökkentése, mind a főiskolán belül, mind a főiskolán kívül.

A nevelés - oktatás, a művelődési anyag belső tartalma:

Az oktató - nevelőmunka belső tartalma a meggyőződés kialakulásának egyik fontos összetevője. Ugyanakkor az adott tananyag jelentőségének, szükségességének bemutatása motiválja az elsajátítást. Az oktatás tartalmának elnagyolása, elhanyagolása a feladat megoldására való képességet, míg a motiváció elhanyagolása a feladat végrehajtására való szándékot teszi működésképtelenné.

Rendelkezésre álló idő

Minden feladat végrehajtásának van egy minimális időszükséglete, ez az oktatásra - nevelésre is igaz. A nevelés türelmet, megértést, empátiát igényel a nevelőtől. A szokások, rögzült magatartás módok, a kialakult meggyőződések pozitív átalakítása rendkívül időigényes, idő hiányában legfeljebb rövidtávú látszateredmények érhetők el.

A nevelés tényezőinek rendszerré szerveződése

A nevelési rendszer csak akkor működik hatékonyan, ha a nevelés tényezői összehangoltak. A rendszernek összességében és különböző szintekenként is biztosítani kell a hallgatók pozitív érzelmi beállítódását. A nevelésnek elsősorban osztályközösség szintjén, a tanórákon és a főiskola életében, tevékenységében kell megvalósulnia.

A NEVELÉS SZÍNTEREI

A tanórák:

Elsősorban a tanórákon valósul meg az ismeretanyag és a hozzá kapcsolódó értékek közvetítése, begyakorlása.

Gyakorlati foglalkozásokon elmélyítik elméleti ismereteiket, gyakorolják a szállító és szaktechnikai eszközök üzemeltetésével, üzembentartásával kapcsolatos tevékenységet. Gyakorolják a szállítás szervezésével, közúti biztosítással összefüggő feladatokat, okmányok kitöltésének szabályait, jelentések tartalmi és formai összefüggéseit.

Terepfoglalkozásokon feldolgozzák a harcászati és logisztikai biztonossággal összefüggő kérdéseket, gyakorolják a tábori körülmények közötti feladatokat.

Osztályfőnöki órák keretében kialakítható az osztályközösség értékrendje, a tisztii pályára való felkészülés alapvető követelményeinek kialakítása.

Az alegység

Az alegység életében, mindennapi tevékenységében megvalósul a katonai szokás, tevékenység, tiszti magatartásformák fejlesztése. Megfelelő teret biztosít az értelmiségi lét életvitelbeli követelményeinek valóra váltásához.

Osztály és szobaközösség

Itt valósul meg a hivatalos elvárások, követelmények ütköztetése a Kortárs Közösség érdekeivel, szükségleteivel. Megerősödnek vagy látzattervevényessé válnak a szokás, magatartás és tevékenységelemek. It mérhető az egész nevelési rendszer hatékonysága.

Csapatgyakorlatok

Az elméleti felkészítésen túl nagy súlyt kell fektetni a hallgatók gyakorlati felkészítésére, gyakorlati jártasságok és készségek kialakítására. A csapatgyakorlat nem csak a hallgatók felkészültségi, neveltségi szintjéről, hanem a foglalkozó katonai szervezetek által végzett nevelőmunka minőségéről is visszajelzést ad. A fogadó katonai szervezetek parancsnokaival (gyakoroltatást irányító tisztekkel) jó együttműködés szükséges kialakítani, ezáltal növelhető a végrehajtandó feladatok hatékonysága, csökkenthető a negatív szocializációs hatás. A hallgatók tapasztalatot szereznek a hivatásos szolgálattal járó követelményekről, szembesülnek a mindennapok nehézségeivel, gondjaival, láthatják az ezekre adott pozitív-negatív válaszokat.

NEVELÉSI PROGRAM VÁZLATA

I. évfolyam nevelési célja:

Alapvető feladatok, követelmények megismertetése a nevelés valamennyi területén. A katonai élet sajátosságainak elfogadtatása. Alapvető katonai magatartási formák és szokások kialakítása. Stabil normaismeret kialakítása.

A nevelés eredményeként a hallgató ismerje meg feladatát, helyét, szerepét a közösségben. Képességeinek megfelelő aktivitással vegyen részt a feladatok megoldásában.

Az első tanév végére rendelkezzenek a rajparancsnoki beosztás ellátásához szükséges tulajdonságokkal és képességekkel.

Magatartásukban, viselkedésükben érvényesüljenek a katonára jellemző tulajdonságok.

Nevelői feladatok:

- Az egyének és a csoport viselkedésének megfigyelése különböző helyzetekben;
- A közösség hangulatának, értékrendjének formálása;
- A hallgatók mindennapi életével összefüggő szükségleteik feltérképezése;
- A hallgatók egyéni tevékenységének megítélése, annak mérlegelése, hogy a rendelkezésre álló időben van-e remény a kívánt személyiségje-gyek kialakítására. Ha nincs, intézkedni kell eltávolításukra.
- A hallgatók szüleinek bevonása a nevelőmunka sikere érdekében. Szülői értekezlet keretében tájékoztatást adni a hallgatók előmeneteléről, életvitelükről, életkörülményeikről.

II. III. évfolyamon folyó nevelőmunka célja:

Az első évfolyam nevelési feladatainak elmélyítése, a normaismeret szélesítése, szilárd meggyőződéssé formálása. Az általános és szakértelmiség kialakításához szükséges személyiségtulajdonságok kifejlesztése. A normakövető szociálisan érzékeny jellem kialakítása.

A nevelés eredményeként a hallgatók legyenek képesek a tervezett csapatgyakorlaton, gyakorlott jól felkészült tisztek irányítása mellett, diszciplináris, szállítói szakasparancsnoki feladatok ellátására.

Életvitelükben, parancsnoki munkájukban nyilvánuljanak meg az értelmiségre jellemző tulajdonságok.

Nevelői feladatok:

- A közösség kapcsolatrendszerének, szerkezetének, értékrendjének, az egyes személyiségek megbízható ismeretének alapján, az egyéni korrekciók elvégzése;
- A közösség pozitív magjának kiszélesítése, önállóságának fokozása;
- A gyengébb képességűek közösség útján történő segítése;
- A műveltség, a kreativitás, a vezetői készség, a professzionalizmus, magatartás és tevékenység továbbfejlesztése;
- A katonai élet alapvető magatartás, és tevékenységformáinak beidegzése.

IV. évfolyamon folyó nevelőmunka célja:

Az általános katonai és szakértelmiségre jellemző tulajdonságok megszilárdítása, elméleti felkészítés és gyakorlati tapasztalatok megszerzése révén.

A nevelés záró szakaszában, annak eredményeként a hallgatók legyenek képesek, a végzést követően első tiszti beosztás ellátására.

A szakdolgozat tudományos igényű kidolgozásával és megvédésével járuljanak hozzá a közlekedési szolgálat tudományos életének gazdagításához.

Nevelői feladatok:

- Olyan nevelő - hallgató kapcsolat kialakítása, amelyben kifejezésre jut, hogy a végzős hallgató munkatárs;

- Az önállóság, a döntések felelősségének hangsúlyozása, erősítése, elősegítése;
- Az új megoldások keresése, a tanultak kreatív alkalmazására való törekvés igényének fejlesztése;
- A végzős hallgató felkészítése az első szolgálati beosztás ellátására.

BEFEJEZÉS

Természetesen a személyiség fejlődésének az eddig leírt és vázolt folyamat csak leegyszerűsített útja, a valóságban ez lényegesen bonyolultabb, összetettebb.

Az összetett bonyolult katonai tevékenység vezetése a parancsnok kötelessége. Minden katonai vezető - felkészültségénél, személyes tulajdonságainál fogva - másképpen oldja meg feladatait, különböző módon és mértékben oldja meg feladatait, különböző módon és mértékben képes hatást gyakorolni a beosztottakra, valamint az események mértékére. A hivatásos katonával (parancsnokokkal) szemben a társadalmi és szakmai elvárások általában magasabbak, mint a polgári vezetővel szemben. Az egyén, mint személyiség számára a katonai hivatás sok - a polgári élettől lényegesen eltérő - kötelezettséget jelent.

A pillanatnyi helyzetet, a soron következő feladatokat csak pedagógiailag jól felkészült, empátia képességgel megáldott, megfelelő gyakorlattal rendelkező nevelő (oktató) ismeri fel.

Ez szükségessé teszi a neveléssel - oktatással foglalkozók rendszeres önképzését, ehhez megfelelő feltételek biztosítását (szaksajtó, szakirodalom, tanfolyamok, törzsvezetési és szakmai gyakorlatokon való részvétel).

Szervezeteszerű továbbképzések, pedagógiai módszertani foglalkozások végrehajtását.

A legmarkánsabb problémát azonban az hordozza magába, hogy a kiskolai és egyetemi képzés eltérő formái és szervezeti rend, eltérő képzési

szemlélet alapján valósul, illetve nem valósul meg. Így a közlekedés oktatásának kontinuitásáról, azonos rendező elvek szerinti kialakításáról még hipotézis szintjén sem beszélhetünk. De van egy nagyobb probléma is, mégpedig az, hogy egy számomra felfoghatatlan logikai gondolatmenet alapján a katonai közlekedési tisztképzés - főiskolai szinten- a Páncélos- és Gépjármű Tanszék állományába helyezték el. *Ez a kellően át nem gondolt szervezési anomália felborítja a közlekedési képzés, a szakmai irányítás, a távlatokban való gondolkodás, az oktatás színvonalának perspektivikus fejlesztési, racionalizálási lehetőségeit.*

A reményt csak az táplálhatja bennünk, hogy a Nemzetvédelmi Egyetemen és Bolyai Katonai Műszaki Főiskolán elismert a közlekedés oktatás színvonala, - amelyet számos közlekedési témában írt tudományos munka, diplomamunka és szakdolgozat bizonyít- megfontolásra készíti az illetős személyeket, akik érdemi döntést hozhatnak az képzéssel kapcsolatos probléma megszüntetésére.

Annak érdekében, hogy a képzés rendszerében racionális változásokat érvényesítsünk el megítélésünk szerint az alábbi feladatokat szükséges elvégezni:

- A katonai közlekedés tantárgy tematikájának kidolgozása során kiemelt figyelmet kell fordítani a meghatározó tantárgyak részeinek önálló modulként való megtartására, biztosítva- e tantárgyrészek logikai kapcsolatát annak érdekében, hogy így egy egységes egészet alkosthassanak.
- Ez később biztos alapul szolgálna az egyetemi öt éves képzéshez ezen tantárgyrészek "önálló modulként" történő megtartásához és az oktatás kontinuitásának biztosításához.
- A tantárgyrészek elméleti és gyakorlati foglalkozásainak levezetése során be kell vonni az oktatásba a közlekedési szolgálat meghatározott szinten dolgozó szakembereit, valamint célfeladatra a szakegységek parancsnokait.

- Szélesebb körben kell alkalmazni a gyakorlati foglalkozásokhoz illeszkedő bemutatók, gyakorlatok, hadijátékok megtekintését, valamint azokon biztosítani a hallgatók tevőleges részvételét.

A végső lépésnek mint fő célnak - azonban egy egységes közlekedési tanszék létrehozásának kell lennie, amely alkotó műhelye és méltó társa lehetne a hazai és nemzetközi felsőoktatás közlekedési képzésében résztvevő tanintézeteinek.

IRODALOMJEGYZÉK

- 1.) *Dr. Németh Ernő alezredes*: Közlekedési tisztképzés helyzete (Honvédelem 1991).
- 2.) *Dudás József mk. őrnagy*: A parancsnok személyiségének vizsgálata, a parancsnok-beosztott viszony szempontjából (1994. Szakdolgozat) Kossuth Lajos Katonai Főiskola, Pedagógiai Tanszék.
- 3.) *Dudás József mk. alezredes, Szászi Gábor mk. őrnagy*: Közlekedésmérnöki Szak tanterve Bolyai János Katonai Műszaki Főiskola, Budapest (1996.).
- 4.) *Dr. Duchaj István mk. ezredes*: Kell-e aggódni a közlekedési tisztképzésért? (Magyar Honvéd 1997 május).

BIZTONSÁGTUDOMÁNY OKTATÁSA A ZRÍNYI MIKLÓS NEMZETVÉDELMI EGYETEMEN A KORSZERŰ MENEDZSER SZEMLÉLET KIALAKÍTÁSÁNAK SZOLGÁLATÁBAN

Turcsányi Károly, Vasvári Ferenc¹

A komplex biztonság megteremtése az Európai Unió követelménye.

Az Európai Unió (EU) és a világ más régióinak fejlett országaiban a menedzsment minden területén és szintjén ma már kiemelt feladat a minőségi szemlélet, a preventív gondolkodás és a biztonságos munkakörnyezet összhangjának megteremtése. Ennek szellemében például az EU Szociális Cartája rögzíti azt is, hogy a fejlett munkakörülmények közepette a munkavégző érezze jól magát, veszély ne érje, vagy ne fenyegetse, az egészséges, hosszú élet biztosítható legyen. Alapelv a *"Health and Safety"*, azaz *"Egészség és Biztonság"*.

Az EU másik alapvető elve szerint a tőke (a pénz), a munkaerő és az áru szabad áramlását kell biztosítani a Szociális Carta megvalósításával.

Miután a két elv összehangolt és együttes megvalósítása az EU Szociális Cartájának elvárása, ezért mindazon országok akik csatlakozni kívánnak az Európai Közösséghez, a fenti követelményekből eredő feladatokat és terheket saját elhatározásból és erőből kell megvalósítsák.

Amikor tehát Magyarország elhatározott szándéka a NATO-hoz majd később az EU-hoz való csatlakozása, akkor egyúttal vállalása is a NATO követelmények és ajánlások, az EU elvek, ajánlások átvétele, adaptálása, bevezetése és teljeskörű alkalmazása. Ezek hiányosságai a piacon szigorú

---

1. Dr. Turcsányi Károly mk. ezredes, tanszékvezető egyetemi tanár, dékányhelyettes,
Dr. Vasvári Ferenc ny. mk. ezredes.

a kikeresztés lehetőségét is magába foglaló értékelő tényezők lesznek, a gazdasági érvényesítést is meghatározó kritériumokká lépnek elő.

A tervek szerint Magyarországon 2002. január 1-től az EU szabályozásnak működniük kell. Nem sok idő áll tehát rendelkezésünkre. Különösen igaz ez akkor, ha figyelembe vesszük, hogy egy szabályozó rendelkezés megalkotásához, honosításához általában nem kevesebb, mint egy esztendő szükséges. Mindehhez járul az új előírásokat, normákat, elveket alkalmazó közeg részéről a megfelelő felkészültség, az elengedhetetlen befogadó szemlélet kialakítása, mind az alkalmazó, mind a környezet szempontjából.

Belátható tehát, hogy a közeljövőben új törvények, törvénymódosítások, jogszabályok, előírások és ajánlások tömege zúdul majd a munkáltatókra, akik sorába ugyanúgy beletartoznak a Magyar Honvédség egész menedzsmentje, a katonai szervezetek parancsnokai és vezető - irányító állományai, mint a nemzetgazdaság más szervezetei, vállalatai, intézményei menedzsmentje.

A munka-, üzemeltetési (kiképzési, kezelési, alkalmazási),- környezeti, sz. követelmények ugrásszerű megnövekedése megköveteli az auditálás, akkreditálás, tanúsítás EU-ban elfogadott és elterjedt rendszerének bevezetését.

Példaként megemlítjük az auditálás két területét:

- a környezetvédelmi auditálást, amely nemsokára az egyik beszállítói alapkövetelmény lesz a termelő és szolgáltató szervezeteknél.
- a munkavédelmi auditálást, amely előzőnél újabb megjelenésű ugyan, de már megjelent az EU nagy cégeinél és a megelőzésre irányuló törekvés megfelelő szinten beépült a menedzsmentbe.

A világ és Európa jellemző változásai sorában látnunk kell, hogy egyre szélesebb körben terjed a prevenció követelménye, az erre irányuló szemlélet kialakulása. Ennek egyszerű magyarázata a **globalizáció és az**

az információs forradalom, amely lehetővé teszi az értelmiség, a politikai, a gazdasági és a tudományos élet vezetői, kutatói részére az előrelátáshoz szükséges feltételek széleskörű rendelkezésre állását.

A biztonság kérdéskörének részeként az EU-ba egyre szélesebbre nyílik a prevenció olyan szakterületek integrációs folyamatában, mint pl. az egymást részben átfedő, kiegészítő, esetenként befoglaló munkavédelem, tűzvédelem, munkabiztonság, biztonságtechnika, foglalkozás-egészségügy, környezetvédelem, biztonságvédelem, biztonságszervezés, stb. Az integráció mértéke és a prevenció szemlélet mélysége persze ma még közel sem egységes. Ez országonként, régiókként változó, és milyensége elsősorban a tradíciókkal függ össze.

Ma Magyarországon az előző kérdésekben fő feladat a képzési-felkészítési, a munkahelyi, az üzemeltetési színvonal emelése, amelyben véleményünk szerint a korszerű felkészítésnek, oktatás-képzésnek meghatározó szerepet kell vállalni, illetve ehhez a szükséges feltételeket biztosítani kell.

Ez a feladatkör különösen érinti a felsőoktatást és annak integráns részeként a katonai felsőoktatást is. A megvalósítás odáig kell vezetessen, hogy e területeken is megteremtődjön a hazai és a külföldi egyetemek és főiskolák egyenértékűségének alapvető feltétele.

Ennek egyik lényeges biztosítéka a felsőoktatási intézmények akkreditálása, másik pedig - részben előzővel összefüggésben - az idevonatkozó ismeretek oktatásának kiszélesítése és folyamatos korszerűsítése.

A Biztonságtudomány oktatása a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen.

A biztonságtudomány, mint a tudomány egyik új, kialakulóban lévő ága, már több jelét is adta létezésének. Közülük reprezentánsként a II. Biztonságtudományi Világkongresszust említjük, amelyet 1993-ban Magyarországon rendeztek meg a világ valamennyi régiójából érkezett neves tudósok képviselésével. Mi magyarok büszkéek lehetünk nem csupán

a sikeres megrendezésre, hanem arra is, hogy a kongresszus elnöke - karunk egyik legismertebb tudósa, tudományos közéleti személyisége, a magyar származású - *Teller Ede* volt. A kongresszus igen sok alapkérdésben állásfoglalást jelentett a biztonságtudomány felfogását, filozófiai megközelítését, téziseit, területeit, rendszerét és hatókörét illetően.

Ugyanakkor - a tudományos gondolkodás fejlődése természetének megfelelően - egy sor lényeges biztonságtudományi kérdésben nézeteket irkóztatott és további elemzéseket, kutatómunkát igényelt, ösztönzött. *E cikk szerzői, mint a kongresszus meghívott résztvevői, nem csupán az előadásokból, hanem a személyes beszélgetésekből és a későbbi információszerzésekből is közvetlenül megismerkedhettünk a biztonságtudomány több kérdésével.*

Mindezek az ismeretek, az előrejelzések és saját kutatásaink jelentős szerepet játszottak abban, hogy a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen, a **haditechnikai menedzser szak** alapításakor - már 1996-ban - a biztonságtudományt önálló tantárgyként vettük fel az általános haditechnikai szakirány kötelező tantárgyai sorába.

A ma és a jövő vezetőinek, haditechnikai menedzsereinek a biztonságot szolgáló sokféle szakterület összefogása, a szakterületek művelőinek, szakértőinek, vezetőinek és szervezőinek irányítása egyre bonyolultabb feladatává válik. Ennek csak az ismeretek bizonyos szintű integrációjával lehet az oktatásban megfelelni.

A biztonságtudományi ismeretek oktatásával azt kívánjuk elérni, hogy a jövő haditechnikai menedzserei komplex módon legyenek képesek a földi technoszféra, bioszféra és homeoszféra létét egyre inkább meghatározó általános biztonság alapkérdéseit megérteni, a munkavédelem tűzvédelem, munkabiztonság, biztonságtechnika, foglalkozás-egészségügy, környezetvédelem és még további, a komplex biztonság részét képező területen a legfontosabb szerepköröket, teendőket megismerni és mindezeket az általuk vezetett szervezet funkció kultúrájában, annak biztonsági kultúrájaként megjeleníteni, érvényesíteni. Ezért a tantárgy keretében e területek komplex biztonságot szolgáló legalapvetőbb ismereteit, módszereit, szabályait gyűjtjük össze, integráljuk és szintetizáljuk egységes tananyaggá.

A biztonságstudomány nemcsak az egyes embert, a szociotechnikai közösséget, hanem a társadalmat szolgálja, ebből következik, hogy a tantárgyon belül a katasztrófa megelőzés alapkérdéseit is elemezzük.

Mindezek alapján meggyőződésünk, hogy a haditechnikai menedzserképzésben az alkalmazott ismeretanyag a hivatásos tiszteket és későbbiekben a képzés valamennyi hivatásos és nem hivatásos résztvevőjét arra készíti fel, hogy a sokoldalú, széles látókört igénylő biztonsági ismereteket összefoglaló lényegretörően sajátítsák el és gyakorlati munkájukban képesek legyenek azokat koordinálni a komplex biztonság követelményeinek megfelelően.

Tehát nem csak általánosan, hanem a szakterületükhöz kapcsolódóan is képesekké kell válniuk a haditechnikai eszközök biztonságos üzemeltetésének, üzemfenntartásának irányítására, a testi épség és egészség valamint a biztonság összhangjának megteremtésére, a Health and Safety megvalósítására.

Mindehhez a képzésben résztvevőknek szükségük van egyrészt a biztonságstudományi ismeretek tantárgyban, másrészt az alapozó tantárgyak keretében elsajátított:

- megfelelő műszaki-technikai alapismeretekre;
- a hazai és a nemzetközi szabályozási rendszer ismeretere;
- jogi alapozó és szakmai (műszaki) jogi ismeretekre;
- a komplex biztonságot elemző, számítási, értékelési munkában való ismeretek és jártasságok megszerzésére.

Így alakulhat csak ki a biztonságstudomány tanulmányozásának az alapja, az alapkérdések elsajátításának feltételrendszere és ezek eredményeként komplex biztonság szemlélet.

A biztonságstudomány napjainkban egyik leginkább meghatározó kérdése az **integrált (komplex) biztonság**, azaz a **biztonságkockázat** elemzése, valamint a **megbízhatóság prognózis kapcsolatának** elveinek, módszereinek alkalmazása a szükséges szakmai ismeretek és

...asztalatok bázisán. A biztonság tudomány alkalmazása többek között
...szakodik az ergonómia legkorszerűbb alapelemeire. Ennek során épít
...antropometriai jellemzőkre, a rendszerergonómián belül külön szerepet
...sít a réteg,- a termék,- a kognitív, valamint a szociotechnika
...gonómiai ismereteinek. Külön is említenünk kell az emberi hibázási
...modellek tanulmányozását és eredményeinek felhasználását. A komplex
...biztonság értékelése során alkalmazott különféle rendszer megközelítési
...járások, modellek eredményei felhasználásával ugyanis jelentős mérték-
...ben javítható a biztonsági faktor.

Ma a biztonságnak a társadalom által előírt magas szintje a gyakor-
...latban csak korszerű védelmi rendszerekkel valósítható meg. Az elvárt
...biztonsági szint egyre növekszik, az elérésükhöz szükséges védelmi rend-
...szerek egyre bonyolultabbakká válnak. Ez az oka annak, hogy az oktató-
...unkban jelentős teret szentelünk a legkorszerűbb, intelligens műszaki-
...védelmi megoldásoknak, módszereknek. Ezeknek az elemzését nem
...magukért, hanem a biztonságot érintő törvényekből, jogszabályokból
...vezetve, illetve azokra utalva végezzük el.

A biztonság tudomány tantárgy fő témakörei:

- 1.) A biztonság tudomány fogalma, kialakulása, rendszere.
- 2.) Az ember - technikai - környezet reláció, a technoszféra szabályozása.
- 3.) A biztonság tudomány területei, az integrált és a komplex biztonság.
- 4.) A korszerű ergonómia alapelvei.
- 5.) A munkavédelem alapjai, rendszere, felügyelete.
- 6.) Biztonság technika és intelligens berendezései.
- 7.) A technikai (haditechnikai) eszközök biztonságos üzemeltetése.
- 8.) A környezeti biztonság és annak megvalósítása. A környezetvédelem aktuális kérdései. A környezeti biztonság felügyelete.

- 9.) A tűzmegeelőzés, tűzbiztonság kérdései.
- 10.) Az ember - technika - környezet kapcsolat harmonizálása, az emberi magatartás illesztése a környezetbe, az egészséges életmód, életvitel fenntartása.
- 11.) A katasztrófa megelőzés alapkérdései.
- 12.) A kockázatelemélet alapjai, kockázatfelfogás, kockázati határérték számítása.

A biztonság szerves alkotóeleme, megteremtője és fenntartója maga az ember, így a biztonsági kultúra szerves része, amelyben egyénileg is törekedni kell az egészséges életvitelre, életmódra, az egészség megóvására és fenntartására, s a kultúrában mindezek fejlesztésére másokat is ösztönözni kell.

A biztonságkultúra, a munkahelyi kockázat kezelése és értékelése

A biztonsági kultúra az angolszász országokban már elterjedt fogalom és követelmény, amely szerint minden érintett személy figyelemmel kíséri, elemzi, feltárja a veszélyeztető körülményeket és törekszik a kockázatok csökkentésére. A biztonsági kultúra garanciája az, hogy mindenkor prioritása van a gazdasági döntésekkel szemben, a veszélyeket apriori kezelik, a fejlesztések alapja pedig az emberi hibázások adatgyűjtése, feldolgozása, a következtetések levonása. Feltétele a problémaérzékenység (érzékelés), a tudatos feltárás (észlelés), a szociotechnikai rendszerekben a közösségi szellem, a közös cél, a megfogalmazó képesség és a probléma továbbítása az adott szintre, amelyben a résztvevők nem nélkülözhetik az etikai érzéket és a morális tartást. A biztonság filozófiája és rendszere a maga helyén teremtett emberi technikai, gazdasági stb. garanciákra törekszik, azonban a teljeskörű biztonságot nemcsak a saját, hanem a környezetünk különféle szintjének biztonsága adhatja. E tudatos cselekvésekkel valósul meg a biztonsági kultúra.

A II. Biztonságtudományi Világkongresszus a biztonsági kultúra szellemiségében több szekcióban is részletesen foglalkozott, a kockázatelemélet, a kockázati határértékek, a kockázatfelfogadás és az emberi kockázati tényezők kérdéseivel, kölcsönhatásaival.

Ezek alapján megállapítható, hogy a biztonság javításának egyik lehetősége a kockázatok mérési,- számítási módszereikre épülő elemzésének és értékelésének felhasználása, a kockázatok kezelése, amely a biztonság tudomány egyik pillérét, alapját jelenti.

A kockázatértékelés és kezelés néhány lépése és a leggyakrabban alkalmazott módszerei

A metodika első lépése a valós kockázatok felderítése, kiszűrése, beazonosítása, majd a kockázat mérése,- számítása, amely a veszteségi kockázatok emberi tényezőit is figyelembe veszi és vizsgálja.

Fontos alap a kockázati szintek, osztályok meghatározása és a szükséges besorolások elvégzése.

A feltárt kockázatok számíthatók döntés függvénnel, Bayes-tétel, vagy eseményfa, illetve szimuláció alkalmazásával.

A számított értékek elemzése képezi a feladat legnehezebb részét, mivel a kockázati típus alapjának meghatározása után a kockázati felelősség vállalása, a döntés sok szempont (érdek) ütközésével jön létre.

Végül meg kell határozni azokat a korrekciós paramétereket, amelyek a kockázatkezelés lehetséges hibáinak figyelembevételére adnak lehetőséget.

A legfontosabb vizsgálati szempont a valószínűségek és a gyakoriságok kapcsolatának, továbbá a valószínűségi értékek és a következmény súlyosságának számszerű, kategorizált meghatározása, elemzése. A részletes kockázatelemzés igen sokféle jellemző, paraméter, mérőszám, rugalmasság, index stb. meghatározását alkalmazza. Bonyolult vagy új rendszerek elemzéséhez nem elegendő a vázlatosan bemutatott metodika alkalmazása, hanem külső szakértők bevonása is nélkülözhetetlen.

A munkahelyi kockázatértékelés - amelyet a munkavédelmi törvény 54. §. 2. bekezdése. határoz meg - lényeges területe az oktatott tantárgynak.

A tanszék érintett oktatói tanfolyamon sajátították el az EU-ban használatos legkorszerűbb és egységesített eljárásokat, az elemzés-értékelés módszerét. Ez a katonai élethez adaptálva, gyakorlati példákkal kiegészítve a jövő haditechnikai menedzsereinek képzésében az oktatás tárgyát képezi.

A munkáltatók, műszaki vezetők feladata a kockázatértékelés megszervezése, irányítása, összefogása, amelyben tételes kockázatokat dolgoznak fel a következő sorrend szerint: pl.

- veszélyeztetés felderítése, vizsgálata, elemzése;
- a potenciális veszélyeztetés megállapítása;
- a mennyiségi, minőségi értékek meghatározása, értékelése és végül
- a szükséges intézkedések megtétele.

Az elemző listák kidolgozásával gyakorlati lehetőség nyílik a helyi (munkahelyi, haditechnikai) adaptációra, és ezek elősegítik a kockázat csökkentés lehetőségeinek, módszereinek kiválasztását, alkalmazását. Az elemzés, értékelés végeredménye: a kockázatokhoz hozzárendelt védelmi módszerek megadása.

A védelmi módszerek közül megoldás lehet: a veszély fokának csökkentése (védelem, lokalizálás, elkülönítés), a kitettség idejének csökkentése, vagy a technológia korszerűsítése, kiváltása. Emberi oldalról nézve a felkészítés, begyakorlás fokozása, az ismeretek szintentartása, valamint a szabályozók, szigorító intézkedések kiadása is eredményre vezethet. A munkahelyi kockázat értékelés a szükséges dokumentációkkal végződik.

A ZMNE Haditechnikai tanszéke képes a "munkahelyi kockázatértékelés módszertanát" a felkészítések és továbbképzések rendszerében széleskörű oktatás tárgyává tenni, amelynek alkalmazása a törvény szerint a munkáltatók feladatköre.

Várjuk a felelős vezetők erre vonatkozó igényeit kutatások végzésére, tanfolyamok megszervezésére és levezetésére.

A BEFOGADÓ NEMZETI TÁMOGATÁS AZ V. BRIT - MAGYAR LOGISZTIKAI GYAKORLAT KAPCSÁN

Lengyel János¹

Szeptemberben került végrehajtásra az V. MAGLITE logisztikai együttműködési gyakorlat a brit Logisztikai Hadtest Logisztikai Iskola Őrnagyi tanfolyamának és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Vezetés- és Szervezéstudományi Kar Logisztikai és Haditechnikai tanszékei oktatóinak és hallgatóinak közreműködésével.

A gyakorlatot meglátogatták *Dr. Szabó Miklós úr* a Nemzetvédelmi Egyetem rektora és *Dr. Báthy Sándor ezredes úr* a Vezetés- és Szervezéstudományi Kar Logisztikai tanszékének vezetője is, akik az oktatási intézmények közötti kapcsolatok mélyítése céljából a további együttműködés lehetőségeit vitatták meg a *Királyi Logisztikai Iskola* parancsnokával.

A gyakorlat tárgya volt, egy brit páncélos hadosztály meghatározott erőinek magyarországi körletbe történő eljuttatása Angliából. Ezt követően a szállás és ellátás megszervezése, csapatok összekovácsolása és hadművelleti területre történő kijuttatása, valamint a szükséges anyagellátások biztosítása volt a logisztikai feladat, amelyet a résztvevő hallgatóknak kellett megtervezniük. E komplex feladatot a brit hallgatók három egymástól teljesen függetlenül tevékenykedő csoportban (szindikátusban) hajtották végre.

A magyar hallgatók egy csoportja a befogadó nemzeti támogatás biztosítására összekötő tiszti funkciókat láttak el a kidolgozó munkacsoportokban, illetve egy, a kért támogatás lehetséges biztosítását kidolgozó munkacsoportban. A kétéves logisztikai kiegészítő szakon tanuló hallgatók a magyar műszaki kontingens, a NATO logisztikai tanfolyamon lévők pedig egy beállított hadművelleti helyzet logisztikai biztosítására hoztak elhatározást.

---

¹ Lengyel János őrnagy, ZMNE Haditechnikai Tanszék, egyetemi adjunktus

Természetesen a feladatok lényegesen eltértek egymástól, de a **küldött célt** amely az volt, hogy az együttes gyakorlás alkalmával a brit és magyar tisztek ismeretséget kössenek egymással és ízelítőt kapjanak a különböző hagyományokból építkező törzsmunka szervezéséből és végrehajtásából **sikerült elérni**.

A jelen publikációban csak az angol kidolgozó szindikátusok munkája kerül ismertetésre, a befogadó nemzeti támogatással szemben támasztott követelmények a felmerült kérdések ismertetése kapcsán.

Röviden a MAGLITE V. gyakorlat végrehajtásáról

A feladat részletes leírását a brit tisztek egy jól összeállított nyomtatott füzet formájában kapták meg, amely tartalmazta a gyakorlat célját, teljes idő és ütemtervét, továbbá Magyarország, Bosznia - Hercegovina elhelyezkedését, rövid katonaföldrajzi, geopolitikai értékelését, valamint a gyakorlatra beállított nemzetközi politikai szituációt. Ezen előzetes információkat követték a tájékoztató füzetben a logisztikai tervezés főbb sarokadatai, a figyelembe veendő tényezők, valamint a kidolgozókkal szemben támasztott elvárások a feladat kidolgozás és jelentések során.

Az említett ismeretek birtokában kezdtek hozzá az őrnagyi tanfolyam tanulói a logisztikai biztosítás előzetes elgondolásának kialakításához (ez még a gyakorlat első fázisában az angliai logisztikai iskolában történt). A rövid jelentésnek, amelyet az iskola parancsnok helyettes úrnak tettek tartalmaznia kellett a feladat analízisét, előzetes problémafelvetéseket, elgondolást a szállítások végrehajtására (légi, vasúti, közúti), kirakodó pontokra és rakodások ütemezésére, elhelyezési körletekre. Ezen kívül a rövid idő alatt az előretolt és mélységben lévő logisztikai támogató csoportok elhelyezésére, a befogadó nemzeti támogatástól igénylendő főbb területeket kellett meghatározni, valamint a feladat szinkronizálási időmátrixát (a tervezett szállítások idődiagramját) is el kellett készíteni.

Természetesen a választott megoldási variánst minden esetben a már megszerzett ismeretek és tapasztalatok birtokában érvekkel alá kellett támasztani. Érdekes volt látni, mennyire különböző szempontok figyelem-

bevételeivel indultak neki a munkának a csoportok. Volt olyan, aki a leírtak alapján a meghatározott feladatokat külső segítség nélkül próbálta megoldani. Ezzel ellentétben azonban volt olyan csoport is, amelyik az összekötő tiszttel szerette volna megoldatni a felvetődő problémákat. Ezek a szélsőségek talán azért fordulhattak elő, mert a brit tisztek igen eltérő beosztásokból érkeztek, amelyek egyben a meglévő tapasztalataik forrását is jelentette.

Végül a gyakorlat során annak a csoportnak volt szüksége a legkevésbé információra, amelyben olyan tisztek dolgoztak, akik már részt vettek NATO logisztikai tervező feladatokban. Ők igen eredményesen tudták alkalmazni a NATO adatbázisokat Internet eléréseken keresztül. Zárójelben meg kell jegyezni, hogy az egész gyakorlat folyamán jellemző volt a brit tisztek részéről számítástechnikai eszközök magas szintű alkalmazói ismerete. Sajnos ebben is komoly lemaradásaink vannak, amelyeket a későbbiek során célszerű pótolni az eredményes együttműködés elősegítése érdekében.

A logisztikai gyakorlat magyarországi részre két fő részre tagolódott. Első és legfontosabb a szemrevételezés volt, amelynek során a brit tisztek a magyar oktatókkal és diákokkal egyetemben több alakulatot, raktárt, lehetséges elhelyezési körletet, vasúti kirakó állomást látogattak meg. Ennek során tényleges képet alkothattak az igénybevételekre felajánlott, illetve térkép alapján választott és az előzetes elgondolásban már szereplő objektumokról és infrastruktúráktól. Ennek keretében az angol tisztek csoportja meglátogatta az amerikai ellátó bázist is. Az amerikai tisztek Magyarországon szerzett tapasztalataik tolmácsolásával próbálták segíteni angol kollégáiknak, amelyekkel szembetalálkoztak IFOR és SFOR küldetésük során az elmúlt években.

A szemrevételező utat követően kezdődött el tulajdonképpen *feladat kidolgozás az előzetes elgondolás és az azt követően gyűjtött információk birtokában*. Ebben a fázisban kellett kidolgozni a logisztikai támogatás kulcsfeladatait, a befogadó nemzeti támogatástól igényelt formákat és területeket, valamint összegyűjteni az átcsoportosítás kapcsán felmerülő nehézségeket és problémákat. A csoport vezetője szabad kezet kapott a feladat kidolgozása során, és az esetleges korlátozó tényezőket (rendelkezésre álló erőforrások korlátozottsága) sem kellett figyelembe ven-

nie, amelyek fennállhatnak egy valós helyzet kapcsán. *A tervezés során meghatározásra kerültek a szállítási szükségletek, különös tekintettel a lőszerre, élelmiszerre, vízre és üzemanyagra, az érkező és elhelyezendő katonák létszámára, valamint a haditechnikai eszközök mennyiségére, összetételére.* Továbbá figyelembe kellett venni a munka során az elhelyezési lehetőségeket és infrastruktúrájukat, a légi és vasúti kirakodó pontok kapacitásait, a tárolás és raktározás lehetőségeit, szállítási útvonalakat. *Össze kellett állítani azoknak a szükségelt speciális technikai eszközöknek a listáját is, amelyek a feladatok teljesítését kellő szinten biztosíthatják.*

A kétnapos munkát követően a brit szindikátusok és magyar csoportok angol és magyar hallgatóság előtt *jelentést tettek* a kidolgozott elhatározásokról. Ennek során számítógéppel készített fóliákon feldolgozva kellett bemutatni a feladat kapcsán felmerült kérdéseket és az elkészített tervezet vázlatpontjait. Jelenteni kellett azokat a dolgokat, amelyeket sikerült abszolválni és amelyeket valamilyen oknál fogva nem. Ezt követően pedig a hallgatóknak kérdéseket tettek fel a tanárok, amelyekkel az észlelt problémákra és hiányosságokra hívták fel a figyelmet.

A gyakorlat kapcsán ennyit feltétlenül szükséges ismerni, a feladatról, hogy a továbbiakban a befogadó nemzeti támogatás irányában felmerült kéréseket értékelni lehessen.

A nyugati szövetséges országok és ezen belül természetesen a britek is jelentős mértékben támaszkodnak a NATO által is szorgalmazott befogadó nemzeti támogatásra. Ennek egyik oka az, amely a gyakorlat során is világossá vált, hogy a logisztikai erők nem rendelkeznek olyan volumenű kapacitásokkal, amely lehetővé tenné rövid idő alatti felvonulások teljes körű támogatásának megszervezését és kivitelezését. Másik fontos érv a rendelkezésre álló anyagi erőforrásokban keresendő. Próbálnak költséghatékán megoldani feladatokat, mert a racionális megoldások keresése a katonai költségvetések megnyirbálását követően szövetséges és tagállami szinteken egyaránt fontos szempont.

Egy - egy napot, illetve feladatelemet követően *"magyar összekötő tiszti szemmel"* röviden értékelésre kerül a brit tisztek egy szindikátusá-

...nak tevékenysége, amelyeket naplószerűen tárgyalva mintegy az életsze-
...rűséget elősegítve a tisztelt olvasónak kíván támaszt nyújtani a jelent-
...ező kérdések és megoldáskeresések figyelemmel kísérésében.

A gyakorlat naplója a befogadó nemzeti támogatás tükrében (angliai fázis)

1998 szeptember 28.

9.15 Angol tanári tájékoztató a Maglite V gyakorlatról. Gyakorlat
...temterve, célja, általános tudnivalók Magyarországról. Szindikátusok
...megalakítása, térképek, feladatszabó dokumentumok kiosztása.

10.15 *Dr. Réger Béla alezredes úr*, magyar részről a gyakorlat fő
...szervezőjének (a Vezetés- és Szervezéstudományi Kar, Logisztikai tan-
...szék, tanszékvezető helyettes egyetemi docense) tájékoztatója a Magyar
...Honvédség és a Logisztikai Főigazgatóság rendeltetéséről, feladatairól,
...szervezeti felépítéséről.

13.25 A munkahelyek és a feladat kidolgozás során szükséges
...dokumentumok átvétele. A helyzet értékelése. A nemzetközi politikai,
...gazdasági helyzet értelmezése és a brit VFOR (Ventura FORce) kontin-
...gens méretéből, áttelepítéséből adódó főbb feladatok meghatározása.

Kérdések:

1.) A túlméretes technikai eszközök szállítására vonatkozóan:

- Melyek a fontosabb szabályzók?
- Ki szervezi a rendőri kíséretet?
- Ki a szállítás szervezésében érintett összekötő tiszt?

- Melyek a nehéztechnika szállítására használható utak?
- Melyek az oszlopszállítás szabályai, mennyi lehet az oszlop maximális haladási sebessége?

2.) A telekommunikációval kapcsolatosan:

- Mi a nemzetközi hívószáma Magyarországnak?
- Melyek a brit kontingens állomásoztatásának engedélyezésében szerepet játszó minisztériumok és hivatalok telefonszámjai?
- A saját telefonhálózat kialakításának mik a feltételei? Kivel kell szerződést kötni?
- Használhatóak-e a mobil telefonok Magyarországon?

3. Mely határátkelőhelyeket, utakat ajánlja az összekötő tiszt a szállítások lebonyolításához?

Tapasztalatok:

Az angol tisztek kevés előzetes információval rendelkeztek Magyarországról. Kérdéseik az első napon túlzott mélységben koncentráltak egy-egy szűk területre, miközben az előzetes elgondoláshoz szükséges általános kérdések nem kerültek napirendre.

1998 szeptember 29.

9.25 Az előzetes tervezés folytatása. A munka során a szállítási lehetőségekről és szállítandó személyek számáról, valamint eszközök és anyagok mennyiségéről gyűjtöttek információkat. Az elgondolás kidolgozása során a szállítás jelentkező fő feladatként, de az elhelyezési lehetőségeket is igyekeznek számba venni.

Kérdések:

1.) Hajmáskéri gyakorlótérről kért információk:

- Milyen lehetőségek vannak a katonák és technikai eszközök elhelyezésére?
- Milyen javítási (fenntartási) lehetőségek vannak?
- Lehetséges - e az üzemanyag biztosítása?
- Biztosítható - e az elektromos ellátás és fűtés a táborhelyen?
- Milyen költségekkel lehet számolni a szálláshelyen(bérleti díj / fő)?

2.) Telekommunikációval kapcsolatban:

- Lehetséges - e a kapcsolódás a helyi telefonrendszerre?
- Melyek az engedélyezett és megtiltott rádió frekvenciák?

3.) Közlekedés vonatkozásában:

- Használhatóak - e a vasútvonalak Trieszt és Ausztria között?
- Mekkora a vasúton szállítható maximális méretű jármű?
- Kaphatnak - e elsőbbséget az angol csapatok a vasúti szállításban?
- Kaphatnak - e oldal illetve konténer rakodáshoz eszközöket, használhatják - e a kirakó rámpákat?
- Használhatják - e a Ferihegyi Repülőtérrel csapatszállításra?

- Tudnak - e bérleti szerződést kötni autóbuszokra, konténer szállítókra, teherautókra, rakodókra, személyautókra?
- Hogyan kaphatnak rendőri kíséretet?
- Mely pihenőkben állhat meg a menetoszlop, az út során és ezek elegendők - e 20 - 30 jármű és 100 ember számára?
- A légifolyosók elhelyezkedése. Melyek a légi közlekedés szabályai?

4.) Egészségügygel kapcsolatban:

- Használhatják- e a helyi kórházak teljes szolgáltatásait vagy csak sürgősségi ellátást kapnak-e? Lehetséges - e gyógyszeres vásárlása?
- Vérellátás biztosított - e a brit kontingens részére, és milyen ellenőrzéseken esnek át a vérkészítmények?
- Milyen járványok fordulnak elő Magyarországon? Mekkora a járványok kitörésének kockázata?

5.) Polgári szolgáltatások:

- Lehet - e tolmácsokat szerződtetni?
- Várható - e a helyi rendőrség ellenőrzése?
- Konyhai és elhelyezési szolgáltatásokat kaphatnak - e?
- Kapnak - e összekötő tiszteket a Magyar Honvédségtől?
- Igénybe vehetőek - e a helyi őrző- védő szervezetek a kapuk őrzéséhez?

6.) Javítási szolgáltatások:

- Gépjármű - javító műhelyek igénybe vehetőek - e?
- Mely honvédségi szervezet képes páncélozott eszközök, harckocsik javítására?

7.) Lőszer:

- Kaphatnak - e részletes listát a Magyar Honvédség lőszer-raktárainak elhelyezkedéséről, kapacitásairól amelyeket esetlegesen használhatunk?

8.) Üzemanyag:

• A Magyar Honvédség tudja - e biztosítani a következő üzemanyag fajtákat: F54, F34, F57, LPG, F58?

9.) Elhelyezés:

- El tudunk - e helyezni 23 000 katonát Várpalota és Veszprém térségében?
- Kaphatnak - e raktárakat a tisztítóanyagok elhelyezésére?
- Milyen szórakoztató ipari szolgáltatásokat lehet igénybe venni?
- Bérelhetőek - e WC - k?

10.) Élelmezés:

- Lehetséges - e szerződést kötni élelmiszer nagykereskedőkkel 23. 000 fő napi ellátására, hús, zöldségek, száraz termékek, víz, brit termékek vonatkozásában.
- Mennyibe kerülnek a helyi civil konyhai szolgáltatások?

- Szemét elhelyezés problémát jelent-e? Milyen szabályzókat kell betartaniuk?

11.) Térképek vonatkozásában:

- A magyar Honvédség tud-e biztosítani 1 : 50 000 méretarányú térképet, minimum 200 darabot?
- Mennyibe kerülnek a térképek?

12.) Fegyverhasználat vonatkozásában:

- Milyen esetekben lehet a lőfegyvereket használni önvédelem, terület őrzés, terrorista támadás esetén?

13.) Hely szabályzók vonatkozásában:

- Melyek azok a környezetvédelmi és foglalkoztatási szabályzók amelyeket ismerniük kell?
- Milyen feltételek mellett és milyen időpontokban használhatják az utakat menetre?

Tapasztalatok:

Nagyon sok volt a kérdés. Az a benyomás, hogy az egész feladatot megakarták oldani a szemrevételezés előtt.

A csoport a szállítás lehetőségein és problémáinak elemzésén dolgozott. Készítettek egy áttelepítési ütemtervet. A szállítás módját és az elhelyezés lehetőségeit próbálták elemezni. A logisztikai feladat lépéseiről, a részfeladatok problémáiról és az általuk megfelelőnek ítélt megoldásokról készítettek táblázatot. A munkát hallgatólagosan megosztották egymás között, csak a szindikátus vezető személye tisztázott. Az előzetes elgondolás jelentése előtti órában döntöttek el, ki melyik kérdéskörből fog felelni. Sokszor hivatkoztak az összekötő tiszttől kapott információkra, mivel más ismeretekkel nem rendelkeznek a helyszíneket illetően.

1998. szeptember 30.

Utazás Magyarországra a brit tisztekkel.

Délután előadások a brit tiszteknek Magyarország gazdasági, politikai és földrajzi viszonyairól, valamint a Logisztikai Igazgatóság munkájáról, tevékenységi köréről, a lehetséges támogatás módjairól.

A szemrevételezés és feladat kidolgozás (magyarországi fázis)

1998. október 1.

6.30 Indulás a Nemzetvédelmi Egyetemről a kétnapos szemrevételezésre.

8.00 - 9.00 Látogatás a felcsúti Üzemanyag Raktárba. Az alakulat klubhelyiségében a raktár parancsnoka tart tájékoztatót az üzemanyag raktár feladatáról, felépítéséről, működési, kiszolgálási rendjéről. A rövid előadást követően kerülnek bemutatásra a töltő - ürítő pontok, szivattyúház és a tárolóterek elhelyezése.

Kérdések:

- Mekkora szabad tárolókapacitása van a raktárnak?
- Milyen a tárolóterek megoszlása üzemanyagfajták tekintetében?
- Mennyi idő szükséges egy tartálykocsi vagy vasúti szerelvény feltöltéséhez, illetve ürítéséhez?
- A raktárbázis tudja - e biztosítani az üzemanyag kiszállítását?
- Van-e vezetékes kapcsolat az üzemanyag raktár és az olajfinomító telep között?

- Hány fő helyezhető el az üzemanyag raktár területén az épületekben és azokon kívül?
- Mekkora az összterülete az üzemanyag raktárnak?
- Hogyan oldják meg az üzemanyag raktár őrzését?

10.00 - 11.00 A hajmáskéri vasútállomás szemrevételezése. A helyszínen az állomásfőnök úr helyettese tájékoztatja a látogatókat a vasútállomás lehetőségeiről a rakodás módjairól.

Kérdések:

- Hány vasúti kocsi rakodható egy időben mozgatás nélkül?
- Hány szerelvény tartózkodhat egy időben az állomáson?
- Hol vannak a közelben olyan vasútállomások, amelyek képesek szerelvények fogadására és kirakodásra?
- Lőszeres szállításával és rakodásával kapcsolatban milyen szabályzókat kell figyelembe venni?

11.15 - 12.00 A hajmáskéri volt orosz laktanya megtekintése. Hajmáskér polgármestere röviden bemutatja a jelenleg önkormányzati tulajdonban lévő objektumot.

Kérdések:

- Hány fő elhelyezése lehetséges a laktanyában?
- Milyen kommunális hálózattal rendelkezik a laktanya?
- A szennyvízkezelés illetve elszállítás megoldható-e?
- A villamos hálózat milyen állapotban van?

12.20 - 13.00 Látogatás a várpalotai lőtérén. A helyszínen a lőtér parancsnoka tart tájékoztatót a lőtér felépítéséről, működési rendjéről.

Kérdések:

- Hány fő helyezhető el a kiépített táborhelyeken?
- Milyen közművekkel vannak felszerelve a táborhelyek?
- Szennyvízszállítás, elvezetés, hulladékgyűjtés megoldott-e?
- Az Egyesült Királyság hadereje igénybe vehet-e a lőteret lövészeti gyakorlatra?
- A befogadó nemzeti támogatás tud-e sáttábor építeni brit kérésre?

14.00 - 15.30 Látogatás a szentkirályszabadjai harci helikopter ezrednél. Az ezred logisztikai főnöke tart rövid tájékoztatót az alakulat múltjáról, tevékenységéről. Az előadást követően technikai bemutató keretében tekinthetik meg a látogatók az ezred főbb légijármű típusait.

Kérdések:

- A rendelkezésre álló kifutópálya alkalmas - e C - 130, C - 17, C - 5 típusú szállító repülőgépek fogadására?
- Van-e az alakulatnak vasúti mellékvágánya?
- A leszállított repülőgépek, helikopterek üzemanyag ellátása megoldható-e a befogadó nemzeti támogatás keretében?
- A brit technikai személyzet és pilóták elszállásolását tudja-e biztosítani a repülőtér?

16.00 - 16.30 Balatonkiliti füves repülőtér megtekintése. Rövid szemlét követően a csoport továbbindult a szálláshelyre.

18.00 - től: A magyar vendéglátók meghívják a brit vendégeket egy magyaros tanyai vendéglátásra.

1998. október 2.

9.30 - 11.30 A kaposvári Logisztikai Ezred meglátogatása. Az ezred logisztikai főnök helyettese bemutatja az alakulat felépítését, múltját, jelenét és tevékenységi körét. Az előadást követően a jelenlévők megtekinthetik a Logisztikai Támogató Század magyar műszaki kontingens számára utánpótlást szállító menetoszlopának eligazítását és útba indítását.

Kérdések:

- Hogyan történik a menetoszlop híradásának biztosítása?
- Hogyan történik a határátlépés?
- Hogyan történik az igények összegyűjtése és a szállítmányok összeállítása?
- Hogyan történik az üzemanyag biztosítása?
- Milyen lehetőség van fegyverhasználatra esetleges támadások esetén az út során?

12.00 - 14.10 A brit tisztek és az összekötő tisztek látogatása a taszári amerikai bázison. A látogatás során a vendégek tájékoztatást kapnak a bázis felépítéséről az anyagi - technikai biztosítás feladatairól, gyakorlatáról. A kezdeti nehézségekről és problémákról.

15.20 - 17.00 A kapolyi Lőszerraktár szemrevételezése. A látogatás során a parancsnok úr ismerteti a raktárbázis felépítését tárolási kapacitáisait, lőszerellátás rendjét. A tájékoztatót követően bemutatásra kerülnek a főbb tárolt lőszertípusok, tárolóterek. A bemutatót követően a parancsnok úr megvendégeli a látogató angol - magyar csoportot.

Kérdések:

- Mennyi lőszer befogadására képes a lőszerraktár?
- Mennyi a 24 óra alatt kezelhető lőszermennyiség?

- Van - e a raktárbázisnak vasúti kirakóhelye?
- Milyen rakodó eszközök állnak rendelkezésre?

19.00 Közös vacsora Balatonlellén.

Tapasztalatok:

A brit tisztek a szemrevételezés során főként gyakorlati jellegű kérdéseket tettek fel. A kidolgozó csoportok vezetői minden helyszínen kiemelkedően sokat kérdeztek és jegyzeteltek. Jól látszott, hogy a rendelkezésükre álló rövid idő alatt igyekeztek a lehető legtöbb gyakorlati jelentőségű információt összegyűjteni. Sajnos az előadók nem tudták, tudhatták ténylegesen tájékoztatni a brit félt a konkrét rendelkezésükre bocsátható lehetőségekről és feltételekről. Jellemzőek voltak a teljesen részletekbe menő kérdések, főként elhelyezés és tárolás, raktározás területén.

1998. október 3.

8.00 - 22.00 A feladat kidolgozása. A kidolgozás során a számvetések készülnek el. Ennek alapján tudják pontosítani, hogy hány fő és technikai eszköz milyen összetételben és ütemben fog érkezni az országba. Ez a logisztikai biztosítás szempontjából mit jelent az elhelyezés, ellátási, fenntartási és harcanyag biztosítás vonatkozásában.

Kérdések:

- Mely útvonalakat lehet használni Letenye - Székesfehérvár, Barcs - Székesfehérvár viszonylatban túlméretes technikai eszközök szállítására?
- Melyek a KRESZ által előírt tömeg illetve méret határok?
- Nagykanizsai laktanyában biztosítható - e 2275 fő elhelyezése és ennek vízellátása, és a keletkezett szennyvíz tisztítása, elvezetése?
- A tapolcai reptér alapadatai?

- Csákvári repülőtér adatai. Lőszertárolásra, elhelyezésre vannak - e alkalmas épületek a reptéren, illetve környezetében? Milyen információkat tudunk a közelben lévő kőbányáról?
- A Befogadó Nemzeti Támogatás tudja - e biztosítani a brit csapatok raktározását és szállítását hazai és bosnyák területen?
- A befogadó nemzeti támogatás tudja - e biztosítani 5256 fő elhelyezését Várpalota körzetében és a lőtérhasználatot a megadott időpontokban? Különböző típusú helikopterek elhelyezését a szentkirályszabadjai repülőtéren. Elhelyezési lehetőségek katonáknak és technikai eszközöknek Kaposvár, Taszár, Nagykanizsa körzetében az átcsoportosítás idejére.

1998. október 4.

8.00 - 24.50 A feladat kidolgozás folytatása. A táblázatosan meghatározott szükségletek ismeretében konkrét időpontokra lebontva tervezik a kontingensben érkező csapatok elhelyezését, anyag és eszközszállítás ütemezését. A szükséges számítógépes fóliák elkészítése, felkészülés az elhatározás jelentésére.

Kérdések:

- A befogadó nemzeti támogatás tudja - e biztosítani a teljeskörű orvosi és gyógyszerellátást az állomásoztatás területein.
- A befogadó nemzeti támogatás biztosítja - e az ivóvíz ellátást és szállítását a megadott mennyiségben és minőségben Magyarországon és Boszniában.
- A brit csapatok használhatják - e a sármelléki repülőtér ? 8 - 10 repülőgép kb. 2 000 katona fogadása lehetséges - e naponta? A repülőtér épületei kommunális létesítményei használhatóak - e elhelyezési, raktározási, adminisztrációs célokra?
- Sármelléki repülőtéren a vasúti kapcsolat helyreállításához milyen volumenű munkákat kell elvégezni?

- Képes - e a szentkirályszabadjai repülőtér C - 130 - as típusú repülőgépek fogadására?
- Balatonkiliti repülőtéren lehetséges - e helikopterek állomásoztatása és lőszertárolás?
- Sármelléki repülőtéren az üzemanyag ellátás biztosítható - e?
- A brit hadsereg vásárolhat - e közvetlenül nagykereskedelmi ellátótól? Tudnak - e magyar munkaerőt alkalmazni és ennek mi a feltétele? A befogadó nemzeti támogatás a személtszállítást meg tudja - e szervezni?
- Megadott időpontban lehetséges - e Hajmáskér, Várpalota, Székesfehérvár, Veszprém vasútállomások biztosítása ki, illetve berakodásra. ISO konténerek rakodása, szállítása biztosítható - e?
- Nagyatád körzetében milyen lehetőségek vannak, nehéz páncélozott technikai eszközök vasúti ki - berakására, tárolására?
- A befogadó nemzeti támogatás tudja - e biztosítani az igényelt építőanyagok biztosítását és szállítását Magyarországon és Boszniában?
- Biztosítható - e az alcsútdobozi laktanyában 9 500 fő elhelyezése?
- Kivel kell és mennyi idővel engedélyeztetni a sármelléki repülőtér meglátogatását?
- Kivel kell felvenni a kapcsolatot a Logisztikai Főigazgatóságon a tárgyalások megkezdéséhez?

1998. október 5.

9.30 - 10.15 A kidolgozott feladat összefoglaló jelentése és válasz a feltett kérdésekre.

14.00 Sportdélután. Angol - Magyar labdarugó mérkőzés 1:4.

19.00 Búcsúvacsora. A gyakorlat rövid értékelése.

Tapasztalatok a kidolgozó munka során

A szindikátus részletesen kidolgozta a logisztikai feladatot. A számvetéseket a rendelkezésükre álló tiszti zsebkönyvek adatai alapján készítették el. A kinyomtatott táblázatokat, amelyek az érkező létszám, eszköz - anyag összesítőket tartalmazták a teremben kifüggesztve mindannyiuk számára elérhetővé tették. Ezzel rendelkezésre álltak a további tervező munkához szükséges alapadatok mindannyiuk számára. A kidolgozó csoport vezetője táblán és fólián is elkészítette, valamint folyamatosan vezette a napi feladatokat, a közösen megvitandó problémákat és a jelentés tervezetét. **Fennakadás a munka során nem volt. Minden csoporttag minden mozzanatban tudta feladatát és a legjobb tudása szerint próbálta megoldani azokat.** A felmerülő problémákat, ha megoldásukban szükség volt több szindikátustag tapasztalataira, tudására, akkor közösen megbeszélték. A csoport vezetője a kiosztott feladatokat a kidolgozás során nem ellenőrizte, minden tag a nagybani elgondolás megbeszélését követően saját képességeire, helyzetfelismerésére volt utalva.

Minden szindikátustag kiválóan, magabiztosan kezelte a számítógépekre telepített szoftvereket és más rendelkezésre álló irodatechnikai eszközöket. A terembe telepített oktatástechnikai eszközöket napi ütemtervek és a jelentés tervének elkészítésére használták.

A kiosztott Magyarország térkép rossz és elavult volt, megtévesztő információkat is tartalmazott. A kidolgozó munka során egy fő variánst dolgoztak ki, de az átcsoportosítás során felmerülhető problémákat is összegyűjtötték és a továbbiakban megoldandó feladatként kezelték. A befogadó nemzeti támogatásra terveikben sűrűn hagyatkoztak, de a saját rendelkezésre álló erővel végrehajtható feladatokat is számba vették. A munka során a szindikátus vezetője folyamatosan gyűjtötte, és szükség

szerint osztotta az információkat. Mindig pontosan tudta, hogy a csoportja milyen stádiumban áll a kidolgozó munkában. A csoportban a kidolgozó munka során jó volt a kapcsolat, autokratikus irányítás nyomait nem lehetett tapasztalni. A vezető által meghatározott időben és helyen a szindikátus tagjai mindig megjelentek. Heves szóváltás, vita a a gyakorlat során nem volt tapasztalható. Egymás munkáját és hozzáértését nem kérdőjelezték meg. *Összességében egy jól szervezett és működő team - munka végrehajtását lehetett tapasztalni a csoportnál.*

A kidolgozó munkát röviden a fenti észrevételekkel lehet jellemezni. Ismételen meg kell jegyezni, hogy ez csoportonként eltéréseket mutathat. Annyi azonban bizonyos, hogy a munkát egymás között egy - egy munkacsoportban dolgozók jól el tudták osztani, és minden brit tiszt személyes tapasztalatait és tudását a csoport eredményes munkája érdekében a legjobban próbálta kamatoztatni.

További tapasztalatokat szükséges gyűjteni a közeljövőben végrehajtásra kerülő együttműködési gyakorlatok során, hiszen a megszerzett információk révén a magyar tisztek is ki tudják alakítani azt a szemléletet, amely elengedhetetlen a szövetségben belüli közös törzsmunka sikeréhez.

A befogadó nemzeti támogatás irányába érkező kérdések, elősegítik azoknak a szükséges információknak az összegyűjtését, amelyek alapján egyrészt a szükséges adatbázis összeállítható, másrészt támpontot nyújthatnak a konkrét igényekre való felkészülésre.

A gyakorlat kapcsán világossá vált, hogy a feszültségektől, kihívásoktól sem mentes közép - európai térségben az események diktálta együttműködési feladatok elrendezését követő rendelkezésre álló idő adott körülményektől függően igen korlátozott lehet, amely alatt fel kell készülni a végrehajtás megkezdésére.

*A jövő szempontjából kiemelten fontos, hogy a tervezett két vagy több-
oldalú együttműködési gyakorlatok kapcsán nem szabad megfeledkezni a
nemzetvédelmi egyetem oktatóinak feladatba történő bevonásáról.
Ugyanis ezek szolgálják legeredményesebben az oktatók felkészítését is,
amelyeket követően a megszerzett tapasztalatok birtokában, annak
átadásával az egyetemen tanuló hallgatók a leendő együttműködő
törzstisztek is a legjobban felkészülhetnek a szövetséges törzsekben
végzendő közös munkákra.*

KATONAI MINŐSÉGÜGY

KÖZBESZERZÉSI TÖRVÉNY ÉS A KATONAI MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS.

Lakatos Lászlóné¹

1. A katonai minőségbiztosítás és a közbeszerzési törvény kapcsolata

A közbeszerzési törvény (a továbbiakban: Kbt.) hatálya alá tartozó közbeszerzési eljárást a törvény részletesen szabályozza. A törvényi szabályozásból adódóan, a Kbt. hatálya alá tartozó közbeszerzések esetében a minőségbiztosítás folyamata csak a szerződés, a szerződő felek által véglegesen elfogadott megszövegezéséig tart.

Ennek oka az, hogy a Kbt. hatálya alá tartozó közbeszerzési eljárás a törvény értelmében az eljárást lezáró eredményhirdetéssel zárul.

A haditechnikai eszközök, hadfelszerelési cikkek a speciális rendelkezésből adódóan a szerződéskötés után is állandó felügyeletet igényelnek a katonai minőségbiztosítási szervezet részéről. A felügyelet módját, a termékek, szolgáltatás rendeltetése határozza meg, amelyet belefoglalnak a szerződésbe.

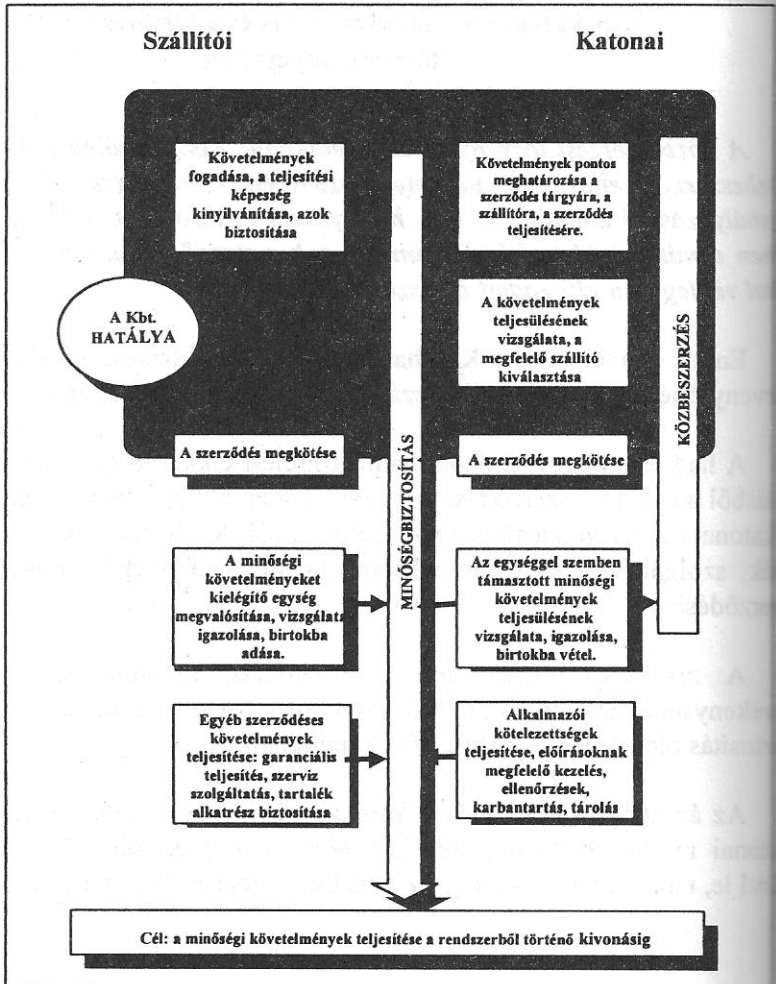
A minőségbiztosítás teljes folyamatát, továbbá annak főbb tevékenységeit egyrészt a szállító, vállalkozó, másrészt a katonai minőségbiztosítás oldaláról a 1. számú ábra szemlélteti.

Az ábrából kitűnik, hogy a katonai minőségügyi intézményrendszer katonai minőségbiztosítási tevékenysége az egység birtokba vételével járul le, tehát magába foglalja az előállítás minőség-felügyeletét is.

---

¹ Lakatos Lászlóné mk. alezredes, HM Beszerzési Hivatal Minőségbiztosítási Igazgatóság Rendszertanúsítási Osztály, osztályvezetőhelyettes,

A katonai minőségbiztosítás folyamata a közbeszerzések során

2. A katonai minőségbiztosítás gyakorlata a közbeszerzési eljárások folyamataiban

A törvény értelmében a közbeszerzés megindítója az ajánlatkérő, még az ajánlatkérésre ajánlatot benyújtó szállító, illetve vállalkozó pedig ajánlattevő.

A törvény úgy az ajánlatkérőre, mint az ajánlattevőre vonatkozóan meghatározza azokat a tevékenységeket, igazolási kötelezettségeket és elbírálási lehetőségeket, amelyeket a törvény által meghatározott eljárási típusokban minimálisan alkalmazni kell. Szabályozza az eljárási rendet, meghatározza formai és tartalmi követelményeit. **A Kbt. hatálya aláeső közbeszerzési eljárás az alábbi főbb elemekből áll:**

- a) Az ajánlati vagy részvételi felhívás, szükség esetén a kapcsolódó dokumentáció elkészítése a választott eljárás függvényében;
- b) A felhívások közzététele a Kbt. előírásainak megfelelően, a dokumentáció átadása a jelentkezőknek;
- c) Az ajánlatok, részvételi jelentkezések fogadása, bontása;
- d) Az ajánlatok vizsgálata, elemzése, értékelése, tárgyalásos eljárás esetén a tárgyalás lefolytatása, az eljárás eredményhirdetéssel történő lezárása;
- e) Eredménnyel zárult eljárás nyertesével kötendő szerződés előkészítése.

A Kbt. hatálya alá tartozó közbeszerzések katonai minőségbiztosítási folyamatai a felsorolás a), d) és e) pontjaiban foglaltakban valósulnak meg.

A Kbt. 43. §-a az ajánlattevőre vonatkozóan előírja, hogy az köteles a szerződés teljesítésére vonatkozó alkalmasságát igazolni és a vonatkozó igazolásokat ajánlatához csatolni. A Kbt. 44. § 2. bek. a)-h) pontjai meghatározzák azokat a minimálisan elvárt igazolási lehetőségeket, amellyel az ajánlattevő alkalmasságát bizonyíthatja. Ez nem jelenti azt, hogy az ajánlatkérő ennél szélesebb körű és részletesebb követelményeket támaszthat az ajánlattevővel szemben. A követelménytámasztásnak

ugyanakkor minden fontos részletre ki kell térnie, olyan egyértelmű megfogalmazásban, amelynek teljesülése/nem teljesülése döntő befolyással bír a közbeszerzés tárgyának minőségére.

3. Az ajánlati vagy részvételi felhívás és a hozzákapcsolódó dokumentáció kiadásával összefüggő katonai minőségbiztosítási feladatok

A beszerzés tárgyával kapcsolatos minőségbiztosítási követelményeket minden esetben a beszerzés kezdeményezőjének kell meghatároznia. Ezt követően a minőségkövetelményeket, továbbá a megfelelőség értékelés és igazolás módját, valamint a minőségfeljegyzések és dokumentumok tartalmi és formai kellekeire vonatkozó követelményeket a katonai minőségbiztosítási feladatok keretében olyan részletességgel kell megfogalmazni, hogy azok biztosítsák a beszerzést kezdeményező minőségi igényeinek maradéktalan teljesítését, és egyidejűleg alkalmasak legyenek arra, hogy egyértelmű, pontos szöveggel megjeleníthetők legyenek az ajánlati felhívásban, illetve az ahhoz kapcsolódó dokumentációban.

Ennek érdekében a katonai minőségbiztosítás feladata, hogy - figyelembe véve a Kbt. vonatkozó előírásait - a fenti tevékenységet felügyelje és ellenőrizze. A katonai minőségbiztosítás feladatkörébe tartozik továbbá, hogy ellenőrizze a követelmények megfelelő leírását is, mind az ajánlatkérés tárgyának, mind a megfelelőség értékelésének és igazolásának vonatkozásában.

Az ajánlatkérés tárgyára vonatkozóan:

- Az ajánlatkérés tárgyának pontos és szabatos meghatározását;
- Jogszabályban kötelező alkalmazásra rendelt szabványokra történő hivatkozást;
- Jogszabályban kötelező alkalmazásra nem rendelt, de a szerződéses kapcsolatban alkalmazni kívánt szabványokra történő hivatkozást;

- Illetékes szerv által kiadott és jóváhagyott Technikai Utasításra, Műszaki Feltételekre vonatkozó hivatkozást;
- Termékazonosító jelre, típusjelre, katalógus jelre, jóváhagyott mintára történő hivatkozást;
- Megengedett esetekben idegen nemzeti szabványra, ipari, katonai normatív dokumentumokra történő hivatkozást;
- Ha hivatkozható normatív dokumentum nem áll rendelkezésre, a minőség-, funkcionális és alkalmazási követelmények részletes leírását;
- A garanciális elvárásokra, tartozékokra, tartalék alkatrészelátásra vonatkozó követelményeket.

A katonai minőségbiztosítás ellenőrzi a hivatkozott szabványok és egyéb normatív dokumentumok hatályosságát, érvényességét, valamint a hivatkozások mindenkori helyességét. A katonai minőségbiztosítás feladatkörébe tartozik továbbá a szükséges kiegészítésekre vonatkozó javaslattétel is.

A megfelelőség értékelésre és igazolásra vonatkozóan:

- A megfelelőség értékelést igazoló dokumentumok alaki és tartalmi követelményeit;
- A megfelelőség értékelésének és igazolásának típusát (első fél, második fél, harmadik fél általi)² ;
- A megfelelőség értékelésének alapját képező vizsgálatok típusát, annak mélységét (típus-, típusazonossági-, gyártásközi- és végellenőrzési-, csak végellenőrzési vizsgálatok);

---

²Az ISO 45000 szabványcsalád alapján különböztetünk meg első, második és harmadik fél általi értékelési típusokat. Az első fél általi értékelés és igazolás a termék előállítója által végzett tevékenység. A második fél általi értékelés és igazolás a vevő, illetve a megbízottja által végzett tevékenység. A harmadik fél általi értékelés és igazolás független vizsgáló intézmény által végzett tevékenység.

- Jogszabályokban előírt forgalmazási, alkalmazási engedélyhez kötött termékek esetén a hatósági igazolások tanúsítványok, engedélyek, szabványnak való megfelelési vizsgálatok vizsgálati eredményeinek az ajánlathoz történő becsatolását;
- A kötelező katonai minőségfelügyelet alá tartozó belföldi terméknél a megfelelésértékelésre és igazolására a katonai minőségügyi hatóság kijelölését, importból származó termék beszerzésekor az adott ország illetékes katonai/kormányzati minőségbiztosítási hatósága megjelölését.

Ebben a fázisban a katonai minőségbiztosítás ellenőrzi a harmadik fejelet általi megfelelésértékelésre és igazolásra jogszabályokban kijelölt hatóságok, valamint egyéb feljogosított tanúsító és vizsgáló szervezetek kiválasztását és pontos megjelölését. Indokolt esetben javaslatot tesz a kiválasztásra.

Az ajánlattevővel szemben támasztott műszaki-minőségügyi követelmények kérdéseivel a Kbt. viszonylag érintőlegesen foglalkozik. Arról van szó, hogy egy ajánlattevő hogyan igazolhatja alkalmasságát, illetve melyek azok a szempontok, amelyek alapján az ajánlatkérő meg tud győződni az ajánlattevő alkalmasságról, a 2. számú ábrán látható táblázat szemlélteti.

A táblázatból kitűnik, hogy az ajánlattevő műszaki-minőségügyi alkalmasságának megítélése több szempont értékelését igénylő, összetett feladat. Ahhoz, hogy az ajánlattevő megítéléséhez az ajánlatkérő megfelelő információkat kapjon, az ajánlatkérés tárgyának függvényében nagyon pontosan kell azokat a követelményeket meghatározni, amelyeknek bemutatását, igazolását a megfelelő megítéléshez az ajánlatkérő fontosnak tartja.

Ezeknek a követelményeknek meghatározása és pontos megfogalmazása gyakorlatilag a katonai minőségbiztosítási szervek felelősége és feladata. Kiemelten fontos beszerzések esetén a katonai minőségbiztosítás kiköti az ajánlatok elbírálási, értékelési folyamatában az ajánlatkérő, vagy az általa meghatározott szervezet által elvégzendő helyszíni vizsgálat lehetőségének biztosítását az ajánlattevő részéről. Egyidejűleg meghatározza a vizsgálat célját, tartalmát és lefolyásának rendjét.

A műszaki minőségi alkalmasság igazolása a követelmények és igazolások rendszerében

KÖZBESZERZÉSEI TÖRVÉNY 44. § (2) MŰSZAKI MINŐSÉGI ALKALMASSÁG IGAZOLÁSA	
Közvetett	Közvetlen
Műszaki-technikai felszerelés bemutatása	
Információ célja: Tájékoztat arról, hogy az ajánlattevő rendelkezik azokkal a gépekkel, eszközökkel, amelyek képessé teszik a szerződés teljesítésére.	
Igazolás módja • alkalmassági tanúsítvány (pl. MERT, TÜV, stb.)	Igazolás módja • eszközök felsorolása, leírása.
Teljesítésbe bevonni kívánt személyzet	
Információ célja: Tájékoztat arról, hogy az ajánlattevő a szerződés teljesítéséhez megfelelő személyzettel rendelkezik.	
Igazolás módja • képzettséget igazoló dokumentumok, tevékenység végzését engedélyező igazolások, személyzet minősítő, tanúsító okirat	Igazolás módja • szakemberek bemutatása (név, beosztás, szakképzettség, gyakorlat)
Teljesítésbe bevonni kívánt alvállalkozók	
Információ célja: Tájékoztat arról, hogy az alvállalkozók gazdaságilag, műszakilag valamint a Kbt. előírásainak megfelelnek.	
Igazolás módja • Kbt. 44 §. és 46. § szerint.	Igazolás módja • alvállalkozók bemutatása
Minőségügyi tevékenység bemutatása	
Információ célja: Tájékoztat az ajánlattevő által alkalmazott módszerekről, tett intézkedésekről, a szerződés megfelelő minőségben történő teljesítése érdekében.	
Igazolás módja • minőségügyi rendszer tanúsítási okirata.	Igazolás módja • minőségügyi rendszer bemutatása. • minőség terv bemutatása az adott projecthez.
Referenciák bemutatása	
Információ célja: Tájékoztat az ajánlattevő ismertségéről, piaci megítéléséről.	
Igazolás módja • a korábbi üzleti partnerek írásos véleményezése	Igazolás módja • referencia lista

4. Az ajánlatok értékelésével kapcsolatos katonai minőségbiztosítási feladatok

Az értékelés folyamatában a katonai minőségbiztosítás feladata az ajánlatok minőségügyi vonatú vizsgálata, elemzése. Ezen belül:

- Vizsgálja, hogy az ajánlatba hozott termék műszaki minőségi paraméterei mindenben megfelelnek e az ajánlatkérésben meghatározott minőségi követelményeknek;
- Vizsgálja, hogy csatolta e az ajánlattevő az ajánlatához mindazokat a termékre vonatkozó tanúsítványokat, megfelelőségi igazolásokat, vizsgálati eredményeket, amelyek az ajánlatkérésben vagy dokumentációban jogszabályra, szabványra vagy egyéb normatív dokumentumra történő hivatkozással, mint követelmények megfogalmazásra kerültek;
- Vizsgálja és elemzi mindazokat a tanúsítványokat, igazolásokat, dokumentumokat és nyilatkozatokat, amelyeket az ajánlattevő a műszaki és minőségügyi alkalmasságának bemutatására az ajánlatkéréssel egyezően az ajánlatához csatolt;
- Amennyiben az ajánlatkérésben a minőségterv benyújtása is elő volt írva, vizsgálja annak megfelelőségét, megteszi észrevételeit, javaslatait;
- Szervezi, irányítja, illetve végrehajtja a megfelelő értékelés szempontjából szükséges helyszíni vizsgálatot az ajánlattevőnél, értékeli és elemzi a vizsgálat eredményeit és tapasztalatait.

Az ajánlatban benyújtott hatósági igazolások, egyéb tanúsítványok, megfelelőség értékelések és vizsgálati eredmények vizsgálatánál nagy

hangsúlyt kell fektetni azok érvényességének és hatályának megállapítására. Az értékelés elvégzéséhez ki kell alakítani a támasztott követelményrendszernek megfelelő értékelési rendszert. Az értékelés eredményei alapján választják ki azon ajánlattevőket, akik az eljárást lezáró döntés előkészítő javaslatba katonai minőségbiztosítási szempontból megfelelő szerződéses partnerként számításba jöhetnek.

5. A katonai minőségbiztosítás feladata a szerződés előkészítésében

A katonai minőségbiztosítás folyamata az eredményes közbeszerzési eljárás lezárásával, azaz az eredmény kihirdetésével nem fejeződik be. Amennyiben a nyertes ajánlattevővel vagy ajánlattevőkkel (több is lehet) szerződéskötésre kerül sor, úgy a katonai minőségbiztosítás feladata felügyelni és ellenőrizni a szerződésben rögzítésre kerülő minőségügyi követelményeket.

A szerződésben a szerződés tárgyát, a megfelelőség értékelését és igazolásának módszerét, az azt végző szervezeteket, valamint a szállítóval szemben támasztott műszaki és minőségügyi követelményeket az ajánlati felhívásban, a dokumentációban, illetve tárgyalásos eljárás esetén a tárgyalási jegyzőkönyvben foglaltakban azonos tartalommal és részletességgel kell rögzíteni.

A szerződés minimálisan az alábbi minőségügyi előírásokat tartalmazza:

5. 1. Előírások a szerződés tárgyára vonatkozóan:

- A termék egyértelmű és pontos megnevezését, típusra jellemző adatokat, szükség esetén fantázia vagy fedőnevet. A megnevezéseket az alkalmazandó érvényes normatív dokumentumokban meghatározottak szerinti formában kell rögzíteni. A minőség előírását a kifejezetten a termékre vonatkozó normatív dokumentumok alkalmazandó részeinek szabatos, egyértelmű hivatkozásával kell megadni.

- A minőségi követelményeket érvényes, hivatkozható normatív dokumentum hiányában olyan részletességgel kell leírni, amely alapján a megrendelő minőséggel kapcsolatos összes előírása egyértelműen teljesíthető. Az egyértelműen nem leírható jellemzőket a kívánt tulajdonságokat rögzítő minta átadásával kell megadni. Ebben az esetben a szerződésben rögzíteni kell a minta darabszámát, valamint azt, hogy milyen jellemzők mintájául szolgál. Rögzíteni kell a minta és ellenminta jelölését, a megőrzés követelményeit, a felülvizsgálat és csere rendjét, gyakoriságát.
- Pontosan meg kell adni az alkalmazás, tárolás környezeti feltételeit, a környezetállósági követelmények teljesülésének vizsgálati és igazolási rendjét.
- Árura vonatkozóan rögzíteni kell a különböző feliratok, jelölések helyét, nyelvezetét.
- Pontosan meg kell adni - ha szükséges - a már meglévő rendszerekhez, eszközökhöz történő csatlakoztatás, illeszthetőség követelményeit.
- Tartalmaznia kell a szerződésnek a megrendelő által elvárt, vagy a szállító által egyébként is biztosított tartozékok, részegységek, alkatrészek, anyagok részletes meghatározását, minőségi követelményeit.
- Meg kell határozni az igényelt telepítési követelményeket, továbbá a próbaüzem, illetve az utólagos felülvizsgálat időpontját, tartalmát, helyét, a részt vevő személyeket beosztásuk, szakmai végzettségük és jogosultságaik feltüntetésével, valamint az eredmények dokumentálásának és kezelésének rendjét.
- Rögzíteni kell a csomagolás, szállítás és tárolás során a minőség megővésére vonatkozó követelményeket, a csomagolásra vonatkozó műszaki előírásokat, az alkalmazandó feliratokat és jelöléseket, azok nyelvezetét. Ha

van vonatkozó normatív dokumentum, azt pontos hivatkozással kell megadni.

- Ha szükséges, ki kell kötni a felhasználó tájékoztatását szolgáló, az üzemeltetést, karbantartást, fenntartást segítő dokumentáció biztosítását, annak tartalmát, nyelvezetét és mennyiségét.
- Ki kell kötni az esetleges minőségi reklamációs eljárások rendjét, dokumentálási rendszerét, kezelési eljárásait.
- Rögzíteni kell a garanciális kötelezettségek időtartamát, bizonyos területeken - ahol szükséges - a csereeszköz, berendezés biztosításának kötelezettségét a javítás időtartamára.
- Meg kell határozni a tartozék, tartalék alkatrész, és egyéb, az üzemeltetéshez, fenntartáshoz, karbantartáshoz szükséges anyagok szállító általi biztosításának maximális időtartamát.

5. 2. Előírások a szállító minőségügyi tevékenységére vonatkozóan:

- Kiemelt fontosságú beszerzések estén rögzíteni kell a szerződésben, az ajánlatban bemutatott minőségügyi rendszer vevő általi felülvizsgálatának igényét, az ezzel kapcsolatos folyamatok meghatározását, a vizsgálathoz szükséges dokumentumok meghatározását, rendelkezésre bocsátásának rendjét, a vizsgálatra kijelölt szervezet megjelölését, az eredmények dokumentálásának rendjét, az elfogadás kritériumait.
- Amennyiben az ajánlatkérésnek nem volt követelménye a minőségterv ajánlathoz történő csatolása, rögzíteni kell a szerződés teljesítésével kapcsolatos - szállító által elkészítendő - tervek tartalmi követelményeit, a vevői elfogadás és jóváhagyás rendjét és a szerződés elválaszthatatlan részeként történő elfogadását.

Megjegyzés:

A Kbt. nem írja elő a kötelező érvényűnek a minőségügyi terv szolgáltatását, de haditechnikai eszközök és hadfelszerelési cikkek speciális követelményeinek figyelembevételével a katonai minőségbiztosítás gyakorlata megkívánta.

Ma Magyarországon a legtöbb esetben az tapasztalható, hogy főleg a hazai ajánlattevők jelentős többsége nem igen tud mit kezdeni a "minőségterv" kérdésével. Ez főleg annak tudható be, hogy Magyarországon még nem jelent meg az erre vonatkozó ISO 10005³ nemzetközi szabvány magyar nemzeti szabványként - annak ellenére, hogy a hazánkban már hatályos MSZ EN ISO 9000-es szabványsorozatban, mint rendszerkövetelmény, már megjelenik.

A minőségügyi tervek lényeges minőségügyi tényezőként történő alkalmazását a Hivatal gyakorlatában különösen indokolja hazánkunk a küszöbön álló NATO csatlakozása. Alkalmaznunk kell a beszerzéseknél azokat a minőségügyi gyakorlatokat, amelyek a NATO tagállamokban is alkalmaznak a katonai beszerzéseknél. Ezeknek alapját az AQAP⁴ alkotják, melyek egyértelmű követelményként támasztják a szállítóval szemben a minőségügyi tervek készítését és alkalmazását.

Az egyeztetett és a Katonai Minőségügyi Hatóság által jóváhagyott minőségügyi tervek nyújtanak alapot azokhoz az átvételi és megfelelőség igazolási tervekhez, melynek alapján a HM Beszerzési Hivatal beszerzéseinél a Minőségbiztosítási Igazgatóság szakemberei felügyelik és ellenőrzik a szerződések megfelelő teljesítését.

Az MSZ EN ISO 9001:1996 szabvány "4.2.3. Minőségügyi tervezés" című pontja a készítéséhez megfelelő irányvonalat ad. Meg kell jegyezni, hogy az ISO 10005 szabvány a minőségügyi tervek készítéséhez pontosabb és részletesebb támpontot nyújt, ezért kívánatos lenne mielőbbi Magyar Szabványként való bevezetése.

---

3. ISO 10005 Minőségirányítás - Irányelvek a minőségügyi tervekhez

4. AQAP NATO Szövetséges minőségbiztosítási kiadványok

A minőségügyi tervnek ki kell térnie a szállító cég vezetőinek a szerződés teljesítésével kapcsolatos felelősség vállalására, kapcsolattartási tájékoztatási kötelezettségére, a minőségügyi rendszer felépítésére, alapvető jellemzőire.

A minőségügyi tervnek tartalmaznia kell:

- Minden olyan tevékenység leírását, amelyek a szerződés megfelelő teljesítésének minőségbiztosítási folyamatait alkotják, beleértve a beszerzett anyagok minőségbiztosítását;
- A beszállítók minőségügyi felügyeletét, a megfelelőség vizsgálatárét felelős személyzet kijelölését, a vizsgálati eljárások módszerét, helyét és idejét a szerződésteljesítési folyamatban;
- Az alkalmazott vizsgáló és mérő eszközök leírását, azok vizsgált és ellenőrzött állapotának, jelölés módját, a nem megfelelő termékek kezelésének rendjét;
- A minőségdokumentumok tartalmára, kezelésére és a hozzáférés biztosítására vonatkozó előírásokat és eljárásokat;
- A szerződés teljesítésébe bevont személyzet képzettségét, szükség szerinti képzésének az elgondolását;
- A minőségi kifogásolás rendjét és eljárásait.

A NATO AQAP-110 és AQAP-120 kiadványok szövege tartalmazza a CM - Configuration Mangement - követelményeket, ezért egyre jobban előtérbe kerül ennek minőségi követelményként való előírása a magyar katonai minőségbiztosítási tevékenység végrehajtása során.

Hogyan értelmezhető maga a CM fogalom?

Az ISO TC 176/SC 2/N 139 számon 1990-ben közzétette a "Quality Systems Requirements for Configuration Management" című javaslatot.

A javaslatban érintettként feltüntetésre került a NATO beszerzés szervezete. A javaslat indoklása szerint a CM kifejlesztése a védelmi jellegű beszerzési célok megvalósítása és alkalmazása terén világszerte számos nagy és kis - komplex termék (project) szerződésekből érintett szervezetet tesz érdekeltté.

Ez a szabvány elismeri, hogy a CM egy olyan közös, szállító-vevő érdekeltsgű rendszerben folyó tevékenység, amely a termék vagy szolgáltatás teljes életciklusa során folyamatosan fenn áll. Nem véletlen, hogy a javaslat "Def. Stan." jellel (védelmi szabvány) került megtételre. Ha valahol, akkor a védelmi célú anyagok és technika terén meghatározó jelentőségű, hogy a szállító és a vevő folyamatosan kapcsolatban álljon, a felhasználói tapasztalatok a gyártóhoz visszajussanak és a minőség folyamatos javításához állandó információként szolgáljanak.

Maga a CM szóösszetétel gyakorlatilag szinte lefordíthatatlan. A szabványtervezet "Configuration" kifejezés alatt érti egy adott termék funkcionális és fizikai jellemzőit - ahogy azok a műszaki dokumentációban leírásra kerültek -, illetve ahogyan azok később a termékben megvalósulnak.

A "Configuration Management" - konfiguráció irányítás - fogalma azok a műszaki és adminisztratív tevékenységek, amelyek magukban foglalják a konfiguráció meghatározását, azonosítását, szabályozását, állapotának nyilvántartását, auditját és mindezek tevékenységek tervezését.

Ez olyan tudományterület, amely igyekszik koordinálni azokat a műszaki irányítási tevékenységeket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a leírt követelmények működési és fizikai jellemzőikkel azonosan valósuljanak meg a project életciklusa során.

A CM tevékenységnek több jól elkülöníthető területe van, mint a:

- Configuration Management Plan (CM terv);
- Configuration Items (CIs, konfigurációs egyedek);

- Configuration Identification and Documentation (CID konfiguráció- azonosítás és dokumentáció);
- Configuration Baselines (CBs, konfigurációs alapok);
- Configuration Control (CC, konfiguráció szabályozás);
- Configuration Status Accounting (CSA, konfiguráció állapontnyilvántartás);
- Design Review (DR, tervezés átvizsgálás);
- Configuration Audits (CA, konfiguráció auditok).

A CM követelményeket a beszerzésre kerülő termékekre szabják meg igen körültekintően, így a követelmények szabályozzák a kialakítást, a képességet és a működési jellemzőket, míg minimalizálják a szerződő fél tervezési kényszereit.

A katonai minőségbiztosítás feladata, hogy a nagy értékű, speciális haditechnikai termékeket, berendezéseket gyártó szállítóitól megkövetelje a CM alkalmazását, mivel nemrégiben a hazai környezetben már megjelent STANAG 4159 is ezzel a kérdéssel foglalkozik.

6. A katonai minőségbiztosítás megvalósulása a Honvédelmi Minisztérium Beszerzési Hivatal által lefolytatott, a Közbeszerzési törvény hatálya alá tartozó közbeszerzésekben

A Honvédelmi Minisztérium Beszerzési Hivatala beszerzési tevékenységeit nem közvetlenül, hanem megbízások alapján végzi.

A HM Beszerzési Hivatal feladatai:

- A hazai és külföldi piacokon történő beszerzések végrehajtásához versenytárgyalások kiírása, ajánlatok bekérése, megrendelések feladása, szerződések megkötése, szerződések bonyolítása;
- A beszerzett eszközök és anyagok üzemeltetése, felhasználása során felmerülő garanciális ügyek, minőség reklamációk intézése;
- A beszerzett termékek és szolgáltatások kereskedelmi forgalmához kapcsolódó hatósági eljárások (adó, vám- és illetékek, igazságügyi és igazgatási, stb.) lebonyolítása tulajdonosi képviseletben. Az import beszerzésekhez kapcsolódó szállítások tervezése, szervezése, lebonyolítása és elszámolása;
- A HM és a Honvéd Vezérkar részére a beszerzési döntések előkészítéséhez szükséges piackutatások elvégzése, információgyűjtés és ezek elemzett eredményének folyamatos biztosítása;
- A HM és a Honvéd Vezérkar gazdasági döntés-előkészítő program-költségvetési tervező munkáját elősegítő támogatása érdekében adattár kialakítása és folyamatos aktualizálása, az adatszolgáltatás biztosítása;
- A Magyar Honvédség számára beszerzett technikai eszközök és anyagok, valamint szolgáltatásokkal kapcsolatos minőségbiztosítási feladatok végrehajtása. A honvédelmi miniszter jogszabályban meghatározott hatóság jogkörével összefüggő feladatok végzése a honvédelmi tevékenység körében;
- Kereskedelmi tárgyalások, haditechnikai és hadfelszerelés konferenciák, bemutatók és konzultációk szervezése.

Az eljárás előkészítését, lefolytatását és lezárását, valamint az eredményesen lezárt eljárás esetén a szerződés előkészítését, a folyamatok tartalmi és formai követelményeit vezérigazgatói intézkedés (határozat) szabályozza.

A megbízást a Hivatal illetékes szervezetei megvizsgálják, s amennyiben a megbízás alapján a közbeszerzési eljárás lefolytatásához minden feltétel adott, megkezdődik az eljárás előkészítése.

Az eljárás előkészítéséhez, lefolytatásához és a lezárást eredményező döntéshozatalt segítő és előkészítő javaslat előterjesztéséhez, minden eljárás estén külön-külön egy bizottság kerül felállításra. A bizottság munkájában részt vesznek a megbízót képviselő szakemberek, akik a beszerzés tárgyához kapcsolódó szakmai képviselőket biztosítják, valamint a Hivatal azon érintett szervezeteinek kijelölt szakemberei, akik az eljárás teljes lebonyolítása alatt felelősek a saját szakterületükért (kereskedelmi, jogi, gazdasági szakemberek, a Tender Iroda képviselői).

A közbeszerzési eljárások minőségbiztosítási feladatainak ellátásáért a minőségbiztosítási igazgató felel. Az eljárások lefolytatására kijelölt bizottságokba a minőségbiztosítási igazgató delegál egy vagy esetenként több témafelelős. Munkájuk révén valósulnak meg a katonai minőségbiztosítás elvei az eljárás teljes folyamatában. A kijelölt szakemberek feladata megfogalmazni a konkrét eljárás tárgyára vonatkozó "**minőségbiztosítási követelmények**"-et, egyeztetve a megbízóval. Ezek a követelmények az ajánlati; illetve részvételi felhívásokban, valamint az ajánlatkérésre jelentkezők számára átadott dokumentációkban jelennek meg.

A megfogalmazott követelmények képezik alapját az **ajánlatok elbírálásakor és értékelésekor** az ajánlattevők minőségügyi megítélésének.

Következtetések

A Kbt. hatálya alá tartozó közbeszerzések katonai minőségbiztosításának folyamatai általános érvényűeknek tekinthetők. Lényegét tekintve a katonai minőségbiztosítás - amelynek tevékenységi rendszere a közbeszerzési eljárás törvényi előírásainak sajátosságából fakad -

általában a követelmények meghatározását és előírását, valamint az azok várható teljesülését bizonyító igazolások és nyilatkozatok vizsgálatából és elemzéséből áll, a lefolytatott eljárástípus jellegének megfelelően.

A minőségbiztosítási tevékenység terjedelmét és mélységét mindig a közbeszerzés tárgya határozza meg annak függvényében, hogy az mennyire összetett és bonyolult, a közbeszerzés tárgya áru vagy szolgáltatás, az eljárás során már korábban is közbeszerzés tárgyát képező vagy jellegében új termékről van-e szó, illetve a közbeszerzéshez fejlesztési tevékenység is kapcsolódik-e az ajánlattevő részéről.

A katonai minőségbiztosítás egyes területeinek elemzése azért is időszerű feladat, mert a Magyar Köztársaság várhatóan 1999. áprilisában az Észak-Atlanti Szerződés tagállama lesz. Ez a szövetségi tagság megköveteli a NATO-ban elfogadott minőségbiztosítási és közbeszerzési eljárások hazai alkalmazását, ami elengedhetetlen feltétele a Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Honvédség ezen szakterületét érintő interoperabilitási képessége szempontjából.

A HADITECHNIKAI ESZKÖZÖK MINŐSÉGÉNEK MEGÓVÁSA CÉLJÁBÓL BEVEZETETT HOSSZÚ IDŐTARTAMÚ TÁROLÁS TÉRNYERÉSÉNEK TAPASZTALATAI

Rusz József¹

Az elmúlt hét év lehetővé és szükségessé teszi a haditechnikai eszközök hosszú időtartamú tárolása terén elért eredmények és szerzett tapasztalatok értékelő, elemző feldolgozását. A téma ismételt vizsgálatának az is aktualitást ad, hogy 1998. tavaszán - központi tervezés, szervezés és végrehajtás keretében - az érintett csapatoknál újraindult a mozgósítási zárolt haditechnikai eszközök - 42 db T-72 típusú harckocsi és 160 db BTR-80 típusú kerek harcjármű - hosszú időtartamú tárolásba helyezése.

Az új tárolási eljárás iránti igény megjelenése

A Magyar Honvédség megváltozó feladata és kialakuló struktúrája, felkészítése, haditechnikai eszközeinek állapota, technikai hadrafoghatósága, az üzemeltetés és fenntartás egyre szűkülő lehetőségei, a mozgósítási zárolt haditechnikai eszközök részarányának növekedése új tárolási eljárás kidolgozását tették szükségessé. Az igényt alátámasztották a Magyar Honvédségnél rendszerben lévő haditechnikai eszközök, különösen a harcjárművek tárolásának problémái.

Az első generációs harckocsikra kidolgozott korábbi módszerek, amelyek részleges hermetizálásán alapultak, a Magyar Néphadseregben nem terjedtek el. Oka mindenek előtt a tárolási időtartama és a mozgósítással egybekötött gyakorlatok ütemezése közötti eltérés volt.

---

¹ Dr. Rusz József mk. ezredes, MH Páncélos és Gépjárműtechnikai szolgálatfőnökség, harcjárműtechnikai osztályvezető, (szolgálatfőnök-helyettes).

A tárolás új módszerének kidolgozását a harcjárművek második generációjának megjelenése tette elkerülhetetlenné, e harcjárművek külső és belső felszereltsége, műszerezettségé már olyan mértékű, hogy a szerkezeti egységek megóvása, üzemképességük megbízható és folyamatos fenntartása a korábbi módszerrel, részleges hermetizálással már nem biztosítható.

A 80-as évek második felében végrehajtott szervezési feladatok - ropant kedvezőtlen hatást gyakorolva a haditechnikai eszközök tárolásának helyzetére - ugyancsak a változást, egy új tárolási módszer megjelenését sürgették. A végrehajtott szervezeti korszerűsítés keretében tömeges méretű eszköz - átcsoportosítás történt. Ezen eszközök egy jelentős része egyik napról került a másikra mozgósítási zárolt kategóriába, függetlenül attól, hogy előtte milyen besorolási kategóriában és milyen műszaki állapotban volt.

Az 1989. II. félévében végrehajtott ellenőrzések tapasztalatai egyértelműen alátámasztva az előzőekben leírtakat arra is ráirányították a figyelmet, hogy a haditechnikai koncentrációval párhuzamosan a szakállomány létszáma jelentősen csökkent. A haditechnikai eszközök tárolásának addig is jellemző elmaradás olyan mértékűvé vált, ami a csökkenő kapacitásokkal már nem volt kezelhető. Az 1. táblázat adatai a tárolásba helyezés akkori állapotát, az egyes eszközcsoportok tárolási igényét és a szükségletektől való elmaradás helyzetét szemléltetik. Az elmaradás a harckocsiknál 73 %, a lánctalpas harcjárműveknél 65 %, a kerekes harcjárműveknél 55 %, a gépkocsiknál 58 %, az áramforrás aggregátoroknál 39% volt.

Feltételezve, hogy az érintett haditechnikai eszközök műszaki állapota a követelményeknek megfelelt, és tárolásba helyezésükhöz kimondottan csak a tárolási műveletek végrehajtására szorítkozva, az elmaradás mintegy 100. 000 le nem fedett munkaórával egyenértékű.

E. táblázat

KIMUTATÁS
A TÁROLÁSBA HELYEZÉSI SZÜKSÉGLET ÉS AZ ELMARADÁS HELYZETÉRŐL
(1989. évi felmérés)

Eszköz megneve- zése	Tárolásba helyezési szükséglet					Elmaradás					Az elmaradás munkaóra szükséglete
	/db/					/db/					
	1.g. hdt.	2.g. hdt.	3.g. hdt.	HDS. közv.	HDS. össz.	1.g. hdt.	2.g. hdt.	3.g. hdt.	HDS. közv.	HDS. össz.	
Harcokosi.	165	148	173	-	486	103	113	139	-	355	17 750
Lct. Hjmf.	188	240	29	5	462	122	153	21	5	301	10 535
Ker. hjmű	618	241	237	30	1126	319	108	174	8	609	18 270
Gépkocsi	1290	1168	499	791	3748	753	1014	207	227	2201	55 025
Áf. aggregát	132	120	139	430	821	80	46	66	125	317	2 377
Ö S S Z E S E N											103 957

A felméréssel egyidejűleg az MH Páncélos és Gépjárműtechnikai Szolgálatfőnökség kezdeményezte a "Zárt, fedett, vagy nyílttéri tárolóhelyeken elhelyezett fegyverzeti és technikai eszközök tartós tárolásba helyezésének korszerűsítése a védelmi időtartam növelése érdekében" című műszaki fejlesztési téma beindítását, mely az MH Haditechnikai Intézetnél "Mirelit" fedőnéven futott.

A hosszú időtartamú tárolással (HIT) szemben támasztott követelmények

Az új tárolási eljárással szemben támasztott követelmények megfogalmazása az akkor ismert állapotok és körülmények, illetve az elgondolt jövőkép. A kitűzött távlati cél ismeretében történt meg. Általános követelményként fogalmazódott meg, hogy az új módszer szükséges és lehetséges mértékben egyesítse magában tárolási rendszerünk és a haditechnikai szolgálatok fejlesztési eredményeit, külföldi konzultációk tapasztalatait, esetleg a más hadseregeknél alkalmazott, referenciákkal felajánlott tárolási technikákat, vagy azok egyes elemeit. Ezen összetevőket olyan mértékben és arányban ötvözze, hogy az új tárolási eljárás a jelenlegi erőforrások mellett úgy a jelenben, mint a jövőben is alkalmazható legyen. Ezek figyelembevételével határoztuk meg az új tárolási eljárás fő követelményeit, mely az alábbiak:

- Legyen biztosított a haditechnikai eszközök technikai hadrafoghatóságának folyamatos megőrzése, gyors üzem- és harckésszé tétele;

NE

- Növelje meg az üzemkésszé tétel idejét egy óránál jobban;
- Biztosítson legalább öt év tárolási időt;
- Legyen megfizethető a jelenlegi erőforrások birtokában is alkalmazható;
- legyen egyszerűen, gyorsan és megbízhatóan ellenőrizhető.

A HIT tartalma

A HIT a haditechnikai eszközök tároláskor történő műszaki előkészítésére, konzerválására, hermetikus lezárására, tárolásuk alatti ellenőrzésére és technikai kiszolgálására irányuló tevékenységekből álló folyamatok összessége.

Hosszú időtartamra csak azok az eszközök helyezhetők tárolásba, amelyek még legalább további tíz évig rendszerben maradnak. A tárolásba helyezést az alkalmazókkal előzetesen egyeztetett, öt évre kidolgozott távlati terv alapján hajtják végre. Egy összefegyvernemi dandár "mozgósítási - zárolt" haditechnikai eszköze 1-2 év alatt kerülnek tárolásba helyezésre.

Hosszú időtartamra műszakilag kifogástalan, a technikai hadrafoghatóság követelményeinek megfelelő, a vonatkozó harckészültségi utasítások, intézkedések szerint meghatározott készletekkel teljesen feltöltött és a meghatározott javítási normatartalékkal (kilométer, üzemóra, lövésszám, stb.) rendelkező eszköz helyezhető tárolásba.

A haditechnikai eszközök előkészítését elsősorban ipari javító szervezetnél meghatározott technológia szerint hajtják végre. A konzerválás és hermetikus lezárás műveleteit az ipari javító szervektől kijelölt, célirányosan felkészített, típusonként állandó összetételű munkacsoport végzi az állományilletékes katonai szervezet telephelyén.

A hosszú időtartamú tárolás tartalma:

- Norma szerinti javítási fokozat, vagy a szükség szerinti javítás végrehajtása;
- A műszaki állapot teljes körű ellenőrzése, üzemeltetési beszabályozások (szükség szerinti javítások) végrehajtása;
- Hitelesítések, biztonságtechnikai vizsgálatok végrehajtása;
- Valamennyi hajtó -, kenő- és speciális üzemanyag cseréje: ennek keretében olyan műbizonylatolt üzemanyagok alkalmazásáról

van szó, amelyek minőségüket a tárolás időtartama alatt garantáltan megőrzik, és amelyek alaptulajdonságaik mellett koncentrációval is rendelkeznek és azt a tárolás alatt megőrizni képesek kifejteni;

- Valamennyi csereköteles minősítésű (fenntartási kategóriába tartozó) anyag cseréje;
- A harcjármű belső tereinek teljes körű tisztítása;
- A korrózióérzékeny, nagy fontosságú felületek kiegészítő átmeneti korrózióvédelme a felület jellegének megfelelő védőanyaggal (felületvédelem) ;
- Az öregedésre hajlamos anyagból készült alkatrészek szükség szerinti kiegészítő védelme (felületvédelem) ;
- Külső és belső felületek teljes, vagy szükség szerinti javító festése;
- A harcjármű egyedi készletének feltöltése, kiegészítése;
- Különböző inhibitorok alkalmazása (inhibált kenőanyagok, a belső terek párologó inhibitorokkal való feltöltése, inhibált felületű csomagoló anyagok alkalmazása, stb.) ;
- Csomagolástechnológiai módszerek kombinált alkalmazása;
- Légszárítási technológiák alkalmazása.

A HIT bevezetésének és alkalmazásának rövid története

Számos hazai és külföldi konzultációt követően 1990. évben Tata és Rétság helyőrségeiben 8-8 db haditechnikai eszköz kísérleti HIT-be helyezését hajtottuk végre. Ehhez kötődően a HVKF részére tartott bemutató foglalkozáson, a látottak alapján döntés született az új tárolási eljárás bevezetéséről.

1991. év elején elgondolást dolgoztunk ki a HIT végrehajtására. Ezzel párhuzamosan folyt az anyagi - technikai feltételek megteremtése, a katonai kerületek javítószázlójainak állományából kijelölt munkacsoportok elméleti és gyakorlati felkészítése, és megkezdődött az új tárolási eljárás bevezetni hivatott központi szabályozók előkészítése, illetve a tárolási szakutatisítás kidolgozása.

A tárolásba helyezésre alkalmas időszak beköszöntével - katonai kerületenként egymástól eltérő intenzitással - kezdetét vette a tárolásba helyezés végrehajtás. A HIT bevezetésének kezdeti szakasza is bizonyította, hogy ha egy meghatározó beosztásban lévő személy nem azonosul az adott feladattal, akkor képes - ha nem is megakadályozni, de - hónapokkal mérhetően elodáztatni a köz-ponti akarat érvényesülését.

A HIT szemszögéből az 1992. év már teljes év volt. Mindhárom katonai kerületnél beindult a terv szerinti tárolásba helyezés. Az év közepén kiadásra került a Magyar Honvédség Parancsnokának intézkedése, amely legitimizálta az új tárolási eljárást. Az ennek nyomán kiadott végrehajtási utasítás megszabta a végrehajtás kereteit, a HIT-be helyezésre kijelölt haditechnikai eszközök típusait és mennyiségét, kijelölte a végrehajtásban érintett csapatokat.

A végrehajtás során számos bemutató foglalkozás került levezetésre: saját parancsnoki állományunk részére az új tárolási eljárás tartalmának megismertetése, bizalmának és támogatásának megnyerése céljából; a technikai állomány részére az új eljárás követelményeinek, a végrehajtás feltételrendszerének megismertetése végett; külföldi delegációk részére (köztük a bécsi haderőcsökkentési tárgyalásokon résztvevő tárgyalócsoportok képviselői részére is) az eljárás bemutatása, a nemzetközi fegyverzet ellenőrzési követelményeknek való megfelelés elfogadtatása céljából.

Az 1993. év a HIT I. ütem meghatározó éve volt. Az új tárolási eljárás bizalmat kapott, támogatottsága megnőtt. Az 1992. évi tapasztalatok birtokában a végrehajtásban érintett csapatok jól felkészülten végezték feladataikat.

A "tömegtermeléssel" párhuzamosan folyt már régebben megkezdett vagy új telepítésű kísérleti tárolásba helyezett harcjárművek csapat - illetve tar-tam próbája. Ennek keretében Tatán az MH 25. Klapka György hk.dd. telephelyén 1 db harckocsi izraeli nem szabályozott légterű (passzív) , illetve egy másik harckocsi, szintén izraeli, szabályozott légterű (dinamikus) tárolási eljárással került tárolásba helyezésre.

Az MH Haditechnikai Intézettel Rétságon és Tatán közösen végrehajtott ellenőrzések kedvező tapasztalatokkal szolgáltak: a kísérleti tárolási eszközökön három évtárolási időtartam alatt kedvezőtlen elváltozások nem következtek be.

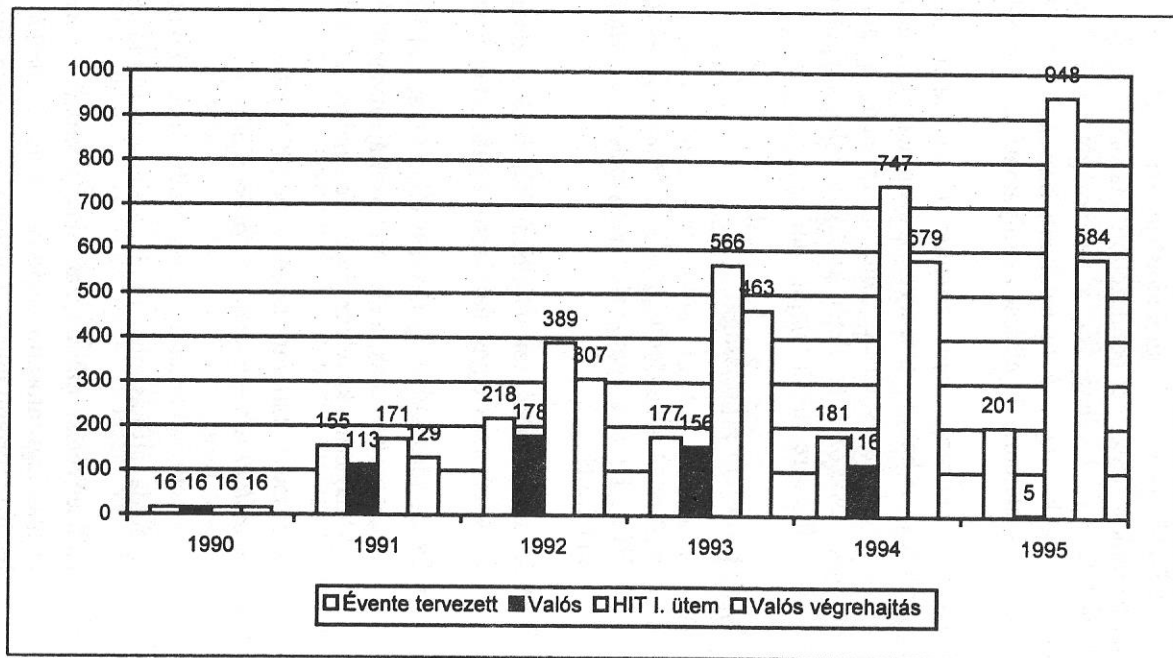
1994. évben a jóváhagyott távlati terv szerint folytak a tárolásba helyezések. Ezen időszak egyik sajátossága volt, hogy elfogytak a gyári új és újszerű típusok, illetve típuson belül a kis munkaigényű harcjárművek.

Az előző év végén a végrehajtás 82% volt, ami 1994. évben 78%-ra esett vissza. A visszaesésnek alapvetően kettős oka volt: egyrészt, az ütem második felében olyan műszaki állapotú "MZ" besorolású eszközöket kellett HIT-be helyezéshez felkészíteni, amelyekre csak magasabb javítási fokozattal összemérhető munkaórát kellett ráfordítani, másrészt a főanyag-nemfelelős szakágak már nem rendelkeztek azzal a költségvetési előirányzattal, amelynek birtokában a központi javító szervekre tervezett eszközök felkészítését megrendelhették volna.

Baján, az MH 108. Mészáros Lázár gl.dd. telephelyén 8 db T-55A harckocsi telepítésével kezdetét vette az addig alkalmazott tárolási változatok összehasonlító vizsgálata.

Az ez évben végrehajtott ellenőrzések is kedvező tapasztalatokkal szolgáltak.

A HIT ELSŐ ÜTEMÉNEK MUTATÓI (Szárazföldi csapatok 1991 - 1995)

1995. évben a tárolásba helyezés folyamata leállt, HIT-be helyezés érdekében nem történt. Ennek figyelembevételével az I. ütem végrehajtási mutatója 62%.

1995-1996.-ban a végrehajtásban érintettek bevonásával az MH Hadi-technikai Intézetnél befejeződött a tárolásba helyezési technológiák véglegesítése és jóváhagyása, a technológia részét képező kötelezően cserés anyagok listájának típusonkénti összeállítása, a HIT-ből HIT-be helyezés műveleteinek kijelölése és folyamatának összeállítása.

Nem történt meg - nem történhetett meg - a II. ütem (1996.-2000.) meg-tervezése. A beindított szervezeti átalakítás előre nem ismert változásai eleve irreálissá is tették volna a terveket. A mozgósítási, zárt haditechnikai eszközök területén kialakult valós állapotok kontúrjai csak 1997. év II. félévére váltak kitapinthatóvá.

A HIT I. ütem sajátosságai

- A hosszú időtartamú tárolás 1991.-1995. közötti időszakának HIT- I. ütemként való elnevezését az alábbi sajátosságok indokolták:
- A kísérleti tárolások után beindított hosszú időtartamú tárolásba helyezés csak egyes harcjármű típusokat érintett;
- Ez az időszak az új tárolási eljárás katonai köztudatban való meghonosodásának, az ismeretek elsajátításának, a végrehajtásban egy magasabb követelményszintre emelkedésnek az időszaka volt;
- A hosszú időtartamú tárolás csak 1992. július 15-től vált *"írással formában is legitimizált"* tárolási eljárássá;
- A hosszú időtartamú tárolást szabályozó szakutasítás a hosszú nyomdai átfutás miatt 1993. év elején került kiadásra;
- Költségvetési előirányzat hiánya miatt a hosszú időtartamú tárolás legfontosabb alapelve - a haditechnikai eszközök ipari bázison történő műszaki előkészítése - nem érvényesült;

- Csak hosszú időtartamú tárolásba helyezés folyt, újrakonzerválás (HIT-ből HIT-be helyezés), illetve a hosszú időtartamú tárolás utáni alkalmazásba vétel nem történt;
- A tárolásba helyezéssel párhuzamosan folyt a személyi, tárgyi, anyagi-technikai feltételek megteremtése, a tapasztalatok gyűjtése és feldolgozása.

Összegzés

Összefoglalva a hosszú időtartamú tárolás eddigi eredményeit és tapasztalatait megállapítható, hogy az elmúlt hét év igazolta az új tárolási eljáráshoz fűzött reményeket. A csapattagokat - azon belül úgy a parancsnoki állomány, mint a szakállomány- részéről az előnyökről való meggyőződés után megszűnt az idegenkedés és egyértelművé vált az új tárolási eljárás támogatása. A módszer támogatottságát növelték az MH Haditechnikai Intézet által 1994-1996. között 3-5 év tárolásban eltöltött idő után beüzemelt harcjárművekről szerzett kedvező tapasztalatok, melyek az alábbiak szerint összegezhetők:

- A harcjárművek az előírt norma időn belül üzem- illetve harc-készé tehetők voltak;
- Valamennyi haditechnikai eszköz kielégítette a technikai hadrafoghatóság követelményeit;
- A beüzemelt harcjárműveknél felmerült hiányosságok szinte kivétel nélkül a tárolásba helyezést végrehajtó állomány szakismeretének hiányosságaiból, vagy a technológiai fegyelem (valahol, valamikor, valamilyen fokú) megsértéséből eredtek.

A módszer eredményeként és eredményei között kell megemlíteni, hogy valóban a harckészültségi követelmények szintjén valósítja meg a haditechnikai eszközök technikai hadrafoghatóságának biztosítását és folyamatos fenntartását.

A tárolási módszer sajátosságát képezi, hogy rövidtávon - konkrétan a tárolásba helyezés végrehajtásának időszakában - a két év védelmet nyújtó tartós tárolásnál ugyan idő és költségigényesebb, azonban a tárolás 4-5. évétől kezdve - ezt a külföldi tapasztalatok és most már saját hazai tapasztalataink is egybehangzóan igazolják - a módszer egyértelműen gazdaságossá válik, miközben a technikai hadrafoghatóság az első pillanattól kezdve az előírásoknak megfelelően magas fokon biztosított.

Ugyancsak a tárolási módszer előnyei között kell számon tartani, hogy számos helyőrségben a hiányos, illetve erősen kifogásolható állapotban lévő tárolási infrastruktúra - konkrétan a zárt és fedett tárolóhelyek - hiányát is képes bizonyos értelemben és mértékben kompenzálni, illetve helyettesíteni.

Az elmúlt és az előttünk álló évek változásaira vissza- és előretekintve megállapítható, illetve prognosztizálható, hogy a HIT a vártnál nagyobb szerepre tett szert, jelentősége a tárolt haditechnikai eszközök hadrafoghatóságának megőrzésében és fenntartásában, a jövőben is megmarad.

A téma iránt mélyebben érdeklődő olvasók figyelmébe ajánljuk a szerzőnek " A hosszú időtartamú tárolás irányítási folyamatainak értékelése (1990-1995.)" című, az új Honvédségi Szemle 1998/5 számában megjelent írását. "A hosszú időtartamú tárolás anyagi folyamatainak értékelése (1990-1995.)" című cikket az Új Honvédségi Szemle 1999/1. száma tartalmazza.

Felhasznált irodalom:

1.) "Zárt, fedett, vagy nyílttéri tároló helyeken elhelyezett fegyverzeti és technikai eszközök tartós tárolásba helyezésének korszerűsítése a védelmi időtartam növelése érdekében." Harcászati - műszaki követelmények MH Haditechnikai Intézet.1991. Nytsz.: 212/1991.

2.) A Magyar Honvédség Parancsnokának 26/1992. Intézkedése a Haditechnikai eszközök hosszú időtartamú tárolásba hejezéséről.1991.Nytsz.: 212/1991.

3.) Az MH anyagi-technikai főcsoportfőnökének 168/1992. Intézkedése a haditechnikai eszközök hosszú időtartamú tárolásba helyezéséről szóló 26/1992. MHPK számú intézkedés végrehajtásáról.

4.) *Geller István*: Új eljárás a haditechnikai eszközök tárolására: Új Honvédségi Szemle 1992/10. szám.

5.) A haditechnikai eszközök hosszú időtartamú tárolásba helyezésének szak.utasítása Gjmű/169. Magyar Honvédség kiadványa 1993.

NÉHÁNY GONDOLAT A SZAKÉRTŐI TEVÉKENYSÉGRŐL

Füredi László¹

SZAKÉRTŐ

szakvélemény nyilvánítására illetékes,
kellően tájékozott, hozzáértő személy
(Magyar Értelmező Kéziszótár)

Az engedélyhez és névjegyzékbe vételhez kötött önálló mérnöki - tervezői, műszaki szakértői és műszaki ellenőri - tevékenység végzésével kapcsolatban a jogi helyzet 1997. január 5-ével megváltozott, az 1996. évi LVIII. törvény életbe lépésével. Ugyanakkor a törvény nem intézkedik a korábban megszerzett szakértői engedélyek érvényességének megszüntetéséről, illetve csak részleges szabályzások jelentek meg. Egy dolog biztosnak látszik, hogy új szakértői engedélyt csak a Magyar Mérnöki Kamara adhat ki, eljárás lefolytatása és díj fizetés mellett.

A minőségügyi szakértői bizonyítványok sokféleségével lehet találkozni, van olyan is, amelynek határideje a "visszavonásig érvényes".

Sajnos az ipari szakértői tevékenységek felsorolását tartalmazó 7/198.(XII.8) IpM rendelet - mely jelenleg is hatályos - az 1.13 általános ipari szakértők felsorolásához MINŐSÉG-ELLENŐRZÉS (I-N-7) szerepel, mely a minőségügy egy szeletét jelenti.

Meg kívánom jegyezni, hogy a helyzetet tovább bonyolítja például, az a tény is, hogy az EOQ MNB az év folyamán megszerzi azt a jogot, eredményes akkreditálási eljárás után, hogy EOQ Minőségügyi Szakértői képesítést tükröző igazolványt kiadjon. A törvény alapján Magyarországon nem, de egész Európában ezt a bizonyítványt elismerik, minőségügyi szakértői tevékenységet lehet vele végezni.

---

1. Füredi László ny. mk. ezredes, a Magyar Minőség Társaság munkatársa.
2. MMK - Magyar Mérnöki Kamara

Tehát azt le lehet szögezni, hogy ma hazánkban a minőségügyi szakértői tevékenység végzésére jogosító engedélyek vonatkozásában nem tisztá a helyzet és az érvényes törvényben megfelelő szabályozások is kiegészítésre szorulnak.

A leírtak jobb megértéséhez be szeretném mutatni a jogszabályok oldaláról a kialakult helyzetet.

Az Országgyűlés - a hazai hagyományokat és a fejlett demokráciák gyakorlatát követve - a környezet alakítása, fejlesztése és védelme szempontjából meghatározó tervező- és szakértő mérnökök tevékenységének jelentőségét elismerve, a szakmai és etikai elvek érvényesítéséhez szükséges önigazgatást támogatva 1996. június 25-én elfogadta a tervező-és szakértő mérnökök, valamint építészek szakmai kamaráiról szóló 1996. évi LVIII törvényt.

1.§.

(1) Törvény, kormányrendelet vagy miniszteri rendelet (továbbiakban jogszabály) által engedélyhez és névjegyzékbe vételhez (továbbiakban jogosultság) kötött önálló mérnöki, - tervezői és műszaki szakértői tevékenység csak ezen a törvényben szabályozott hivatásrendi kamarai tagság alapján folytatható (1.sz. melléklet: Szabályzás elvi felépítése, 3.sz. melléklet: Kivonat a MMK² Alapszabályból).

(2) A kamarai tagsághoz kötött mérnöki tevékenységet a hivatásrendi kamara tagja az ország egész területén végezheti.

(3) A Ptk. 685. §-ának c. pontja szerint **gazdálkodó szervezet** és más jogi személy az (1) bekezdésben megjelölt **mérnöki tevékenységet** csak az (1) bekezdésben foglalt feltételeknek megfelelő **alkalmazottja**, vagy **tagja** - ideértve az egyéni vállalkozót is - **útján végezhet**.

11.§.

(2)b. pont

"Országos összesítésben vezetik a Tervezői, illetve Szakértői, továbbá a Műszaki Ellenőri és a Környezetvédelmi Szakértői Névjegyzéket,

valamint a Környezetvédelmi Felülvizsgálat végzésére jogosultak Névjegyzéket és biztosítják azok nyilvánosságát."

Az Ipari és Kereskedelmi Közlöny 1997. I. számában az alábbi tájékoztatót jelentette meg az IKIM Technológiapolitikai Főosztály:

"Tájékoztatjuk tisztelt Ügyfeleinket, hogy a tervező- és szakértő mérnökök, valamint építészek szakmai kamaráiról szóló 1996. évi LVIII. törvény 1997. január 5-én hatályba lépett. A törvény értelmében a - jelzetű időponttól kezdve - a műszaki szakértői és magántervezői engedélyek kiadása az illetékes Magyar Mérnöki Kamara, illetve a Magyar Építész Kamara hatáskörébe került."

Szakértői névjegyzék

A szakértői tevékenységről szóló 24/1971.(VI.8) kormányrendelet, valamint az épített környezet alakításával és védelmével kapcsolatos műszaki szakértői tevékenységről szóló 159/1997.(IX.26.) kormányrendelet szerint szakértői tevékenységet csak az folytathat, aki tagja a területi Mérnök, illetve Építész Kamarának. A vonatkozó szakterületnek megfelelő alább felsorolt miniszteri rendeletek szerint valamely szakterületen, illetve rész szakterületen rendelkezik szakértői engedéllyel (kvalifikáció) és e két feltételtől függő jogosultsága alapján a Magyar Mérnöki, illetve Építész Kamara hatályos névjegyzékében szerepel.

Vonatkozó rendeletek	Szakterületek
38/1997. (XII.18.) KTM-IKIM	építési, építésügyi
7/1981. (XII.8.) IpM	ipari
21/1993. (VIII.17.) KHVM	közlekedési, hírközlési, vízügyi
6/1985. (XII.28.) OKTH	környezet- és természetvédelmi
12/1996. (XII.4.) KTM	környezetvédelmi felülvizsgálói

61/1994. (XI.8.) FM	mező-és erdőgazdasági
4/1971. (NIM) OBF	bányászati
14/1972. (VII.16.) EüM	egészségügyi
5/1993. (XII.26.) MÜM	munkabiztonsági

(Az ipari szakértői tevékenységeket - kivonatosan - a 2.sz. melléklet részletezi.)

A 24/1971.(VI.8) kormányrendelet I. §. (2) bekezdése felhatalmazta az MTA rendes és levelező tagját, valamint az egyetemi tanárokat szakértői engedély nélküli szakértői tevékenység folytatására. Ezt a kivételezést az épített környezet alakításával és védelmével kapcsolatos szakterületen a 159/1997.(IX.26.) kormányrendelet megszüntette, így az építési, a közlekedési, a hírközlési, a vízügyi, a bányászati, az energetikai, a geotechnikai és geodéziai szakterületen mindenkire azonos feltételek érvényesek. A tudományos egyesületek szakértői engedélyei nem hatályosak, de a kvalifikációs eljárások során az MMK, illetve a MÉK szakmai tagozatok figyelembe veszik döntésük meghozatalakor.

Műszaki ellenőri névjegyzék

Műszaki ellenőri tevékenységet az 158/1997.(IX.26.) kormányrendelet szabályozza.

2. §. (1) Az Építető az építési szerelési munka szakszerűségének ellenőrzésével, illetőleg helyszíni képvisellete ellátásával építési műszaki ellenőrt bízhat meg, illetőleg jogszabályban meghatározott esetekben köteles megbízni.

(2). Az építési műszaki ellenőr az építmény megvalósítására irányuló építési szerelési munka teljes folyamatában elősegíti és ellenőrzi a vonatkozó jogszabályok, hatósági előírások, szabványok, szerződések, valamint az építésügyi hatóság, illetve az építmény létesítését engedélyező hatóság által jóváhagyott építészeti műszaki terv betartását.

(3). Az építési műszaki ellenőr feladata különösen:

- a) az építmény kitűzése helyességének, a talajmechanikai, környezetvédelmi és egyéb felmérések, vizsgálatok megtörténtének ellenőrzése,
- b) a hatósági engedélyek, hatósági előírások, határidők és a minőségi előírások, valamint a szerződések megtartásának folyamatos ellenőrzése,
- c) az építési naplóbejegyzés és egyéb jegyzőkönyvek ellenjegyzése, illetőleg észrevételezése,
- d) a hibáknak, a hiányosságoknak, eltéréseknek az építési naplóban való feltüntetése,
- e) a műszaki, illetve gazdasági szükségességből indokolt tervváltatásokkal kapcsolatos javaslatok megtétele az építtető részére,
- f) a munkák eltakarása előtt azok mennyiségi és minőségi ellenőrzése,
- g) az átadás-átvételi eljárásban való részvétel,
- h) egyes építményfajták műszaki teljesítmény-jellemzőinek ellenőrzése, a technológiával összefüggő biztonsági előírások betartásának ellenőrzése,
- i) a beépített anyagok, szerkezetek és berendezések minőség-tanúsításának ellenőrzése."

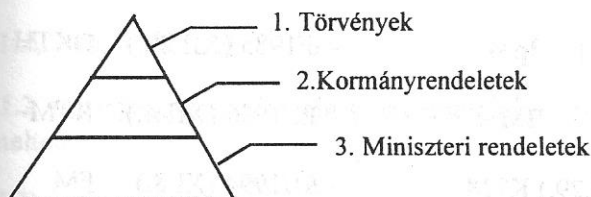
Építési műszaki tevékenységet az gyakorolhat, aki a területi Mérnöki Kamara által vezetett országos névjegyzékben szerepel. A területi Kamarának a mérnöki , vagy technikus oklevele és a gyakorlata alapján a műszaki ellenőr az alábbi szakterületi bejegyzést kérheti:

- É - magasépítési
- M - mélyépítési
- B - bányászati
- G - gépészeti
- V - villamossági

A területi Mérnöki Kamarák adataiból - hasonlóan a tervezői és a szakértői névjegyzékhez - a Magyar Mérnöki Kamara az 1996. évi LVIII. törvény alapján elvégzi az országos összesítést. A szakvizsga nélküli Műszaki Ellenőri Névjegyzéket első ízben 1998. július 1-én jelentette meg a MMK. A szakvizsgát 1999. július 1-ét követően kell megszervezni. 2001. július 1-től csak szakvizsgázott műszaki ellenőrök vehetők névjegyzékbe. Az 1997. május 31-i nyilvántartás alapján készült és a MMK által kiadott első Hivatalos Tervezői és Szakértői Névjegyzék 1998. június 30-ig volt érvényes.

1.sz. melléklet

Szabályozás elvi felépítése

1.) Törvények

- 1993. évi XCII. (PTK módosítása -a köztestület fogalom ("visszaemelése")
- 1996. évi LVIII. (mérnöki és építész)
- 1997. évi LXXVIII. (építési)
- Szakmai törvények (pld. villamosenergia, távközlés, fogyasztóvédelem, munka, stb).

2.) Kormányrendeletek

- 157/1997.(IX.26) tervezés
- 158/1997.(IX.26) műszaki ellenőrzés
- 159/1997.(IX.26) műszaki szakértés
- 24/1971.(VI.8.)szakértés

3.) Miniszteri rendeletek

<i>Tervezés</i>	<i>Szakértés</i>
- 32/1997.(XI.19.) KTM	- 38/1997.(XII.18.) KTM-IKIM
- 3/1998.(II.11.) KHVM	- 7/1981.(XII.8.) IpM
- 6/1987.(Bh.E.2) OBF	- 21/1993.(VIII.19.) KHVM
- 7/1988.(IX.9.) IpM	- 6/1985.(XII.28.) OKTH
- 32/1997.(V.9.) BM	- 12/1996.(XII.4.) KTM
- 48/1997.(XII.29.) KTM	- 61/1994.(XI.8.) FM
- 45/1997.(XII.29.) KTM	- 4/1971.(NIM) OBF
- 46/1997.(XII.29.) KTM	- 14/1972.(VII.16.) Eü.M.
	- 5/1993.(XII.26.) MÜM

Ipari szakértői tevékenység

A 7/198.(XII.8.) IpM rendelet előírásai szerint ipari szakértői tevékenység végzésére jogosító engedély - az építő- és élelmiszeripar kivételével - az alábbi fejezetekben felsorolt szakterületekre adhat. (A kiadott jogosultságok egyes személyek esetében - felkészültségüknek megfelelően - szakterületi korlátozást tartalmaznak. A szakértő csak olyan szakértői tevékenységet folytathat, amelynek megoldására szakmai felkészültsége alapján képes, illetve jogosultságának egyéni korlátozása megengedi.)

Ipari szakértők (I) (KIVONATOS)

1.1 Bányaiipari szakértők (I-A) - Bányaiipari tervezés és üzemeltetés

I-A-1-től - I-A-7-ig

1.2 Energiaipari szakértők (I-B) Energiaipari tervezés, létesítés és üzemeltetés

I-B-1-Nagyfeszültségű szabadvezeték

I-B-2-Nagyfeszültségű kábelhálózat

I-B-3-Kisfeszültségű szabadvezeték

I-B-4-Kisfeszültségű kábelhálózat

I-B-5 Erőművi és alállomási villamos berendezések

I-B-6-Fogyasztói transzformátor és kapcsolóállomások villamos berendezései

I-B-7-Nagyfeszültségű hálózatok és berendezések műszerezése, védelme és automatikája

I-B-8- Nagyfeszültségű hálózatok és berendezések műszerezése, védelme és automatikája

I-B-9- Villamosenergia-rendszerek telemechanikai berendezései

I-B-10-Villamos biztonságtechnika

I-B-11-Energiagazdékodás

I-B-12-Kazánok és energetikai berendezések telepítése és üzemeltetése

I-B-13-Tüzeléstechnika

I-B-14-Távhőszolgáltatás

1.3 Kohászati és öntészeti szakértők (I-C) Kohászai és öntészeti technológiák szakterülete

I-C-1-től - I-C-20-ig

1.4 Gépész szakértők (I-D) Gépek és gépi berendezések tervezése, gyártása és üzemeltetése szakterület:

I-D-1-től - I-D-64-ig terjed

I-D-20-Emelőszerkezet (daru)

I-D-22-Szállító berendezés

I-D-26-Gőz-és gázturbina

I-D-27-Gőzerőgép és hőszolgáltatás

I-D-28-Kazán és kazánberendezés

I-D-29-Szivattyú és kompresszor

I-D-30-Ipari és kereskedelmi hűtőberendezés

I-D-31-Klímaberendezés

I-D-32-Atomerőművi átrakó daru

I-D-33- Atomerőművi technológia és szállító berendezés

1.5 Közlekedési eszközök szakértői (I-E) Közlekedési eszközök berendezések tervezése, gyártása és üzemeltetése I-E1-től - I-E-17-ig

1.6 Villamosipari gépek szakértői (I-F) Villamosipari gépek berendezések tervezése, gyártása és üzemeltetése szakterület:

- I-F-1-Változó áramú forgógép
- I-F-2-Egyenáramú forgógép
- I-F-3-Forgógépes áramátalakító, irányítástechnikai rendeltetésű forgógép
- I-F-4-Transzformátor
- I-F-5-Kisfeszültségű villamoskészülék
- I-F-6-Nagyfeszültségű villamoskészülék
- I-F-7- Kisfeszültségű kapcsolókészülék és elem
- I-F-8-Félvezető egyenirányító berendezés
- I-F-9-Akkumulátor és szárezelem
- I-F-10-Villamos hegesztő berendezés
- I-F-11-Villamos világító test
- I-F-12-Villamos vezeték és kábel
- I-F-13-Háztartási és tartós fogyasztási villamosgép és készülék
- I-F-14-Villamos jelző és biztonsági berendezés
- I-F-15-Vasútbiztonsági berendezés

1.7 Híradás- és vákuumtechnikai eszközök szakértői (I-G) A híradás- és vákuumtechnikai eszközök tervezése, gyártása és üzemeltetése szakterület:

I-G-1-től I-G-27-ig

1.8 Műszeripari eszközök szakértői (I-H) A műszeripari eszközök tervezése, gyártása és üzemeltetése szakterület: I-H-1-től - I-H-25-ig

1.9 Fémtömegcikk szakértők (I-I) A fémtömegcikk tervezése, gyártása és üzemeltetése szakterület: I-I-1-től - I-I-19-ig

1.10 Gépgyártás technológiai szakértők (I-K) A gépgyártás technológiai szakterület I-K-1-től - I-K-27-ig

1.11 Vegyipari technológia szakértők (I-L) A vegyipari technológiai szakterület I-L-1-től - I-L-17-ig

1.12 Könnyűipari technológia szakértők (I-M) A könnyűipari technológia szakterület I-M-1-től - I-M-13-ig

1.13 Általános ipari szakértők (I-N) Az általános ipari szakterületi témák

I-N-1-Gyártástervezés

I-N-2-Beruházás

I-N-3-Technológiai szerelés

I-N-4-Technológiák automatizálása

I-N-5-Terhelés (technológiai) programozás

I-N-6-Karbantartás

I-N-7-Minőség-ellenőrzés

I-N-8-Gyártóeszköz-gazdálkodás

I-N-9-Gépek és gépi berendezések zaj és rezgéscsökkentése

I-N-10-Szerelés gépesítése és automatizálás

I-N-11-Anyagmozgatás

I-N-12-Folyadék és légnemű anyagok

I-N-13-Szervezés (szakterület megnevezésével)

Kivonat a Magyar Mérnöki Kamara alapszabályából

5. A Kamara gazdálkodása

(T)³ 23.§(1) A kamara működésével járó költségeket a következő bevételekből fedezi:

- a.) a tagdíjból,
- b.) az eljárási díjakból
- c.) a kamara szolgáltatásaiért fizetett díjakból,
- d.) az egyéb bevételekből.

(2) Az (1) bekezdés a(-c) pontjaiban meghatározott díjak országosan egységes mértékűek.

14.§(1) Az országos küldöttgyűlés kizárólagos hatáskörébe tartozik:

c) az éves költségvetési terv - ennek részeként az éves tagdíjnak a jövedelmi viszonyok alapján sávosan történő megállapítása és ebből az országos kamara részesedési arányának - meghatározása, továbbá az éves költségvetési beszámoló elfogadása.

19.§ Az országos alapszabályban kell meghatározni:

d) a területi kamarák által a tagdíjakból fizetendő hozzájárulás mértékét.

5.1 Kötségvetés

(A)⁴ a) *Az országos kamara a küldöttgyűlés által egy naptári évre vonatkozóan elfogadott költségvetés szerint gazdálkodik, mely meghatározza az éves kamarai tagdíj és a regisztrációs díj rendszerét valamint mértékét, továbbá a különböző díjak megosztását a területi és az országos kamara között.*

---

3. (T³)betűjel és normál betűtípus a Kamarai Törvény

4. (A) betűjel és ferde betűtípushoz az Alapszabály szövegrésze

b) A díjakat a területi kamarához kell befizetni

c) A gazdálkodása során elért eredmény nem osztható fel, az a 2. fejezetben felsorolt célokön kívül csak szakmai elismerésre és szociális juttatásokra fordítható. A kamara politikai pártokat nem támogat.

5.2 Tagdíj

(A) a) A tagdíjat a tag személyi jövedelemadó bevallás szerint számított, összes összevonás alá kerülő, belföldi jövedelmének alapulvételével két jövedelemit sáv szerint, valamint a névjegyzéki szakterületek számával növekvően kell meghatározni.

b) A nyugdíjasokat, a tagjelölteket és a 70 éven felüli tagokat tagdíj tekintetében kedvezményben kell részesíteni.

c) A tagdíjat egy évre egy összegben kell a területi kamaráknak befizetni az adott év március 31-i határidővel. Egy adott év folyamán belépők a tagdíj teljes összegét fizetik. A késedelmes tagdíj fizetés az év közepén megjelenő, hivatalos névjegyzékből való törlést vonja magá után.

d) Egy adott évben megfizetett tagdíj a következő év március 31-ig biztosítja a tagsági jogokat.

e) A tagdíj ellenében a tagok kézhez kapják a Mérnök Újságot.

f) Az országos kamara kezdeményezi, a kettős vagy többszörös kamarai tagság eseteire a kamarák közötti kölcsönös tagdíjmérséklésre vonatkozó egyezség megkötését, melyet az országos elnökség hagy jóvá.

5.3 Eljárás díj

(A) A jogszabály által jogosultsághoz kötött mérnöki tevékenység végzésére első alkalommal jelentkező, vagy hosszabbítást kérő kamarai tagok a névjegyzékbeviteli eljárásért a jogszabályokban meghatározott eljárási díjat kell fizetniük.

5.4 Regisztrációs díj

(A) a) *A kamarába újonnan belépők, a belépéskor, egyszeri alkalommal az országos küldöttgyűlés által elfogadott költségvetésben meghatározott mértékű regisztrációs díjat fizetnek.*

b) *A nyugdíjasokat és a 70 éven felülieket a regisztrációs díj tekintetében kedvezményben kell részesíteni.*

Összefoglalva

A környezet alakítása, fejlesztése és védelme szempontjából az építő, a villamos és a beruházói szakmák képviselőinek tevékenysége meghatározó, így nem véletlen, hogy a privát mérnökök és a tervező cégek vezető mérnökei a legérzékenyebbek a megváltozott jogi környezetben. Az építészeti hatósági engedélyezések során személyi kvalifikációkat korábban is megkövetelték. Az 1996. évi LVIII. törvény elfogadásával a közfeladatot a minisztériumoktól a hivatásrendi kamarák a jogosítványok kiadására megkapták, de az ellenőrzések továbbra is a hatóságok feladata maradt. A fentiek alapján célszerű valamennyi önálló mérnöki tevékenységet végző tervezőnek, műszaki szakértőnek és műszaki ellenőrnek elvégeznie az önvizsgálatot, hogy a jelzett jogszabályok által megkövetelt, a tevékenységek gyakorlásához szükséges képesítésekkel előírt kvalifikációval rendelkeznek-e. A mérnöki tevékenység szakszerű ellátásához a hatóságokon kívül ma már a piac meghatározó szereplői a vevők, a megrendelők is elvárják a teljesítő részéről a műszaki korrektség mellett a pénzügyi (gazdasági) és a jogi (engedélyezési eljárásrendi) ismereteket.

A fentiekből kitűnik és a jogszabályból adódik, hogy a minőségügyi szakértői jogosultságot jelentő dokumentumot ezután kizárólag a Mérnöki Kamara adhat ki (külön eljárási rendben). Tehát a korábban kiadott igazolványok - az érvényességi határidő lejártá után - csak a Mérnöki Kamaránál újítható meg. Erre a tényre mindem szakértőnek oda kell figyelni, így a minőségügyi szakértőknek is.

Ebből adódóan minden szervezet, mely szakértői regisztert tart fenn, az új törvénynek megfelelően, felül kell vizsgálni, így például a Magyar Minőség Társaságnak.

IRODALOMJEGYZÉK

- 1.) MSY EN ISO 8402: 1996 MSZT 1996
- 2.) Mi, Micsoda a Minőségügyben GTE IRARI MINŐSÉGI KLUB 1997.
- 3.) A Magyar Mérnöki Kamara Alapszabálya MMK 1998.
- 4.) MAGYAR TQM SZÖVETSÉG *"Szakértők a minőségügyben"* konferencia előadásanyaga 1998. június 4.
- 5.) Magyar Értelmező Kéziszótár. Akadémiai Kiadó, Budapest 1972
- 6.) Műszaki Lexikon 3 kötet. Akadémiai Kiadó, Budapest 1974.
- 7.) Műszaki Lexikon kiegészítés. Akadémiai Kiadó, Budapest 1974.
- 8.) 1996. Évi LVIII. törvény Magyar Közlöny.

MINŐSÉGÜGYI KÖZLEMÉNYEK

NATO Nemzeti Minőségbiztosítási Igazgatók AC/250 főbizottsága alá tartozó "Adhoc szoftver" munkacsoport értekezlete Magyarországon

Reizinger Zoltán¹

1998. október 19-től 22-ig első alkalommal került megrendezésre Magyarországon a NATO AC/250 "Adhoc szoftver" munkacsoport (AHSWP) értekezlete, amelynek a témája szoftver minőségbiztosítás.

Ez a NATO egyik minőségbiztosítási publikációt előkészítő szakmai munkacsoportja, amely olyan kérdésekkel foglalkozik, amelyek egyre jobban érintenek bennünket, mivel a korszerű fegyverek, kommunikációs rendszerek növekvő mennyiségben tartalmaznak szoftvereket.

A szoftverek kezelése minőségbiztosítási szempontból jelentősen eltér a hagyományos termékektől, fegyverektől.

A szoftver tervezése egy bonyolult mérnöki folyamat, nehezen szabványosítható, csak a tervezési folyamat kézbentartása mellett lehet eredményes, költség hatékony és nyomon követhető, ezért jelentős erőforrásokat igényel.

A szoftver gyártási folyamat időtartama minimális, ha a gyártás hagyományos fogalmát nézzük az csak igen szűkösen értelmezhető a szoftverekre. A szoftver minőségbiztosítás szorosan összefügg a tervezéssel, gyakorlatilag nem szétválasztható attól.

A szoftverek, fejlesztő eszközök és módszerek elavulása felgyorsult, rövidebb, mint két év az életciklusa e termékeknek.

---

1. Reizinger Zoltán mk. alezredes, Honvédelmi Minisztérium Beszerzési Hivatal, Minőségbiztosítási Igazgatóság Gyártásfelügyeleti Osztály, osztályvezető

Az ISO/IEC JTC 1 amely a szoftver szabványosítás közös nemzetközi bizottsága, egyre több, egymáshoz szorosan kapcsolódó szabványt készít elő és ad ki.

A nemzetközi polgári szabványok hatékony alkalmazásával, a katonai igényeket kielégítő külön követelmények hozzáillesztésével készült a jelen munkaértekezlet témáját alkotó AQAP-150/159 szövetségi publikáció III. kiadása, amely a szoftver mérnöki és a minőségbiztosítási módszereket egyesíti egy dokumentumban. A NATO és a csatlakozni kívánó három ország a szabványosítás ezen a területén is megkezdte a közös munkát. Magyar részről a HM BH és a HM HTI vesz jelenleg részt ebben a munkában.

A AQAP-150/159 II. kiadása a nemzetközi polgári szabványokat (mint pl. ISO 9000 szabványsorozat) nem vette figyelembe. Az AQAP-150/159 III. kiadásának készítése során az az ISO 9001: 1994 szabvány követelményeinek figyelembevételével, annak teljes pontjai kerülnek beillesztésre, az ISO/IEC 12207: 1995 Szoftver életciklus folyamatok nemzetközi szabvány "testre szabása" történik meg. A NATO követelmények az AQAP 110 dokumentumból kerülnek beépítésre.

Ez a munka úttörő jellegű, mivel ez az első ilyen komplex megközelítésben készülő dokumentum.

Az AC/250 lehetővé tette a kidolgozói munkába való bekapcsolódást még a csatlakozás előtt, így naprakészen tudjuk saját minőségbiztosítási módszereinket fejleszteni, hogy a belépés előtt megfelelő előkészületeket tudjunk tenni.

A magyar szakemberek egy éve kapcsolódtak be a munkacsoport tevékenységébe. Ebben az évben sikerült elérnünk azt, hogy egy értekezletet Magyarországon rendezzünk meg.

A mostani értekezlet során az AQAP-150 III. kiadás 1.1 munkaváltoztatát készítettük el, amely az érdeklődők részére a HM BH-nál ill. a HM HTI-nél rendelkezésre áll.

Az AQAP-159 III. kiadás előkészítő folyamata indult el ennek munkaváltozata 1999. első negyedében fog elkészülni.

MUNKAVÉDELEM

HM MUNKAVÉDELMI ÉS MUNKAÜGYI ELLENŐRZÉSI HIVATAL

Puskás Endre¹

A honvédelmi miniszter 1997. szeptember 01-ei hatállyal megalapította a Honvédelmi Minisztérium Munkavédelmi és Munkaügyi Ellenőrzési Hivatalt (rövidítése: HM MMEH, a továbbiakban: Hivatal).

A Hivatal létrehozásáról, megnevezéséről, rendeltetéséről, fenntartójáról, gazdálkodási rendjéről, szervezetéről, alapvető feladatairól a már módosított 43/1997. (HK 18) HM határozatban kiadott *alapító okirat* rendelkezik.

Az alapító okirat utal arra, hogy a Hivatal, az alapításával egyidejűleg megszüntetett intézmény - a Magyar Honvédség Biztonságtechnikai Hivatalának (MH BTH) jogutódja, melynek feladata a Magyar Honvédség biztonságtechnikai-munkavédelmi tevékenysége tervezésének, szervezésének irányítása és ellenőrzése, valamint a munkavédelmi hatósági feladatok ellátása volt.

A munkavédelmi tevékenység szervezett irányítása a honvédségnél 1973-ban a MN PÜSZF-ség Balesetelhárítási és Munkavédelmi Osztályának megalakulásával kezdődött, majd az osztály többszöri át-szervezésével - amely fő feladatának meghagyásával a létszámát és a szervezeti struktúrában elfoglalt helyének változását érintette - jött létre a MH BTH. (Az MH BTH megalakulásáig terjedő időszakot a Logisztika 1995. évi 4. számában Dr. Vasvári Ferenc ezredes "*Megalakult a MH Biztonságtechnikai Hivatal*" c. írásában mutatta be).

---

1. Puskás Endre mk. alezredes, HM Munkavédelmi és Munkaügyi Ellenőrzési Hivatal, munkavédelmi felügyeleti igazgató (főigazgató - helyettes)

Ennek a *többször átalakított és átnevezett szervezetnek* a feladata kizárólag a munkavédelmi, biztonságtechnikai tevékenységre korlátozódott, fő célként a honvédelmi szolgálat baleseti kockázatának csökkentését és a szolgálati tevékenység során balesetet szenvedett személyek járandóságainak biztosítását tekintve.

Az elmúlt, közel egy évtized jogszabályalkotó tevékenysége, amely megszüntette a honvédség *"törvény-fölöttiségét"* szükségessé tette a munkavédelmi területen túl, más - kapcsolódó - szakterületek belső szabályozásának átalakítását, illetve bevezetését.

Így került-első lépésben, - a munkavédelmi feladat mellé a Hivatalhoz *a munkaügyi ellenőrzés*, követve a Hivatal civil megfelelőjének, az **Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség** feladat rendszerét. Az alapító okiratban a Hivatal rendeltetésében nevesített ez a feladat (5. bekezdés c. alpont), melynek rendjét a 28/1997. (XII. 21) HM rendelet tartalmazza. E rendelettel egyidejűleg jelent meg a honvédelmi ágazat munkavédelmi felügyeleti rendjéről szóló 29/1997. (XII. 21) HM rendelet, amely megerősíti a MH MMEH alapító okiratában foglaltakat, illetve kitér a honvédelmi ágazatban munkavédelmi szaktevékenységet ellátó személyek státuszára és végzettségi követelményeikre.

Második lépésben jelentkeztek *a környezetvédelemmel* kapcsolatos feladatok: a MH környezetvédelmi megbízottai tevékenységének törvényességi felügyelete, - amelyet a 24/1997. (XI. 6.) HM rendelete ír elő - majd a veszélyes hulladékokkal kapcsolatos egyes feladatok végrehajtása a 71/1997. (HK 24) HM utasításnak megfelelően.

A munkaügyi és környezetvédelmi feladatokat szükségszerűen egészítette ki a *tűzvédelmi tevékenység* törvényességi felügyelete.

A felsorolt feladatbővítő szakterületek tették szükségessé a 40/1998. (HK 17) HM határozatban megjelent alapító okirat módosítást.

A módosító határozat a Hivatal rendeltetésében felsorolja: *elsőként a munkavédelmi és a munkaügyi első fokú hatósági jogkört, valamint a tűzvédelmi és a környezetvédelmi tevékenység törvényességi felügyeletét, másodikként a szakterületekhez kapcsolódó szakképzések és további*

képzések szervezését, a továbbiakban az ágazati szakirányú információs rendszer alrendszerének működtetését és a munkavédelmi, munkaügyi, tűzvédelmi és környezetvédelmi összesített jelentések elkészítését.

A módosításban a hivatal jogszabályban meghatározott alapvető feladatainak felsorolása következik tizennégy alpontban, melyből *egy hatósági jogköröket, hat a munkavédelmi, négy környezetvédelmi, egy, a létesítmények üzembe helyezése és a haditechnikai eszközök rendszeresítése kapcsán az előző két területben összekapcsolt feladatokat, egy a törvényességi felügyelet szakterületeit és egy a szakterületek képzésének, továbbképzésének felügyeletét írja elő.*

Szükségszerűen ki kell emelni a feladatok közül *a súlyos balesetekkel kapcsolatos helyszíni kivizsgálási feladatokat*, amelynek ellátására jelenleg telefonügyeletet tartunk fenn, munkaidőben és munkaidőn túl is. (Erről a tevékenységről az 1998. évi Honvédelmi Közlöny 15. számában jelent meg a Hivatal főigazgatójának közleménye).

Ez a két felsorolás lefedi mindazon feladatokat, amelyeket a BTH látott el, illetve a korábban bemutatott rendeletek és utasítások szabtak ki a Hivatalra.

Az alapító okirat és módosítása határozza meg a Hivatal helyét a minisztérium szervezetében, gazdálkodási rendjét, vállalkozási lehetőségét, és személyi állományának összetételét.

A Hivatal jelenlegi szervezeti felállásában a főigazgatói poszt pályázati úton *Földi Ferenc mk. ezredes* által történt elnyerésével - 1998. júniusával - kezdte meg működését állománytáblájának kialakításával és feltöltésével.

Az állománytábla feltöltése a munkavédelmi és a munkaügyi igazgatói állások esetében pályázati úton, az egyéb beosztásokat pedig részben a jogelőd szervezet állományából, részben pedig új jelentkezőkkel került feltöltésre.

Ezt követte a működést biztosító anyagi-tárgyi feltételek megteremtése, melyből a számítógéppark felújítása, bővítése és a megfelelő elhelyezési feltételek kialakítása megtörtént, azonban az elvárható mozgáslehetőséget megadó gépkocsikkal még nem rendelkezünk.

A Hivatal az átalakulási időszakban is folyamatosan biztosította a szolgálati balesetek nyilvántartását, minősítését és a szükséges kivizsgálások szakszerűségét. Az 1998-as év második felében megkezdődött és terveink szerint ez év első felében befejeződik, az új feladatok ellátásához szükséges belső ügyrend kialakítása, egyeztetése a HM és a MH együttműködő szervezeteivel.

A munkavédelem, a környezetvédelem és a tűzvédelem területén az eredményes munka feltételének tartjuk *a HM Környezet és Munkavédelmi Osztályával, a MH Logisztikai Főigazgatóság Környezet és Biztonságtechnikai Osztályával, valamint a vezérkarok biztonságtechnikai tisztjeivel* való pontos feladat és hatáskör egyeztetést, illetve a hiányzó jogszabályok mielőbbi kidolgozását.

Kihhasználva a lehetőséget tájékoztatjuk olvasóinkat, 1999. január 01.-vel megváltozott címünkről és telefonszámainkról:

**Honvédelmi Minisztérium
Munkavédelmi és Munkaügyi
Ellenőrzési Hivatal**

**1152. Budapest XV. ker. Széchenyi tér 4/b.
Levélcím: 1615. Budapest Pf.: 258**

Főigazgatóság:

**Telefon: (06-1) 307-6746, (1)306-3903,
(1)306-3904**

HM: 165-15, 157-19, 152-03

FAX: (06-1) 306-3886, HM: 152-03

**Munkavédelmi és Munkabiztonsági
Ellenőrzési Igazgatóság :**

Telefon:(06)306-3904, HM:154-22

**Baleseti ügyelet : 06-20-9629-120,
06-20-9629-121.**

SZAKTÖRTÉNET

A FEGYVER- ÉS LŐSZERBIZTOSÍTÁS KÉRDÉSEI AZ 1848-49-ES SZABADSÁGHARCBAN

Gáspár Tibor¹

Az 1848-49-es szabadságharc eseményei sok oldalúan bemutatásra, elemzésre kerültek. A fegyver- és lőszerbiztosítás kérdései csak érintőlegesen szerepelnek az írások többségében vagy esetenként említésre sem kerülnek.

Írásom célja, hogy bemutassam a fegyver- és lőszerbiztosítás rendszerének kiépülését és az ellátás megvalósulását. Ezzel szeretnék emléket állítani az ismert és ismeretlen katonáknak, mesterembereknek és egyszerű polgároknak, akik hőstettek sorozatát hajtották végre annak érdekében, 150 évvel ez előtt a honvédsereg megfelelő fegyverzettel és lőszerkészlettel rendelkezzen.

1. Kezdeti erőfeszítések a hadsereg fegyverrel és lőszerrel történő ellátására

A márciusi forradalom után megkezdődött a nemzetőrség szervezése, ami elsősorban belső karhatalmi funkciók ellátására szolgált. Szeptemberben kezdődött meg - az ismert események miatt (Jellasics támadása) - a szabadságharc tömeghadseregének megteremtése.

A szabadságharc honvéd csapatainak csak kisebb részét tudták felfegyverezni korszerű szuronyos puskával és jó acélból készült karddal. A többséget különféle régebbi szerkesztésű fegyverrel látták el.

---

1. Gáspár Tibor mk. ezredes, MH Haditechnikai Csoportfőnök - helyettes.

A csapatoknál például *kilencféle puskaváltozatot használtak*, ami a lőszerellátást nagyon megnehezítette.

A nemzetőrség, népfelkelés, szabads csapatok még kevesebb korszerű fegyverrel rendelkeztek. Nagyrészt olyan fegyverekkel voltak felszerelve, mint vadászpuska, kasza, fokos, buzogány, csákány, vasvilla, hosszúnyváltó balta, dárda, dzsida, csép, ólmosbot, alabárd, karikásostor (1).

Különösen jelentős volt a császári csapatok tüzérségi fölénye, amelyet elsősorban a nagyobb méretű ágyúk jelentettek. Bár a magyar várakban már az 1848-as szabadságharc előtt is találhatóak voltak különböző tüzérségi fegyverek, azoknak irányítói, kezelői többségében más nemzetiségűek voltak. **Az önálló magyar tüzérség létrehozása lényegében a szabadságharc idejére tehető (2).**

Az osztrák tüzérséget 6 és 12 fontos lövegek alkották, ezzel szemben a magyar tüzérség egyharmada 3 fontos lövegekből állt. A többi zömében 6 fontos és elvétve 12 fontos löveg volt.

A király 1848. április 07-én kinevezte az első független, felelős magyar kormányt. A hadügyminiszter *Mészáros Lázár* lett. A Hadügyminisztérium folyamatosan épült ki, melynek IV. osztálya foglalkozott a fegyver- és lőszerbiztosítással.

"IV. Tüzérségi és felfegyverkezési osztály vezetője Láhner György ezredes (3). Feladatköréhez tartozott egyrészt ágyúk, lőpor és salétrom készítésének megszervezése, az ütegek felszerelése, a tüzérség kiképzése, várak és erődök fegyverrel és lőszerrel való felszerelése, másrészt a gyalogság és lovasság szúró- és vágó-, valamint lőfegyverekkel és lőszerrel való ellátása." (4)

"Az osztálynak két szaka volt, a tüzérségihez tartoztak minden löveget és lőszeret illető tárgyak, a lőpor és salétrom, ágyúk készítése és az ütegek felszerelése, általában minden tüzérségi ügy, ide értve a váraknak fegyverekkel és lőneműkkel ellátása, és a főfelügyelőség arra, hogy a tüzéreket sikeresen gyakoroltassák és kiképezzék; a felfegyverzési szakhoz tartoztak minden lő-, szúró- és vágó fegyvereket illető dolgok, azoknak bevásárlása, eltétele és kiosztása; a gyutacsok és lőkupakok készítése"

magy megszerzése; minden, ami a kisebb lőneműeket és mind az ami a lovaság és gyalogság felfegyverzését illeti. Tüzérségi szakfőnök Kaufmann Károly őrnagy, létszám 2 főtitzt, 1 altiszt és 4 polgári alkalmazott. A felfegyverzési szakfőnök Szathmáry Király Barnabás százados, létszám 4 polgári alkalmazott." (5)

A szabadságharc folyamán a fegyver- és lőszerbiztosítás területén a központi ellátás elvét alkalmazták. A Honvédelmi Bizottmány igénybevette a hazai császári és királyi hadszertárak készleteit, kiürítette a vármegegyék fegyvertárait, begyűjtette a lakosság tulajdonában lévő fegyvereket, továbbá külföldről vásárolt.

A császári-királyi hadseregnek a fegyverek, lövegek és lőszerk kabantartására és tárolására már kialakult rendszere volt. E feladatok ellátását a "szerintézetek" hálózata biztosította, amelyben a készletek tárolását biztosító szerházakat kerületekhez osztották be. A magyarországi kerület központja Budán, fiókinézetek Pozsonyban, Komáromban, Kassán és Lipótváron voltak. Az erdélyi kerület központja Kolozsváron, fiókja pedig Nagyszebenben volt. A szlavóniai kerületet Péterváradról irányították és fiókinézet települt Rácsán és Nagyszigeten. A bánáti kerület Temesvár központtal és Aradon és Alibunáron lévő fiókkal működött. (6)

A külföldi vásárlás nem volt jelentős. A magyar kormányzat legsikeresebb fegyverbeszerzője, Sztankó Soma főhadnagy 1848. július 20. - október 05. között összesen 305.208 forint értékben küldött haza fegyvereket zömében Franciaországból. A magyar fegyverszállítmányok Bécsen át érkeztek az országba, az utolsó szállítmányt szeptember 30-án indították. (7)

Ezek a források csak töredékét elégítették ki a szükségletnek. Nem maradt más megoldás, mint a hazai fegyvergyártásra való berendezkedés.

Első lépésként az országban található félkész termékeket és nyersanyagokat hasznosították. Erről tanúskodik az Országos Honvédelmi Bizottmány fegyverművesek jelentkezésére felszólító hirdetménye, rendelkezése a mesteremberek mentesítéséről és a tüzérségi készletek felkutatásáról.

"Felszólítás"

A főváros népe fegyvert akar ragadni. Ezrenként jelentkeznek. De fegyver dolgában igen szűken vagyunk. Van azonban a budai fegyvertár-ban 20.000 kész cső és 4.000 kész puskagőy. Ezeket össze kellene rakni. E célra felszólítjuk a vasúti, lánczhidi kézműveseket, továbbá a puskaműveseket, lakatosokat s mindazokat, akik a tárgyhoz értenek. Szíveskedjenek közremunkálásukkal a fegyverek összerakását eszközölni.

Az illetők jelenség magukat La(h)ner őrnagy és fegyvertárnok úrnak Budán a fegyvertárban, vagy Pesten a Károly-kaszárnya II. udvarában II. emelet 38-dik ajtó.

Budapest, october 1-én 1848.

A honvédelmi bizottmány tagjai

Madarász László Szemere Bertalan

Közlöny 1848. okt. 3. (115)"

"B951/Eln

Pest város közönségének

A helybéli fegyvergyár igazgatósága eléterjesztvén: hogy munkásainak egyik része a nép felkeléshez csatlakozni szándékozik, miután jelen vészes körülmények közt a hazánk oltalmára megkívántatott fegyverek készítése a legsürgetőbb (így) szüksége közé tartozik, e város közönségét oda kívánom utasítani: miszerint az említett fegyvergyár munkásait egyedül helybeni használatra fenntartani rendelje.

Kelt Budapesten october 3-án 1848.

(Belügyi államtitkár)

Kemény Dénes m.k.

Eredeti tisztázat, Pest közig. 1848/49.252"

"890/E

Az országos honvédelmi bizottmány a hadügyminisztériumnak

Budapest, october 7-én 1848.

Hadügyminiszter úr oda utasíttatik, hogy vizsgálta meg minden tüzéri raktárakat és bennök találtatott minden ágyú felszerelési készletek használtassanak fel a tüzérség által az ágyú csövek tüsténti felszerelésére, a még szükséges készletek készítése polgári művesek és mesteremberekre is bízassék.

A miniszterelnök távollétében az orsz. honvédi bizottm. tagjai:

*Madarász Miklós
Jósika Miklós*

Eredeti tisztázat, HM 2848: 8012

Fogalmazvány, OHB 1848: 890" (8)

A hazai hadiipar megteremtésére a kormány hatalmas erőfeszítéseket tett. A haditermelésre állítható üzemeket, valamint a fegyvergyártáshoz értő kézműveseket állami megrendelések teljesítésére kötelezte. A jelentősebb üzemekben kormánybiztosokat küldtek ki a munka ellenőrzésére. Ezen túlmenően az Országos Honvédelmi Bizottmány intézkedéseket tett új hadiüzemek létesítésére is.

A forradalom előtt Magyarországon fegyvergyár egyáltalán nem volt. A magyar kormány még 1848. tavaszán szerződést kötött a Pesti Vasöntő és Gépgyárral, amely 100 ezer fegyver szállítását és napi 500 fegyvergyártására alkalmas üzem létesítését vállalta (9). A gyár a szerződést nem tartotta be, ezért az Országos Honvédelmi Bizottmány 1848. november 14-én államosította a Pesti Vasöntő és Gépgyár Társaság fegyvergyárát (10).

Az Országos Honvédelmi Bizottmány elrendelte, hogy a Vasúti Szerszámgyár műhelyének és munkásainak egy részét bocsássák a fegyvergyár rendelkezésére, valamint a Duna-gőzhajózási Társaság hajóműhelye fegyvergyártáshoz megfelelő gépeket és szerszámokat készítsen és más műhelyeket is vonjanak be ebbe a munkába. Az egész országban mozgósították a fegyvergyártásnál használható munkásokat.

Először az országban előtalált 30 ezer puskát javították meg, novemberből kezdve pedig naponta 120 puskát gyártottak.

A fegyvergyárakon kívül Kossuth gondot fordított a pesti ágyúöntőműhelyre, a lőszergyártás pesti és vidéki központjaira, a gyártáshoz szükséges nyersanyagok biztosítására, a vállalkozók támogatására, ellenőrzésére, szükség esetén fegyvelmezésére.

A löveganyag-ellátást a szertárakban és erődített helyeken elraktározott, hadihasználatra már alkalmatlannak minősített ágyúk kijavításával, az új lövegek gyártásával törekedtek elérni.

Az Országos Honvédelmi Bizottmány utasítására üzembe helyezték a pesti külső Váci utcában lévő ágyúöntő telepet. Felhasználták a magánöntödéket, a Ganz-gyár gyakorlott szakembereit, a Vaspálya Társaság modern fúrógépeit is. A Pesten öntött ágyúk javítását azonban a város eleste miatt Nagyváradon fűrték ki.

A honvéd sereg első felszerelésére ugyancsak a császári és királyi szerházakban lévő lövedék- és lőporkészletet használták fel. A legjelentősebb lőszerkészletek Komáromban, Péterváradon és Eszéken álltak rendelkezésre, ezen várak parancsnoksága kész is volt együttműködni, míg Aradról, Temesvárról és Gyulafehérvárról jelentős készleteket az együttműködési készség hiánya miatt nem lehetett elhozni. A lövedéket eleinte a szerházakban gyártották, ez azonban elégtelennek bizonyult, ezért lőszerkészítő üzemeket állítottak fel (11).

A fegyverhiány enyhítésére 1848. november 25-én az Országos Honvédelmi Bizottmány utasította a törvényhatóságokat a használható fegyverek összegyűjtésére és beszolgáltatására. (12)

2. A fegyver- és lőszerbiztosítás kérdései a harcok megindulása után

A honvéd csapatoknak a harcok megindulása után több fegyverre és lőszerre volt szüksége. Kossuth 1848. október 26-án Pozsonyból, a honvéd sereg táborából a következőket írta a Honvédelmi Bizottmánynak:

"Munitionk kevés, 30 000 embernek complet töltényül 1 millió 800 ezer patron kell."

Majd november 03-i levelében az alábbiak találhatók:

"Kéréseim tehát a haza szent nevében sürgetőleg a következők:

1-ször küldjön a tisztelt bizottmány legénységet, de küldje felruházva és felfegyverezve,

3-or: Czindereket, kapszlikat, munitiot. - Tessék megfontolni, hogy 30 000 embernek töltésekkeli ellátásához egyszerre 1 800 000 patron kell.

4-er: patrontáskákat, mert vászon tarisznyában átázik a puskapor.

5-ör: Szaporítsa ágyúinkat, de már csak az ittenieknek becsületes ellátásához is legalább 80 jó ló szükséges." (13)

A hadiesemények alakulása miatt 1849. első napjaiban Pestről a hadiipart Nagyváradra kellett áttelepíteni. Ez a kényszerű áthelyezés átmeneti nehézségeket okozott. *Láhner ezredes*, az állami fegyvergyár parancsnoka (14) január 13-án jelentést küldött Kossuthnak a fegyvergyár új székhelyéről, Nagyváradról. Beszámolt tapasztalatairól, első intézkedéseiről és a termelőmunka megindulásának kilátásairól. Kossuth január 14-én a következő választ küldte *Láhnernek*:

"Ezredes Úr f. hó 13-kán 2. szám alatt kelt jelentését s illetőleg intézkedéseit helybenhagyással vettem, csupán azon pontnál ütköztem meg, melly szerint erélyes fellépés után sem kezdődhetnék meg elébb, mint 12 nap múlva a fegyverek kiigazítása. Szent Isten, az illy lassú kezdetben bár ne legyen meg a szomorú végzet is! Meg vagyok ugyan

győződve Ezredes Úr erélyes intézkedéseiről és buzgalmáról, csak azok is, kikkel rendelkeznie köréhez tartozik, tudják meg, miként a 12 napnak tizenkét éjjele van s nekünk az éjet is nappallá kell tennünk, ha sikerhez akarunk jutni.

Még ennél fontosabb teendő pedig a lökupaok és gyutacs készítése, melyly hogy minél előbb megindíttassék, kövessen el Ön mindent, s legyen szíves engem gyakran tudósítani." (15)

Az áthelyezett üzemekben január vége felé már teljes kapacitással folyt a munka. A fegyverjavító műhelyen kívül a fegyverek javítását alkalmoszerűen végeztették a helyi vasműves kisiparosokkal, puska-művesekkel, lakatosokkal és kovácsokkal. Debrecenben és Kolozsvárott javító-szerelő műhelyt állítottak fel, ahol a lakosság által beszolgáltatott fegyvereket javították.

Magyar hadmérnökök, mivel nem rendelkeztek az osztrák röppentyűk gyártási leírásával, maguk kísérletezték ki a gyártási technológiát. 1848. decemberében Pesten, majd Nagyváradon megindult a röppentyűállványok és lövedékek gyártása, melyeket főleg az erdélyi hadszíntéren alkalmaztak sikerrel. (16)

Nyersanyag (jó minőségű acél) és a gyártáshoz szükséges eszközök hiánya miatt súlyos helyzet állott elő a szuronnyal és karddal való felszerelés terén (17).

A magyarokkal együtt harcoló székely nép saját erejéből igyekezett a fegyvergyártást és ellátást megszervezni. *Gábor Áront (18)* a székely gyűlés 1848. november 28-án a lőszergyártás és hadfelszerelés megszervezésével bízta meg. A megbízatásnak megfelelően Kézdivásárhelyen és Hermányban ágyúöntő telepet hozott létre, ahol vezetésével, néhány hónap alatt 70 ágyút öntöttek. *Gábor Áron*, a róla szóló legendáktól eltérően, a pesti 5. tüzérezredben tanulta meg az ágyúkészítés fortélyait. Különböző, ismeretlen minőségű harangokból fűrőgép híján lyukasra öntve gyártotta 6 fontos ágyúcsöveit. A lőszer- és puskaporgyártás is eredményesen működött. (19)

Azonban mindezek eredményeként sem tudott az ellátás lépést tartani a csapatok felállításának ütemével. Olykor az elvonult csapatokhoz

utólag küldték a fegyvert. Egyes zászlóaljknál 50 %-os fegyverhiány is előfordult, de olyan zászlóaljak is voltak, amelyeket fegyverhiány miatt nem lehetett harcba vetni (20).

A lőszer utánpótlás megszervezésénél az osztrák mintát igyekeztek megvalósítani, mivel az ellátást szervezők jelentős része ezt ismerte. A feltételek kedvezőtlenek voltak, kevés volt a tüzérszemélyzet, illetve az anyagi készlet, ezen belül a szekerek hiánya okozott gondot. Átvették a császári-királyi hadseregben érvényes előírásokat a szállítandó készletek, illetve a két- és négyfogatú kocsik felszerelése tekintetében, holott az útegek nagysága más volt. A honvédtüzérségnél 6 ágyú mellett 2 tarack alkotott egy üteget.

A lőszer felhalmozás központja Pest, illetve Buda volt. Innen szállították a lőszert hajón, szekereken, illetve kirendelt előfogatokon a csapatokhoz. Ez a módszer a délvidéki harcok és a pákozdi csata időszakában még jól működött. Nagyobb gondot jelentett később az osztrák határnál állomásozó csapatok ellátása, mivel tábori raktárakat nem hoztak létre, így a lőszerellátás főként a fővárosból történt.

A fővárosból látták el lőszerrel a főtábor, a szerbek ellen harcoló haderőt, az erdélyi hadszínteret, illetve Perczel ezredes táborába is innen küldték utánpótlást. E többirányú feladat ellátása azonban azt eredményezte, hogy a lőszerkészlet rohamosan fogyott. A hiány megszüntetése érdekében rendelte el Mészáros Lázár hadügyminiszter, hogy Péterváradról és Eszékről 2 000 mázsa ágyúlőport, 60 mázsa puskalőport, 20 ezer 12 fontos golyót, 15 ezer különféle 6 fontos lövedéket, 3.500 db 7 fontos gránátot, emellett 8 db 12 fontos ágyúcsövet és 4 db 12 fontos táboriágyú-talpat küldjenek a fővárosba.

November végén a felsővezetés felismerte, hogy az egy központból szervezett ellátás tarthatatlan, további raktárakat szükséges létrehozni. Az utánpótlás szervezettebbé tételének érdekében a hadtesteknél elrendelték a lőszerkimutatások és igénylések felterjesztését.

A lőszertár őrzéséről folyamatosan gondoskodtak. A csapatok után előfogatokkal szállították az utánpótlást, amelynek kirendelésére állandó

intézkedések történtek. A lőszerraktárból az utánpótlás a hadtesttartalékhoz került és onnan vételeztek a zászlóaljok, ütegek (21).

Kossuth nagy jelentőséget tanúsított a lőszerellátásnak, személyesen is többször foglalkozott ezzel a kérdéssel. Példa erre, *Lukács Dénesnek* (22) a lőszergyártás fokozására kiadott utasítása:

"A hadügyministerium áttevén Önnek f. hó 29-kérül 50. szám alatt kelt, a lőszeres ügyébeni intézkedéseiről szóló jelentését - ezen jelentésből örömmel látá a honvédelmi bizottmány, hogy ez idő szerint egyik leglényegesebb feladat, t.i. a lőszerkészítésben Ön szokott erélyességgel működik. Fogadja Ön erélyes buzgalmaért, mellyel az ügyet elősegíti, a honvédelmi bizottmány méltányoló elismerését. Lankadatlan erély, kötelességteljesítés mindenekben, minden részről, s a haza bizonyára mentve lesz. A megmentett haza hálijára pedig nemcsak egyedül azok, kik a czélt s irányt jelölék ki, hanem azok is, kik a célra segítő eszközöket előállíták, teljes joggal számolhatnak s e szerint mindenkinek nyitva áll a tér, magát a haza hálijára, elismerésére érdemessé tennie. Ne feledje Ön ezt s adjon ez Önnek ösztönt továbbra is soha nem lankadó eréllyel teljesíteni hivatását, annyival inkább, mert nyíltan megvallom Önnek, hogy a lőszeres általában, kivált az ágyú töltvények hiánya okozza azt, hogy hadi operatioinkban elő nem meheténk ekkorig. Lőszer hadviseléshez az, ami levegő az élethez. Azért mondom Önnek, hogy az Ön vállain fordul meg a haza sorsa. Lőszert uram, lőszert! 3-szoros tölténykészletet minden ágyúhoz, ezt teremtsen Ön rögtön, azonnal, ha arannyal mérik is. Adjon jutalmat, büntessen, nyúljon minden eszközhöz, de lőszert teremtsen mindenek előtt, sietve, rögtön, azonnal, minden ettől függ." (23)

1849-ben a hadtesteket már mozgó lőszertartalékok kísérték. A nagyváradi "lőszer főraktár parancsnokság" látta el lőszerrel az utánpótlás gyorsítására felállított "fiók-", "tábori-" és "hadtest lőszerraktárait". A hadtest lőszerraktárak a hadműveleti viszonyok szerint változtatták helyüket.

A felső-tiszai hadtest ellátásának javítása érdekében Nyíregyházán létrehozta egy tartalékosztályt Szépy hadnagy parancsnoksága alatt. A tartalékosztály létszáma 1949. február 13-án 1 fő tiszt, 1 tüzmaster,

6 tizedes, 9 főágyús, 12 alágyús volt. A lőszerraktár nem sokáig működött Nyíregyházán, a hadtest tervezett előrenyomulása miatt, áttelepült Rakamazra.

A főparancsnokság átvétele után *Dembinski* Törökszentmiklóson és Tiszafüreden állított fel tartalék lőszerraktárt.

A február 26-27-i kápolnai csatában a lőszerutánpótlás jól működött. A több helyen fellelhető utalás, hogy helyenként fogytán volt a lőszer, nehézségeket okozott ugyan, de a csata kimenetét nem befolyásolta. A honvéd tüzérség lőszerfelhasználásáról nem áll rendelkezésre adat, de azt tudjuk, hogy a szembenálló fél a két nap alatt 6 000 db lőszeret lőtt el. Ehhez hasonló lehetett a lőszerfogyasztás a honvédtüzérségnél is. Ha ezt a számot vesszük alapul, akkor az ütegenként 545 lövést jelent. Mivel egy 6 fontos löveg 194 lőszer tudott kocsijain vinni, a mennyiség a kétnapos csatára is elegendő volt (24). A csata után az egységesítés, illetve a lőszerellátás javítása érdekében *Psotta alezredes* a hadsereg tüzérparancsnoka intézkedett a tartalék tüzérség és lőszer alkalmazására. Elrendelte, hogy az illetékes parancsnokok napiparancsban szabjanak feladatot a lőszer-tartaléknak és mindenki ismerje annak települési helyét.

Márciusban a hadsereg szervezeti változásával együtt megváltozott a lőszerutánpótlási rendszer is. A hadtestek a Tiszánál történt összpontosítása miatt a hadsereg és Debrecen, illetve Nagyvárad között egy közbeeső raktárat kellett telepíteni. Erre Karcagon került sor. Ez volt a hadsereg tábori lőszerraktára.

Az első időszakot jellemző egy központú ellátás helyett erre az időre kialakult az egységes raktárrendszer. Jelentősebb raktár volt Debrecenben, Aradon, Gyulán, Kolozsváron és Szegeden. Elsősorban ezekbe szállították Nagyváradról a gyalogsági és tüzérségi lőszeret. Előfordult azonban, hogy a hadsereghez közvetlenül is küldtek lőszeret, így Karcagra a tábori lőszerraktárhoz, a fő tartalékhoz, ami többnyire Tiszafüreden volt, de küldtek még Kisújszállásra is az I. hadtesthez (25).

Az isaszegi csatában az I. és a III. hadtest a lőszerkészletét felhasználta, pótlás nélkül a hadjáratot nem lehetett folytatni. Gondot okozott, hogy a tábori lőszerraktár és csapatok között egyre nőtt a távolság.

Ezért intézkedtek a raktár Szolnokra történő áttelepítésére, valamint Hatvanban egy fiókraktár létesítésére.

A budai várat körülzáró csapatok lőszerellátása a szállítás távolságának csökkenése, a csapatok egy helyen tartózkodása miatt fokozatosan helyreállt. A vár módszeres lövetésének óriási lőszerfelhasználása nyomán újból fellépő hiányokat Szolnokról érkező szállítmányokkal szüntették meg. Az ostromhoz a Komáromból hozott részütő ütegek (18 és 24 fontos lövegek) május 16-án 608, 17-én 705, 18-án 760 és 19-én 803 lövedéket lőttek ki a várra (26).

A budai vár bevétele után Görgey utasította Waagner őrnagyot a tábori lőszerraktár parancsnokát, hogy állítson fel Pesten számvevőséget 6 fő tüzértiszttel és 2 dolgozó századdal. E szerv feladata a lőszergyártás felügyelete, az ellátás megszervezése volt. A lőszer főraktárnak a parancs értelmében ismét Pestre kellett települnie.

Az osztrák főserg megsemmisítése érdekében a csapatokat átcsoportosították. Ennek megfelelően a raktárak elhelyezkedése is változott. Kossuth még május 8-án rendelkezett a HM felé, hogy Komárom várát megfelelő lőszerkészlettel kell ellátni, illetve lehetővé kell tenni - műhelyek telepítésével - a lőszergyártás beindítását. A hadsereg mozgó lőszerraktárát Vácra helyezték át.

Június hónapban Kossuth több intézkedést adott ki a lőszerellátás javítására. Kiadott egy olyan javaslatot is, amely szerint az országban több helyen kell lőszerraktárt felállítani. A várakon kívül a Tihanyi-félszigeten, Egerben a várhegyen, illetve a csongrádi tiszai-átkelőhelyeknél. A nagy távolságú szállítások megszüntetése miatt június 24-én javasolta, hogy Szolnokon is állítsanak fel egy raktárt, amely az ország északi része felé könnyítené meg az utánpótlást.

A hadihelyzet azonban másként alakult. A magyar csapatok, így a lőszerraktárak is a Tiszántúlra vonultak vissza (27).

3. Összefoglalás

Az 1848-49-es szabadságharc hadseregének fegyverrel és lőszerrel történő ellátása rendkívül súlyos feladat elé állította a forradalmi vezetést. Az országban teljesen hiányozott a gyáripar, így a szabadságharc kezdetén csak a kapitalizmus kezdeti időszakára jellemző manufaktúrára és a céhiparra támaszkodhattak, s bámulatosan rövid idő alatt teremtették meg a szabadságharc hadiiparát.

Az, hogy a Habsburg-ellenes függetlenségi harcban a végső győzelem elmaradt, nem a honvédek hősieles harcának hiányán, vagy a fegyver- és lőszerellátás fogyatékoságán múlt, hanem azt elsősorban a kor kedvezőtlen politikai, társadalmi, gazdasági, valamint nemzetközi viszonyai akadályozták meg.

Meg kell azonban jegyezni - és ezt a legújabb kutatások is alátámasztják, hogy a csapatok fegyver- és lőszerellátása a szabadságharc alatt minden igyekezet ellenére sem működött akadálytalanul. Azt, hogy a lőszer-gyártás mennyire tudta fedezni a szükségleteket, nehéz megállapítani, mert sokszor kimutatható, hogy míg a csapatoknál hiány volt, a közbeeső raktáraknál, illetve úton a megfelelő készletek rendelkezésre álltak.

A szabadságharc leverését megtorlás követte. Több, a fegyver- és lőszerbiztosítással foglalkozó szakember is áldozatul esett, így *Láhner György* tábornokot is kivégezték Aradon 1849. október 6-án.

A szabadságharc fegyver- és lőszerbiztosításának tapasztalatai az alábbiakban foglalhatók össze:

- A szabadságharc megindulásakor az országot gyakorlatilag körülzárták, ezt követően csak magára számíthatott;
- Hihetetlenül rövid idő alatt sikerült megteremteni a hazai fegyver- és lőszergyártás alapjait és megszervezni a hadsereg ellátását;

- A lőszerellátás területén hiába működött megfelelően gyártás, a rossz szállítási feltételek (rossz utak, szűkös szálszerelő eszközök, stb.) és információ hiány miatt az ellátás több esetben akadozott;
- Azon hadtesteknél, ahol kellő figyelmet fordítottak a fegyver- és lőszerbiztosításra, a nehézségek ellenére is Afolyamatos volt az ellátást;
- Az események szemléletesen bizonyították, hogy az ellátás kevésbé látványos, de annál meghatározóbb terület.

A szabadságharcot követő megtorlás éveiben a magyar hadügy teljesen háttérbe szorult. Ezen a területen a fejlődés több évtizedre megtorpant.

JEGYZETEK

1.) *Nagy - dr. Pisztrai - Tóth - dr. Zimonyi:* A Magyar Katonai Ellátó (Hadtáp) Szolgálat története. Zrínyi Katonai Kiadó és MN Hadtápfőnökség. Budapest, 1984. - 171. oldal.

2.) *Kedves Gyula:* A szabadságharc fegyverei I. Haditechnika 1993/2. szám 46. oldal.

3.) *Dr. Enzsöl Gyula:* A Gábor Áron Tüzér Bajtársi Egyesület. Új Honvédségi Szemle, 1992/4. szám - 105. oldal.

4.) *Láhner György (1795-1849.)* volt császári tiszt, az aradi vértanúk egyike. 1848. szeptembertől a szabadságharc hadiparának, a honvédség felfegyverzésének irányítója, 1849. februárjától tábornok. (Akadémiai Kislexikon. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1989. Második kötet - 18. oldal).

5.) *Nagy - dr. Pisztrai - Tóth - dr. Zimonyi:* i.m. - 172. oldal.

6.) *Dr. Ács Tibor*: A Honvédelmi Minisztérium 1848-1849-ben. Honvédelem 1988/4. szám - 82. oldal.

7.) *Csikány Tamás*: A tüzérségi lőszerutánpótlás rendszere és problémái 1848-1849-ben. Hadtörténelmi Közlemények 1993/3. szám - 46. oldal.

8.) *Dr. Hermann Róbert*: Katonai hírszerzés 1848-1849-ben. Képzelet és valóság. Új Honvédségi Szemle 1997/11. szám - 133. oldal.

9.) *Urbán Aladár*: Az Országos Honvédelmi Bizottmány kezdeti tevékenysége dokumentumok tükrében, 1848. szeptember 30. - október 7. Hadtörténelmi Közlemények, 1994/4. szám - 80-114. oldal.

10.) *Nagy - dr. Pisztrai - Tóth - dr. Zimonyi*: i.m. - 176. oldal.

11.) Magyarország történeti kronológiája III. 1848-1944. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982. - 689. oldal (továbbiakban MTK III.).

12.) *Nagy - dr. Pisztrai - Tóth - dr. Zimonyi*: i.m. - 176. oldal; *Csikány Tamás*: i.m. - 50. oldal.

13.) MTK III. - 690. oldal.

14.) Válogatás a magyar hadügy íásaiból. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1986. - 495., 501. oldal.

15.) A Pesti Vasöntő és Gépgyár államosítása után 1848. szeptemberében *Láhner Györgyöt* nevezték ki a fegyvergyár parancsnokának.

16.) Válogatás - 521. oldal.

17.) *Matthaeidesz - Kondor*: Elődeink fegyverei. Móra könyvkiadó, 1985. - 56. oldal.

18.) *Nagy - dr. Pisztrai - Tóth - dr. Zimonyi*: i.m. - 176. oldal.

19.) *Gábor Áron* (1814. november 24. Bereck - 1849. július 2. Uzon.) Székely határőrcsaládból származott. Iskolái elvégzése után katonai szolgálatra vonult be a 2. székely határőrezredbe. 1840-től a pesti 5. tüzérezredben teljesített szolgálatot. A Bombardier Corpsnál (bombázóhadtest) való további szolgálatára vonatkozó kérelmét elutasították, ezért elhagyta a hadsereget, de 1842-ben öccse helyett újra jelentkezett szolgálatra. Továbbképzésére vonatkozó elképzeléseit most sem tudta érvényesíteni, így 1845-ben végleg leszerelt. A sepsiszentgyörgyi székely gyűlés 1848. novemberben megbízta a fegyvergyártás és hadfelszerelés megszervezésével. Szinte minden anyagi alap nélkül több fegyvergyártó üzemet szervezett meg Székelyföldön. Néhány hónap alatt mintegy 70 ágyút öntetett és megszervezte a lőszergyártást is. Kossuth Lajos őrnaggyá léptette elő és kinevezte az önálló székely tüzérség főparancsnokává. Kinevezése után rövid idő múlva az uzoni csatában hősi halált halt. (Hadtudományi Lexikon - 384. oldal).

20.) MTK III. - 690. oldal.

21.) *Nagy - dr. Pisztrai - Tóth - dr. Zimony*: i.m. - 177. oldal.

22.) *Csikány Tamás*: i.m. - 48-52. oldal.

23.) *Lukács Dénes* (1816-1868.) volt cs.kir. tüzér hadnagy, a szabadságharcban előbb tüzér főhadnagy, végül ezredes és tüzérségi főfelügyelő. 7 év várfogságot szenvedett (Válogatás - 524. oldal).

24.) Válogatás - 524. oldal.

25.) *Csikány Tamás*: i.m. - 52-53. oldal.

26.) *Csikány Tamás*: i.m. - 54. oldal.

27.) *Csikány Tamás*: *Psotta Móricz* honvéd ezredes. Magyar Honvédség Oktatás és Kulturális Anyagellátó Központ. 1993. - 25. oldal.

28.) *Csikány Tamás*: A tüzérségi lőszerutánpótlás rendszere és problémái 1848-1849-ben. Hadtörténelmi Közlemények, 1993/3. szám - 55-64. oldal.

BAROSS GÁBOR MUNKÁSSÁGA, JELENTŐSÉGE HAZÁNK KÖZLEKEDÉSI FEJLŐDÉSÉBEN ÉS ANNAK KATONAI HATÁSAI

Dr. Horváth Attila¹

Amikor a Magyar Honvédségben az 1990-es évek derekán egy rég elfelejtett hagyományt újra - élesztve nyilvánosságra hozták azt, hogy az egyes fegyvernemek és szolgálati ágak napját milyen eseményekhez, illetve személyekhez kapcsolják, akkor felmerült a kérdés, a közlekedés szolgálat miért nem talált más híres katona személyiséget, vagy esetleg arra érdemes hadtörténelmi eseményt? A kérdés eldöntése nem az én kompetenciám. Meg kell jegyeznem, hogy a magyar közlekedési szolgálat története során számos jeles katonai vezetőt és eseményt mondhat magáénak. A katonák közül szabadon kiemelnem Kéri Kálmánt (1901-1994) aki 1938. október 5-től 1941. április 5-ig töltötte be a Központi Szállítás Vezetőség parancsnoki tisztét.²

A közlekedési szolgálat történetéből kiragadhatunk olyan fontos eseményeket mint az önálló Magyar Szállításvezetőség megalakulása 1918 november 4-én. A nemzeti keretek között újjá szervezett Szállításvezetőségre olyan feladatok hárultak, amelyekre méltán lehet büszke ma is a magyar közlekedési szolgálat. Már a megalakulást követően egy hónapon belül a katonai vasúti hatóságok több mint 700 000 katona hazaszállítását irányították és részt vettek a Mackensen hadsereg utóvédjeinek hazaszállításában.

Az a döntés, amely a sok lehetőség mellett *Baross Gábor* születés napját jelölte ki a közlekedési szolgálat napjául, megítélésem - a felmerült kételyek ellenére - szerint helyes volt, és ezt igyekszem a tanulmányomban

---

1. Dr. Horváth Attila alezredes, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Vezetési- és Szervezési Kar, Logisztikai tanszék, egyetemi docens

2. Kéri Kálmán (1901-1994), mint a HM7/közlekedési osztályra beosztott vezérkari tiszt 1938. október 5-től - 1940. április 1-ig irányította a területgyarapítások és német - lengyel háború alatt, illetve a lengyel menekültek fogadásakor a Központi Szállításvezetőséget. Ebben az időszakban az 1940-es Románia elleni felvonulás kapcsán hajtották végre a magyar hadtörténelem egyik legfontosabb volumenű katonai szállítási feladatát. A Központi Szállításvezetőséget a " második bécsi döntés" határozatainak végrehajtását követően már nem szerelték le, mert Kéri Kálmán vezetésével irányítani kellett a Székelyföldre irányuló ellátási szállításokat és a német csapatok átszállítását Romániába.

bizonyítani. *Kosáry Domonkos* a nemzetközileg elismert történész a Magyar Tudományos Akadémia volt elnökének közelmúltban publikált véleménye szerint a dualizmus korabeli magyar politikai elit tehetségét fogva kevésbé tudta érvényesíteni az ország érdekeit, mint ahogy azt tettené-
-a lehetséges mozgásteret figyelembe véve - a reformkorban és a szabadságharc alatt olyan politikusok mint *Kölcsey Ferenc*, *Wesselényi Miklós*, *Széchenyi István*, *Kossuth Lajos*, *Deák Ferenc*, *Eötvös József*, *Deák Ferenc*, *Szemere Bertalan*, és a sort még folytathatnám tovább. Az ismert kiváló történésznek igaza van, de nem szabad elfelejteni, hogy a dualizmus korában is akadtak olyan kiváló államférfiak - főként a vallás- és közoktatási tárca élén - akiket egy szinten lehet említeni az előbb felsorolt jeles névsorral.³

Baross Gábort is a dualizmus korának kiemelkedő államférfiai közt sorolhatjuk, aki a magyar történelem dicsőévében, példaképének *Széchenyi Istvánnak* közmunka- és közlekedésügyi miniszterré történő kinevezése után két hónappal 1848. június 6-án, köznemesi családban a Trencsén vármegyei Pruzsinán született.

Munkásságát nem lehet életútja és személyiségének bemutatása nélkül megérteni. Középiskolai tanulmányait Léván, Győrött és Esztergomban végzi, majd ezt követően Pesten jogi végzettséget szerez. Középiskoláiban tanulmányi eredményeivel nem tűnik ki társai közül. A későbbiek során a jogi tanulmányi alatt, még Pesten sem sejtik a tanárai és társai, hogy a közeljövő egyik kiemelkedő politikusa lesz belőle. A jogi diploma megszerzése után visszatér szülőföldjére és 1871-ben rokoni segédlettel szülőföldjének Trencsén vármegyének aljegyzője lesz. Talán ez az utolsó alkalom, hogy a későbbi "vasminiszter" elvtelennek tűnő protekcióhoz folyamadt. A fiatal *Baross Gábor* nem elégszik meg a vidéki politikusok kiszámítható karrierjével, ezért aktívan bekapcsolódik a vármegye közéletébe. 1874-től szerkeszti az általa éltre hívott "*Vágvögyi Lapok*" című hetente megjelenő újságot. A lapnál szerzett tapasztalatokat későbbiekben jól kamatoztatja. Ebben az időszakban tanulta meg, hogyan kell a sajtót felhasználni elképzelései megvalósítása érdekében felhasználni és a széles közvélemény támogatását megszerezni, ezzel befolyásolni politikai ellenfeleit⁴

---

3. A dualizmus korában a vallás közoltatási Minisztériumot olyan neves politikusok irányították, mint például: Eötvös József, Trefort Ágost, Eötvös Lóránd, Apponyi Albert.

4. Jellemző *Baross Gábor* céltudatosságára és személyiségére, hogy a XIX. század második felében egyre inkább népszerű politikai karikatúrát is felhasznált azért, hogy egy-egy terve megvalósításában érdekében a közvéleményt maga elé állítsa.

Pártja vezetői hamar felfigyelnek *Baross Gáborra*, aki 1875-ben vármegyei főjegyző lesz és a Szabadelví Párt képviselőjeként mandátumot szerez a parlamentbe. Mint fiatal képviselő sokat tanul, elsősorban közigazgatási-, jogi-, gazdasági-, közoktatási- és katonai kérdésekben mélyed el és folytat parlamenti munkát, közben rövid idő alatt megtanul angolul, franciául és olaszul⁵. *Tisza Kálmán* miniszterelnök személyesen is felfigyel a fiatal politikusra - megváltoztatva a vele szemben korábban létező fenntartásait, hiszen előszöri képviselő jelöltségét nem támogatta és egyre több feladatot bíz *Baross Gáborra*⁶. Már képviselőként tehetsége és szorgalma mellett megmutatkoznak az olyan emberi és politikai személyiség jegyei mint; a kérlelhetetlenség, megvesztegethetetlenség, céltudatosság és elvhűség. Ezek az emberi és politikusi tulajdonságokat pályája során következetesen megőrizte és nagyban hozzájárulnak ahhoz, hogy a későbbi "*vasminiszter!*" a magyar történelem kiemelkedő alakjai között tartsuk számon.

1883 áprilisában kinevezik a Közmunka- és Közlekedésügyi Minisztérium államtitkárává. Azt hogy erre a területre nevezték ki a pártján belül a befolyásos politikusok körében is meglepetést okozott, hiszen a várható hivatali megbízását inkább államigazgatási vagy kereskedelmi területre várták. Az ekkor már országosan is ismert politikus kinevezése a közlekedési tárcához a miniszterelnök szempontjából nem volt véletlen, hiszen ekkorra a *Kemény Gábor* vezette minisztériumban kaotikus állapotok alakultak ki⁷. Az újonnan kinevezett államtitkárt a hivatali apparátus gyanakvással fogdta, hiszen nem rendelkezett kormányzati vezetői tapasztalatokkal, ráadásul valójában nem volt járatos a közlekedéssel kapcsolatos elméleti és gyakorlati kérdésekben. *Baross Gábor* a minisztériumban gyorsan felszámolta az ott kialakult rendezetlen állapotokat⁸.

---

5. A felnőtt kori nyelvtanulás is Baross Gábor szorgalmát bizonyítja. Egyetemi éve alatt ugyanis még a latin mellett leginkább használatos német nyelvet sem bírta az értelmiségi körökben elfogadott és megkívánt szinten.

6. *Tisza Kálmán* (1830-1902) A Szabadelví Párt megalapítója és vezetője, 1975. március 20-tól 1890. március 13-ig miniszterelnök. Ez idáig a magyar történelemben leghosszabb ideig töltötte be a kormányfői megbízatást.

7. *Kemény Gábor* báró (1830-1888) földbirtokos, a munka- és közlekedési tárcát 1882. augusztus 9-től 1886. szeptember 19-ig vezette.

8. A tárcánál kialakult állapotok kialakulásához nagyban hozzájárult, hogy *Baross Gábor* elődje *Hieronymi Károly* 1882. december 6-án távozott posztjáról és az apparátus munkáját több mint három hónapig közvetlenül nem hangolta össze senki. *Baross Gábor* elfogadását szakmai körökben nehezítette az is, hogy a korábbi államtitkár korának egyik legképzetebb mémőkeként tartotta számon a szakmai közvélemény.

Beosztottaitól fegyelmet és pontosságot követelt. A minisztérium hivatalnokainak megítélésénél előtérbe helyezte, hogy azok a rájuk bízott munkákban mennyire tájékozottak naprakészen. A munkatársak kiválasztásánál szinte kizárólag szakmai tudásuk, felkészültségük alapján döntött. Államtitkárként miután az adott kérdéseket legjobban ismerő előadóval konzultált alapos tanulmányozás után csak ő referálhatott a miniszternek. Ezt az államtitkári kinevezését követően szinte azonnal kialakított munkamódszert miniszterként is követte, annak ellenére, hogy ez a napi munkájában jóval nagyobb energia ráfordítást követelt. A szakmai ismereteinek megszerzésére is gondot fordított. Államtitkári kinevezése után gyakran éjszakába nyúlóan - intenzíven tanulmányozta a tárca illetékességi körével kapcsolatos szakirodalmat.

Szigora és keménysége miatt beosztottai körében nem volt népszerű. A tárca érdekeinek és a saját következetes elveinek érvényesítése érdekében gyakorta vitázott kormánypárti politikusokkal. Az őt ért támadásokat kiváló sajtó kapcsolataival és támogatásával védte ki és ellensúlyozta.

Mire irányult az időközben 1886. december 29-én miniszterré kinevezett majd a kereskedelmi, ipari és közlekedési ügyek összevonása után 1889. június 16-án kereskedelemügyi miniszterré kinevezett *Baross Gábor* közlekedés politikája? Tulajdonképpen a Széchenyi által megálmodott, majd 1848-ban a "*Javaslat*" című művében megfogalmazott közlekedéspolitikai koncepció megvalósítására törekedett, természetesen a közben bekövetkezett változások figyelembevételével. Ennek lényege az volt, hogy ellensúlyozni kellett a Bécs központú fejlesztést és Magyarországon Budapest centrummal kell a közlekedés modernizációját megvalósítani. Első látásra az elképzelés hibásnak tűnhet, melynek ma is érezzük a negatív hatásait, ne feledjük azonban, hogy a trianoni békeszerződés miatt felborult az addig kiépített közlekedési rendszer.

---

9. A kereskedelmi - és közlekedési ügyek kormányzati szintű összevonása a Tanácsköztársaság alatt időszak kivételével gyakorlatilag 1945. november 15-ig Gerő Ernő Közlekedésügyi miniszterre történő kinevezésig fennmaradt.

Amennyiben pár mondatban összegezni akarnánk *Baross Gábor* szorosán a közlekedéssel összefüggő munkásságának lényegét, annak irányát az alábbiakban lehet összefoglalni:

- a vasútvonalak államosításának felgyorsítására,
- a korábbi díjszabás illetve MÁV igazgatásának és személyzeti politikájának megrefor-málására, a meglévő hálózat és jármű-park további fejlesztésére,
- a Duna hajózhatóságának megteremtésére,
- közúti- és vámpolitika szabályozása.

Európa különböző országaiban eltérő sajátosságokkal, de vegyes magán- és állami tulajdonú vasutak váltak elterjedtté. Magyarországon a kiegyezést követően *Mikó Imre* közmunka- és közlekedésügyi minisztersége alatt kezdődött el a vasút társaságok államosítása és a Magyar Északi Vasút társaság tönkremenetele után **Magyar Királyi Államvasutak** megalakítása¹⁰. A ország vasút rendszerének felépítése, tulajdonosi viszonyai közgazdasági- pénzügyi és a tudományos viták kereszttüzébe álltak. Mértékadó tudósok és politikusok elvetették egyaránt a tiszta állam- és magánvasúti rendszer kialakítását. *Szapáry Gyula* pénzügy miniszter - *Tisza Kálmán* utóda a miniszterelnöki székben - 1880-ban egyenesen óvott az olyan tervek szövögetésétől, amely az állami vasút túlsúlyának megteremtését idézte volna elő. 1883-ig mielőtt *Baross Gábor* államtitkár lett 1350 km magánvasutat államosítottak, hivatalba lépése után miniszterré történő kinevezéséig 850 km vasutat vett át a MÁV. Ezek közül kiemelkedik az Alföld-fiumei és a Duna-Dráva vasút társaságok átvétele, mert állandó összeköttetést biztosított a tengerrel és a Balkánnal, amelynek jelentőségét már Széchenyi és Kossuth is felismerte. Ez kereskedelmi szempontból különösen fontos volt, mert így a magyar árukat a megerősödő Németország megkerülésével folyamatosan lehetett nyugatra szállítani, csökkentve a mindenkori német vámpolitika hatásait.

---

10. Mikó Imre gróf (1805-1876) művelődéspolitikus és történétítő. Az Andrássy-kormány. 1867. február 20-ai megalakulásától 1870. április 21-ig irányítja közmunka- és közlekedésügyi tárcát.

Baross Gábor miniszteri kinevezését követően rövid ideig szünetelt a vasutak államosítása, ehelyett a már megkezdett igazgatási reformot és az átvett társaságok integrálását fejezte be. Megszüntette az igazgatósági tanácsot és helyett az operatívabb vezetés megvalósítására alkalmas "Igazgatósági Összülés"-t hívott létre. Az igazgatási reform megvalósítását követően az állam az érdekeit - így a honvédelmi szempontokat is - fokozottabban tudta érvényre jutatni. Az átszervezést főként pénzügyi okok kényszerítették ki, mert a vonalak építése érdekében létrehozott kamatgarancia intézménye miatt a meglevő vonalak üzemeltetési költségei az államot terhelték. Jelentős mértékben megnövelve ezzel az ország költségvetési terheit. A vasszigorral véghezvitt, az ellenérdekek figyelembevétele nélküli, átszervezés igazolta a miniszter álláspontjának helyességét. 1887-ben már a MÁV kiadásai a bevételnek mindösszesen 56%-át tették ki, ugyanazon vonalon a bevételek a korábbi időszaknál átlagosan 86%-al, míg ezzel szemben a kiadások mindösszesen 54%-al nőttek. A vasútpolitikában a MÁV pénzügyi stabilitásának előtérbe helyezése véghezvitelében *Baross Gábornak* a honvédelmi érdekek - más egyéb politikai, gazdasági és társadalmi szempontból is - érvényre jutatása miatt is igaza volt. Mert egy ország vasúthálózatának fejlesztésében a vezérkar által megfogalmazott és a politikai vezetés által jóváhagyott katonai igényeket csak pénzügyileg rendben levő vasúttársaságoknál képesek az állam által támogatottan kielégíteni.

Az elért eredmények alapján 1889-re megérett a helyzet az államosítás ütemének fokozására, amely lényegében 1891-ben be is fejeződött. Államosították a Budapest-Pécsi-, Első Magyar Gácsországi-, Magyar Nyugati-, Magyar Északkeleti-, Arad-Temesvári- és az Osztrák-Magyar Államvasút társaságokat. Tehát *Baross Gábor* államtitkársága és minisztersége idején az államosításokkal és az új vonalak építésével a MÁV vonalainak hossza elérte 7500 km-t, ez az összes magyarországi vonalhossz 62%-át tette ki.

Ennek katonai jelentőségét azt hiszem nem kell kihangsúlyozni. Különösen ha Moltke azon tételét figyelembe vesszük, amikor a vasút és az erődök építését szembe állította és arra a megállapításra jutott, hogy az erődök építésének korszaka a vasút megjelenésével lejárt, mert a háború követelményei szerint a vasút építés került döntő mértékben előtérbe. Ezt a felismerést igazolták az észak-amerikai polgárháború és 1870-71-évi

porosz-francia háború tapasztalatai is¹¹. Magyarországon a vasút államosítással egységesnek tekinthető vasút hálózat jött létre, amely egyértelműen szolgálta a magyar gazdaság és a honvédelem érdekeit.

Baross Gábor államtitkársága és minisztersége alatt folytatódott a vasúthálózat kiépülése is, olyan vasúti csomópontok kialakulás, illetve tovább fejlődése mint: Budapest, Pozsony, Komárom, Kassa, Temesvár és Szabadka, Párkányána, Ipolyság, Losonc, Fülek, Pelsőc, Szepesi, Alsó-szentmihályi és Sátoraljaújhely, Csap, Beregszász, Bátyú, Királyháza, Szatmárnémeti, Nagykároly, Érmihályfalva, Székelyhíd, Biharpuspöki, Nagyvárad, Újszentanna, Arad, Perjámos, Nagyszentmiklós, Horgos, Regőce, Zombor, Pécs, Nagykanizsa, Szombathely, Győr, Székesfehérvár, Miskolc, Debrecen, Szeged. Ezeknek a városoknak azáltal, hogy a területükön számottevő vasúti csomópont jött létre, nőtt a közigazgatási, gazdasági jelentősége. Katonai szempontból is felértékelődtek ezek a városok hiszen általában a vasút kínálta lehetőségek mint például a gyors felvonulás és a csapatok részére az utánpótlás nagy tömegben való eljuttatásának lehetősége miatt a nagyobb pályaudvarok igénybevételét már felvonulások tervezésénél is figyelembe vette a vezérkar.

Meggyőződésem szerint a végbement modernizáció megvalósíthatóságának egyik alapfeltétele volt, hogy *Baross Gábor* a protekcionizmus káros hatásainak felszámolása és az elnémesített vasúti személyzet pótlása érdekében elrendelte a **Vasúti Tisztképző Tanfolyam** felállítását. Ezzel létrehozva a modern vasúti szakképzés intézményrendszerét, fokozva ezzel a üzembiztonságot és megteremtve a szervezetszerű működés személyi feltételeit. Ezt a rendeletet úgy is értelmezhetjük, hogy alapvető katonai érdeket érvényesített, hiszen egy háborús helyzetben a gyors felvonulás vagy átcsoportosítás végrehajtása elképzelhetetlen megfelelően szakképzett vasúti személyzet közre működése nélkül.

Baross Gábor tevékenységének egy jelentős vállalkozása volt az ún. zónadíjszabás kidolgozása, az ezzel kapcsolatos szervező munkát személye-

---

11.A porosz vezérkar a vasúti hálózatot már a porosz-francia háborúk előtt mesterien használta ki a porosz-osztrák háborúkban. A gyors felvonulással az erők és eszközök vasúti szállításával megteremtette a feltételt a megfelelő erőfölény kialakításához.

sen vezette. Bevezetésére azért volt szükség mert a magas díjtételek mellett az 1880-as években folyamatosan csökkent az utazási kedv. A legtöbb magyar utas 25-250 km táv között vette igénybe a vasutat. Ezért a zónadíjszabás bevezetésekor e viszonylatok alatt, illetve felett csökkentek leginkább a díjszabási tételek, míg a két érték között közepes mértékben 35-50% között csökkentek az egyes zónák díjtételei. A zónadíjszabás bevezetését óriási szakmai viták kísérték belföldön és külföldön egyaránt.

A ország közvéleménye azonban elismeréssel fogadta, ezután ugrás-szerűen fokozódott a teher és személyforgalom egyaránt. A személyforgalomban 25 km alatti viszonylatban egy év alatt a megtízszereződött (12 millió utas), míg a bevezetést követő két éven belül 1992-ben a 225-km feletti viszonylatban az utas létszám 163 ezerről 657 ezerre növekedett. Az áruforgalomban 1893 és 1901 között 40%-os növekedést regisztráltak. A megrendelők vagyis az utasok és a fuvaroztatók pozitívan reagáltak a változásokra. Mindez hozzájárult *Széchenyi* álmának beteljesüléséhez mert a magyarországi urbanizációs fejlődés is rohamos fejlődésnek indult. A kereslet növekedés jótékony hatást gyakorolt a magyar járműgyártásra is, ebben az időszakban kezdett fellendülni a hazai vasúti járműgyártás amely a Rába Vagon-és Gépgyár és Ganz működése révén ebben az időszakban alapozta meg világhírét.

Baross Gábor az Al-Duna szabályozásával kapcsolatos tevékenységét *Széchenyi* munkásságának folytatása, ugyanakkor az ország alapvető gazdasági érdekei is ezt diktálta, hiszen ezzel is ellensúlyozni kellett a német egyesítés utáni védővámpolitikát. Az Osztrák-Magyar Monarchia az 1878-as berlini kongresszuson kötelezte el magát a munkálatok elvégzésére. Az ellentmondásokkal teli előkészítő fázisban végül az ő javaslatát fogadta el a parlament, amikor a munkálatok elvégzésére 1888-ban elfogadták a 9 millió forintos költségvetési előirányzatot, magát a munkálatokat is személyesen indította el 1890. szeptember 13-án amikor a sziklarepesztés az ő gombnyomásával kezdődött meg. A sors fintora, hogy az élete művének tekintet folyamszabályozás végét már nem élhette meg.

Kemény harcot kellett folytatnia a magyar dunai hajózás alapjainak megteremtésért is. Az osztrák kézben levő **Duna Gőzhajózási Társaság** monopóliumát kellett letörni. Ezt a küzdelmet a magyar miniszter többszöri próbálkozás ellenére elveszítette. Nem maradt más lehetőség, mint

egy erős magyar hajózási társaság létrehozása, de ez csak halála után két évvel valósult meg a **Magyar Folyam és Tengerhajózási Rt.** létrehozásával. *Baross Gábor* nevéhez fűződik a fiumei kikötő fejlesztése is.

Az ő minisztersége idején fogadták el az 1890. évi I. tc-et közutakról és vámokról szóló törvényt. Igazodva a kor követelményeihez a törvényben állami-, törvényhatósági-, községi-, vasúti hozzájáró-, közdüllő- és magánutakat különböztettek meg. Ez a kategóriában sorolás szolgáltatta az alapját az útépités-, fenntartás és szabályainak megállapításához. A törvény elfogadás után vett lendületet Magyarországon a makadám utak kiépítése és kezdődhetett el a két nagy folyón a Tiszán és a Dunán az állandó hidak építésének egy újabb hulláma.

Baross Gábor a katonai érdekeket nem csak a már felsorolt területeken vette figyelembe. Nem szabad elfelejteni pályája egybe esett a milliós tömeghadsereg kialakulásának időszakával, amikor hadsereg személyi és egyéb kiegészítése (ló és jármű) egyre inkább előtérbe került. A miniszter ezen a területen is vasszigorral szerzett érvényt az e tárgyban megalkotott jogszabályoknak.

Ez az általam időszakében felvázolt életpálya sajnálatos módon ketté szakadt 1892. május 9-én egy váratlan betegség, majd halála bekövetkeztekor. A kutatóban is felmerül a kérdés mi mindenre lett volna képes ez a nagyszerű államférfi. Ez a kérdés, mint az ilyen jellegű felvetések általában a nyilvánvaló történelmietlenségen kívül megválaszolatlanok maradnak. Az viszont tény, hogy a karizmatikus miniszter halála után is a magyar közlekedési hálózat az első világháború kezdetéig töretlenül fejlődött tovább, ehhez *Baross Gábor* munkássága nagy mértékben hozzájárult.

Tanulmányom bevezetőjében leszögeztem, hogy szeretném bebizonyítani, hogy jól döntöttek akik *Baross Gábor* születésének évfordulóját jelölték ki a közlekedési szolgálat napjául. Végezetül szabadjon kifejezni azt reményemet, hogy ez a döntés *Baross Gábor* személyére is tekintettel hidat képez a polgári és katonai közlekedés között. Mert a magyar közlekedési politika jelentős alakjának életútja is bizonyítja; a polgári közlekedés fejlődésétől nem lehet élesen elválasztani a katonai közlekedés rendszerének kiépítését.

Felhasznált irodalom jegyzéke:

1.) *Bölöny József* : Magyarország kormányai 1848-1992. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1992. Negyedik, bővített és javított kiadás.

2.) *Czére Béla* : Baross Gábor közlekedéspolitikája. Közlekedéstudományi Szemle. Budapest 1992. 11. szám 401-416. o.

3.) *Ertl István* : Megemlékezés Baross Gábor halálának 100 éves évfordulóján. Közlekedési Közlöny. Budapest 1992. 21. 316-318. p.

4.) *Kovácsné dr. Medvecki Ágnes* : Baross Gábor emlékére (1848-1892). Városi Közlekedés. Budapest. 1992. 3. szám. 121-125. o.

5.) *Németh Ernő* : Adalékok az Osztrák-Magyar Monarchia ~~katonai~~ közlekedési és vasúti szerveinek (különös tekintettel a Magyar Királyi Honvédség, a Magyar Királyi Államvasútak) történetéhez és első világháborús szerepléséhez (1868-1918). Kandidátusi értekezés. Budapest. 1995.

6.) *Varga György* : Emlékezés Baross Gáborra. Közlekedési Közlöny. Budapest 1972. 21. szám 396-401. o.

TÁJÉKOZTATÓ - INFORMÁCIÓ

AZ INFORMÁCIÓS HADVISELÉS STRATÉGIAI DIMENZIÓI

(Megjelent az *Europäische Sicherheit* folyóirat 1998 évi 4. számában.)

Irtta: Dr Uwe Nerlich

Fordította: Vincze Gyula ¹

Az információs hadviselés egykorú magával a fegyveres küzdelemmel. *Sun Tzu* már két és félezer évvel ezelőtt a katonai stratégia elemei között tartotta számon. A technológiai fejlődés rendre a hadviselés tudományának megújulását, illetve az információs hadviselés lehetőségeinek megváltozását eredményezte. Ennek során (miként a fegyveres küzdelem más dimenzióiban) mindig annak a félnek adódott - ha időlegesen is - harcászati, hadműveleti vagy hadászati, azaz a háborút eldöntő előnye, amely a technikai lehetőségekkel előbb élt. Az ilyen előnyök *Sun Tzu* értelmezésében stratégiai összefüggésükben váltak teljes egészében hatásossá. Már *Sun Tzu* megfogalmazta azt az optimális stratégiát, melyről a stratégiai információs hadviselés mai protagonistái² beszélnek: mindazok, akik hatékony előkészületeket tesznek, anélkül nyerhetnek, hogy egyáltalán harcolniuk kellene.

Ennek a cikknek az a célja, hogy egyfelől körvonalazza az információs hadviselés stratégiai analizisének kereteit, másfelől lökést adjon az információs hadviselés változásairól való elmélkedéshez.

---

1. Vincze Gyula alezredes, MHK Logisztikai Főcsoportfőnökség, kiképző főtiszt, osztályvezető-helyettes

2. protagonista (görög-latin): vezető, főszereplő, élharcos.

Vita az Egyesült Államokban

Az információs hadviselés témája az Egyesült Államokban az utóbbi években egyre inkább az érdeklődés középpontjába került. A technikailag megvalósítható támadási lehetőségek elemzése mellett, a nemzeti civil és a katonai infrastruktúrák információs hadviselés támadásaival szembeni sebezhetőségének kérdései állnak az előtérben. Október végén terjesztette elő jelentését az amerikai elnök által a kritikus infrastruktúrák védelmére létrehozott bizottság.

A bizottság öt területet vizsgált: (1) információ és kommunikáció, (2) bank és pénzügyek, (3) energia (beleértve a villamos áram, az olaj és a gáz), (4) el-/szélesztési rendszerek (szállítás stb.), (5) humán segélyszolgálat. A jelentés figyelembe vette a zavarások széles spektrumával szembeni sebezhetőséget a legegyszerűbb zavarforrásoktól egészen a stratégiai szintű információs hadviselésig. A bizottság konklúziója: jelenleg még nincsenek indikációi nemzeti katasztrófa előidézésére képes méretű zavar(ás)oknak, annak ellenére, hogy állandóan emelkedik a zavar(ás)ok száma. A sebezhetőség folyton nő, miközben a hatékony támadás költségei egyre csökkennek. A kritikus infrastruktúrákat azonban addig szükséges megóvni, mielőtt még a vihar megérkezik, nem pedig utána. A katasztrófát megvárni ugyanolyan költséges, mint amennyire felelőtlenység, jelentette ki Tom R. Mars az elnök által létrehozott bizottság elnöke.

Helyzet a Német Szövetségi Köztársaságban

Németországban a nemzeti infrastruktúrák lehetséges fenyegetettsége és azok katonai biztonságára való kihatása ezideig kevésbé jutott el a politika tudatvilágába. Az infrastruktúráknak az egyre erősebben sebezhető, illetve védelemre szoruló információs rendszerektől való függősége valamivel lassabban fog bekövetkezni, mint az USA-ban. De a függőség vitán felül növekszik, és Németországban - nem úgy mint az USA-ban - alig történnek szisztematikus erőfeszítések ezen infrastruktúrák védelmében. Németország politikai nyilvánossága nem ismeri fel a nemzeti infrastruktúrák védelme és a katonai biztonság közötti szoros összefüggést. Napjainkig a Bundeswehren belüli kezdeményezések is csupán egyedi tanulmányokra, többek között az

úgynevezett "2020 tanulmány-kiírásokra" korlátozódnak, melyek a Katonai Vezetői Tanács kezdeményezésére az információs hadviselés témáját is felölelik. Habár az információs technológiát a harcierő-javításhoz manapság is alkalmazzák, hiányzik az az USA-bani kezdeményezés, mely szerint más technológiákkal ötvözve a 21. évszázad katonai feladataihoz szükséges képességek kialakításához is (fel)használják. A szituáció Németország NATO belépésére emlékeztet. Akkoriban volt egy időbeni előbbretartás, amely Hirosimával kezdődött, és 7-8 évvel később nukleáris elrettentési stratégiához - vagyis a nukleáris képességek megfogalmazásához - vezetett. Amikor aztán Németország a Szövetségben tizenkét hadosztállyal politikai rang megszerzésére törekedett, szemben találta magát a nukleáris elrettentésre irányuló NATO elkötelezettség problémájával, mellyel a hidegháború végéig bajlódott.

Két szemléletmód

A stratégiai információs hadviselés elméletében jelenleg két szemléletmód uralkodik. Az egyik a klasszikus háborús képből indul ki, és a stratégiai információs hadviselés lehetséges hatásaiban részben folyamatos harcierő-javítást, részben szokatlan kockázatokat lát, melyet a hagyományos tevékenységek keretében figyelemre érdemesnek vagy elhanyagolhatónak tart. Ebben a felfogásban nehéz az információs hadviselést egy nemzet stratégiai irányultságába beilleszteni. A Pearl Harbor-i tanulságok Tom Schellings szavaival esetünkben egy lehetséges elektronikus Pearl Harborra vonatkozathatók: "a mi tervezésünkben fellelhető az a tendencia, hogy a szokatlant a valószínűtlenel összecseréljük". Az az eset, melyet nem vizsgáltunk, idegennek tűnik; ami idegennek tűnik az valószínűtlennek látszik; ami valószínűtlen, azzal nem kell komolyan számolni. A veszély a várakozás ürességében rejlik, egy rutin kényszerképzet néhány veszélyeztetésével, amely megszokott lehet, de hiteles annál kevésbé. A másik szemléletmód ma mindenekelőtt az USA-ban terjedt el: kevésbé a fegyveres erők meglévő állapotához, mint inkább a fegyveres erők hosszútávú fejlesztéséhez igazodik, amely mindenekelőtt az információs és kommunikációs technológiák elterjedése révén fejlődik. Ezáltal egy növekvő információs technikai (továbbiakban: IT) függőség jön létre, amely sebezhetőséget jelent, amennyiben nem történnek (vagy nem történhetnek) megelőző védelmi intézkedések. Látván a kölcsönös döntési opciókat, az ilyen sebezhetőségek kiaknázására vagy kiküszöbölésére létrejött az

információs háború paradigmája ³ - melyet a következőképpen lehet röviden jellemezni: *rendelkezésre áll bizonyos releváns információk halmaza, melyeknek felhasználhatósága stratégiai hasznot eredményezhet.* Válság vagy konfliktus-helyzetben döntő az idő és szituáció-helyes releváns információk megléte, ugyanis az IT fokozódó alkalmazásával a döntési hierarchiák ellaposodnak, anélkül, hogy a stratégiai döntési kompetencia a helyére kerülne: *a dolgok lefolyása ilymódon kvázi automatizált jelleget ölt.* A kölcsönös interferencia - a másik oldal IT-eszközeivel, információs és kommunikációs eljárásaival - információs-háborúnak számít. Amennyiben potenciálisan háborút eldöntő hatásokkal bír, stratégiai küzdelemként értékelendő.

Egyik szemléletmód sem kielégítő. Az egyik, a klasszikus nézet, tendenciózan lebecsüli, hogy a **fejlett technológiák (nevezetesen az IT)** alkalmazásával milyen mértékben és ütemben változnak a fenyegetési módok, a katonai feladatok, képességek, struktúrák és alkalmazási elvek. *Az információs háború paradigmájában pedig, nem érzékelik kielégítően, hogy eltekintve a sokféle újszerű zavarpotenciáltól és stratégiai asszimetriától, az összes nagyobb országnak megvan azon katonai képessége, mely az információs hadviselési elemekkel kombinálva hatásossá válik.* Ennek megfelelően mindkét szemléletmódban vannak téves **ítéletek**: a tendenciózus, klasszikus paradigma az információs hadviselés eszközeit inkább a harcierő-növelés szerény lehetőségének tekinti; az információs háború paradigmája pedig azt a benyomást erősíti, hogy az információs hadviselés opciói már napjainkban a nemzeti hatalom stratégiai eszközei képezik.

Az információs-hadviselés a katonai összfejlesztésen belül

Az információs hadviselés stratégiai dimenziói megfelelő értelmezéséhez egy fejlesztési modell szükséges, amely a fenyegetettségi spektrumban bekövetkezett változásokat, a fegyveres erők nemzetenként eltérő fejlesztési lehetőségeit (és tendenciáit), valamint a katonai cselekmények növekvő IT-keretfeltételeit azonos fejlesztési szintre hozza és összefüggésében vizsgálja. Kihangsúlyozandó, hogy egy fokozódó modernizálás (melyet az amerikai *"Joint Vision 2010"* kezdeményezés érzékeltet) mindenekelőtt az információs

---

3.paradigma (gör-lat.): bizonyításra vagy összehasonlításra alkalmazott példa

és kommunikációs technológiák realizálása révén következik be, és pedig a hadműveleti tevékenység valamennyi területén. Ezáltal a hadműveleti vagy a hadászati információs dominancia van megelőzve, ami a támadó szellemű információs hadviselés esélyeit fokozza.

A háromlépcsős-modell

Egy olyan fejlesztési modell, amely ezeket a fejlesztési variánsokat időrendben átfogja, nem létezik. Különösképpen igaz, hogy az információs hadviselési potenciál a nyilvánvalóan lefelé tartó (vagyis az amerikai) fejlesztés példájából olvasható ki, amelyik ugyan még maga is köztes-stádiumban van, ezért egyszerűen nem általánosítható. Az USA-ban ezt a fejlesztést tisztán nemzeti, illetve proliferációs⁴- szempontból vizsgálják.

Ajánlatos lenne az USA potens európai és kelet-ázsiai szövetségesei erőfeszítéseit egy átfogóbb értékelés érdekében koordinálni.

A Center for Information Strategy and Policy ebben szellemben megvizsgálta a távíró, a telefon, a rádió és a televízió bevezetésének kihatásait, melynek során a technológia változásai kihatásainak *Thomas Malone* által kifejlesztett modelljét használta.

Ebben a modellben úgynevezett első, második és harmadik fázist különböztetnek meg. Az első fázis (ki)hatása a régebbi technológiák, illetve rendszerek újjakra való lecserélésében rejlik. A modell második fázisát a bővülő feladatspektrum új eszközeinek egyre növekvő bevezetése és használata jelzi. Végül a harmadik fázis (ki)hatása az új technológiáktól függő új hozzáállásformákban nyilvánul meg.

E három fázis egy tipikus időbeni progressziót⁵- mutat. A rádió bevezetése óta csaknem 50 év telt el, amíg a második világháborúban a harmadik fázis katonai (ki)hatásai eredményessé lettek. A megértést elősegíti, ha az információs hadviselés képességeinek fejlődését egy időtengelyen ábrá-

---

4. proliferációs (lat.): szaporodás, növekedés, sarjadás

5. progresszió (lat.): fejlődés, haladás, előremenetel

zoljuk. Esszerint az USA egyre jobban a második fázisban van, miközben hosszútávú tervcélokkal (mint ahogy a "Joint Vision 2010" megfogalmazta) világosan a harmadik fázis irányába tart. Az USA fontos európai partnerei inkább az első fázisban vannak, és a második fázis felé haladnak. Ezek a fejlesztési formák a különböző nemzetekre (és egyes szektorokra, mint például a katonai) nem kényszerítőek; a nemzetek maguk dönthetnek relatív lemaradásuk mérvéről és következményeiről, de az őket környező te- (ki)hatásairól nem.

A Quadrennial Defense Review példája általánosságban bemutatja, hogy a jelenlegi átmeneti időszakban milyen fontos a modernizálás folyamatának megszervezése. *Az új technológiák bevezetése és a stratégiai koncepció kifejlesztése között adott egy kritikus mérlegelési lehetőség:* az új technológiák korai bevezetése több időt hagy a koncepció kifejlesztésre, amely adott körülmények között a nem kiértelt technológiák irányába orientálódhat.

Fordítva, a technológiák kiértelmezése megfelelhet a célnak, azonban a késleltetett koncepció-kiértelmezés adott esetben a cselekvőképességet erősen befolyásolhatja, korlátozhatja.

Információs technika-függő sebezhetőségek

A háromlépcsős-modell segít a jelenleg még babilóniai vitahelyzet áttekinthetővé tételében, segítségével megmondható, melyik államban, melyik fejlesztési lépcsőről van szó. Ezáltal néhány látszólagos vitakérdés megoldódik. Ez a civil nemzeti infrastruktúrák IT-függő sebezhetőségének vizsgálatára is érvényes. Két egymástól teljesen független kiindulási ponttal találunk az elemzésre, illetve megvitatásra. **Az egyik** (az információs rendszerekre tetszés szerinti távolságokba való támadásokra) a hozzáférhetőségek rohamosan növekvő számában, hatásfolyamataiban és potenciális szempontjában van jelen. **A másik**, a nemzeti infrastruktúrák sebezhetőségéből adódik: az elnöki bizottság elnökének szavai szerint: *"With our increased reliance on IT throughout the economy, increased interdependence of infrastructures, we are on the road to catastrophe."*⁶. A kockázatok illetve a védelmi feladatok az időtengelyen megfelelően leképezhetők.

---

6. "Mivel a gazdaságban széleskörűen elterjedt az IT felhasználása, megnőtt az infrastruktúrák közötti kölcsönös függőség; a katasztrófa felé haladunk."

Tény az egyedi támadások nagy száma. Mitöbb, hozzájárulnak a védelmi célokhoz: az US Defense Information Agency 1996-ban, hogy a nemzetvédelmi minisztérium számítógépei biztonságát tesztelje, 38 000 online támadásra vállalkozott; ezek közül azonban csak 4 % került azonosításra, és ennek is csupán 27 % lett írásban jelentve. Másfelől adott az elnöki bizottság konklúziója: a jelenlegi helyzetben nem áll fenn nemzeti katasztrófa előidézésének közvetlen veszélye. De a növekvő kockázatok - egy hatásos támadás csökkenő költségei mellett - a nemzeti infrastruktúrák védelmét elsődleges feladattá teszik.

Az US Defense Intelligence Agency a nemzeti jelentőséggel bíró amerikai célokra különböző időközökben lehetséges támadásokat szisztematizált, illetve súlyozott.

Ehhez néhány minősítő megállapítást, kiegészítést szükséges tenni:

Az információs támadással szembeni sebezhetőség feltétlenül védelmi intézkedéseket követel. A sebezhetőség azonban önmagában nem jelent akut veszélyt. Két összehasonlító-példa: a 70-es évek óta az amatőrök barkácsolta nukleáris "Bombe im Keller"-t⁷, technikailag lehetségesnek tartják. Ennek ellenére a nukleáris terrorizmus eddig még nem vált akut veszéllyé, jóllehet a kockázat a Szovjetunió szétesése óta növekszik. Az elnök által létrehozott bizottság rámutatott a civil infrastruktúrák nukleáris elektromágneses impulzus-támadásokkal szembeni extrém sebezhetőségére. Állam(ok) elleni elektromágneses impulzus-támadásokat azonban (látván az egyszerűbb eszközöket és az igen magas követelményeket) kimondottan valószínűtlennek tart. Politikailag motivált támadásoknál tehát, (hasonlóan mint a nukleáris terrorizmus esetében) számításba kell venni a célkitűzéseket, stratégiákat, az alternatív alkalmazási eszközöket és az elért célok tarthatóságát. Ez korlátozza a valós fenyegetések spektrumát, egyidejűleg prioritások felállítását teszi lehetővé. Azonban még messzemenően hiányoznak a megfelelő elemzések. A nemzeti biztonság sérülhet, illetve veszélyeztetődhet nem az állam ellen irányuló támadás során is, felmerül tehát a nem állami célkitűzések, stratégiák, egy egész sor eszköz, és az elért célok biztosításának szükségessége. Nemcsak

---

7. "Bombe im Keller": "bomba a pincében"

elvileg nehéz nem politikai célú zavarások (vagyis támadások), illetve olyan támadások között különbséget tenni, amelyek az érintett állam(ok) cselekvőképessége ellen irányulnak. Sor kerülhet fedett támadásokra is, mindenekelőtt egy háborút megelőző vagy kezdőfázisban, anélkül hogy kiderülne, háborús cselekményről van-e szó vagy sem. Igaz, hogy a későbbiekben a támadás stratégiai arculata felismerhetővé válhat, addigra azonban potenciális, döntő hátrányok következhetnek be. Ameddig nincs bebizonyítva, vajon egy agresszióról van-e szó; jogi problémák is fennállnak, vitatható az önvédelem

A nem katonai nemzeti infrastruktúrák túlnyomóan magántulajdonban vannak és a katonai információáramlás az USA-ban kereken 95 % -ban privát csatornákon folyik. A nemzeti biztonság kérdéseiben az iparnak döntő jelentőségű szerep jut. Ez az együttműködés új formáit követeli meg a kormány a fegyveres erők és az ipar között, illetve megfelelő szervezeti intézkedések útján a kormányon belül. Az iparon belül mindenekelőtt a nagyvállalkozásokról van szó, melyek multinacionális szervezete a kormánnyal és a fegyveres erőkkel való kooperációnak határt szab. Figyelemre méltó, hogy a világ 100 legnagyobb gazdasági egysége 51 vállalkozáshoz tartozik, illetve 49 államban működik.

Mivel a védelmi intézkedések a támadó opciókra vonatkoznak, az együttműködés lehetőségei más államokkal (és azok fegyveres erőivel) korlátozottak, és valójában eddig az USA is nagyon tartózkodó magatartást tanúsít. Ez természetesen fokozottan vonatkozik olyan nemzetközi szervezetekre is, mint a WTO, ITW, az ENSZ, az OECD a "Hetek Csoportja" és a World International Property Organisation, amelyek az információs támadásokkal szembeni védelmi előkészületek együttműködési elveinek kialakítása során számításba jönnek. Természetesen egyetlen nemzetközi szervezet sem jut semmire, ha a nemzeti hatóságok nem teremtik meg az anyagi, szervezeti és elvi alapokat.

Előrelátható eltolódások a konfliktus-spektrumban

A nemzeti infrastruktúrák távlati sebezhetőségével (meg)változnak az államok védelmi feladatai. Ennek megértéséhez nemcsak a számba vehető információs támadások kihatásait, hanem azok politikai kvalitását is elemezni (és kategorizálni) kell. Ezzel új vizsgálódási területre lépünk. Ezt az állami feladatot az is nehezíti, hogy az információs háború valószínűsége (nemzeti konzekvenciákkal), továbbá az iparral és a társadalmi szervezetekkel való együttműködés illetékessége, előfeltételei és feladatai - mindezzel együtt a nemzeti stratégiák - államonként különböznek.

A bekövetkező IT-támadások sokféleségéből indulnak ki, így az állam jogi feltételek mellett fontos részfeladatokat (fel)vállalhat, olyanokat, melyek csak a működő kormányserveken belül érzékelhetők kielégítően. Németországban például fontos lenne a Szövetségi Biztonsági Tanács strukturális kiépítése és szisztematikus működtetése. *Mivel az IT-támadások célja maga az állam,* az illetékesség egyértelmű; az állam rá van utalva az iparral való együttműködésre. Az állam védelmi feladatai prioritást élveznek, ha a nemzeti infrastruktúrák veszélyeztetése áll fenn; ha IT-támadások kölcsönhatásba kerülnek más (például katonai) állami-védelmi feladatokkal; ha IT-eszközökkel tömeges terrorizmusra kerül sor; és ha államközi konfliktusok, illetve az államra nem állami stratégiai szereplők általi IT-támadások az információs hadviselés eszközeivel történnek. A stratégiai kvalitások és a szükséges prioritások állami-védelmi feladatai az IT-támadások elleni harc esetében jóval bonyolultabbak, mint bizonyos harcászati szintű támadások során. Ilyen támadásokkal inkább középtávon számolhatunk, jóllehet - a nyilvánosság menedzsmentjét stb. illetően - a technológiai, szervezési és doktrinális előkészítés jelentősen nagyobb ráfordítást és hosszabb időbeni előretartást kíván. Itt a kiváltandó sokkhatásra, a "reality check"⁸--re nem várhatunk.

Másrészt a politikai kvalitású, illetve stratégiai szereplőkön keresztül támadások felfedezését kvalitatíve másként kell tekinteni, mint az egyes zavar-támadások esetében: az információs hadviselés itt nem izoláltan, hanem össze-

---

8. "reality check" (eng): valóságos, tényleges ellenőrzés

függésben egy stratégiai konfliktushelyzettel, (érdekekkel és célokkal) együtt érzékelhető az érintett lakosság befolyásolására. Stratégiai célok politikai nyilvánosság nélkül nem követhetők, amennyiben nemzeti fontosságú támadásoknál az egyes IT-támadások anonimitásának általánosítása útján nem kikövetkeztethető, hogy létezhet stratégiai információs hadviselés az agresszor tudomása nélkül.

Az USA a stratégiai koncepciók megalkotásában jelenleg messze előttünk jár. Ebben a perspektívában még alig van tere a kiegyensúlyozott katonai partnerségnek. A koalíciós partnerek az USA-nak politikai okokból fontosak maradnak. Fontos, hogy az USA partnerei ezt az USA-bani fejlesztést, a szövetségre és a koalícióra való kihatásaival együtt megértse. Az USA szemléletéből az "interoperability und a safety"⁹- feszültségviszonya alakulhat ki, ami bizonyára nehezebben lesz kezelhető, mint az elmúlt évtizedek nukleáris problémái. Éppen az európai nagyhatalmak létfontosságú érdeke kellene hogy legyen, az elvi alapok lefektetése, illetve meghozatala. A jövőt meghatározza, hogy ezen hatalmak képesek-e közös megegyezésre jutni, ezzel az elkövetkező évtizedekre egy katonai-politikai partnerségét az USA-val megalapozni. *Eddig hiányzik az USA részéről megnyilvánuló erre irányuló készség. Európában pedig csak most kezdik a probléma dimenzióit (méretét, nagyságát és arányait) megérteni.*

---

9. "interoperability und safety" (ang): interoperabilitás és biztonság

HARCI-TECHNIKAI ESZKÖZÖK JAVÍTÁSA KÜLÖNLEGES ESETEKBEN A BUNDESWEHRBEN

Lits Gábor¹

Tábori (harci) körülmények között végzett javítás lehetőségei és korlátai a korszerű harc viszonyai között

A német hadsereg napjaink változó, korszerű követelményeinek megfelelően "új hadsereg, új feladatok" *"HADERŐSZERVEZET-5"* rendszerében *három szakaszos logisztikai rendszer képezi a harctevékenység támogatásának bázisát.* Ennek a rendszernek a magját a tábori javítószolgálat mozgó erőinek magasabb egység, hadosztály szinten történő összevonása képezi. Ezzel a koncentrációval valamennyi döntő irányban a szakterületek erőit olyan készenléti fokban lehet tartani, amely alapvetően szükséges a hadosztály harcának támogatásához.

Az erők harci alkalmazása során a mindenkori alkalmazási térségben történő tartózkodásra 48 óránál több időt kell feltételezni ahhoz, hogy elegendő idő álljon rendelkezésre a harcterületen keletkezett komplex károk tábori körülmények között történő javítására.

Hogy egy sérült harcjármű mennyi ideig nem áll a harcoló csapatok rendelkezésére, az alábbi fázisokból adódik:

- a harcból való kimentés,
- elszállítás, vagy vontatás,
- beérkezéskor átvizsgálás,
- alkatrészek előkészítése (igénylése),
- javítás és visszaszállítás a harcoló csapatokhoz.

---

1. Dr.Lits Gábor nyá.ezredes. A cikk a "Truppengpraxis" c. német katonai szaklap 1998. júniusi számában megjelent logisztikai szolgálattal foglalkozó írás alapján készült.

Csak ha valamennyi fázis időben, optimálisan kapcsolódik egymásba, lehet a hadosztály harcképességét a megfelelő (szükséges) magas szinten tartani. A fázisokon belül igen fontos szempont, hogy a dandár területén telepített javítóbázison eltöltött időnek - korszerű, mozgékonyan vezetett harc viszonyai között, a terület kényszerű, gyors elhagyásának körülményei miatt is - nem szabad nagyak lennie, mindenekelőtt azért, hogy a sérült technika minél nagyobb tömegeit, minél rövidebb idő alatt lehessen megjavítani az újbóli harcrendbe állítás érdekében.

Arra is gondolni kell, hogy minden áttelepülés jelentős kapacitás-csökkenést eredményez különösen, ha a sérült, javítás alatt lévő harcjárműveket szállítani kell. Ezen fontos elvekből (tényekből) kiindulva *napjainkban a harcoló dandárok már nem rendelkeznek saját tábori javító bázissal.*

Harcban a sérülttechnikai - gyűjtőpontok (SPSP)¹ jelentik, de jelentették eddig is a logisztikai csatlakozó pontokat, a támogató erők tábori javító szolgálataihoz. *Az új struktúrában a harcbevétést támogató erők (utánpótlás, szállítás, javítás, helyreállítás) logisztikai ezredben történő összevonásával lényegesen jobb feltételeket teremtettek a harci körülmények között végzett tábori javítás elvégzésére és koordinálására.*

A hadosztály harcát az új elveknek megfelelően *alapvetően tehát logisztikai ezrede támogatja.* Ezen belül a tábori (harcban történő) javítási feladatokat a logisztikai ezred két zászlóalja, illetve azokból képezhető nyolc tábori javító pont (üzem), valamint sérülttechnikai - gyűjtőhelyek, anyagellátó raktárak összehangolt, célirányos, tervezett és szervezett tevékenysége végzi.

A Hadsereg Műszaki Iskola által kiadott alkalmazási elvek és az 5. Hadsereg-Szervezetben létrehozott kísérleti javítóezred eddigi tapasztalatai alapján a hadosztály logisztikai ezred javító erőinek lehetséges alkalmazási elveit a mai korszerű viszonyoknak megfelelően főbb vonalakban az alábbiak szerint dolgozták ki, illetve építették fel.

---

1. SMSP = Schadmateri alsammelpunkt = sérült technikai gyűjtőpont

Logisztikai ezred (ezredszint)

A hadosztály harcát támogató logisztikai ezred két tábori javítózászlóaljával, azok anyagi készleteivel 8 tábori javítópont (FIP)² képzésére képes, amelyek megfelelő helyeken és helyzetekben meghatározott rendszer szerint képesek tábori javítások végrehajtására.

Az ezred számára a hadosztály logisztikai vezetése jelöli ki az alkalmazási térséget. Ha a hadosztály tagozódása, kiterjedése megköveteli két alkalmazási térséget is kijelölhetnek a tábori javító erők számára. Onnan támogatja és messzemenően összefogja a hadosztály csapatainak javító erőit.

Egy technikai ellátópont (raktár) NschPkt NVG (EVG)³ alkalmazási térségen belüli területi hozzárendelése, vagy integrálása igen nagy jelentőségű időtakarékos és hatékony együttműködést eredményez az ezred utánpótlást biztosító erőivel. Különleges helyzetekben és esetekben elkülönített tábori javítópontok is berendezhetők. Ezek szükségességét és áthelyezését mindig a veszteségből adódó kapacitás határozza meg. Egy technikai ellátópontnak a térség közelében történő elhelyezése ettől független lehet.

A logisztikai ezred harcálláspontján (EZLOG)⁴ belül anyagi ellátást biztosító hadműveleti részleg rendelkezik az egyes tábori javítópontok (FIP-ek) kapacitást és leterhelést illető valóságos helyzetével.

Ezáltal, ezen keresztül válik lehetővé a sérült harcitechnika javításának vezérlése, mely folyamatnál az elsőbbség és a sürgősségi elv alapján a sérült technika újbóli alkalmazási képességének gyors helyreállítása mellett figyelembe kell venni a zászlóaljok harci mozgathatóságát és a kapacitások hasznosítását is.

Az EZLOG (logisztikai hadműveleti központ) *dolgozza ki* és biztosítja az ezredparancsnokság számára a helyzetmegítéléshez, a parancskiadáshoz

---

2. FIP = Feldinstandsetzungspunkt = tábori javító pont

3. NschPkt NVG (EVG = Nachschubpunktes für Nichtverbrauchsgüter und Einzelverbrauchsgüter = fogyó és nem fogyó anyagok ellátó pontja (ellátó pont, raktár)

4. EZLOG = Einsatzzentrale Logistik = logisztikai hadműveleti központ

és a harc logisztikai vezetésére (támogatására) vonatkozó, ahhoz szükséges adatokat, számvetéseket. Az EZLOG-on belül koordinálják a fenntartás és anyaggazdálkodás részlegeinek, valamint a vételező pontok (anyagraktárak) tevékenységét, alkatrészekkel, pótalkatrészekkel történő ellátását, a nehézszállító járművek mozgását, a továbbszállítási feladatokat, stb.

A polgári átadási részleg adja át a helyreállítási feladatokat a rendelkezésre álló polgári javító bázisoknak, felelős az ipari üzembe és onnan vissza a csapatokhoz történő vezénylésért.

Mindezen feladatokba beletartoznak a harcbevetésben is elengedhetetlen számvetések kidolgozása. Mindezzel lényegesen hozzájárulnak a logisztikai ezred anyagi ellátási helyzetének megítéléséhez.

Az ezredparancsnok személyében hozzájárul a tábori javítás, a logisztikai vezetés helyzetének megszilárdításához és rendelkezésére áll a hadosztályparancsnoknak, tanáccsal, javaslatokkal, különösképpen akkor, ha a tábori javítás anyagi ellátásának helyzete a hadműveletek vezetésén közvetlen befolyással van.

Javító zászlóalj (zászlóaljszint)

A tábori javítózászlóalj minden esetben az alkalmazási térségben kerül elhelyezésre. A tábori javítópontoknak harcban történő működésükhöz az alábbi, minimális infrastrukturális feltételekkel kell rendelkezniük:

- szilárd aljzatú, lehetőleg fedett (csarnok vagy szín) munkahely lehetőségekkel,
- megfelelő, nagy kiterjedésű térséggel egy javítószázad valamennyi részegysége elhelyezésére,
- megfelelő lehetőséggel az elemek tagolt elhelyezésére a biztonság miatt (ne lehessen egy csapással kikapcsolni),
- akadálytalan mozgási, közlekedési lehetőség,
- elegendő fogadóhely a javítóeszközök, szerszámok (gépek) számára.

A települési hely kiválasztásánál nem a kényelemre, hanem arra kell törekedni, hogy a megfelelő erővel és eszközökkel olyan hatékonyan, amint csak lehet anyagi, technikai eszközök vonatkozásában a hadosztály harcképességét biztosítani lehessen.

A zászlóalj harcállásponton a technikai, hadműveleti törzs felügyeli, ellenőrzi és irányítja a FIP-ek tevékenységét, leterheltségét az ellenőrző, javító kapacitást, valamint az elsőbbség, sürgősség áthelyezésének folyamatát. Szükség esetén parancsot ad a FIP-ek közötti leterheltség kiegyenlítésére. A technikai hadműveleti tiszt a zászlóalj egyes FIP-jei anyagi helyzetének részletes ismerete alapján, tényszerű adatokkal járul hozzá a zászlóaljparancsnok helyzetmegítéléséhez és a harcparancs kiadásához. Ennél a tevékenységnél kulcsfeladat a FIP-ek helyzettől függő áthelyezésének előre látható értékelése (javaslattétel a FIP-ek tervezett vagy rendkívüli átcsoportosítására). A századokkal (FIP-ek) szoros együttműködésben dönt az áthelyezés időpontjáról, a sérült járművek új települési helyre történő átszállításáról, át-, vagy elirányításáról, valamint a folyamatban lévő javítások befejezésére visszamaradó parancsnokság települési helyéről.

Tábori javító pontok (FIP-századszint)

A FIP-ekhez érkeznek be a sérült harci technikai járművek, amelyeket az SMSP-ről odairányítanak, vagy amelyeket meghatározott körzetből közvetlenül odaszállítottak, vagy esetleg a helyzettől függően a legközelebbi FIP-ről irányítanak át. Kapacitáshiány, vagy szakmai technikai okok miatti átirányítás esetén szükséges a zászlóalj technikai tisztjével történő összehangolás.

A FIP-ek a zászlóaljak tábori javító harci századaiból kerülnek kialakításra és meghatározott pontokon telepítésre. A század technikai hadműveleti tisztje irányítja az egyes feladatokat a beérkező (behozott), sérült járművek vizsgálatát (hacsak elől az SMSP-nél az már nem történt meg), a pót (tartalék) alkatrészek odaszállítását, tényekkel, adatokkal, javaslatokkal hozzájárul a századparancsnok helyzetmegítéléséhez, az elhatározás meghozatalához és a harcparancs kiadásához.

A FIP technikai hadműveleti vezetése a helyreállított eszközt személyzetével együtt menetben visszairányítja egységéhez. Ehhez természetesen megfelelő információkkal kell rendelkeznie a lehetséges menetvonalról, jelentkezési pontról, stb. Kezelőszemélyzet nélküli eszközt elvitelre jelent, vagy saját erővel irányítja az érintett csapattesthez. Összességében feligyelel az egyes feladatok fontossági sorrend szerint orientált végrehajtásán. *A beérkező technika átvizsgálásának megkülönböztetett jelentősége van.* Ennek minősége és időtartama határozza meg lényegében a javítás folyamatát. Ennek amilyen hamar csak lehetséges, meg kell történnie, mert ez képezi alapját a szükséges alkatrészek igénylésének is. Normál körülmények között 12 óránként kerül kiszállításra fogyóanyag az ellátó pontról a FIP-ekhez. Az újonnan felmerülő igényeket a szállító, adatrögzítőn magával viszi. Ebből következik, ha a szükséges igényelt anyag raktárkészletben van, a javítópontokon *legkésőbb 24 órán belül rendelkezésre áll.*

Harctevékenységek támogatása

Védelem(ben)

A logisztikai ezred tábori javító erőinek fő feladata védelemben a hadosztály védőképességének megtartása *(1. ábra)*. Ehhez a tábori javítózászlóaljokat lehetőség szerint zárt alakzatban kell alkalmazni a hadosztály mögöttes területein, nagy fokú megtartó képességgel, lehetőleg elérhető közelségű szoros együttműködésben az ezred utánpótlást biztosító erőivel.

Az SMSP-k biztosítják a csatlakozást a támogató körletekhez. Ezeket a harci dandároknál és az alkalmi harci kötelékeknél rendezik be. Minden esetben és módon együttműködnek a hadosztály csapataival, mindenekelőtt nagy távolságok esetén.

Támadás(ban)

A logisztikai ezred tábori javítószolgálat fő feladata támadásban magas szintű anyagi harcérték megteremtése a támadás megkezdése előtt. A támadás folyamatában a tábori javítások gyors végrehajtása és a támadó csapatok megszabadítása sérült járműveiktől harci technikájuktól *(2. ábra)*.

A hadosztály harcának támogatása elsősorban a korábbi alkalmazási körletből történik. Az SMSP-k követik a támadás ütemét, folyamatosan át és áttelepülnek a mögöttes logisztikai körletekből. Amennyiben a távolság köztük és a támadó első lépcső csapatok között túlságosan nagygyá és kiterjedté válik (elnyúlik), a harcérték megtartása érdekében az ezred leválasztott FIP-el, vagy FIP-ekkel - minden esetben egy ellátópont támogatásával követi a támadás első lépcsőjét. Az ezred tábori javító erői zömének áthelyezését mindenképp előt a további feladat(ok) az új települési körlet határozza meg. A munkaképességet, anyagi eszközök vonatkozásában az új települési körletben a támadás befejezésével gyorsan helyre kell állítani az újabb bevethető képesség elérése érdekében.

Halogató harc(ban)

Halogató harcban a logisztikai ezred tábori javító erőinek fő feladata a csapatok harci erejének és mozgékonyságának biztosítása, mindenképp előt a fegyverrendszerek és technikai eszközök, valamint egyéb kevés ráfordítást igénylő károk gyors javításával. Fontos feladat a mozgásképtelen, sérült technika csapatoktól történő leszedése.

Előre tervezett nagy területekre kiterjedő halogató harc esetén raktárral (NVG/EVG) támogatott FIP telepítése is lehetséges. Ezen kívül az ezredparancsnok létrehoz egy zászlóalj parancsnokságot, valamennyi elől alkalmazott erő vezetésére.

Az ezred zöme az eddigi alkalmazási körletben marad és felkészül a következő feladatnak megfelelő áttelepülésre. (3.sz. ábra)

Támogatás menetben és átcsoportosításban

A logisztikai ezred tábori javító erőinek feladata nagy távolságú menet vagy átcsoportosítás végrehajtásánál lehetőség szerint magas bevethetőségi szint elérése még a menet végrehajtása előtt. Menet alatt a támogatás lehetőségei csekélyek. A menetből kiesett, meghibásodott technikát a menetet végrehajtó erőknél (menetoszlopnak) önével kell kimenteni és magával vinni. A tábori javító erők a menetvonal hosszában SMSP-vel nyújtanak, de csak korlátozott mértékű segítséget, azt is mindenképp előt olyan sérült járművek átvételével, amelyeket a csapat nem tud magával

vinni. Ezeket előkészíti elszállításra vagy vontatásra, stb. Ehhez a tevékenységhez az SMSP-eket nehéz teherszállító járművekkel (SLT)⁵ erősítik meg.

Nagy távolságra történő átcsoportosításnál (menetnél) minden azon múlik, hogy a tábori javító kapacitás az előkészítés időszakában az áttelepülésre, a következő feladatra hatékonyan rendelkezésre álljon.

Minden olyan esetben, amikor a helyzet megengedi a logisztikai csapatok zöme elsőként a harci és támogató erők előtt kerül áthelyezésre úgy, hogy az egyébként is kevés munkaidő lehetőség közvetlenül, már az áthelyezést követően rendelkezésre álljon (4. ábra).

Összefoglalás

A hadosztály harcát támogató tábori javítószolgálat erői új alkalmazási elveiről szóló rövid áttekintés fő célja az volt, hogy szemléltesse a logisztikai rendszer második szakaszában lévő erőknek a korszerű harcban nyújtott (nyújtható) támogatási lehetőségeit és annak határait.

Bemutassa mindenek előtt az SMSP-nek, mint fő kapcsolódó pontnak a kulcsszerepét, valamint a javítópontok és ellátó raktárak jelentőségét a folyamatos és hatékony támogatásban.

A különböző szinten működő technikai szolgálatok tevékenysége világossá teszi azt is, hogy a logisztikai ezred egyébként nagy mozgékonyaságú tábori javító kapacitása csak minőségi vezetési teljesítménnyel, időarányos és célorientált ráhatással vezethető eredményesen.

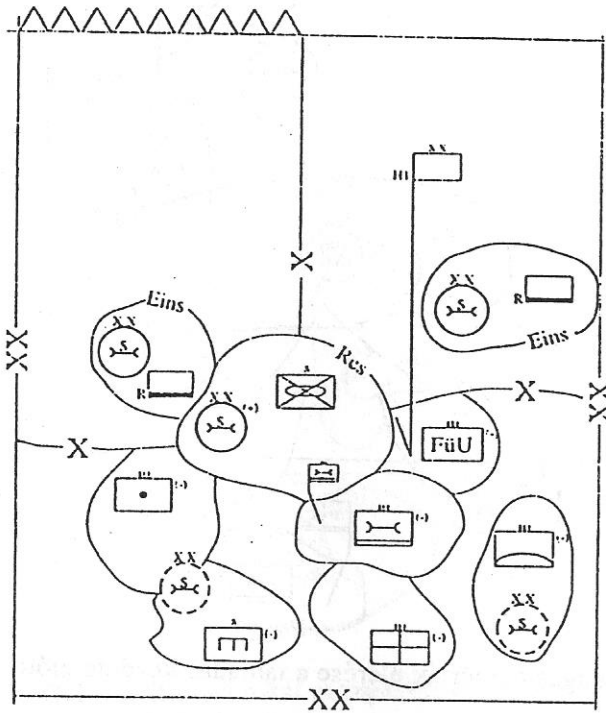
Az "új hadsereg, új feladatok" szervezet bevezetésével az új alkalmazási elvek kidolgozásával - a még szükséges változtatások bevezetése ellenére is - a harcban támogató erők ráléptek arra a helyes útra, hogy a harcoló csapatoknak valóságos hatékony támogatást tudjanak nyújtani.

---

⁵ SLT= Schwerlasttransport= nehéz szállító jármű

Tábori Javítás védelemben

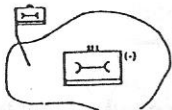
/ elvi vázlat /

Cél : védőképesség megtartása

Elgondolás : magasfokú megtartóképesség, lehetőleg zárt alkalmazásban.

Csatlakozó pontok létrehozása a támogató körletekhez.

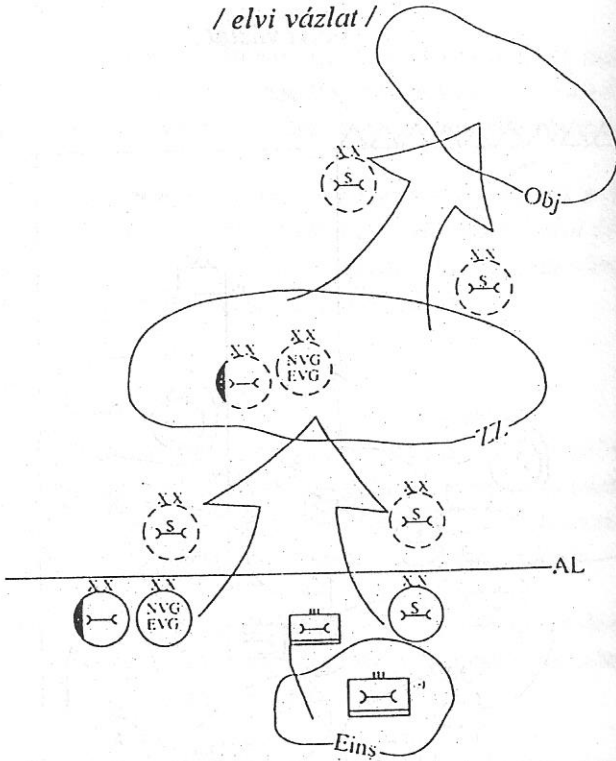
logisztikai ezred települési körlete

sérült technikai gyűjtőhely

Tábori javítás támadásban

/ elvi vázlat /

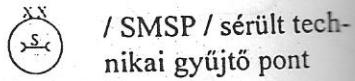
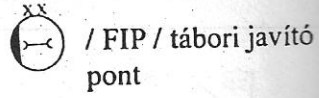
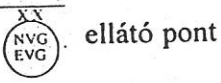
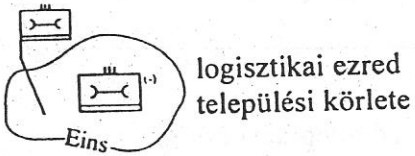

Cél : magas harcérték elérése a támadás kezdete előtt.

A gyorsan helyreállítható sérült járművek javítása.

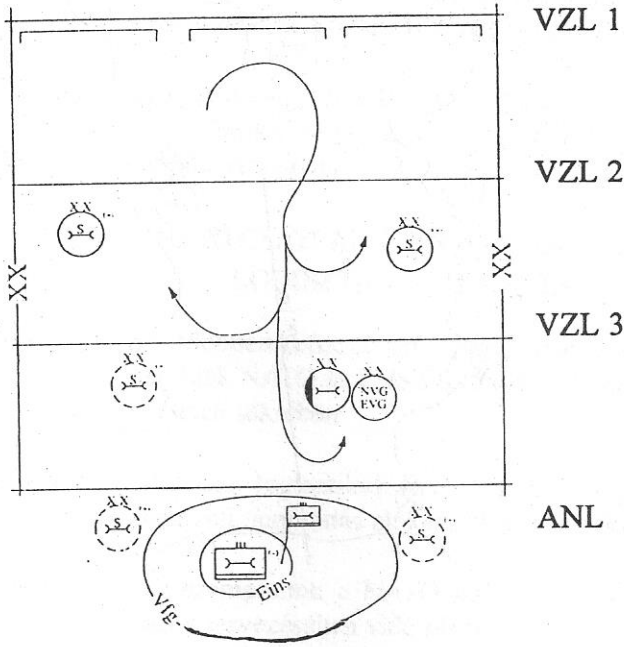
Elgondolás : SMSP-k követik az 1. lépcsőt megerősített vegyes FIP-ekkel.

Az ezred zöme helyzettől függően áttelepül.

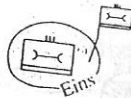
Tábori javítás halogató harcban

/ elvi vázlat /

Cél : Sérült technikát mozgásképesé / szállíthatóvá tenni, levenni a csapatokról.

Elgondolás: Az ezred zöme felkészül áttelepülésre a következő alkalmazási körletbe. Ellátó pontról támogatott FIP-ek alkalmazása a halogató harc különböző szakaszain. Külön zászlóaljparancsnokság az elől harcoló erők támogatására.

logisztikai ezred települési körlete

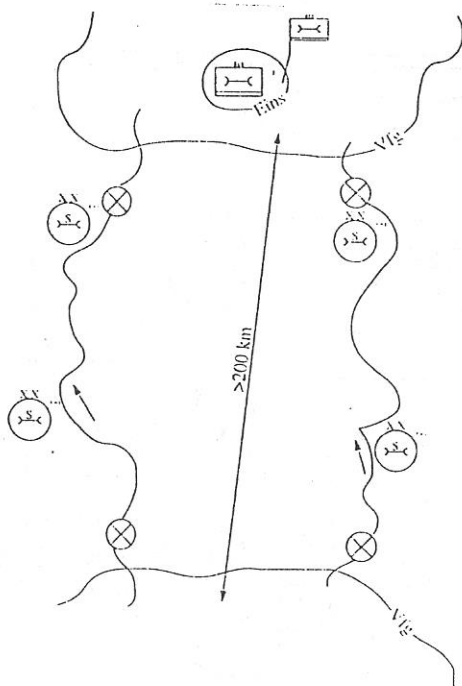
ellátópontról /raktár/ megerősített tábori javítópont /FIP/

SMSP sérült technikai gyűjtőhely

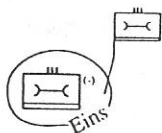
**Tábori javítás nagytávolságú menetnél,
átcsoportosításnál**

/ elvi vázlat /

Cél: Csapatok mentesítése a kiesett járműveiktől. Kiszegítő jellegű / kivételes / javítások.

Elgondolás : Áttelepülés utáni azonnali munkakészzenlét. A menetvonal teljes hosszában nehézvontató járművekkel megerősített SMSP-k. A logisztikai erők az erők elé települnek.

logisztikai ezred
települési körlete

SMSP
/ sérült technikai
gyűjtőhely /

TARTALOMJEGYZÉK

LOGISZTIKA ELMÉLET

Báthy Sándor A nemzetgazdaság mint a befogadó nemzeti támogatás és a nemzeti támogató elem bázisa 3

Gyarmati József Matematikai modell alkalmazása a mozgósítás egyes folyamatainak logisztikai szempontú vizsgálata 20

NATO CSATLAKOZÁS (INTEGRÁCIÓ), LOGISZTIKAI BIZTOSÍTÁS

*Fleischacker
Ferenc* A többnemzetiségű erők logisztikai biztosításának NATO és ENSZ felfogása a békeműveletek tükrében 36

Jároscsák Miklós Katonai logisztikai feladatok a befogadó nemzeti támogatás előkészítése időszakában 57

Csabai György Új szempontok a NATO polgári szükségállapot tervezésében való részvételre. 87

Sági László A Magyar Katonai Közlekedési rendszer NATO követelmények szerinti felkészítése 108

KIKÉPZÉS - FELKÉSZÍTÉS

*Duchaj István
Dudás József* A Jövő közlekedési tisztképzésével kapcsolatos elgondolás 123

*Turcsányi Károly
Vasvári ferenc* Biztonságtudomány oktatása a ZMNE-en a korszerű menedzser szemlélet kialakításának szolgálatában. 140

Lengyel János A befogadó nemzeti támogatás az V. Brit - Magyar logisztikai gyakorlat kapcsán 149

KATONAI MINŐSÉGÜGY

<i>Lakatos Lászlóné</i>	Közbeszerzési törvény és a katonai minőségbiztosítás	169
<i>Rusz József</i>	A haditechnikai eszközök minőségének megóvása céljából bevezetett hosszú időtartamú tárolás tényherésének tapasztalatai	187
<i>Füredi László</i>	Néhány gondolat a szakértői tevékenységről	200
<i>Reizinger Zoltán</i>	Minőségügyi közlemények	215

MUNKAVÉDELEM

<i>Puskás Ernő</i>	Munkavédelmi és Munkaügyi Ellenőrzési Hivatal	217
--------------------	---	-----

SZAKTÖRTÉNET

<i>Gáspár Tibor</i>	A fegyver és lőszerbiztosítás kérdései az 1848-49-es szabadságharcban	221
<i>Horváth Attila</i>	Baross Gábor munkássága, jelentősége hazánk közlekedési fejlődésében és annak katonai hatásai	237

TÁJÉKOZTATÓ - INFORMÁCIÓ

<i>Vincze Gyula</i>	Az információs hadviselés stratégiai dimenziói	247
<i>Lits Gábor</i>	Harci-technikai eszközök javítása különleges esetekben a Bundeswerben	257

Szerkesztőség: 1395. Budapest Lehel u. 41.
Bp. Pf.: 423 (Felelős szerkesztő)
Telefon: HM: 252-95,
Szedés: MH Logisztikai Főigazgatóság
Kiadja: MH 1. Logisztikai Támogató Dandár